Jamal Mahjoub

Raşid'in Dürbünü

ROMAN

Çeviren: Güven Turan

3. Baskı

YKY

Jamal Mahjoub Sudanlı baba ile İngiliz anneden 1960'ta Londra'da doğdu. Ailesi aynı yıl önce Liverpool'a, kısa bir süre sonra da Sudan'ın başkenti Hartum'a taşındı. Mahjoub, Sudan'da İtalyan Katolik okulu Comboni Koleji'nde okudu. Daha sonra Galler'deki Atlantic College'de bir burs kazandı ve İngiltere'deki Sheffield Üniversitesi'nde jeoloji eğitimi gördü. 1988'de Danimarka'ya taşındı, Århus'ta çevirmen ve serbest yazar olarak çalıştı. Şimdi Barcelona'da (İspanya) oturuyor.
1984'te yazdığı ilk romanı *Navigation of a Rainmaker* 1989'da yayımlanan Mahjoub, ikinci romanı *Wings of Dust*'ta (1994), Sudanlı bir sürgünün yaşamı üzerinden Sudan'ın tarihini işledi.
1993'te *The Cartographers Angel* ile *The Guardian*/Heinemann Afrika Kısa Öykü Ödülü'nü kazandı.
1996'da çıkan *In The Hour of Signs*'da yeniden Sudan tarihine dönüp, 19. yüzyıl sonlarında İngilizlerin ülkeye gelişiyle birlikte sömürgeleşme sürecinin başlamasını ele aldı. *Raşid'in Dürbünü* (*The Carrier*) 1998'de yayımlandı. Yeni romanı *Travelling with Djinns* bu yılın sonlarında çıkacak.

Güven Turan 1943'te Sinop, Gerze'de doğdu, ortaöğrenimini Samsun'da Maarif Koleji'nde tamamladı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. (1968) Aynı üniversitede yüksek lisans (1973) ve İngilizce okutmanlığı yaptı. 1976-1995 yıllarında İstanbul'da reklamcılık alanında çalıştı. Şiir, öykü, roman, eleştiri ve denemeleri dışında çevirileriyle de tanındı.
Çevirileri: *Aşk ve İsyan* (Kenneth Rexroth'tan seçme şiirler, 1991), *Sınırsızdır Şiir* (Miroslav Holub'dan seçme şiirler, 1993), *Seçme Şiirler* (YKY, Louise Glück'ten seçme şiirler, 1994), *Seçme Şiirler* (Willam Carlos Williams'dan seçme şiirler, 1995), *Seçme Şiirler* (H.D'den seçme şiirler, 1995), *Demir Adam / Demir Kadın* (Ted Hughes'dan iki uzun öykü, YKY, 2001).

JAMAL MAHJOUB

Raşid'in Dürbünü

ÇEVİREN:
GÜVEN TURAN

ROMAN

YKY
İSTANBUL

Yapı Kredi Yayınları - 1884
Edebiyat - 525

Raşid'in Dürbünü / Jamal Mahjoub
Özgün Adı: The Carrier
Çeviren: Güven Turan

Kitap Editörü: Selahattin Özpalabıyıklar
Düzelti: Mahmure İleri

Kapak Tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Şefik Matbaası
Basın Ekspres Yolu Köyaltı Mevkii Güneşli Matbaacılar Sitesi No: 40 Güneşli

Çeviriye Temel Alınan Baskı: Phoemix House, Londra, 1998
1. Baskı: İstanbul, Temmuz 2003
3. Baskı: İstanbul, Eylül 2003
ISBN 975-08-0641-7

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2000

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 285 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
Bilgi Hattı: (0 212) 473 0 444
http://www.yapikrediyayinlari.com
e-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://www.estore.com.tr/bulvar/yky
www.teleweb.com.tr

RAŞİD'İN DÜRBÜNÜ

TEŞEKKÜRLER

Gillon Aitken ve ortaklarına coşkuları ve katkıları için çok teşekkürler. Ayrıca Rebecca Wilson'a ve Wedenfeld & Nicolson'daki ekibe teşekkürler. Ahdaf Soviet ve Aamer Hussein'e de dostluk ve rehberlikleri için özel bir borcum var.

Birinci Bölüm

Bekliyor bir efsane olan Cezayir. İmgelemin içinde garip, direşken kökleri birbirine dolanmış. Deneyimli bir sevgilinin ellerinde kat kat soyulmayı bekleyen gizemli, el değmedik bir gövde sanki. Çıplak gözle bakıldığında Kabiliye dağlarının yumrulu, eğri büğrü sırtına yerleştirilmiş eski bir binici eyeri gibi duruyor. Liman, yeryüzünün akla gelir her köşesinden gelmiş teknelerle tıklım tıklım dolu, insanlığın binbir dildeki soluk soluğa, aralıksız gevezeliği ve denizin gelgitleriyle çınlıyor. Tuzlu su ve kanla yaşayan, soluk alan bir kent burası, kesin bir yok oluşla gözü kara bir kaçış arasına tehlikeli bir şekilde tünemiş. İnsanlık en ham, en acınası haliyle görünüyor; öyle ki ondan aynı anda hem büyülenmeyen hem tiksinmeyen pek az kişi olabilir. Dünyanın en kötü ünlü limanı üstelik, ve umursamadan bir serüvene atılınacak bir yer de değil. Burada Barbaros'un ve Uluç Ali'nin efsaneleri pusuya yatmış. Burada insan kral olur, bir servet kazanabilirdi ya da kaderinin yazdığına göre, sahip olduğu her şeyi, yaşamını bile, güneşin bir doğuşu bir batışı arasında yitirebilir. İnsanın isteyebileceği her şey, ama her şey kazbahın iç içe geçmiş iç organları arasında bulunabilirdi ama pek çok kişi de yolunu yitirmişti orada. Sahip oldukları küçücük bir yeryüzü parçası için boğuşan vurguncu ile çapulcunun, bezirgân ile köle tacirinin denizden gelip sığındıkları bir kentti. Artık büyük imparatorlukların ve krallıkların çağı kapanmıştı, gün küçük zorbaların, açgözlü kabzımalların, kendini beğenmiş mühür kazıyıcıların günüydü. Dayı İstanbul'a

sözde destek veriyordu, daha fazlasını değil, çünkü mavi kubbeler ve Divan ufkun çok ötesindeydi. Kazbah nasıl Cezayir'de yöneticilerle tebaa arasındaki sınırı belirliyorsa, haşmetli Akdeniz de Sultan'la imparatorluğunun canlı Kuzey Afrika kıyılarındaki uzak karakolları arasında sınırı oluşturuyordu.

Raşid el-Kenzi adıyla tanınan kişi hakkında kayda geçmiş birtakım bilgiler bulunduysa bile bunlar küçük bir patika gibi yüzyılların geçeneklerine dağılıp gitmişlerdi; izlemek, imkânsız sayılmasa da zordu. Ardında, bir araya getirilecek ipuçları adına birbiriyle çelişen bölük pörçük parçalar bırakan ince ve kırılgan bir yol; ya en tuttuğunu bırakmayan bir araştırmacının ya da aklı kıt birinin üstleneceği bir görev.

Gene de, Tanrı'nm yaratıklarının şöyle ya da böyle kutsanmış olduğu söylenir. Yalnız bazen insan ödülü bulabilmek için daha çok çabalamak zorunda kalır. Ayrıca, bir insanın kaderi, çözülmesi yıllar alabilecek binlerce ince müslin örtüyle sıkıca sarılmıştır.

Sokaklardan haykırışlar yükseliyor. Hicret'in 1016'ncı yılıdır, Hıristiyan takvimine göre de 1609, Muharrem ayının hiçbir önem taşımayan bir gününün ikindi üstü. Yıllarca İspanya'daki Kâfirlerin gazabından kaçan Endülüslülerin yerleştiği Müdeccen mahallesindeki küçük bir meydandayız. Hurma ağaçlarının tepeleri sarsılırken, aşağıda da meydanda koşuşturan insanlar başlarını eğiyor, yüzlerini kum taneciklerinin keskin ısırıklarından korumaya çalışıyorlar. Yeniçeri kolcular bir yanlışlık sonucu onu almaya gelmişlerdi; pek ender rastlanan bir durum değildi bu, ama o, kanunun kendi özel gerekçeleriyle feda ettiği pek çok kurbandan daha şanslıydı bu olayda: Kaderin garip bir müdahalesiyle boynunun vurulmasından kurtulacaktı. Ama, elbette, Raşid el-Kenzi sonucun böyle olacağını bilmediği için, o durumda olan herkesin yapacağını yaptı – koştu. Kimsenin ömründe koşmadığı kadar hızlı koşuyordu. Kuşkusuz herhangi birinden çok daha uzağa da koşardı, ne var ki o kafa karışıklığı içinde nereye gittiği konusunda bir fikri yoktu – tıpkı bunun gibi, ne gibi bir suç işlediğini düşündükleri konusunda

da bir şey bilmiyordu. Öylesine korkuya kapılmıştı ki, hatırı sayılır bir zekâsı ve biraz da eğitimi olmasına karşın, keçi gibi koşuyordu, yokuş yukarı, tabii bu bir hataydı. Aslında kaçmaya kalkışması hataydı, çünkü Yeniçeriler çoktu, acımasızdı ve her zaman sonunda avlarını köşeye sıkıştırırlardı; kaçan kişi kendisini bir hüthüte dönüştürüp güneydeki dağlara doğru uçup gitmezse tabii. Sonunda onu yakaladılar ve sıkı bir dayak attılar. Topuğundan tutup meydanlarda ve daracık sokaklarda sürüdüler, ayaktakımının toza, kire bulanmış bedenine tükürükler yağdırdığı yuhalayan kalabalıklar arasında dolaştırdılar. Korumak için kollarıyla yüzünü örterken, insanların nefretinin şiddetine dayanmaya çalıştı. Bir kez köle olan hep köle kalır, diye düşünüyordu. Hurma dallarıyla kırbaçladılar onu, çakıl ve taş yağmuruna tuttular. Kadınlar çaresizlikle feryat ettiler, yüzlerini yırttılar, anlaşılmaz bir öfkeyle saçlarını başlarını yoldular. Gençler de katıldı bu spora, yanı sıra seke seke koştular ve yalnızca ona bir iki tekme atmak için durdular. Kolcular hızla ilerliyorlardı, çünkü onlar da nasiplenebilirdi bu ipini koparmış saldırganlıktan. Raşid el-Kenzi'yi taş kemerlerden aşırdılar, kıvrılıp bükülen merdivenlerden geçirdiler, başı bir kırba gibi yere güm güm vururken kışlanın meydanına fırlattılar. Onu orda bir taşa bağladılar, zincirlerini çözüp içeriye sürüyene kadar güçten düşürmek için güneşin alnında iki gün beklettiler.

İkinci Bölüm

Sonraları, her şeyi Merkür'ün başlattığını öğrenecekti Hasan – o gökcisminin, ya da aslında gezegenin yerel bir sanatçının taştan yarattığı sanatsal temsilinin. Gölün yanında yükselen tepelerin yamacında serili duran granit blokları keşfeden de o sanatçıydı. Herkes bildi bileli o taşlar orada durmaktaydı ama başlangıçta oraya nasıl geldiklerini soruşturmak kimsenin aklına gelmemişti. Arazi müfettişleri, jeologlar, çiftçiler, telefon mühendisleri, askeri danışmanlar, hiç ama hiç kimse onların oraya neden ve nasıl getirilmiş olduğunu sormamıştı. Bu taş türü bölgenin doğal yapısına uygun değildi, dahası bütün ülkeye bile uygun değildi; biri dışardan getirtmişti onları.

Kunt taş blokları kazıp çıkartırlarken rastladılar o gövdenin kalıntılarına.

Tuhaf bir başlangıç diye düşündü Hasan. Her yerden millerce uzak bir yolda, otomobilinin içinde oturuyordu. Yolunu yitirmişti. Otomobili yolun kıyısına çekmiş, sonra bir zamanlar kendisine ait olan bir haritayı aramak için arkaya geçmişti. Sonunda haritayı aramaktan vazgeçti ama, arabaya girip kendini içeri attığında iliklerine dek ıslanmıştı, yüzünden sular damlıyordu.

Bu karışık iş için garip bir başlangıç.

"Neden ben?" diye sormuştu, Jensen konudan söz açtığında.

"Ben tatile gidiyorum," diye neşeyle yanıtlamıştı Jensen, "hem ayrıca, senden daha uygun biri var mı?"

Hasan, amiri ve kendinden daha uzun meslektaşına ayak uydurabilmek için koridorda uzun adımlar atıyordu.

"Buradan ayrılmam için pek uygun bir zaman değil bu."

Jensen yerinde yavaşça dönerek onunla yüz yüze geldi. Sıska bir köpek kadar çevikti. Neon çubuklarının ışıkları uzun, gümüş rengi saç tutamlarının arasından sızıyordu. "O kadar kötümser olma" demekle yetindi ve sonra dönüp uzun adımlarla sıçrarcasına uzaklaştı.

Hasan evine, bomboş dairesine gitti, karanlıkta oturdu ve böylesine büyük bir yeri satın almasına neyin yol açtığını düşündü. Üç gün sonra yoldaydı. Kopenhag'dan öğleyin ayrılmış, öğleden sonra dört sularında yolun kıyısına park etmişti, nerede olduğunu bilmiyordu.

Eliyle direksiyona hafifçe vurarak "Daha nelerle karşılaşacağım acaba?" diye sordu kendi kendine, giysisinden hâlâ sular damlıyordu. Otomobili geldiği yöne doğru sürdü ve ardından aynı yoldan bir gidip bir dönerek, eskiden geçtiği yerlerden tekrar geçerek bir saat daha oyalandı. Sonra tekrar durdu. Bu kez, oturduğu koltuğun altına sıkışmış olan haritayı buldu. Sanki küçük bir çocuk tıkıştırmıştı onu oraya. Hasan 56 derece 17 dakika enleme hemen hemen paralel bir yolda gittiğini fark etti.

Yoldaki küçük bir viraj, küçük bir kavşaktı bütün mesele. Betonunun çatlaklarından tutam tutam otların fışkırdığı terk edilmiş bir garaja park etti arabayı. Bulutlar son kez bir avuç şiddetli yağmur savurduktan sonra hızla batıya yöneldiler. Bu havayı tanımlayacak tek sözcük "dengesiz"di. Ağaçları kâh kabartan kâh ortalarından ikiye ayıran rüzgâr, öfkeli yağmur sağnaklarıyla yer değiştiriyordu. Kalın bulut tabakası sıyrılmış, iliklere işleyen güneş ışınlarına yeniden yol vermişti bile.

Otomobilden çıktı, kanın yeniden bacaklarına yürümeye başladığını hissetti. Yakınlarda bir yerlerde bir kuş sinirli sinirli ötüyor, büyük bir çınar ağacının kıpır kıpır yapraklarından sular damlıyordu. Bir zamanlar atölye olduğu anlaşılan bir yapının tam kapanmamış sürgülü kapısı ve metal tabancası yıllar önce yerinden çıkmış eski bir yakıt pompası görünüyordu.

Gerindi ve sonra, hiç düşünmeden, dirseklerini arabanın tavanına dayadı, suyun gömleğin içinden sızışını hissetti. Aradığının belki de bu olduğunu düşündü. Bir süre dünyadan uzaklaşmak, kendinden uzaklaşmak.

Avlunun bir ucunda bir bayrak dalgalanmaktaydı. Bir süre baktıktan sonra yapının bir tür dükkâna dönüştürülmüş olduğunu fark etti. Gitti ve kapıyı açıp itti. Bir çan sesi duyuldu. Rafların arasında, etrafına pek bakınmadan dolaştı. Bir gazete, biraz kahve, bir paket bisküvi aldı. Otomobilinin arkasında bir kutu dolusu meyve sebze vardı. Hiçbir şeye ihtiyacı yoktu aslında.

"Merhaba."

Ufak tefek bir kızdı. Siyah saçları dikkat çekmeyen ama kullanışlı bir tarzda kesilmişti, üzerinde kırsal kesim insanlarının kaba sabalığı vardı. Kızın aşağı yukarı on beş yaşında olduğunu tahmin etti Hasan. Kendi varlığından tedirgin yeniyetme hali sürüyordu. Kızın yüzündeki gülümseme silindi ve tezgâhın üstündeki gazetelerle dergileri sözümona düzeltmeye başladı. Cebinden adresin yazılı olduğu kâğıdı çıkardı Hasan. Kız gözlerini kaçırarak şöyle bir baktı kâğıda, sonra tekrar kasaya döndü, omzunun üzerinden bir el bir şeyleri işaret etti. Kız tezgâhın üzerine bir avuç bozukluk koydu.

"Şuradan, yolun az aşağısında, yol bitince sağa dönün. Ev solda, yeşil renkli, bahçe kapısı kırık. Yaşlı kadın yan evde oturur." Başıyla teşekkür etti Hasan. Kız bir elini yazarkasaya koymuştu, bir eli kalçasındaydı, kapıyla uğraşırken dikkatle izliyordu Hasan'ı.

Otomobilin yanına gelip durduğunda kırmızı bir traktör göründü. Yanından pat patlarla geçip giderken sürücüsü başını eğerek selam verdi.

Ev, köyden çıkıp çiftlik makinelerinin bulunduğu depoya ve daha ileride, ineklerin otladığı görülen geniş tarlalara varmadan önceki son evlerden biriydi.

"Evet?" diye sordu kapıyı açan yaşlı kadın. Soluk soluğaydı; üzerindeki gül desenleri çoktan solmuş akrilik bir entari giymiş, ufak tefek ama güçlü kuvvetli bir kadındı.

"Bayan Ernst misiniz? Beni müze gönderdi."

Kadın bir iki saniye dikkatle baktı. "Bana pazartesiden önce gelmeyeceğinizi söylemişlerdi."

"Özür dilerim, bir yanlış anlama olmalı." Kadının işitme sorunu olabileceği düşüncesiyle sesini yükseltmişti. Kadın, Hasan'ın anlayamadığı bir şeyler mırıldandı kendi kendine. Sonra, kapının arkasındaki askılığa uzanıp bir pardösü aldı, kararlı bir şekilde öğlen aydınlığına çıktı. Boyu Hasan'ın beline ancak geliyordu, yürürken ürkütücü bir şekilde sağa sola sallanması, kalçasındaki bir rahatsızlıktan kaynaklanıyor olmalıydı.

Kadın parmağıyla işaret ederek, "Bu senin otomobilin mi?" diye sordu.

"Evet" diye yanıtladı Hasan, belli belirsiz bir neşeyle. "Benim otomobilim."

"İyi araba" dedi kadın, sonra tekrar döndü ve sallanarak yürüdü. Hasan, önde yol gösteren kadının kendi kendine kıkırdadığını duyar gibi oldu.

Ev yeşildi, daha doğrusu, pencere pervazları ve kapısı yeşildi. Duvarları kireç badanasıydı.

"Kız kardeşimle kocası yaşarlardı burada ama kardeşim öldü, kocası da başka yere gitti. Kardeşim evi bana bıraktı. Satmak istedim ama kimse burada yaşamak istemiyor artık. Herkes şehirde yaşamak istiyor. Bütün gençler bıraktı gitti burayı. Yazın bir iki haftalığına kalmaya gelenler oluyor." Hasan kadının ardı sıra odalara girip çıkarken o soluk soluğa, hırıltılı bir sesle konuşuyordu; ışıkları yakıyor, pencereleri, dolap kapaklarını, çamaşır makinesinin kapağını açıyordu.

Hiçbir özelliği olmayan, eski tarzda, küçük bir evdi. Bir zamanlar alçak çatısı sazlarla kaplıymış; şimdiyse bunların yerinde üzerinde parça parça yumuşak yeşil yosun topakları olan gri kiremitler vardı. Arka kapı loş ama temiz, düzenli bir mutfağa açılıyordu. Mutfağın bitişiğinde, kumaşı solmuş bir kanepe ve küçük bir masasıyla oturma odası vardı. Ön kapı, süpürgelerin ve ütü masasının konulduğu bir yük dolabına dönüştürülmüştü. Yatak odasına banyonun yanında kıvrım yapan birkaç basamakla ulaşılıyordu. Taze çam tahtası kokan, tavanarasından bozma bir odaydı burası. Duvarlar ve tavan eğriydi,

onun için Hasan'ın ayakta eğilmeden durabileceği tek yer odanın tam ortasıydı. Hoşmuş, diye düşündü Hasan, rahat.

"Her şey yolunda mı?"

"İyi," diye seslendi aşağıya, "her şey yolunda."

"Haftada bir gün temizliğe ve çamaşıra gelen bir kız var." Kadın kılavuzluk turunu sürdürdüğü için sesi uzaklaştı ve alçaldı.

"Bayan Ernst," diye seslendi aşağıya Hasan, "bu pencere hangi yöne bakıyor?"

"Efendim?"

"Pencere. Hangi yöne bakıyor bu pencere?"

Yanıt gelmedi. Hasan aşağıya indi. Kadın, parmağını pencerenin eşiğinde gezdiriyordu. "Doğu mu? Batı mı? Fikriniz var mı?"

Boş boş baktı kadın. "Böyle bir şeyi ben nerden bilebilirim ki?"

Sessizce baktılar birbirlerine. Kapıya doğru yöneldi Hasan.

"Daha banyoyu görmediniz."

"Mükemmel olduğundan eminim." Hata yaptığını sözünü bitirdikten sonra fark etti. Ona yeniden dik dik baktı kadın, sanki daha önce gözünden bir şey kaçıp kaçmadığını bulmak ister gibi.

"Müzede çalışıyorum demiştin değil mi?"

"Buradaki müzede değil. Kopenhag'da. Yeni bulunan bir şeyi incelemek için çağrıldım buraya."

"Bir tür ekspersin yani."

"Öyle sayılır."

Yanıtının belirsizliği sorunları çözmekten uzaktı. Kadın dilini şaplattı ve sallanarak kapıya yürüdü. "Neyse, bir şeye ihtiyacın olduğunda haber verirsin."

"Teşekkür ederim."

Kadın gittikten sonra Hasan tekrar üst kata çıktı. Dar yatağın kenarına oturdu ve ilerdeki sık, yeşil yüksek ağaçlara baktı. Artlarında toprak eğimleniyordu ve pek emin olmasa da, gölün orada, ama görüş alanının dışında olduğunu hissediyordu. Sırtüstü yattı ve sessizliği dinleyerek yukardaki tahtaları seyretmeye başladı.

Uykuya dalmış olmalıydı çünkü gözlerini açtığında her taraf kapkaranlıktı. Dışarı çıktı ve arabadan bütün eşyalarını aldı. Bavullar, çantalar ve içleri kitap ve kâğıt dolu bir iki karton kutu. Oturma odasındaki küçük masanın üstüne yerleştirdi bunları, sonra biraz oturdu. Yine gölü düşünüyordu, ve evi. Neler değişmiştir, diye geçirdi aklından, şu dört yüz küsur yılda?

Mutfakta oturup küçük evin sessizliğini dinledi bir süre. Apartmanlardaki sessizlikten daha farklı, diye hüküm verdi, kent sessizliğinden daha az karanlık ama daha engin, uçsuz bucaksız sanki. Merak, telefona sarılmasına yol açtı, almacı kaldırdı, hat yoktu.

Üçüncü Bölüm

Kadı, üzerinde mandalina rengi ipek bir örtü serili bir divana boylu boyunca yatmıştı. Derin bir uykuda, düzenli aralıklarla horlayıp duruyordu. Kadının ayaklarının dibine yakın, Endülüs çinilerinin serin turkuvaz okyanusuna diz çökmüş bir kuşu andıran kâtip, içinde kalemleri ve mürekkep hokkası olan pirinç bir diviti parlatmakla meşguldü. Kolcular geldiğinde baktı ve başını salladı. "Yarın gelin" dedi başından savar gibi ve yeniden parlatma işine döndü.

İlk kolcu bir şey demedi, yalnızca, bir iki adım attı ve divana okkalı bir tekme salladı. Kâtip hırçın bir şekilde karşı koydu ama geç kalmıştı: Kadı titredi ve uyandı, dudaklarını yaladı, gözlerini ovuşturdu.

"Pekâlâ," dedi esneyerek, "ne halt etmiş bu herif?"

"Bu Raşid el-Kenzi" dedi birinci kolcu.

"El-Kenzi, el-Kenzi, el-Kenzi...?" Kadı suratını ekşitti. "Hatırlayamadım. Ne yapmıştı?"

"Cemiyetin onurlu ve saygıdeğer bir ferdini öldürdü."

Kadı irkildi. Toparlandı ve ayaklarını divandan aşağı sarkıttı. Bir süre sessizce yere baktı. "Sahiden yapmış mı bunu?" Ağır ağır konuşmuştu, başını kaldırmadan. "Kimi?"

"Tacir Maimonides'i."

Kadı kaşlarını kaldırdı ve karşısında yüzü gözü yara bere ve şişik içinde duran Raşid'e baktı. "Bir Yahudi? Sen bir Yahudiyi mi öldürdün?"

"Efendimiz, yalvarırım..." diye mırıldandı Raşid, şişmiş dudaklarının arasından.

Kadı ayaklarını ağır ağır çarıklarının içine soktu. Sakalını kaşıdı ve körfezi kuşbakışı gören pencereye doğru yürüdü. Yüzünü çevirmeksizin "Yalvarma" diye iç çekti. "Bu şekilde, olaya şahit olanları da aşağılıyorsun. O herifi öldürdün mü öldürmedin mi?"

Tutuklu başını "hayır" anlamında sessizce salladı. Kadı omuz silkti ve kolculara döndü. "Nasıl yapmış bunu?"

"Büyüyle" dedi birinci kolcu. İkincisi hararetle başıyla tasdik etti. İkisi birden aynı anda konuşmaya başladılar. Kadı ellerini kaldırdı.

"Durun, tamam, iki kulağım var ama benim gibi akıllı bir adam bile bu hikâyenin iki farklı anlatımını aynı anda dinleyemez." İki kolcuyu dikkatle süzdükten sonra başıyla birinci kolcuyu işaret etti. "Sen daha uzunsun, sen anlat."

Kolcu da yeniden anlatmaya başladı, sustuğunda kadı gülümsedi ve elini kaldırdı. "Demek... bu adam kızını acılı ve zamansız bir ölümden kurtardığı Sidi Şerif'in hizmetindeydi, doğru mu? Sonra bir gün, anlaşılmaz bir nedenle yatıp kalktığı o evdeki odasına gidiyor ve belki efendisine yaranmak istediğinden, bu Sidi Şerif'in en büyük rakibi olduğu herkesçe bilinen, sayılan ve sevilen tacir Maimonides'in canını alacak iğrenç bir iksir hazırlamaya başlıyor." Kadı özetini tamamladıktan sonra sustu ve önce bir kolcuya sonra ötekine baktı. "Bu çok ciddi bir mesele" dedi sakin sakin. "Bu saçmalığı size kim anlattı?"

"Herkes." İki kolcu da kuşkuya kapılmış gibi birbirlerine baktılar ve yeniden aynı anda söze girdiler. Kadı elini havada sallayarak susturdu onları.

"Kimmiş o herkes?"

"Bütün mahalle ardına düşmüştü."

"Onu tutuklayarak aslında hayatını kurtarmış olduk."

"Maimonides'in kâtibi böyle olmuş olabileceğini söyledi."

"Ee peki," diyerek gülümsedi kadı, "o nerden biliyormuş ki?"

Birinci kolcu, uzun boylu olanı, bir adım öne çıktı. "Efendi-

miz, işte o kâtipti bize gelip bütün meseleyi aktaran." Omuzlarını silkti. "Yoksa nasıl bilirdik ne olup bittiğini?"

"İşte bu soruyu ben her sabah kendime sorarım" dedi kadı. "Biliyor musunuz ne? Kendi kendime Allah şu Yeniçeri kolcuları neden yarattı diye sorarım. Hikmetinden sual edilmeyen neden benim yaşamımı zorlaştırmak için onları ta Anadolu'dan buraya getirmiş olabilir?" Kolcular taş gibi kıpırtısız duruyorlardı, kadının söyledikleriyle ilgili en ufak bir fikirleri olduğuna dair bir belirti göstermiyorlardı. Kadı, Raşid el-Kenzi'yi yukarıdan aşağı bir süzdü ve çaresizlikle başını salladı. Sonra ayağa kalktı, kollarını havaya kaldırarak gerindi. "Bugünlerde sadece bir tek iksir var, o da karabarut." Durdu, birinci kolcuya iyice sokuldu, yüz yüze geldiler. "Hurafe! Kocakarı lafı bütün bunlar – kâfirlerin beyinlerini şarap buharıyla esrikleştirdiği o sefil yerlerde kaptığınız saçmalıklar hepsi. Bırakın dövüşsün bu vahşiler birbirleriyle, neden bana getiriyorsunuz bunları?"

"Mahalleli duruma el koymuştu."

"Kesinkes öldüreceklerdi herifi."

Kadı derin bir soluk aldı ve iç çekti. "Bu da bizi beladan kurtarırdı." Konuyu savuştururcasına elini salladı. "Beni hiç mi hiç ilgilendirmiyor."

"Ya tacir Maimonides ne olacak?"

"Ne olmuş ona? Yaşlı bir adamdı. Öldü. İnsanlar her gün yaşlanıyor ve ölüyorlar." Kadı gözlerini ovuşturdu, yeniden yerine oturdu. Eliyle giysisini düzeltti. İki kolcu bakıştılar, ikincisi bir şey söyleyecek oldu ama uzun boylu olanı atıldı ve gelişigüzel sordu:

"Yahudi eceliyle öldüyse, neden herkes bu herifin peşine düştü?" Başıyla tutuklunun olduğu yanı işaret etti.

"Açık değil mi? Bir bakın şuna." Diz çökmüş duran adamı gösterdi eliyle. "Bazı kişiler doğuştan böyledir." Sustu sonra, yeniden ayağa kalktı, daha dikkatli bir gözle incelemek üzere Raşid'e yaklaştı. Kendi kendine konuşurcasına, "Pek tuhaf," dedi. "Derisinin koyu rengi onun alt tabakadan geldiğini, hatta bir köle olduğunu akla getiriyor. Öte yandan Peygamber'in dilini konuşmasındaki usul erkân, az çok itibarlı biri olduğunu ya da bir zamanlar itibar görmüş olduğunu düşündürüyor, ya

da..." Duraladı, düşünceli düşünceli, "...ya da çok hırslı birisi olduğunu. Belli ki bir eğitim görmüş, büyük olasılıkla da uzaklardaki bir fanatikler sürüsü içinde dini eğitim almış." Sustu, Raşid el-Kenzi'nin gözlerinin içine baktı. "Görünüşe bakılırsa, pervasız ve çok tehlikeli biri."

Tutuklu gözlerini yerden kaldırmadı. Kadı dilini şaplattı ve dönüp ağır adımlarla yine pencereye doğru gitti. Pencerenin dar aralığından denizin sesi ve martıların şamatalı iniltileri geliyordu. "Hurafe insanların üzerinde ölümcül bir etki bırakıyor. Sinirli ve huzursuz oluyorlar. Çaldığın için seni ölüme mahkûm edebilirim." Omuzlarını silkti. "Neden etmeyeyim ki, söyler misin?"

Tutuklu derin bir soluk aldı ve eğildi. "Buralarda pek tanınmıyor olsam da, Trablus, Kahire ve Kıbrıs'taki ünüm yüz kızartıcı değildir. Günahım pek çok olabilir Efendim, ama o tacirin vakitsiz vefatı söz konusu olduğunda masumum."

Kadı elini kaldırdı. "Konuşman iki şeyi kanıtlıyor bence: öncelikle, söylediğin doğru olsun olmasın kolayca laf üretebiliyorsun; ikincisi de, faili olduğun söylenilen büyücülük suçunu gerçekten işlememiş olsan da, eminim, bir başka nedenle suçlusundur, hem de aynı ölçüde karmaşık bir şeyden ötürü." Önermesine karşı çıkılmasını beklermiş gibi kaşlarını kaldırdı. Ama karşı taraftan hiç yanıt gelmedi. Kolculara döndü. "İşte görüyorsunuz, efendiler. Bu dostumuza iyice bakın. Gözlerine bakın. Allah şahidim olsun, nereye giderse gitsin bahse girerim onu asmak için bir neden bulurlar." Yeniçerilere hitaben sürdürdü konuşmasını: "Bu olay bizlere ders olsun. İnsanlar böyle durumlarda kolayca çığrından çıkar. Yaşlı bir adam ölür ve insanların küçük kafaları hemen saçmalıklar üretmeye başlar. Ve bu da, dostlarım, hepimizin karşısındaki en büyük tehlikedir; yani insanların aklına geliveren başıbozuk düşünceler." Önce bir kolcuya, sonra ötekine baktı, umutsuz bir homurtuyla dönüp yürüdü, mahkemeyi karara bağladı. "Her kimse, bu adamı bir ay hapsedin ve bir bakalım sonra, akıllanmış mı bu süre sonunda." Sonra eliyle gitmelerini işaret etti, yeniden sedire uzandı ve gözlerini yumdu.

Raşid el-Kenzi doğduğunda yıldızı yüksek değildi, en azından, dünyaya gelişi sırasındaki koşullara bakılarak bu yargıya varılabilirdi. Bir köle kadının, doğurduğu sırada kendisi de bir çocuk olan, Nübye ülkesinin topraklarındaki köyünü bir kez daha görebilme, ırmağın kayalık ivinti yerlerinden fışkıran ve halkına adını veren berrak suyun neşeli gürültüsünü duyabilme umudunu tümüyle yitirmiş birinin çocuğu olarak gelmişti dünyaya. Cılız bedeni de bu kötü talih izlenimine tuz biber ekiyordu. Hayır, güçlü kuvvetli bir beden verilmemişti ona, boyu da ortalamadan daha kısaydı. Yakışıklı da denemezdi, kemiklerinin güçsüzlüğü yüzünden, sırtı bulunduğu her ortamda yorumlara yol açacak denli eğrilmişti. Ama kalbi temizdi ve Tanrı'nın bağışladığı yetenekleri gizli kalmış olsa da, gözleri pırıl pırıl ve aydınlıktı. Dediklerine göre, doğduğunda dişleri varmış. Hikmetinden sual olunmayan Allah, Raşid el-Kenzi'ye keskin bir zekâ vermişti ve doğrusu Kadiri Mutlak'ın onu atacağı her çıkmazdan yolunu bulup çıkabilmesi için Raşid'in o aklın her zerresine ihtiyacı vardı.

Üzgün suratlı bir köpek, mahkûmların tuvalet ihtiyaçlarını giderecekleri tek yer olarak toprağa kazılmış deliğin bulunduğu köşeye gönülsüzce uzattı burnunu. Avluda birkaç kişi prangalarını sürükleye sürükleye dolanıyordu. Rüzgâr, bir avuç kumu aldı, taşlı zeminden geçirerek, göğe doğru yükselen askeri barakaların kunt taş yüzeyine doğru kendine yol açan bir deliğin bulunduğu iç duvara süpürdü.

Burası, ilk bakışta kestirilebilen bir sefaletin ve hüzünlü gölgelerin doldurduğu, tavanı kemerli, taştan bir mağaraydı. İnsanlar, şurada burada, moloz yığınlarının üzerinde oturuyordu. Raşid el-Kenzi, öteki mahkûmların yaydığı keskin kokuyu onları görmeden bile alıyordu. Uyumak için gözlerini yumarken, sırtını yasladığı taşın verdiği sağlamlık duygusundan hoşnut kaldı. Beklemekten başka yapacak bir şey yoktu ve bu zindan duvarlarının kendisine sağladığı moladan dolayı kendince şükran duydu. Doğrusunu söylemek gerekirse, günlük hayatının bir parçası olan hile ve desiseden, inançlı insanları şu ya da bu mucizeyi gerçekleştirebileceğine inandırmaktan bıkmıştı.

Raşid el-Kenzi üç ay uyudu, her gece, limanda dalgaları savuran ve başına sardığı uzun lacivert şalı çekiştiren rüzgârın düşünü gördü. Ve sonra, uyandığında, aynı rüzgâr mendireğin çemberinde dönüyor, sokakların, çıkmazların, taş merdivenlerin ıstıraplı karmaşasına sıçrıyor, kazbahı, Paşa'nın sarayının yüksek duvarlarını, Yeniçeri barakalarını geçiyor ve azılı katiller, kör cüzamlılar, dilenciler ve elleri kesik hırsızlar güruhu arasında bir köşeye büzülmüş, tir tir titreyen Raşid'i buluyordu. Aklı bir an, palmiye yapraklarının bir o yana bir bu yana sallandığı meydana, Endülüslülerin ve esrik gemicilerin kakuleli kahvelerini yudumlayıp, yelken bezinden düşler gördükleri İspanyol mahallesinin iç taraflarına takılıyordu. Burada, üstleri aşınmış masalara dirseklerini dayamış, parmak uçlarıyla pirinç kupaları okşamış ve şarkılarıyla çocuklarını uyutan kadınların seslerini dinlemişti. Ve burada yakalamıştı geçmişi onu; şu uzun, doğrucu, üzerine bir kamçı gibi inen, ihaneti için onu lime lime etmeye niyetli kuyruk.

İhanet mi?

Güvenlerini kazanmayı hiçbir zaman istememişti ki.

Hayır, güvenlerini kazanmayı hiçbir zaman istememişti ama kabul etmezlik de göstermemişti. Bu rüzgârlı limana ulaştıktan az sonra, iki yıl kadar önce, bir gece sokaktan gelen ağlamalara, haykırışlara uyanmıştı. Eli, nerede uyursa uyusun hep başının altında duran uzun ağızlı hançerine uzanmıştı içgüdüyle. Ama basamakları inip karşısında meşaleli kalabalığı, gölgeleri ve kapı aralıklarını dolduran, bir görünüp bir yiten yüzleri görünce, hançerini giysilerinin altına saklamıştı. Gürültü, yaşlı Sidi Şerif'in evinden geliyordu.

Çok küçük bir kızdı, olsa olsa üç yaşındaydı. Yürek atışları giderek yavaşlamış ve durmuş, dili morarmaya başlamıştı. Kızın ince bir yün battaniyenin üzerinde upuzun yattığı avluda bir çılgınlık havası esiyordu. Raşid, ne olup bittiğini anlamak için kalabalığın arasında ite kaka ilerlerken, birdenbire önünde bir boşluk açılıverdi; kalabalık göz açıp kapayıncaya kadar yön değiştiren bir balık sürüsü gibi aralandı. Kendisini ölmekte olan kızın yüzüne bakar buldu Raşid.

Geri dönüp kendini sıyırmak için insan seline karşı koymaya çabalarken, kalabalık her yandan sıkıştırıverdi onu. Derin

bir soluk aldı ve önünde yaşanan kaosa göz gezdirdi; erkekler birbirlerini itip kakıyor, kadınlar feryat ediyordu.

"Su" diye mırıldandı yanında duran adama. "Tuzlu su içmeli." Adam onun söylediklerini duymamışa benziyordu. Döndü ve bir an Raşid'e baktı. Sonra, heyecanla elini kolunu sallamaya, haykırmaya, titremeye başladı. Raşid birden kendini ışığın ortasında buluverdi. Herkes sessiz bir bekleyiş içinde ona bakıyordu. Ellerini ağzında boru gibi birleştirdi. "Tuzlu su" diye tekrarladı, ifadesiz bir şekilde.

Kalabalık bir an duraladı, sonra, son bir kurtuluş umududur diye yabancının sözüne sarıldılar. Söz sokağa taştı ve az sonra suyla tuz geldi. Raşid kupayı aldı ve kızı içmeye zorladı, suyu kızın dudaklarına damlattı önce ve sonra ağzının içine boşalttı, yutmasını sağlamak için çenelerini birbirine kenetledi. Kız havayı tekmeledi, debelendi ve sonra gevşedi, güçsüz ve kıpırtısız kalakaldı. Az sonra tuz boğazını canlandırır gibi oldu, bütün gövdesinde bir ürperti dolaştı, kızın bedeni dikelip Raşid'in kollarına yaslandı. Öksürdü kız, sonra bir kez daha ama bu kez daha derinden, sanki karnında bir şey dolaşıyormuş gibi öksürdü. Narin gövdeden bir kasılma nöbeti geçti; kız öğürdü, midesinde ne varsa hepsini kustu Raşid'in üzerine. Kadınlar ağlamaya başlayan kızı kucaklamak üzere atıldılar. Yerde, onu öldürmesine ramak kalmış olan uzun, gri bir kurt yatıyordu.

Raşid, sevinç dolu kucaklayışların ve öpücüklerin arasında doğruldu. Herkes ona dokunmak istiyordu sanki. Kadınlar ellerini uzatıp onun omzunu okşuyor ya da kolunu çekiştiriyorlar, sonra da, bir kutsanmanın, bir bereketin kendilerine bulaşacağı umuduyla parmak uçlarını dudaklarında gezdiriyorlardı. Raşid, bu insanların iyi yüreklilikleri ve minnettarlıklarıyla göklere çıkartıldığını hissediyordu, bir şey daha hissediyordu –insanların ellerinden kendisine akan gücü. Bir sevgi selinde sürüklenerek evin reisi Sidi Şerif'in önünde buldu kendini. Tıknaz, kır saçlı adam onu kol boyu uzaklıkta tutup sıkı sıkı kucakladı. "Hayatım senindir" dedi yalın bir şekilde.

O günden sonra bir sıkıntısı olmadan yaşamaya başladı Raşid. Yoldan geçerken insanlar önünde eğiliyorlardı. İçeri gelip onlarla bir çay içmesi, sadece varlığıyla yaşamlarını kutsasın

diye mütevazı evlerinde gezinmesi için durmadan ısrar ediyorlardı. Neredeyse evliya muamelesi görüyordu. Bir yerden geçerken "bilgeler bilgesi" diyorlardı ona; "Hayırlı günler ya muallim efendi!" diye selamlıyorlardı. O istetmediği halde bezirgânlar evine her türde, boyda, nitelikte öteberi taşıyorlardı. Dükkân sahipleri armağanlar gönderiyordu: en iyi cinsten bir çömlek bal, fındık fıstık, kayısı. Hatta bir keresinde küçük bir koyun sürüsü gönderdiler, Raşid de bunu ev sahibine verdi, koyunlar kurban bayramına kadar evin içinde dolaştı, bayramda kurban edildi ve tüm komşular şölen sofrasına çağrıldı. Tacirler ve çerçiler mal sahipleriyle birlikte oturması için onu davet ediyorlardı ve daha o gelmeden bardak bardak tarçınlı ve bademli ılık tatlı süt hazır ediliyordu. Anneler evlenme çağma gelmiş kızlarını alıp onun evinin önünden ağır ağır geçirtiyor, kafayı iyice takmış olanlar ise sudan bir nedenle onu evlerine çağırıyorlardı. Genç dullar kıkırdayarak yoluna çıkıyor, Raşid daracık sokaklarda sıkışıp büzüşerek yanlarından geçerken gözlerini başka yöne kaydırma numarası yapıyorlardı. İbadet etmek için camiye gittiğinde, insanlar dostlarını, komşularını kenara iterek, yanlarında namaza durması için yırtık halıların üzerinde ona yer açıyorlardı. Kimileri fikir sormak için geliyor, özel yaşamlarıyla ilgili konularda akıl danışıyorlardı; bir iş akdi, eli kulağında bir evlilik, hastalık, kısırlık ve yeryüzünde endişe verici ne varsa danışıyorlardı, ki hepsi de Raşid'in fikir belirtmekte tamamen yetersiz kaldığı konulardı. Tacirler ve çerçiler mallarını almak ya da satmak için en elverişli zamanın ne olduğunu sormaları için elçiler gönderiyorlardı. Ünü yayılmaya başlamıştı. Müneccimlik ve yıldızları okuma konusunda eğitim aldığı, doğudaki en seçkin medreselerden birinde okumuş olduğu söyleniyordu ama medresenin yerini de adını da kimse bilmiyordu. Verebildiği yanıtlar, ki tam anlamıyla sağduyuya dayanıyordu bunlar, çoğunlukla soruyu soranın duymak istedikleriyle uyuşuyordu, ama çoğu kez duymak istedikleri şeyin ne olduğuna karar vermek gerekiyordu. Bilgisi, yanıtlarını süslediği alıntılarda, verdiği örneklerde ve konuşma biçiminde gösteriyordu kendini. Ünü yayıldıkça şansı da dönmeye başlamıştı. Bu harika adamın üstesinden gelemeyeceği hiçbir şey

yok gibiydi. Kazbahtaki tefeciye gittiğinde, buraya ilk geldiğinde depozito olarak bıraktığı şeyler yerli yerinde kendisini bekliyordu ve Raşid'in tefeciye ödeme yapmasına gerek kalmamıştı. Bir çocuğu ölümden döndürmüştü ve büyük bir bereketle kutsanması için yeterli bir nedendi bu.

Raşid el-Kenzi ise, kendi hesabına, hiç mi hiç yalana ya da aldatmacaya sığınmıyordu. Nedenini niçinini kurcalamıyordu bu iyi talihinin. Burada bir yabancıydı, başka zamanlarda, başka yerlerde olduğu gibi. Yoluna çıkan olanakları, her ne olursa olsun, şükranla kabullenmeyi öğrenmişti. Onların nezdinde önemsiz bir köleydi, bırakın ödülü dikkate bile değer bulunmuyordu ve bu kendisini onlara daha fazla sevdirmesine neden oluyordu. "Dünyanın hali böyledir" diyordu kendi kendine. "Hiç kimse kendi hayatının akışını gerçek anlamda kavrayamaz."

İçine mi doğmuştu? Sezgi miydi? Her neyse hissettiği, doğruydu. Bir süre ona güvenmişler, sonra da, okyanusta dolaşıp duran balık sürüleri gibi, irkilip yön değiştirmişlerdi. Kalabalık, onun kanını görmek için taş basamaklardan uluyarak inmişti.

Bir gün içinde olmamıştı elbette bu.

Aslında bir yıl geçmişti, tam bir yıl. Yeni camideki inşaat sona ermiş, Dayı sessizce öbür dünyaya göçmüş ve yerine bir yenisi bulunmuştu. Kentin doğusundaki kayalık kıyıda bir gemi kış fırtınalarında denizin dibini boylamış (kazadan tek kurtulanlar, bir enkaz parçasına tutunmuş olarak limana sürüklenen gümüş kuyruklu üç maymun olmuştu) ve Raşid el-Kenzi çenesinde kırlaşmış bir kıl görmüştü. Ama, bunun dışında hiçbir şey olmamıştı.

Sonraları, onu kentten uzaklaştıran görevi almasaydı başına neler gelebileceğini çok düşünmüştü. Onu neler bekliyordu acaba, eğer kuzeye, Yeşil Deniz'e giden altın rotayı izlemeyip, onu şaşı gözlü hurafelerin krallığına götüren kaderinin yörüngesini takip etmeyip, zalim Çebelitarık Boğazı'nda süzülerek kuzeye, dünyanın bittiği yere doğru sürüklenmeseydi? Aklı bu soruya takılıyordu ama bir yanıt bulamıyordu – yazılan yazılmıştır.

Diğer mahkûmlar ilişmiyorlardı ona. Suçunun ne olduğu duyulduğunda herkes ondan uzak durmaya başlamıştı. Bir gece bir Tunus teknesinin kaptanı gelmişti yanına. Raşid el-

Kenzi hücrede kendi köşesinde yatmaktayken gelip başına dikilmişti.

"O senmişsin, doğru mu?"

"O kim?" diye sordu Raşid, bir yandan da adamın arkasından, bu karşılaşmanın sonucunu görmek için ileride toplaşan gruba bakıyordu.

"Yahudi taciri öldüren."

"Hikmetinden sual olunmayan Allah biliyor ki yaşlı bir adamdı, vakti erişmişti."

"Belki de," diyerek başını ileri uzattı adam, Raşid bir zamanlar kulağın olduğu yerdeki iri çıbandan ayıramıyordu gözlerini, "sen Allah'ın böyle uygun görmesini sağladın."

Raşid onun arkasındaki adamların yüzlerine baktı, o adamlar ki hapishaneyi korkunun pençesinde tutuyorlar ve canları istediği zaman da korkuyu dağıtıyorlardı. Kendisine karşı tetikte olmaları şaşırttı onu.

"Şeytanın lanetini içinde taşıdığın söyleniyor."

"Herkesin tanrısı kendine" diye dikkatle yanıtladı Raşid. "Söz konusu adamla sadece bir kez göz göze geldim."

"Öyleyse söylenenler doğru mu? Ona en korkunç ve en acılı ölümü getiren bir büyü yaptın mı yani, kötü ruhları çağırarak?"

"Ben pek az eğitim almış basit bir adamım."

Adamlar hapishanelerinde tozun ve döküntülerin arasında oturmakta olan bu acayip adamı daha iyi görebilmek için yan yan yaklaşmaktaydılar. Kaptan sabırsız bir el hareketiyle durdurdu onları.

"Sen bu şeyi yapmadığını mı iddia ediyorsun?"

Raşid başını salladı. Kaptan döndü ve kalabalığın içinde durmakta olan bir adama bir işaret çaktı. Sonra yeniden Raşid'e döndü. "Bunu ispat edersek, yenilgiyi kabul eder misin?"

"Allah herkesin yargıcıdır."

"Bütün bunlar pek iyi hoş benim kara derili kardeşim, ama bana yardımcı olacak bir yargıcım daha var." Bunu söyledikten sonra döndü, gözleri fırlak, yüzü çökük, sıska bir adama işaret etti.

"Bu adam Maşallah diye bilinir. Bir gemici nasıl denizin kalbini okursa bu da bir adamın kalbini okur. Ona elini uzat."

Mahkûm gemiciler, Raşid elini uzattığında çevresine toplanıverdiler. Sıska adam Raşid'in avcunu kendi avcuyla kavradığında kocaman gözleri geriye devrildi. Parmakları Raşid'in avcunu birkaç kez ileri geri sıvazladı. Bir süre sonra dudakları titremeye başladı.

"Ne görüyorsun?" diye sertçe sordu Kaptan.

"Kardeşinden doğduğunda ayrılmış." Maşallah doğu körfezinin bataklıklarında yaşayanların ağzıyla konuşuyordu. "Kuzeye gidiyor."

Kaptan giderek sabırsızlanıyordu. "Başka ne yazıyor?" diye patladı, öteki adamlardan birini öne fazlaca eğilmiş ve yolunu kapatmış olduğu için kabaca itti.

"Gözü arıyor. Bu gözün kendisini okyanuslar üzerinden geçireceğini, dağların tepelerine uçuracağını düşünüyor. Güneşi yerinden oynatmak ve Allah'ın iradesine meydan okumak istiyor." Bir şeyden ürkmüş gibi bütün gövdesi ürperdi sıska adamın. Raşid'in elini bıraktı, doğruldu ve çepeçevre toplananların oluşturduğu insan duvarına yaslandı.

"Lanet olsun, Maşallah." Kaptanın tatmin olmadığı apaçıktı. Falcının kafasına doğru bir yumruk salladı ama zayıf adam hızla eğildi ve bir anda gözden kayboluverdi. Kaptan, Raşid'e döndü, Raşid yeni bir tokat sesi bekledi. Oysa Kaptan duraksamıştı.

"Bana sadece şunu söyle: Yahudi sana ne yaptı?"

Raşid yanıt vermeden önce bir an düşündü. "Bana köle dedi."

"Allah bizi uykumuzda korusun" diye mırıldandı kalabalıkta biri.

"Boşver şimdi Allahı" diye kaba bir biçimde araya girdi elebaşı. Hançerinin ucunu boşluğa sapladı. "Bu herif aramızda oldukça bir an bile gözümü yummam. Nöbetleşe uyuyalım."

Geri çekildiler, Raşid'i işlemediği bir suçla baş başa bıraktılar. O günden sonra hapishanede başı dik dolaşmaya başladı, çünkü korkunç bir lanete uğrayıp çarpılmamak için hiç kimse onun gözlerine bakmaya bile cesaret edemiyordu.

Dördüncü Bölüm

Dünyaya gelişinin öyküsüdür bu.

Otuz yıl kadar önce, kurak mevsimde Halep yöresi. Muteber ipek tüccarı Seyyid Abdurrahman el-Cebri, kayısıların dallarından toplanamadan kavrulup kahverengileştiği, dayanılmayacak kadar uzun yazın hareketsiz öğleden sonralarının boğucu sessizliğinde uzanmış, terliyordu. Konağın arkasındaki meyve bahçesinde kızgın güneş yaprakları buruşturmuş, sallanıp duran kehribar rengi susuz gözyaşlarına dönüştürmüştü. Günlerdir her gün yatmış, uykusuz saatleri terleye terleye geçirmişti Abdurrahman. Açık pencerelerden kıpırtısız sarkmakta olan ince güneşliklerin arasından kupkuru bulut kümelerinin bir duman gibi kayıp gittikleri görülüyordu. Göz alabildiğine çorak bir arazi uzayıp gidiyordu. Dağların tepelerinde görülen, yaşamın muhteşem bir kanıtı olan suların neşeli ışıltıları bile haftalar önce kaybolup gitmişti. Bölgeye bir umutsuzluk havası çökmüştü. Hiç kimse yağmurun sesini anımsamıyordu, düşlerinde onlara işkence ettiği zamanlar hariç. Kimse mallarını pazar yerinde sergileme zahmetine girmiyordu, çünkü artık müşteriler, ne varsa almak için, güneş daha yüzünü göstermeden kapılarını çalıyorlardı.

Toprağın uğradığı dönüşümün tam anlamıyla çorak ve vahşi doğası, insanlarda da kendini göstermeye başlamıştı. Durduk yerde kavga dövüş çıkıyor, bayıltıcı sıcak yüzünden sorun alelacele çözülüyor, taraflar olağan koşullarda yüksek sesle kınanacak bir yönteme başvurarak kavgayı sonlandırıyor-

lardı: bıçaklar, kılıçlar, boyunlara saplanan oklar – artık ele ne geçerse. Hiç kimse uzayan bir yumruklaşma için güç sarf etmenin düşüncesine bile katlanamıyordu. Abdurrahman'ın sinirleri de etkilenmişti. Evin içinde ona buna bağıra çağıra emirler vererek dolaşıyordu, öylesine bayağı küfürler savuruyordu ki komşusu kulağına balmumu tıkaçlar koymak zorunda kalmıştı.

Günlerdir işte böyle ter içinde yatıp duruyordu. Sıkıntısını yönlendirecek, kızgınlığını ve öfkesini yatıştıracak bir şey yoktu. Defalarca Tanrı'ya yakarmıştı ama faydası olmamıştı – ürün mahvolmuştu. Sayısız gecikme, kervanların oralara ulaşmasını engellemişti. Abdurrahman'ın ticaret hayatı sekteye uğramaya başlamıştı bile. Hiç kimse böylesine kısır bir vadiye yatırım yapmak istemezdi elbette.

İşte böyle gözüne uyku girmeden yatıyordu ve böyle geçen her günle sıkıntısı da daha kötüye gidiyor, yenileri eklenerek, kendi kendini besleyerek çoğalıyordu. Sonra bir gün, merdivenlerden yukarı çıkmaktayken, ayağı köle kız Büseyna'ya takıldı. Bir yıla yakın bir süredir evdeydi kız, hoş biriydi ama konuşkan değildi. Zaman zaman Kahire'den gelen tesbih tüccarının hizmetleri karşılığı sunduğu bu kızı kabul etmekle bir hata mı yapmış olduğunu düşünmüştü. Onu iyilik olsun diye kabul etmişti. Ayrıca, iyi bir müşterinin bir iyi niyet göstergesini geri çevirmek de pek doğru olmazdı. Yukarı Mısır'dan ve onun ötesindeki Nübye'nin vahşi topraklarından gelenlere özgü koyu kahve bir teni vardı. Aslında pek dikkat etmemişti ona ama arada bir şarkı söylediğini duymuştu. Ya kendi kendine ya da öteki hizmetçilere türkü söylüyordu ve sesi evin arkasındaki mezbeleden yükseliyor, yüksek duvarları tırmanıyor, verandalarda dolanıyor, dingin akşamüstlerine hoş bir his katıyordu. Alçak sesle şarkı söylüyordu, Abdurrahman kızın sesindeki titreşimli yatıştırıcılığı ilkellikle, köylülerle, eli topraklı insanlarla bağdaştırıyordu ama gene de bu sesin insanı saran bir yanı vardı. Merdivende doğrulduğunda, daha önce gerçekten de ona pek dikkatli bakmadığının ayırdına varmıştı. Ufak tefekti kız, gençti, güzel değildi, hatta pek gösterişsizdi. Teni pürüzsüzdü ve yaşı olsa olsa on beşti ama kadınsı bir görünüşü vardı gövdesinin.

"Bu lanet olası toz her yere giriyor" diye tedirgin bir sesle yorum yaptı Abdurrahman. "Burda işin bitince gel de benim odamın da köşe bucağını..."

O öğleden sonra yattığında, uyumaya çalışmaya bile hiç niyetinin olmadığını biliyordu. Kız eğilmiş işini yaparken, yeri titizlikle fırçalarken, sorunlarının bittiğini fark etti – gerçekten de o uzun kuru öğleden sonralara bir çözüm bulmuştu. Kibarca yanma çağırdı kızı. Ellerini kendi ellerinin içine aldı ve bakışlarını kızın yalınlığın ve bilgeliğin verdiği güçle parlayan yuvarlak koyu gözlerinin içine dikti. Kızın yaşadığının üç katı yaşamıştı ama, dünyaya karşı böylesine açık bir güvenle duruş karşısında, ömrünün ne kadarını heba etmiş olduğunu düşündü. İçten gelen, neşeli, eğlenceli bir gevezeliğe kaptırdı kendini. Kıza erkekler hakkında ne bildiğini sorduğunda, kız büyükannesinin "Peygamber kadın olsaydı, kimse sözüne kulak asmazdı" dediğini aktardı.

Bu yanıt şaşırttı Seyyid Abdurrahman'ı ve "Nasıl köle oldun?" diye sormaya sevk etti.

Kız da ona ailesinin köy halkı tarafından kızlarının kötülük taşıdığına, şeytanın diliyle konuştuğuna ikna edildiğini anlattı. "Daha çok yakın zamanlara kadar o bölgelerde genç kızları ırmak tanrılarına kurban ederlerdi" diye anlattı büyük bir açıkyüreklilikle, gene büyükannesinin bilgeliğine başvuruyor diye düşündü adam.

"Elbette" diye karşılık verdi evin efendisi, merakı yüreğini ısıtmaktaydı, "bu, Allah'ın kelamı oralara ulaşmadan önceydi, değil mi?"

Kız burnundan soludu ve başını sabırsız bir kısrak gibi salladı. Allahmış, değilmiş; kötülük çökmüştü bir kez köyün üstüne, hastalık ve humma vurmuştu. Oradan geçen ilk gezgine satmışlardı kızı.

Abdurrahman bu çocuk-kadının havasıyla büyülenmişti. Bir ter damlası kızın boynunun kemerinden kayarak pamuklu entarisinin yakasının içinde kayboldu. Hafifçe ter kokuyordu kız ve adamı ona bağlayan bir açık yürekliliği vardı. Abdurrahman, kızın kendini anlatışındaki canlılığın, tutkusunu biraz daha kamçıladığını fark etti. Ona susmasını ve gelip yanına uzan-

masmı söylediğinde, kız tam bir boyun eğişle denileni yaptı. Ardından gelen beş hafta boyunca, öğleden sonralarını böyle geçirdi Abdurrahman: boğuşarak ve küfrederek, nefesi kesilerek ve sızlanarak, içinde biriken öfkeyi, daralmayı bu sabırlı, dayanıklı kızın içine boşaltarak.

Bu beş haftanın sonunda iki şey oldu: İlkin, karısı onun ilgisizliği karşısında meraklanarak olayları denetimi altına almak istedi ve öğleden sonralarını yanında geçirmesi konusunda kocasına baskı yaptı. İkincisi, yağmurlar başladı. Günlerce tufanlar boşaldı, balık kadar iri ve ağır yağmur damlaları şıpırtılarla caddelere düşüp sele karışıyordu. Uzun süren kuraklık sona ermişti.

Şans bu ya, o uzun kuru yaz bir değil iki çocuk getirmişti.

Raşid, Receb ayında doğmuştu, Seyyid Abdurrahman'm karısının İsmail'i –Raşid'in üvey kardeşini– dünyaya getirdiği günde ve hatta saatte doğmuştu aslında. İnsan, bu iki oğlanın bir bakıma bir bütünün iki parçası gibi, hayli girift bir şekilde birbirlerine bağlı olduğunu, hatta belki İkizler Burcu'nu oluşturan yıldızlara benzediğini düşünebilirdi. Ne var ki onlar, burçta da olduğu gibi, hiç de birbirlerinin eşi değildiler, daha çok bir bütünün iki farklı yarısıydılar. Söylendiği gibi, birbirlerinin kucağına doğmuşlardı. Raşid, babasının öz oğlu olmasına karşın, Seyyid Abdurrahman'ı sadece efendisi olarak tanımıştı.

Bunun dışında, Raşid el-Kenzi'nin dünyaya gelişi sorunsuz olmuştu. Büseyna, yaşamını sürdürdüğü bomboş odada yatmış ve gecenin serin havasının gövdesinde tomurlanan ter tanelerini soğuttuğunu hissetmişti. Ne tek bir çığlık atmış ne de, doğurduğunu duyurmak şöyle dursun, evde olduğunu belirtir bir işaret vermişti. Zaten, büyük evin üst katından gelen telaşlı patırtılar arasında kendini duyurma şansı da pek yoktu doğrusu.

Daha sonra oğluna, onu kucağına almış yatarken evin hanımından kesintisiz yükselen çığlıkları dinlemeyi nasıl sürdürdüğünü, kadının doğum sancılarının dokuz saat daha sürdüğünü, bu süre içinde konukların ya uykuya daldıklarını ya da gürültüye daha fazla dayanamayarak sabırları tükenmiş bir halde evlerine gittiklerini anlatacaktı. Sonunda İsmail çığlıklarıyla geceyi ikiye yırtarak dünyaya geldiğinde, bütün kasaba iç

ferahlığıyla bir oh çekmiş ve biraz uyumak üzere yataklarında öteki yana dönmüştü. Ebe kadın bile ömründe bu kadar koca kafalı bir çocuk görmediğini söylemiş, üç gün sonra evden ayrılırken de, evin efendisinin kesinlikle çok geçmeden yeni bir kadın alacağını, çünkü böyle bir canavarın çıktığı bir yerde bir erkeğin zevke ulaşma umudunun pek olmadığını mırıldanmıştı omzunun üzerinden.

Oğlanlar bir zaman birlikte büyüdüler. O küçük yaşlarında ikisini birbirlerinden ayıran farklar hakkında pek bir şey bilmiyorlardı. Ayaklanır ayaklanmaz saatlerce birlikte koşmuşlar, evin ardında kayısıların yetiştiği tozlu uzun meyve bahçesinde birbirlerini kovalamışlardı. Toprağı işleyen adamlar, küçük oğlanların ve büyük adamların oyun oynadıklarındaki masum tavırlarıyla onlarla birlikte gülmüşlerdi. İkisi birlikte gitmişti mahalle mektebine, Raşid kardeşinin iki adım arkasında yürümüştü. Daha beş yaşına yeni ermişken İsmail annesinden bir şey öğrenmişti.

Raşid de bir şeyler öğrenmişti. Çiftlikte çalışanların gözlerinden ve kaba sözlerinden, artık çocuk olmadığını, okula gitmesinin doğuştan kendisine tanınmış bir hak olmadığını anlamıştı. İçlerinden biri olduğunu anımsatıyorlardı ona. Daha büyük çocuklar onu tarlalarda kovalamaktan zevk alıyorlardı ama bunu bu kez onu cezalandırmak için yapıyorlardı, çünkü babası yoktu ve bunun ne demeye geldiğini herkes biliyordu. Onu dövüyorlar, Raşid boğulacağından korkuncaya dek başını tatlı, nefessiz bırakan toprağa bastırıyorlardı. Evin efendisinin tatmin olmadığını, siyah köle kadınlardan başka yumuşak tenli küçük oğlanlara da arzu duyduğunu söylüyorlardı.

Ve tabii, Efendi'nin marifetleri Halep'in yamacına konduruluş güzel evin duvarlarının dışında tedirginlik yarattığı gibi, evin içinde de en az aynı ölçüde ilgi uyandırmaktaydı. İsmail'in annesi, kocasının muhabbetine mazhar olma konusunda hizmetçiler kısmında bir rakibinin olduğunu öğrendiği anda elem ve çılgınlık çukuruna düşmüştü. Utancı yiyip bitiriyordu onu. Kendini evin en üst katına kapatmıştı, aile fertlerine ve arkadaşlarına görünmeyi reddediyordu. Sadece kendi gereksinimlerini karşılayan yeni bir köle kız almıştı. Hanımı uykuya

dalınca köle kız merdivenlerden aşağı süzülüyor ve mutfakta oturup, gözleri faltaşı gibi açılmış öteki hizmetkârları anlattıklarıyla eğlendiriyordu: Hanımı asma dalı kadar zayıflamış ve eğri büğrü olmuştu; bütün saçları dökülene dek başını bir tütsü buhurdanına yaklaştırıp öylece oturuyordu; siyahlar giyiniyor, nereye gitse ardı sıra küller savuruyordu.

Oğlanlar on üç yaşma gelince fakihe haber salındı. Fakih gergin ve düşünceli bir şekilde geldi ve merdivenleri hızla çıkarken gevezeliğini takınarak ağzının içinde bir şeyler mırıldanıp durdu. Okul sorununu konuşma zamanı gelmişti. Seyyid Abdurrahman'ın durumu parlaktı. Sultan'ın vergi memurlarına ve daha yerel temelde Vali'nin kişisel kesesine sağladığı katkılar, yıllar sonra epey büyük bir toplama ulaşmıştı ama öğrenimin bekçileri, saygın medreseye katılma şerefine mazhar olacaklar konusunda son derece titizdiler.

Fakih çabuk çabuk konuştu: Şurası bir gerçekti ki bu özel durumda evin üzerinde büyük bir ilahi lütuf vardı. Allah'ın gözü üzerlerindeydi, kuşkusuz bunun nedeni de evin efendisinin sofu yüreğindeki iyilikti. Abdurrahman, kendisine yapılan iltifatlardan hoşnut kaldığında hep yaptığı gibi, sevecenlikle gülümsedi. "Sağol Hacı, Allah bereketini artırsın."

Yaşlı adam başını salladı ve hafifçe eğildi, ama bir yandan da sözünü tamamlamak için sabırsızlanıyordu. Ateşli övgülerini sürdürdü. Bu eve doğan bir oğul, evin babasının adına büyük bir onur getirecekti. Seyyid Abdurrahman el-Cebri'nin geniş yüzündeki gülümseme bir kulağından öbürüne dek yayıldı. Salak ve gururlu görünüyordu. Bir babanın gururuyla dopdoluydu elbette ve ayağa kalkarak misafir odasının kapısına gidip İsmail'in getirilmesi için seslendi. Fakih tükürür gibi sesler çıkardı, öksürdü, neredeyse dilini yutacaktı. Bir yanlış anlama olmuştu. Meseleyi yeterince açık bir şekilde ortaya koyamamıştı. Başını ta yerlere kadar eğdi. Belki de haddini fazlaca aşmıştı.

Evin efendisi şaşkına dönmüştü, sarsak fakih ve onun anlaşılmaz mırıltıları karşısında da sabrı giderek tükeniyordu. "Konuş be adam!" diye haykırdı.

Dedikodunun alıp yürüdüğünü biliyoruz, diye başladı fakih. Elbette kendisi böyle kötülük saçan dillere kulak asmazdı,

ama Seyyid Abdurrahman'ın öteki oğlanı evlat edindiğini, onu mahalle mektebine göndermesinin de bu gerçeğin açık edilmesi anlamına geldiğini sanmıştı. Seyyid Abdurrahman, hiç kıpırdamadan, yüzünde donuk bir ifadeyle öylece duruyordu. Yaşlı fakih dudaklarını yaladı. Açıkça görülüyordu, hiç kuşku yoktu, İsmail, kafasının büyüklüğüne karşın, öğrendiklerini aklında tutmak şöyle dursun, bir şeyler almakta bile zorlanıyordu. Sözcükler başıboş dolaşıyorlardı sanki, yerleşemiyorlardı kafasındaki o boşluğa. Huzursuzdu, doğasında vardı bu. Harekete geçmekte hızlı, ama hareketin sonuçlarını düşünmekte ağırdı. Somurtkanlığı, sabırsızlığı, bağışlamazlığı ve aksiliğiyle ün yapmıştı. Yaşlı fakih bütün bunları dobra dobra söyleyecek kadar aptal değildi. Ne var ki görünen köy de kılavuz istemiyordu. Öteki çocuk daha fazla umut veriyordu. Aklı bir şahin kadar cevvaldi. Anlamadığını tekrarlamıyordu ve soru sormaktan da çekinmiyordu. Fakih, avutucu konuşmasını şöyle toparladı: "İki oğlanı da gönderin, efendim. İkisi birlikte bizim güzel şehrimize ve elbette evinize büyük onur verecekler."

Seyyid Abdurrahman'm canı damarlarından çekildi sanki. Divana çöktü kaldı, omuzları düştü. Bugünlerde hiçbir şey kolay değildi. "Karım" diye iç çekti, "Bir ara kadınla çocuğu azat etmeyi bile düşündüm," diye koynuna doğru mırıldandı, "ama sorumsuzluk olurdu bu. Nereye giderlerdi, başlarına neler gelirdi?"

Yaşlı fakih içtenlikle onayladı. "Azat edilirlerse onlara çok yazık olur. Hiçbir köle bu şekilde mutluluk bulamamıştır. Şimdi hatırladım da–" Birden durdu, Abdurrahman'm elini kaldırdığını fark etmişti. Anıları anlatmanın zamanı değildi.

"Perişan olurlar. Korkunç bir kusurları olduğundan ya da daha beteri hastalık taşıdıklarından korkarak kimse almaz onları yanma."

Vaziyet ortadaydı: İsmail medresenin katı kurallarına bir hafta bile dayanamazdı ama öteki oğlan İsmail'in kölesi olarak gönderilirse, belki... ikisi birlikte... Fakih, ellerini havaya kaldırarak temkinli bir iyimserlik yansıtan bir işaret yaptı. Abdurrahman sakalını kaşıdı. Birkaç dakikada on yıl yaşlanmıştı sanki. Başını bıkkın bir halde sallayarak onay verdi: "Kadiri

Mutlak, her dönemeçte bize yeni bir şey öğretmeyi uygun görüyor."

"Her gün ağır görevler düşüyor ona," diye ekledi öğretmen gülümseyerek, kinaye etmeksizin.

Raşid'in, eğitiminin ilginç ve dolambaçlı yolunu başlatan seçkin okulun kapılarından içeri girişi böyle oldu. Medrese dıştan daire şeklinde bir duvarla birbirine bağlı dört odadan oluşuyordu. İlki camiydi; ikincisinde Hadis, yani Peygamber Muhammed Mustafa'nın sözleri ve yaptığı işler öğretiliyordu; üçüncüsü tarih ve fıkha ayrılmıştı. İnsanlar burada Salahaddin'in kahramanlıklarını ve Kudüs'ün düşüşünü, Nabukadnezar'ı ve onun Babil krallığını, geçmişin savaş kahramanlarını ve kahramanlık öykülerini öğreniyordu. Son oda ise Sufilerin yolunun öğretilmesine ayrılmıştı. Raşid'in en çok dolandığı yer burası oldu, Sufilerin ilahilerinin seslerini dinliyor, ibadetlerinin ne tür gizler sakladığını öğrenmeye can atıyordu.

Önceleri iki oğlan yan yana katılmaktaydı derslere. Her ikisi de eşitti, ama biri elbette ötekinden biraz daha eşitti. Zaman geçtikçe İsmail'in sabırsızlığı kendini daha açık olarak belli etmeye başlamıştı; dikkatini toplama güçlüğü, tüm dünyaya ve özellikle de öğretmenlerine tepeden bakması da. Seyyid Abdurrahman, anasının oğlu, diye hüzünlü hüzünlü içini çekerek kendini sorumluluktan sıyırırdı. Büseyna ne olup bittiğiyle ilgili tek bir kelime bile anlamıyor ve öğleden sonra Raşid eve döndüğünde onu her zamanki gibi tavuk yolmaya ya da değirmen çekmeye zorluyordu. Medresenin sarıklı aksakallılarmm oğlunun diline yerleştirdiği anlamsız sözler selinden korkuyordu. Oğlunun ağzından şeytanın toprağını alması için sessizce, mırıl mırıl Kadiri Mutlak'a yalvarıyordu. Buna karşılık Raşid sabırla, kendisine öğretilen her şeyin Peygamber'in hayır duasıyla birlikte gelen bilgiler olduğunu anlatıyordu.

"Büyük evde öyle olabilir ama senin yerin burada, mutfakta, bunu asla unutma."

Ondan sonra Raşid annesine anlattıklarında seçici oldu. Örneğin, öğleden sonraları herkes uykuya yattıktan sonra, tıpkı bir zamanlar annesinin yaptığı gibi, Seyyid Abdurrahman'ın odasına gittiğini söylemedi. Fakat onun yaşlı adama sunduğu

eğlence oldukça farklı bir nitelikteydi; o gün öğrendiklerini sayıp döküyordu adama yalnızca. Gerçek ilgisinin Vahyi İlimler'e, başka bir deyişle kutsal metinlerde tarif edilen bilime yöneldiğini söylememişti. Debdebenin ve bilgeliğin merkezi Semerkant'ın düşünü kurduğunu da söylememişti. Aklı tarihin sayfalarında bir aşağı bir yukarı geziniyordu, ta hangi zamanda yaşadığını unutuncaya dek. Harun er-Reşid'in geçmişte kaldığını, Semerkant'taki gözlemevinin çoktan toza toprağa karıştığını unutuyordu. Bilginin peşindeki koşuşu, okulda yerleşmiş Sufi tarikatinin üstatlarından biri tarafından destekleniyordu. Yeni arkadaşının adı Nureddin'di – inancın ışığı. Nureddin ona pek çok şey öğretiyordu ve birkaç yıl sonra doğu dağlarından aşırtarak Düşgörenler Vadisi adındaki dışlanmış âlimler topluluğuna götürecekti onu.

"Eski günlerde bilginin sınırı yoktu, bütün bilgiler bir ve eşitti" diye anlatıyordu Nur. "Muhteşem el-Kindi, nereden gelirse gelsin, hatta isterse yabancı kaynaklardan gelsin, her türlü bilgiyi tanımamız gerektiğini söylemişti." Anlatırken, işaret parmağını havaya kaldırıyordu. "Hakikati arayanlar için hakikatten büyük bir şey yoktur."

"Ne zamandı bu devir?" diye fısıldadı Raşid.

"Yüzlerce yıl önceydi. Yunanlıların bilgileri Peygamber'in, Allah'ın selamı üzerine olsun, diline ilk geldiği zaman."

"Yunanlılar nasıl bu kadar bilgeleşmişlerdi?"

"Onlar da her şeyi bilmiyordu. Zekiydiler ve akıl yürütme yoluyla çözüme ulaşıyorlardı. Ama Eski Yunanlıların bizim gibi bir Tanrıları yoktu. Bilginin öyle bir boyutu vardır ki anahtarı sadece Allah'tadır. Bu nedenle onlar da sonunda çöküntüye uğradılar."

Raşid saatlerce boşluğa gözlerini dikip, olan biteni anlamaya çalışıyordu. Annesi, oğlunu saran bu garip hallere duyduğu kızgınlıkla yarı deliye dönmüştü. Seyyid Abdurrahman'ın oğlanı kayırması zamanla daha çok dikkat çekmeye başlamıştı. Gayrimeşru kardeşin zekâ ve yeteneği İsmail'in yeteneksizliğini büsbütün ortaya çıkarmıştı. Kötü dilliler dillerini tutamamış ve çok geçmeden herkes, evin efendisinin, bilgisini ve aklını karısından çok kölelerine geçirdiğini öğrenmişti.

Bir gece, İsmail Abdurrahman el-Cebri humma nöbetiyle bu dünyadan vakitsizce göçüp gitti ve trajedi tamamlanmış oldu. Kederli bir çığlık, ortak yasın yalın bir ifadesi olarak göklere yükseldi. Başsağlığına gelen insanların oluşturduğu kuyruk şehir kapılarının dışına taşıyor, eğimli antik surlar boyunca döne döne uzanıyordu. Raşid annesini, evin arkasında, kümes çitinin ardındaki hizmetçi bölümünde tek başına ağlar buldu. Saçlarını çekiştiriyor, gözlerinden yaşlar boşanıyordu. "Ağla, ah çocuk, dünyanın sonu geldi."

Raşid bir yanıt vermedi, o da biliyordu annesinin haklı olduğunu.

Evin hanımı oğlunun ölümünün ertesi günü, avluya ve fıskiyeye bakan verandanın üzerinde görünmüştü. İlkin kimse tanıyamamıştı onu, çünkü tam on beş senedir gün ışığında gören olmamıştı. Teni öylesine solgundu ki adeta saydamlaşmıştı, gözleri şişmişti ve saçı kireç kadar beyazdı. Orada, tahta korkuluğu sımsıkı kavramış, dişlerini gıcırdatarak duruyordu, dudaklarından tükürük iplikleri sarkıyordu. Hiçbir şey söylemesine gerek yoktu.

O gece kaçtılar. Bir bohçaya sarılıydı bütün varlıkları.

Ayın örselenmiş gözü gecenin karanlık kavsinin beşiğindeki umutsuz sığınmacıları seçti. Nureddin gözlerini ovuşturdu ve durumun ciddi olduğunu söyledi. Anneye ve çocuğa şöyle bir baktı ve azatlı oldukları için sığınacak yerlerinin pek kalmadığına kanaat getirdi. İnsanlar, Abdurrahman el-Cebri'nin adına duydukları saygıdan ve anne ile çocuğun şeytani bir lanet taşıdığı korkusu yüzünden onları kabul etmeyecekti. Ülkeyi terk etmekten başka seçenekleri yoktu.

"Beni düşündüren şey çocuk" dedi Büseyna. "Oğlumun yaşamını özgürce sürdürebilme şansının olmasını istiyorum."

Nureddin bir süre oturarak sorunu enine boyuna düşündü. "Sen çok zeki bir çocuksun, Raşid" dedi biraz sonra. Büseyna uyuyakalmıştı ve Sufi de esneyip duruyordu. "Hayatta ne yapmak istersin?"

"Tek dileğim, hayatımı Tanrı'nın yarattığı tüm mucizeleriyle evreni araştırmaya adamak."

Sufi öğretmen az kalsın gülecekti, ama sonra çocuğun çok

içten olduğunu fark etti. Onayladığını belirtir şekilde başını salladı. "Bu dünyadaki tek özgürlük öğrenmektir. Ama burada kalamazsın. Gidebileceğin bir yer var. Öyle bir yer ki, onlarca yıldır insanlar akıllarını ve gövdelerini prangalara vurmak isteyenlerden kaçıp orada özgürlük arıyorlar."

"O yer nerede?"

Nureddin gülümsedi. "Çok az kişinin duyduğu, çok azının uğradığı bu yere bir haftalık bir yolculukla gidilir. Vadiü'l-Halimin diye bilinir, Düşgörenler Vadisi. Orada güvenlikte olursun."

Beşinci Bölüm

Hasan erken kalktı ve Bayan Ernst'e uğradı, kadın ona kuzeninin telefonun fişini ödünç aldığını, ama ona ulaşır ulaşmaz fişi kendisine geri vermesini isteyeceğini anlattı. Hasan otomobiline bindi ve uzun tarlalar boyunca sürdü, daracık bir yarığı geçerek göl kıyısına giden kıvrımlı yoldan indi. Otomobili yolun kenarına çekti, bir tahta kapının yanı başındaki çimenli köşeye bıraktı. Ortalıkta kimsecikler yoktu. Hasan'ın ardında kalan vadinin seyrek ağaçlı yamacında benekli bir kır at burnunu uzun çimenlere daldırmıştı, upuzun kuyruğu arada sırada ıslak yerden havalanıyordu. Hasan tahta kapıyı tırmanarak aştı ve çimenli yokuştan inerek suya doğru yürüdü. Hava soğuk, suyun yüzü sakin ve hareketsizdi. Tam olarak doğuda kaldığını hesapladığı soldaki yamaçta bir koruluk vardı, sık aralıklarla dikilmiş dimdik çamların oluşturduğu bu dikdörtgen, piyade taburu gibi ilerliyordu göle kadar. İnsanlar bir manzaraya baktıklarında, onun ezelden beri öyle olduğunu sanırlar. Ayakları altındaki yerin güvenilir olmasını düşündükleri içindir bu. Koruluktaki ağaçların yaşı otuzdan fazla değildi. Daha öncesinde ise burası, son buzul çağında şeklini almış açık, bakımsız bir fundalıktı. Yer, koruluğun ardında çıplak ve rüzgârlı bir kavisle, bir grup çiftlik evinin göze çarptığı dümdüz bir dağ sırtına doğru yükseliyordu. Gölün seviyesi tepeyi gerçekte olduğundan daha yüksek ve sivri gösteriyordu. Gene de, manzaranın içinde en çok o göze çarpıyordu ve gölün üzerinde yükselişinde buyurgan bir yan vardı. Çiftlik evlerinin üstünde de kazı

alanını seçebiliyordu Hasan, beyaz brandadan yapılmış küçük parlak karecikler koyu renkli tepeye çarpıp duruyordu.

Motorun homurtularını dinleyerek otomobilini ağaçların arasından yukarıya doğru sürdü. Ilık bir gün olacaktı, kuru ve güneşli bir gün. Çiftlik evinin yanında arabasından atlarken kulağına sesler geldi. Şort ve kocaman lastik çizme giymiş bir kız geçti yanından. Açık sarı saçlarını iki yandan düzgün biçimde toplamış ve omuzlarına düşürmüştü. Hasan kıza seslendi ve yol sordu, kız tepedeki çiftlik evinin yukarısındaki çadırı işaret etti. Hasan başını teşekkür edercesine salladı ve otomobilden çantasını aldı.

Çadır geçici büro olarak kullanılıyordu. İçerdeki uzun tezgâhlar çadırın uzunluğunu aşıyordu neredeyse, üzerlerine de çeşitli nesneler serilmiş ve etiketlenmişti. Uzun seyrek ak saçları yüzüne düşmüş, gür kır sakallı, tıknaz biri yerde diz çökmüştü.

"Hans Okking?"

Adam başını kaldırıp, gözlüklerinin üzerinden dikkatle baktı. Ayağa kalkarken ellerindeki tozu çırptı.

"Evet?"

"Ben Kopenhag'daki Yakındoğu Enstitüsü'nden geliyorum."

Okking bir süre konuşmadan gözlerini ona dikti. "Ben Jensen'i bekliyordum."

Hasan gülümsedi, çevresine bakındı, sonra omuzlarını silkti, "Eh, ben geldim işte" dedi. Okking hâlâ bakıyordu ona. Hasan çantasını bir elinden ötekine aktardı ve ayrıntılı bir açıklamaya girişti: "Bulunan malzemenin yapısından dolayı bu göreve en uygun olan kişi bendim. Finlandiya'ya gitmeden önce size ulaşmaya çalışacaktı."

"Anlıyorum." Okking dikkatle Hasan'ın çantasına baktı. Kararını vermişe benziyordu. Elini kaldırdı. "Endişelenmenize gerek yok. Siz burada olduğunuza göre, iş de sizin demektir." Açık havaya çıkmak için kapıya yöneldi. "Gidip bir göz atalım, ne dersiniz?"

Çiftlik evleriyle küçük evin arasında kıvrılarak uzanan bir patika vardı. Geçerlerken açık bir kapıdan bir inek başını uzata-

rak onlara baktı. Patika kumluydu ve üzerinde çok gidilip gelinmişti.

"Çok şanslıydık" dedi Okking.

"Hava yönünden mi?"

"Bugüne dek kaydedilen en kuru yaz bu."

Okking'in tombul görünüşü aldatıcıydı. Güçlüydü ve ok gibi fırlayıp hiç yavaşlamadan çabucak çıkmıştı tepenin üstüne, bu hızlı tırmanıştan dolayı zorlandığını gösteren tek bir belirti yoktu. Adamın yarı yaşında olan Hasan ise ona ayak uydurmakta epey zorlanmıştı. Tepenin üstüne çıktığında ter içinde kalmıştı ve soluk soluğaydı. Birbirine bağlanan hendeklerin oluşturduğu, üstleri açık karmaşık kümeleri görünce çok şaşırmıştı.

Gönüllüler sıcak güneşin altında çok sıkı çalışıyorlardı. Grupta neşeli bir hava vardı, güzel havanın tadını çıkartıyorlardı. Aralarında eğlenceli bir konuşma gidip geliyordu. Toplasan hepsi on beş kişiydi kimi diz çökmüştü, kimi dinleniyordu, geri kalanı da küçücük kırık parçaları dikkatle inceliyordu. Hasan, kısacık diken gibi saçları olan iri kıyım bir kızın ittiği ağır bir el arabasından korunmak için kendini tam zamanında yolun kıyısına attı. Okking yeniden konuşmaya başlamıştı.

"Kayanın kenarları keskin, yontulmuş, buralara Buzul Çağı'nda buzullar tarafından taşınmış kayaçlara benzemiyor. Başlangıçta buranın hendekler ve kayalardan oluşan bir askeri üs, bir tür savunma alanı olduğunu sandık."

"Savunulmayı gerektiren bir şey mi var burada?"

"Mesele de bu. Bir anlamı yok. Hiçbir kayıt böyle bir şeyin var olduğunu göstermiyor." Okking kazı alanının çevresindeki yolda rehberlik ediyordu. Merkür yontusu hakkında bir şeyler anlatıyordu. "İnanabiliyor musunuz, her gezegeni kadın biçiminde yapmaya çalışmış" diyerek sırıttı.

Sekiz hendekten en derin olanına inen bir merdivene geldiler. Hendek iki insanın rahatlıkla yan yana ayakta durabileceği genişlikteydi. En uç noktasında bir branda, perde gibi sarkıyordu. Okking perdeyi araladı ve Hasan'a içeri bakması için işaret etti.

Hasan başını loşluğa doğru uzattı. Temizlenmiş bir alan, yamaca kare şeklinde düzgün bir delik açılmıştı. Kenarları fır-

çalanarak temizlenmiş olan çukurda bir insan kalıntısı vardı. İskeletin, başı hariç bozulmamış oluşu dikkat çekiyordu. Sağ yanma yatmıştı, büzülmüştü; uyuyan bir çocuk gibi, diye düşündü Hasan.

Okking yeniden diz üstü çöktü. "Şurayı görüyor musun?"

"Kafatası parçalanmış."

"Sert bir darbe yemiş. Ceset, başı dışarı taşmış vaziyette yatıyordu. Birisi, bu adamı gömen her kimse, çukuru fazla derin kazmamış. Adam sığsın diye kafayı parçalamış."

"Detektiflik de yapıyorsunuz..."

Adam mavi gözünü kırptı. "Emniyet müdürlüğünden bir uzman çağırdık." Hasan Okking'den hoşlanmaya başlamıştı.

Ağarmış kemikler yapboz parçaları gibi yere, önlerine saçılmıştı.

"Bir ayin kıyımı mı?"

Okking'in gözlerinin içi güldü, yüzüne düşen saçlarını geriye attı. "Hayal gücünün seni alıp götürmesine izin verme. Ceset bir tabuttaydı ve çevrede tek bir olağanüstü işaret, bir elişi eşya ya da anlam ifade eden bir gereç yoktu. O devirde dolaşımda bol miktarda para olmasına karşın –taş satın almak için örneğin– bu pek mütevazı bir gömme olmuş. Ya olağandışı şeyler oluyordu etrafta ya da adam bu garip hendeklerin kazılışı sırasında öldü." Geniş yüzüne daha da geniş bir gülümseme yayıldı. "Gerçek bir gizem öyküsü duruyor önümüzde, ne dersiniz?"

"Kim olabileceği hakkında bir fikriniz var mı?" Gölden gelen meltemden korunduğu için hendeğin içi sıcaktı. Dışarı çıkarlarken, Hasan arkeologdan gelen alışılmadık baygın ter kokusunu aldı. Okking'in yüzü sıcaktan hafifçe kızarmıştı. Tepeden aşağıyı gösterdi.

"Bu arazide, şu çirkin modern şeyin yerinde başka bir yapı vardı. Hayli büyük bir ev olduğunu tahmin ediyoruz; şuradaki barakalar hâlâ eski yapıdan izler taşıyor. Belki on yedinci yüzyılın ortalarında ya da belki daha önce yanmış. Orayı daha yakından incelemek isterdik ama çiftçi orospu çocuğunun teki ve bizim de önce yasal problemleri halletmiş olmamız lazım." Okking parmağını uzaklara doğru uzattı. "Şimdiki yapının

kapladığı alanının dört katını kaplıyordu. Heinesen adlı birine aitti."

"Varlıklı bir araziydi demek ki?"

Okking'in dudaklarının köşeleri aşağı büküldü. "Tam olarak bilmiyoruz. Kayıtlar eksiksiz değil." Ellerini iş tulumunun ceplerine daldırarak bir çakıyla iri kıpkırmızı bir elma çıkararak dikkatle soymaya başladı. "Ama alanın büyüklüğü göz önünde bulundurulduğunda, iyi bir tahmin yaptığın söylenebilir."

"Belki bununla da bir bağlantısı vardı." Hasan başıyla iskeletin durduğu yeri işaret etmişti. Okking dudaklarını yalayıp, başparmağıyla çakı arasında tuttuğu bir elma dilimini ağzına attı.

"Burası at yetiştirme bölgesiydi. O günlerde kârlı bir işti, bilirsiniz."

"At mı?"

Okking, Hasan'ı geriye, daha büyük bir çadıra götürdü. Seyrek siyah saçlı bir adam girişte diz çökmüştü. Okking misafiri tanıttı. "Jens, bu bey bulduğumuz şu zamazingoyu okumaya gelmiş."

Jens ayağa kalktı, gözlüklerini burnunun yukarısına itti, bunu yaparken burnunun ucuna pis bir leke bulaştırmıştı. "Arapça" dedi çabuk çabuk, sinirli bir sesle. "Bence Arapça." Bir süre susup Hasan'a baktı. "Emin değilim, elbette." Okking'e döndü. "Jensen'i göndereceklerini sanıyordum?"

"Gelemiyormuş" dedi Okking ve lafı çabucak değiştirdi. "Hadi, nereye saklamıştın şu şeyi?"

Çadırın halatlarla ayrılmış köşesinde bir yığın tuhaf araç gereç duruyordu. Jens halatın üstünden atladı ve nesnelerden birini dikkatle kaldırdı. Cebinden çıkardığı yumuşak bir fırçayla üstünü bir iki vuruşta süpürdü ve nesneyi çadırın ortasındaki masanın üstüne koydu. Üzeri deri bir şeritle kaplı olan nesnenin iç yüzünde dövmeyi andıran çizgilerle ve kıvrımlı harflerle inceden inceye işlenmiş bir yazıt vardı. Nesne bir yana çevrildiğinde küçük, dikdörtgen bir kutu çıkıyordu ortaya. Pirinçten yapılmıştı. Bir ayakkabı kutusu büyüklüğündeydi ama derin değildi. Kutunun ön yüzünde çetrefil bir sürgü bu-

lunuyordu; Jens çekip açtı. Bir adım geri çekildi ve Hasan'a doğru uzattı kutuyu, şaheser bir yemeği sunan bir garson gibi, hafifçe eğildi.

"Buyurunuz. Sizin tahmininiz de herkesinki gibi geçerli."

Eve doğru otomobilini sürerken, gün ışığı azalmaya başlamıştı bile. Hasan müthiş bir yorgunluk duymaya başlamıştı. Günün keşfinin coşkusu, şimdi, yuva diye bomboş bir eve gittiği gerçeğiyle yatışmaktaydı.

Yol üstündeki dükkânın önünde durdu. Buraya ilk geldiğinde karşılaştığı kızın yerine on dokuz yirmi yaşlarında uzun, zayıf bir oğlan geçmişti. Boyandığı belli olan kapkara, upuzun ve yüzünün bir yanından dökülen saçları vardı, oğlan onları sürekli arkaya atmak zorunda kalıyordu.

Oğlanın gözleri tedirgin bir biçimde kıpırdanıyordu, herhangi biriyle temas kurmaktan kaçınıyordu. Hasan rafların arasında bakma bakma dolaşıyordu. Aç değildi. Derin dondurucuya eğildi ve bir tavuk yemeği çıkardı. Bir an bira raflarının önünde duraladı. Sonra, dikkatle, bir şişe aldı ve etiketini okumaya başladı.

"Altılık bir koli alırsanız daha ucuza gelir."

"Affedersiniz?"

Oğlan, Hasan'ın arkasında duran rafları işaret etti "O markada promosyon var. Beşi fiyatına altı tane alıyorsun."

Hasan koli istifini inceledi, sonra tezgâhın ardındaki oğlana baktı.

"Bu markayı bilmiyorum, iyi midir?"

"Bu yörenin birası." Omuzlarını silkti oğlan. "Herkes bunu içiyor."

"Peki, neden olmasın?" Oğlan alınanları yazarkasaya işlerken Hasan bekledi. "Söylesene" dedi. "Şuradaki kilise. Kaç yıllık biliyor musun?"

Çocuğun yüzüne boş bir ifade gelip yerleşti. Büyük olasılıkla ömrü boyunca burada yaşamıştı ama bu hiç aklına gelmemişti. "Kilise mi?" Sonra rahatlamış bir halde başını salladı. "Hiçbir fikrim yok."

"Önemli değil. Ben öğrenebilirim."

"Rahip kilisenin karşısındaki küçük evde oturuyor. O bilir."

"Teşekkür ederim."

Çocuk tedirginlikle sırıttı.

Hasan alışveriş torbasını aldı, çocuğa hoşçakal dedi. Kızla oğlanın kardeş olup olmadıklarını merak ediyordu, bir aile dükkânı mıydı burası acaba? Yolun karşısına geçerken, kasabanın delikanlılarıyla dolu bir otomobil, acı bir fren sesiyle dükkânın önünde durdu. Küçük otomobilin içi kahkahalar ve müziğin tempolu vuruşuyla yankılanıyordu. Kimin umurundaydı bir kilisenin kaç yıllık olduğu?

O akşam oturma odasındaki masaya oturdu. Önceki gün gelişigüzel boşalttığı kitap yığınını ve kâğıtları bir tarafa topladı, pirinç kutuyu masaya koydu. Kutu bir bez parçasına, gri bir battaniyenin köşesine sarılmıştı. Hasan bezi sıyırdı, bunu yapınca odayı toprak kokusu doldurdu. Bir an kutuya baktı, sonra ayağa kalktı. Mutfağa gitti ve son bira şişesini açtı. Kapı aralığında durdu, masaya baktı; pirinç, masa lambasından çıkan ışığın küçük çemberinde donuk bir parıltı saçıyordu. Kutunun bir yanının aydınlanmadığını fark etti Hasan, neredeyse sadece bir kısmı aydınlanmıştı. Bu, güneş ya da ay tutulmalarında tam karanlıktan hemen önce ya da hemen sonra ortaya çıkan karanlık gölgeyi anımsattı ona. Geçmişe bakıyordu ama gene de bir zamanlar var olmuş bir şeyin sadece bir parçasını görebiliyordu.

Birasını bitirinceye dek geçen süre boyunca orada, kapı girişinde durdu. Uzaktan tek bir otomobil geçti. Sonra sessizlik çöktü. Artık merakını daha fazla engelleyemiyordu. Masaya oturdu ve derin bir soluk aldı. Sonra elini uzattı, sürgüyü yana çekti, ağır ağır, dikkatle, pirinç kutunun kapağını çekip çıkardı.

Altıncı Bölüm

Dar taş oda yerin epey altında gizli. Merdiven boşlukları ve karanlık koridorların sonsuz silsilesi içinde burayı bulmak hiç de kolay değil. Adayı andıran, yuvarlak bir oda. Odanın ortasında Kaptan Kureyşi duruyor. Kısa boylu ve gürbüz; derisi güneş ve tuzlu suyla sertleşip cilalanmış. Başı, bir zamanlar iyi cins ipek olduğu tahmin edilebilen kirli bir çevreyle bağlanmış. Yeleğinde bir düğme eksik. Bu alışık olmadığı ürkütücü yerde tedirgin bir halde duruyor. Küçük bir teknenin kaptanıydı, bu teknenin arada sırada yasal yük taşıdığı söyleniyorsa da, asıl ününü hükümetten izinli korsanlık yaparak, başka gemilere saldırarak, o gemilerin ambarlarında ne varsa hepsini çalıp çırparak ve bu arada gemiyi batırarak iş tutmasıyla sağlamıştı. İnsanın hiç karşılaşmamayı dileyeceği kadar güvenilmez bir adamdı Kureyşi. Ama bir yandan da inatçı ve azimli bir adamdı ve kadının merakını asıl çeken, kaptanın kendisinden başka herhangi biriyle konuşmaya yanaşmamış olmasıydı.

"Konuş."

Kaptan boğazını temizledi, iri yuvarlak omuzlarını dikleştirdi, konuşmaya başlamadan önce odanın dört bir yanına göz attı. Çevresindekiler onu korkuttuysa bile bunu çok az belli etmişti. Kadının niyetinin de tam olarak bu olduğunu bilecek kadar akıllıydı; gecenin bir yarısı onu çağırtması, sarayda halkın kabul edildiği odanın yer aldığı ana salona değil de buraya getirilmesi bunu gösteriyordu. Dudaklarını yaladı ve şöyle bir selam verdi, boynunu hafifçe eğmekle yetinmişti, ve kendini tanıttı.

"Göklerin Efendisi'nin bana uygun gördüğü kısacık hayatımda çok şeyler gördüm. Bu hikâye insanın belki de hayatında bir kez karşılaştığı o acayip meselelerden biridir. Hayat yollarınız birbirleriyle defalarca kesişir ama biz çoğu kez gözümüzün önünden geçip gidenleri fark etmeyiz bile. Bizim görevimiz, umulmadık yerlerden çıkıp gelecek pek çok mücevhere kendimizi hazırlamaktır." Soluklanmak için bir an sustu. Konuşmasını özenle hazırlamıştı, bu yüzden dinleyicilerin sabırsızlığının giderek arttığını hissedince biraz şaşırdı. Konuşmasını sürdürdü: "İnsan, zaman zaman, fırsatların fırsatını sunan uyuma, yer ve zaman uyumuna rastlayacak kadar talihlidir." Göz kırptı ve bu kez daha abartılı bir şekilde eğildi.

Kadı, bu gösteri karşısında sabırsızlanıyor olsa da bu kalleş, aşağılık ama bir yandan da komik adama ilgi duymuştu, ona kaldığı yerden devam etmesini söyledi.

Hemen hemen altı ay önceydi; Kureyşi, altı ipek tüccarının sahip olduğu bir kervanın yolunu Takriri Limanı'nda kesmek için, Marmara denizinde volta atıyordu... Sert bir fırtınaya yakalanınca, kaptan gemisini karaya yanaştırmak ve küçük, önemsiz bir balıkçı köyüne birkaç günlüğüne sığınmak zorunda kalmıştı. Bu ertelemeden dolayı tedirgindi, havanın açması için beklediği iki gün boyunca etrafta sabırsızca tepinip durmuştu. Bir öğleden sonra, kendisi için el koyduğu evin verandasından denize bakarken, adamlarının kahkahalarıyla dönüp, etrafı bir katır, iki ıslak at ve hapşırıp duran bir hizmetkârla çevrilmiş olarak yolda dikilen tuhaf bir adamla göz göze geldi. Aram Kevorkyan, Makedonyalı olduğunu iddia eden, ufak tefek, yerinde duramayan, olağanüstü kalın ve tümüyle beyaz kaşlarının altındaki ıslak ve patlak gözleriyle bakan bir Ermeni gezgindi. Katışıksız kötü talihten ve, Kureyşi'ye kalırsa, beceriksizliğinden dolayı kervandan ayrılmıştı. Yanında tir tir titreyen uşak, efendisini korumaya yetmeyen bir parça brandayı havada tutarken, Kevorkyan da bir çamur vadisine bileklerine dek batmıştı. Garip bir görüntüydü. Kevorkyan'ın giysileri yıpranma belirtileri gösteriyordu. Aslında onunla ilgili her şey, bir zamanlar varlıklıyken dara düşen bir adamı düşündürüyordu. Yağmur ve çamur da durumu değiştirmiyordu elbette. Merak-

lanan, fırtınalı havadan ve adamlarının ona sunduğu yavan eğlenceden bıkan Kaptan Kureyşi, adamı sığınması için yanına çağırdı. Kevorkyan, yapı olarak ufak tefek olmasına karşın aceleyle ve aynı zamanda doğuştan tedbirli bir adam tavrıyla eve yaklaştı. Ağır ağır, çizmelerindeki çamuru silkeleyerek, giysilerindeki yağmuru hafif ve etkisiz darbelerle süpürmeye çalışarak sütunlu verandanın merdivenlerini çıktı.

"Allah bizim suda yaşamamızı istediyse neden bize ayakkabı giydirdi ki?" diye sordu, çizmesinden çamurları kazırken. Kaptan Kureyşi yaşlı adama ısınmıştı; onun zararsız olduğuna, şimdilik bir tehdit arz etmediğine hükmetmişti. Yaşlı adamın ısınabilmesi için yanına küçük bir mangal getirmelerini emretti. Kevorkyan başını salladı ve Kureyşi'nin buyruklarıyla oraya buraya koşuşturan sayısız adama göz gezdirerek temkinli bir tonla teşekkür etti.

"Görüyorum ki varlıklı bir adamsın" diye fikrini söyledi.

Kureyşi omzunu silkti ve güldü. "Biz denizin adamlarıyız, yaşamlarımız bugün buna yarın ona bağlı. Hikmetinden sual olmayan Allah, benim uygun yerde uygun zamanda bulunmamı istedi. Sadece sezgilerime güvenirim ben."

Kevorkyan gömleğini sıktı ve kendi kendine kıkırdadı. Kureyşi'ye bu adamın konuşmayı sürdürme yeteneği çok kısıtlıymış gibi geldi.

"Sizin pek meraklı olduğunuzu fark etmiş bulunuyorum" dedi neden sonra Kevorkyan, mangalın yanına kurulurken. "Ve siz kalbinizdeki iyiliği bana bahşetmeyi uygun gördüğünüz için, ben de sizin merakınızı gidermeye çalışacağım." Akşam indiğinde yağmur bulutları karanlığa yol verdiler. İki adam mangalı karşılarına almışlardı ve Ermeni rahatlamaya başlamıştı. "Benim ne tür bir işle meşgul olduğumu pek kestirememiş görünüyorsunuz. Her neyse, size anlatacağım. İş alanlarımız birbirine sizin tahmin edebileceğinizden çok daha yakın. Ben de sizin gibi ticaret yapıyorum ama sizden farklı olarak ben malların değil, bilginin ticaretini yapıyorum." Başını kaldırıp baktığında öteki adamın yüzünde şaşırmış olmaktan doğan donuk bir ifadenin belirdiğini fark etti. Nedenini tam bilemediği bir hoşnutluk doğdu içinde ve karşısındakinin şaşkınlığının

nedenini öğrenmeye hiç yeltenmedi. "Casus değilim ben," dedi "eğer düşündüğünüz buysa, ama kolaylıkla öyle olabilirdim. Ne Roma Kilisesinin efendilerinin paralı hizmetkârıyım ne İspanya Kralı'nın, hatta ne de Sultan'ın, her biri yeri geldiğinde beni ödüllendirmiş olsalar bile. Ben özgür bir ajanım ve hiçbir sınırlama olmaksızın dolaşabilmekteyim. Kimse bana kötülük yapmaya cesaret edemez, çünkü bir gün kendi yararlarına olacak bir şeyi yitirebileceklerinden ya da kendilerine ait bir şeyi düşmanlarına götürebilecek olmamdan korkarlar."

"Bana sorarsan, içinde olanlar için kaypak bir iş gibi geliyor kulağa."

"Bilgi sınırsızdır, işte benim prensibim. Kimse bütün olası ayrıntıları bildiğinden emin olmadığı sürece –ki zaten kimse emin değildir– ben güvendeyim. Öyküler satarım ben, kimi gerçek, kimi değil. Önemli olan, anlattıklarımın aynen anlattığım gibi olduğuna inandırmaktır insanları. Belirsizlik zamanlarında yaşıyoruz dostum; hiç kimse hiçbir şeyden tam olarak emin değil."

Kureyşi, "Ben elle tutulabilen şeylerin ticaretini yapmayı yeğlerim" diyerek yumruğunu salladı.

Aram Kevorkyan'ın yüzü gölgelendi. "Genelllikle gördüğüm şey şu ki, olasılıklarla pazarlık etmek dünyanın bütün altınlarından daha etkili."

Kureyşi, bu gösterişsiz kişinin tehlikesiz biri olduğu konusundaki ilk kanaatinin belki de yanlış olduğu fikrine kapılmaya başlamıştı. "Söylesene" dedi, "madem bu işte o kadar iyisin, giysilerinin partal olmasının ve çıktığın yolculuk için yeterli donanımının olmamasının nedeni nedir?"

Kevorkyan bir süre hiçbir şey söylemedi. Sonra başını zarif bir biçimde eğdi. "Zaman, dostum, hepimizi esir eder. Gerçek şu: emekli oldum ve yaşamımın son yıllarını buradan bir haftada gidilen doğduğum kasabada geçirmek istiyorum. Ama sen cömert birisin ve bu nedenle iyiliğine karşılık vermek isterdim."

Kureyşi'nin adamdan bir şey almaya gönlü yoktu. Bu adamın yaşlı bir tilkiden daha hilebaz olduğu belliydi. Kureyşi adamın teklifini geri çevirdi. Teşekküre gerek yoktu. Bu yaptığını kim olsa yapardı. Böyle bir fırtınada bir yabancıya evini aç-

mak? İçinde azıcık Allah korkusu olan biri onu çeviremezdi kapıdan, üstelik kendisi maddi varlıkların paylaştırılması konusunda uzmandı – paylaşmak onun işiydi.

"Öyle olabilir, gene de size müteşekkirim. Karşılığında bir öykü anlatacağım size," dedi Kevorkyan, "artık benim işime yaramayan bir öykü. Onu nasıl kullanacağınız size kalmış. Bu durumda, iyiliğinizin karşılığında doğrudan bir şey almadığınızı söyleyebilirsiniz rahatlıkla, değil mi?"

Kureyşi'nin kaşları çatıldı, ama bu önermeye karşılık bir karşı fikir de öne sürmekte geçikti ve böylece Kevorkyan öyküsüne başladı.

"Hansa Birliği devletlerinin topraklarındaki Frankfurt şehri, Main ırmağı üzerindedir."

Kaptan Kureyşi'nin yakın coğrafya hakkında bildikleri, en yumuşak söyleyişle, epey sınırlıydı. Önüne çıkan herkesi tanıyor ve onunla ticaret yapıyordu, Hıristiyan gemilerine saldırmakta en ufak tereddütü yoktu, ama limanlarda konuşulan ortak dil, yani *lingua franca* dışındaki herhangi bir dil ona hiçbir şey ifade etmiyordu, dolayısıyla ilgisini hiç çekmiyordu. Uyluğunu kaşıdı ve yiyecek bir şeyler istedi.

Onun tedirginliğini fark eden Kevorkyan yumuşak bir dille anlatmaya koyuldu. "O, Kutsal Roma İmparatorluğu'nun başkentidir, Habsburgların taç giyme töreni orada yapılır. Orada mutlaka her yıl bir sürü ticaret panayırı kurulur. Bu yılki, kitap panayırıydı."

"Kitap?" diye yineledi Kureyşi, ayaklarının dibine balığın kılçıklarını tükürdü. İnsanın bu heriften kolayca bıkabileceği kanısına varmaya başlamıştı. Kureyşi'nin bir zamanlar Sicilya adasında karşılaştığı Portekizli orospudan daha çok konuşuyordu. Beriki ise hiç de sözünün akışı bozulmuş gibi davranmıyordu.

"Oradayken çok ilginç bir şey geldi kulağıma" diye sürdürdü Kevorkyan paltosunun cebinden çıkarttığı ipek bir mendile sümkürürken. "Bir raslantı sonucu, konusu ilgi çekici olduğu için beni anında çarpan bir sohbete kulak misafiri oldum." Dinleyicisinin ilgisinin sürüp sürmediğini anlamak istercesine durakladı. Kureyşi homurdandı ve çiğnemeye devam etti. Kevorkyan başını biraz öne eğdi ve sözünü sürdürdü.

"Genç bir Hollandalı heyecanla ve çok yüksek sesle yaşlı bir arkadaşına bir şeyler anlatıyordu. Bu tür birliktelikler merakımı celbeder. Genç adam gerginlik içinde konuşuyordu ve bu da arkadaşını endişelendiriyor gibi görünüyordu. Yaşlı adam karşısındakinin biraz deli olduğunu düşünüyordu sanki. Konuşmalarını yararsız bir dedikodu sayıp üzerine kafa yormazdım belki, özellikle de genç adamın o sıralar pek gözde olan biradan bol miktarda içtiğini göz önünde tuttuğumda." Karanlıktan alçak sesli bir kıkırdama yükseldi. "Meseleyi bütünüyle Allahın belası bir yaratığın gevezelikleri sayıp önemsemeyebilirdim, eğer o ismin geçtiğini duymasaydım – Simon Mayr."

Artık gece çökmüştü. Karada harcanmış bir güne daha elveda diyen Kaptan Kureyşi gece göğünde yıldızların berrak ışıltılarında küçücük bir umut ışığı yakaladı; ertesi gün, yola koyulabilmeleri için gereken havayı da beraberinde getirecekti belki. Göğü daha iyi görebilmek için ayağa kalktı. Trabzana yaslanmak için sütunlu verandanın köşesine doğru ağır ağır ilerlerken, öteki adamın gölge halindeki biçimsiz gövdesini seçti. Kevorkyan öyküsüne kaldığı yerden devam etti.

"Bu isim senin için çok şey ifade etmeyebilir belki, ama yıllardır yıldız falcılarının hünerleriyle ilişkilendiriliyor bu isim. Simon Mayr bir astronom, bir Alman ve kendi alanının en saygın adlarından biri. Kulak misafiri olduğum iki adamdan biri, ayyaş olanı, öbür adama çok yüksek bir fiyata bir alet teklif ediyordu. Besbelli öbür adam Mayr'ın bir hamisiydi. Hollandalı, buluşunun benzersiz olduğunu, hiç kimsenin böyle bir araç yapmayı başaramadığını iddia ediyordu. Panayıra buluşunu en fazla parayı verene satma niyetiyle gelmişti."

Kureyşi gırtlağını temizledi. Uzaklardan bir baykuşun sesi geliyordu. Bunun dışında, aşağılarındaki kayalık kıyıda denizin dinginliği ve sessizlik vardı. Gökte tek bir bulut görünmüyordu.

"Bağışla beni," dedi alay dolu bir sesle, "ben cahil bir kaptanım. Böyle kitabi işlere aklım ermez. Bütün bunlar nereye varacak? Bu adamların ne tür bir aletten söz ettiklerini anlayamadım."

"Bir dürbün, bir gözlem aracı" dedi Kevorkyan, aracı elleriyle tarif etmeye çalıştı. "Atla bir gün çeken bir mesafeyi görmeni sağlayacak şekilde bir araya getirilmiş cam mercekler."

"Lüzumsuz" diye homurdanarak kesip attı Kureyşi. "Daha önce de böyle şeyler çıkmıştı. İnsanı kör ediyorlar."

"Sen perspektif camlarından söz ediyorsun" diye düzeltti Kevorkyan. "Aynı şey değil kesinlikle. Bu alet çok daha uzağı gösteriyor ve görüntü de sanki burnunun ucundaymış gibi pırıl pırıl." Böyle bir aracın var olup olmadığı konusunda kendisini bilgilendirmeleri için ülke dışındaki ajanlarına haber gönderdiğini anlattı. Birkaç hafta içinde iki doğrulama mesajı gelmişti. İlk mesaj, Antwerp'le iş yapan bir adamdandı, Zeeland vilayetinden Den Haag'daki Devletler Generaline gönderilmiş bir resmi belgede söz konusu araca benzer bir şeyden bahsedildiğini açıklıyordu. Ajan, mektubuyla birlikte evrakın bir kopyasını da yollamıştı. İkinci mesaj, Den Haag'ın içindeki bir kaynaktan gelmişti ve İspanyollarla Hollandalılar arasındaki barışın ayrıntılarını görüşmek üzere Den Haag'a gelen İspanyol askeri delegasyonunu haşat eden öfkeyle karışık üzüntüyü tarif ediyordu. Komutanları Ambrogio Spinola böyle bir aletin Hollandalıların elinde bulunduğundan haberdar olmuştu besbelli.

"Kuşkusuz böyle bir araç savaşın bütün seyrini değiştirirdi. Ona sahip olan taraf, hiç olasılık görünmese bile, savaşı kazanırdı. Gemiler yarım günlük uzaklıktan gözlenebilirdi, elbette ordular da." Ermeni ellerini uzattı. "İşte, öykü senin artık, onunla ne istersen yap, ama ben borcumu ödedim. Bu alet doğru kişilerin elinde çok para eder. Böyle bir aleti sultanın divanına götüren bir adam ömrünün kalanını refah içinde geçirir. Ama acele ve gizlilik gerekiyor. Böyle bir araç açık pazarda uzun süre kalmaz."

Kaptan Kureyşi sustu ve duruşunu değiştirdi. Kadı kılını kıpırdatmamıştı; yüzü adamın varlığının uyandırdığı tiksintiden en ufak bir izi ele vermiyordu, Kureyşi göbeğini yeniden kaşımaya başladığında bile.

"İnsan hayatına ne kadar değer verdiğini bilemem Kaptan, ama bana vermekte olduğun bu bilginin en azından tek bir kişinin hayatından daha kıymetli olduğuna karar vermiş olmandan kuşkulanıyorum."

"Yalnız şu kadarını söylemem yeterli olur sanıyorum: Aram Kevorkyan İstanbul'a asla gelemedi" dedi Kureyşi.

"Söyle bakalım, Kaptan, bana bütün bunları neden anlattın?"

"Ben sadece bir denizciyim, efendim. İstanbul'daki saraya yaklaşmaya kalkışırsam bana gülerler. Doğru kişinin huzuruna çıkmak için belki bir yıl, belki daha uzun süre çabalamam gerekir. Burası benim limanım. Burada işler daha kolay benim için." Kureyşi bir an için sustu ve, "Cömert yüreğinizde bana ayıracak zaman bulacağınızı biliyordum" diye ekledi.

İki adam birbirlerine baktılar. Hangisinin ötekinden daha fazla nefret ettiğini kestirmek zordu.

"Bundan hiç kimseye söz etmedin değil mi?"

Kureyşi başını salladı.

"Ermeninin ölümü hızlı ve dikkatli mi gerçekleştirildi?"

Kirli başlık yeniden eğilip kalktı.

Kadı kapıya doğru yürüdü. "Mesele çözüme kavuşana dek bu binadan dışarı çıkmayacaksın. Dayı ile görüşeceğim ve onun kararını sana bildireceğim." Kapıyı açmaları için dışarıdaki kolculara seslendi. "Bizim konuğumuz olduğu sürece bu adamın isteklerinin hepsini yerine getirmeye özen gösterin."

Sonra çıkıp gitti.

"Eğer, bu Kureyşi denilen adamın" dedi sonunda Dayı, "böyle bir görev için güvenilir olmadığına inanıyorsan, başka birini bulmalıyız, meselenin usulüne uygun olarak sonuçlanmasını garantilemek için iyi kaptanımızın yanına bir yoldaş vermeliyiz."

Kadı, arkasına dönüp geniş odada dolanmaya başladı. Tavandaki kümbetten sarkan uzun bir zincirin ucunda ağır ağır sallanan pirinç tütsülükten günlük kokuları yükseliyordu. Pencereler dağlara bakıyordu. Aşağıya, miniminnacık insanların

güneşin altında toplaştığı hapishane avlularına doğru dimdik giden bir yol vardı.

"Bu meselede senin görüşün ne?"

Kadı kararsız kaldığını ifade edercesine ellerini kaldırdı. "Bu öyküye pek inanasım gelmiyor, öyle bir aletin yaratacağı söylenen mucizelere de. Gene de, eğer böyle bir nesne var olsaydı, teknelerimizin bu kıyılarda Barbaros'tan beri görülmedik bir üstünlük sağlayacağı kesindi."

"Öyleyse işe koyulmalıyız, ama lütfen çok pahalıya mal olmasın."

Kadı kaşlarını kaldırdı, sonra tekrar indirdi, Dayı'yla konuşmasına döndü. "Efendim, böyle bir araca sahip olan kişi, kâfirlerin sahip oldukları her şeyin çok çok önüne geçmiş olacaktır."

Dayı, dudaklarını yaladı ve başını onaylarcasına salladı. "İhtiyatla hareket etmeliyiz. İzlerimizi dikkatle örtmeliyiz. Çuvallamamız halinde bu işin bizimle ilgisi yokmuş gibi görünmeli. Bu konuya ilişkin tek bir kelimenin yanlış kulaklara ulaşması riskini göze alamayız. Denizci soytarısına ihtiyacımız var mı?"

"Bir yere dek işimize yarayacağına inanıyorum."

Dayı başıyla onayladı. "Yanına katacağımız kişi değerli biri olmalı," düşüncelerinde yoğunlaşarak kaşlarını çattı, "ama aynı zamanda rahatlıkla gözden çıkartılabilmeli; böyle bir girişim için büyük risklere girmek istemeyiz. Bilgili olmalı ama kendine ait fikirleri pek fazla olmamalı. İdealleri olan bir adam." Esnedi ve divana uzandı. "Böyle ilkeli adamlar var mı hâlâ?"

"Bütün bilgiler akılcı bir şekilde ele alınmalı" diye önerdi Kadı.

"Bu fikre sadık, karşısına çıkan olanağa minnet duyan, gene de bu işi zorunlu olarak alacak birini arıyoruz." Dayı donuk gözlerini Kadıya çevirdi. "Böyle birini bulabilir misin?"

Kadı bir an bile düşünmedi. "Emin olun, güneşin doğacağından emin olduğunuz kadar" diyerek gülümsedi.

Yedinci Bölüm

Raşid el-Kenzi, Kaptan Kureyşi'yi ve teknesini ilk gördüğünde donakaldı. Bacaklarından gücün çekildiğini hissetti ve çöktü, bütün dünyalığını içine koyduğu tahta sandığın bir köşesine ilişiverdi. Hareket edecek gücü toplayamadı, balık kılçıklarının oluşturduğu hah ve iskelenin engebeli, taşlı yüzeyine serpilmiş martı tüyleriyle çevrili vaziyette, orada bir süre kaldı. Limandaki sesleri uzaklaşmıştı. Aklına iki şey geldi. Biri eksiksiz ve mutlak bir umutsuzluk duygusuydu. Kaptan iri yarı, güçlü kuvvetli biriydi; kolları fıçıya benzeyen göğsünün iki yanından ağaç gövdeleri gibi çıkıyor, bacaklarıysa altına yerleşerek gövdesini havaya kaldıran iki küçük cüceyi andırıyordu. Orada durmuş küfrediyor ve bağırıyordu, besbelli ya sarhoştu ya deli, belki de ikisi birden. Onun görünüşü bile Raşid'e her şeyin sonunun geldiğini düşündürüyordu. Limanın en derin lağımlarından çekip çıkarılan en yarım akıllı adam bile verilecek göreve bu deliden daha uygun olurdu. Ama kadı ona güvence vermemiş miydi? Görevin başarıyla yerine getirilmesi için gerekli bütün adımların atıldığı, yolculuklarının gizli kaldığından emin olmak için özel tedbirler almak gerekeceğini söylemişti. Raşid, Kaptan Kureyşi'nin talihsiz bir mürettebat üyesini korkuluklara fırlatıp şiddetle tekmeleyişini seyretti. Raşid'i hapishaneden buraya getiren üç Yeniçeri kolcu birbirlerine bakıp kıkırdadılar.

"Bizimle kalsan daha iyi olacaktı evlat" diye güldü içlerinden biri.

Tekne, Raşid'e darbe indiren ikinci şey oldu, çünkü kendisine anlatılanların aksine, dayanıklı, okyanusları aşabilecek, uzak kuzeyin büyük ormanlarından çıkan dayanıklı kerestelerle yapılmış bir vasıtaya benzemiyordu. Hayır, zamanın başlangıcından, daha doğrusu küreğin keşfinden bu yana türünün en eski örneği olarak denizde halinden memnun bir şekilde bata çıka yol almış ve yerini daha dayanıklı, daha kolay idare edilen ve daha hızlı teknelere bırakalı çok olmuş harap bir kadırgaydı bu. Bordası, aldığı hasarlar bir yana, apaçık çürüme izleri taşıyordu; besbelli bir sürü yerinden top dahil pek çok silahla vurulmuştu. Pruva boyunca sıska, bir deri bir kemik forsalar korkuluktan aşağı sarkmış, aşağıda dolanan lokum, meyve, kavrulmuş yemiş, pilav ve çorba satan çerçilere sesleniyor, sattıklarından bir parça vermeleri için yalvarıyorlardı. Küçük bir kalabalık, hurma satan genç bir oğlanın çevresini sarmıştı. Gemiyi işaret ettiler; bak diye bağrıştılar, Allah kâfirleri işte böyle yapar. Aralarında Yunanlı, İspanyol ve Venedikliler, kudretli Türk'e karşı şanslarını denemek için kuzeyin uzak yerlerinden gelmiş paralı askerler vardı.

Kolculardan biri kaptana seslendi ve Raşid'in kim olduğunu anlatmaya başladı. Kaptan Kureyşi, önemsemez bir tavırla başını salladı; evet, onun hakkındaki her şeyi biliyordu. Bilge adamı yukarı gönderebilirlerdi, onun da korkması için bir neden yoktu. Kolcular kaptanla neşeli bir gevezeliğe koyuldular. Raşid el-Kenzi arkasına döndü. Sabahın ilk saatleriydi. Güneş dağların ardından yeni yükselmişti. Limanın hemen her köşesi uyanmıştı, suyun sakinliğine karşın seslerin ve hareketin uğultusu kulak tırmalıyordu. Yüksek taş burun çevresinde irili ufaklı bir sürü tekne, balıkçı kayıkları, üstü açık küçük çektirmeler sıralanmıştı. Bir iki tane de büyük gemi vardı – batıya, Vehran'a ipek, tuz ve yağ taşıyan mağrur bir İspanyol gemisi, daha zayıf teknelerin karşısına ürkütücü bir biçimde çıkıveriyordu. Denizin açıklarında maviliklere karşı yelkenlerini germiş bir başka zarif tekne kıyıya yaklaşıyordu.

Yeniden çocuk olmuştu Raşid. Düşgörenler Vadisi'ndeki okulun ilk günündeki gibi ürkmüştü ve o gün midesinin tam ortasında hissettiği sancılı hissin aynısıyla baş başaydı. Büyük

taş kemerler gözlerinin önünde yeniden canlandı. Adını, ünlü halife el-Memun'un Bağdat'ta yaptırdığı Bilgelik Evi'nden alan Beytü'l-Hikme. Uzakta, güzel bir yazıyla yazılmış *"Âlimlerin mürekkebi şehitlerin kanından değerlidir"* yazısının altında serin gölgeler, ilahi söyleyen seslerin ona ulaşan yankıları. Kahire'nin büyük kütüphanelerini ziyaret edişini anımsadı sonra, bütün dünyayı dolaşmasını, bir gözlemevinde yatıp kalkışını, kendisini gökcisimlerini inceleyen bilime, *ilmü'l-felek*'e verişini. Onu azametle içeri götüren yaşlı hocasının arkasında dizlerinin üzerine çökebilmeyi dileyen, on üçünü aşmamış bir oğlandı o. Sonra, annesinin onu alıp eve götürmesi için ağlayabilmeyi dilemişti. Raşid el-Kenzi, Kaptan Kureyşi'ye ve onun zavallı gemisine sırtını dönemezdi, tıpkı onca yıl önce kaderine dönemediği gibi. Adlar ve yerler değişir, diye düşündü, ama korku hep aynı. Çocukluğunun tatlı düşlerine kendini kaptırmıştı, kendini yeniden birkaç tencere, bir giysi bohçasından başka bir şeyi olmayan bir köle kadının beceriksiz oğlu olarak görüyor. Aristoteles'in gökcisimlerinin hareketlerini tarifinde olduğu gibi, kendi hayatı da birbiri üzerine binen bir dizi güçlü kabukmuş gibi geldi ona. Sadece çirkin bir çocuk değildi, aynı zamanda sıskaydı, sırtı da bir yay gibi büküktü. Yakışıklı da değildi ayrıca, ama annesi, aptal bir kuş gibi durmadan göğe baktığı için azarlamadığı zamanlarda onu sevgiye boğardı.

Bir forsa, teknenin gövdesindeki bir yarıktan burnunu uzatarak, suya doğru yay çizen bir tükürük attı ve el-Kenzi bu sakatlar ve uyumsuzlar, kırmalar ve topal kadınlar limanından uzaklaşacağı için kendisini şanslı saydı; buradan tek parça halinde ayrılabildiği için şanslıydı. Sanki kendilerine biçilen bu soylu değer için teşekkür ediyorlarmış gibi, bütün kasaba savunma duvarının dibine dizilmiş, veda için el sallıyorlardı sanki, belki Raşid'e, belki de başkasına.

Doğruldu ve sırtını denize dönüp, üç yıl boyunca ona yurt olmuş kente baktı.

Hollanda işi optik araç, önündeki uzak gelecekte parlayan gerçekleşmeyecek bir hayal gibiydi. Büyü değil, bir sihir tasarı-

mıydı, büyük matematikçi İbnü'l-Heysem neler yapmazdı böyle bir araçla? Mavi göğün boyutlarını ölçmek için harcadığı onca çabadan kimbilir kaç yıl kazanırdı? Ya da güneşin havanın tözü içinde çizdiği yörüngenin hesaplanmasında? Böylesi bir görev aslında yukarıdan gelen bir armağan gibiydi.

Raşid el-Kenzi sultana hizmet etme niyetinde değildi. Doğduğu evi terk ettiği o uğursuz günden bu yana çok şey öğrenmişti ama en önemlisi, en iyi öğrendiği şey, dünyanın ikiye ayrıldığıydı: yönetmek için doğanlar ve hizmet edecek olan geri kalanlar. Bir köleydi ve sadece bu da değildi, kaçak bir köleydi. Hiçbir dayanağı yoktu, hizmet etme şerefine bile sahip değildi ama şimdi bir amacı vardı işte. Başarabilirse bunu, Dayı'ya bir dürbünle gelebilirse, kendisinden sürekli kaçmakta direten o us dinginliğini bulabilirdi belki. Yaşamı bir ayrılışlar kataloğu gibiydi, hepsi sanki onu buraya sürüklemişti. Bu, yaşamı boyunca beklediği görev miydi yoksa? Sağ kalmayı başarır, şu Hollanda işi optik aracı getirebilirse, aramış olduğu hoşnutluğu ve avuntuyu bulmuş mu olacaktı?

Yolculuk başlamıştı ve böyle şeylere yatkınlığı olan biri şöyle tanımlayabilirdi bunu: Deniz, üstünde bilginin ve tarihin mürekkebinin gelgitlerle bir ileri bir geri aktığı açık bir sayfa, boş bir kâğıt gibiydi. Elimizin sayfasını sudan çıkarttığımızda sözler orada durmaktaydı, ama sadece yeniden denize akıp gitmeden önceki anların en kısası boyunca.

Cezayir, onu batıya götürecek uzun dolamaçlı asmanın ilk boğumuydu; Cebelitarık Boğazı'ndan bir iğne gibi geçen, sonra da Colombus'un Yeni Dünya'sını ararken geçtiği batının engin mavi okyanusuna açılan asmanın. Orada yol kuzeye dönecek, yelkenlerin sertleşmesiyle birlikte hava soğuyacak ve güneşin ışınları giderek solgunlaşacaktı. Biliyordu bütün bunları. İbn Haldun'un coğrafyasını ve dünyanın yedi bölgesini okumuştu. Öyle ki, bütün yaşamı boyunca böyle bir görev için hazırlandığı söylenebilirdi.

Raşid el-Kenzi'nin özgürlüğü geri verilmiş, canı bağışlanmıştı. Oturmuş, aşınmış korkulukları sımsıkı kavramışken, tahta kirişlerin gıcırtılarını ve kürek çeken kölelerin haykırışlarını dinlerken, aşağıya, öngörmediği ya da ummadığı bir dünya se-

ferinde kendisini ilerilere ve yukarılara fırlatan dalgaların köpükten başlıklarına bakıyordu. Aşağıdaki küçük kamarada, güvertenin altında çarşaflarla ayrılmış bir köşeden başka bir şey olmayan bir kabinde namaza durdu.

Zaman geçiyor, güneş gökte yörüngesini tamamlıyor ve ay doğuyor. Kadırga, Kadiri Mutlak'ın kendileri için çizdiği yolda dikkatli ve ağır ağır ilerliyor. Dünya bir küre, mükemmel ve yuvarlak, güneşle yıldızlar ve diğer gök küreleri onun çevresinde dönüyorlar. Tanrı insanı evrenin ortasına bir amaç için yerleştirmiştir, yaratıcısının harikalarına şahitlik yapması için. Bu dünyanın sınırlarını anlamaya çalışmak üzere aklın yolları kullanılır ama, dünyanın ötesinde neler olduğunu düşlemek için de kutsal sözler ve filozofların ettikleri laflar gereklidir.

Kıyı, gece gündüz yanları sıra sürükleniyor. Garip kentlerde ve limanlarda duruyorlar. Adamlar gergin, dikkatli ve yabancılara karşı sinirli. Odun, yiyecek ve su alıyorlar. Kaptan Kureyşi bu enlemdeki yerleri iyi biliyor. Her büklümü, her kaya çıkıntısını ezbere biliyor. Bir gemiyi ta yarım günlük mesafeden algılayabiliyor, karanın kokusunu alabiliyor. Onları gitmeleri gereken yere götürüyor. Kara da, göründüğü kadarıyla onu tanıyor ki her akşam nereye varmış olurlarsa olsunlar, orada tanınıyorlar. Kaptan Kureyşi yanaşacağı yerleri çok büyük bir dikkatle seçiyor. Nereye giderlerse gitsinler, sakin dalgaların onları mışıl mışıl uyuttuğu sakin limanlar keşfetmeyi esrarengiz bir biçimde başarıyor. En çetin kıyı düzlüklerinde bile, onları sadece keskin kayaların karşıladığı dingin koylara gidebiliyor. Her durak yerinde bir sürü ticari faaliyet var. Mallar yükleniyor, boşaltılıyor ve yeniden yükleniyor. Şaşkına dönen Raşid zorlukla izleyebiliyor olup biteni. Bretonya'dan arkebüz çakmağı ve Girit şarapları var; bakır tel, çivi, şap, İtalyan galetası ve tuz. Kaptan Kureyşi'nin bir çift demir topu var ve gelişini duyurmak için, toprak damlı evlerin tepesine bir salvo ateşi açıyor. Kimi zaman ateşe karşılık veriyorlar ama Raşid bütün bunların danışıklı dövüş olduğunu gözlemliyor. "Bir oyun bu" diye yorumluyor şaşkınlıkla, basit bir oyun.

Bir başka molayla ilerleyişleri biraz ertelenmişti. Bir öğle sonrasına doğru yol alırken Raşid günlüğünde on sekizinci gü-

nü işaretledi. Önlerinde gökyüzü, şeffaf turkuvaz bir kabuğun altında kayıp giden gümüşbalıklarına benzeyen bir sürü bulutla beneklenmişti. Bayraklar çekilmiş ve güverte çıplak ayakların telaşlı sesleriyle birden canlanmıştı. Topun demir tekerlekleri tahta latalar üstüne kayıvermişti. Fitilleri bir "sss" sesiyle alev almış, uzaktaki liman savunma duvarları üzerinde küçük duman bulutları belirmiş, duvarların keskin köşeleri yumuşamıştı. İyice genişleyen duvar çatlakları arasından meraklı yüzler dikkatle bakıyordu. Demirli vaziyetteki küçük gemi topun geri tepmesiyle ileri geri sallanıyordu. Güverte kayganlaşmıştı ve barutun keskin kokulu tozu minik adımlarla kaptana yaklaşan Raşid'in gözlerine batıyordu. Kalın duman bulutları ağır ağır geçiyordu sahneden. Beyaz bir bayrak yükselmişti toprak rengi duvarlar üzerinde. Kaptan Kureyşi anlaşılmaz sözlerle gürledi ve yıpranmış süvari kılıcıyla havayı diklemesine yardı, zaten korkunç olan görünüşü şimdi gerçek bir öfkeye bürünmüştü. Toplar sustu ve rıhtıma yanaştıklarında, tablaların ve yaylıların titrek ve insanın içini kaynatan müziği duyuldu. Bir adam İspanyolca bir şarkı söylüyordu. Bir grup kadın limana gelen mürettebatı bağırış çağırış karşılıyordu. Şenlik başlamıştı bile ve köleler bile bu vesileyle prangalarından salınmışlardı. Kaptan Kureyşi karaya çıktı, şarap damacanaları kırılırcasma alelacele açıldı. Raşid'e bütün bunlar uykusunda önüne çıkan garip şeyler gibi geliyordu.

O limanda tam on bir gün çakılı kaldılar. Hiçbir şeyin cereyan etmediği on bir gün. Burası çoktan unutulmuş bir İspanyol "presidio"suydu. İspanya Kralı'yla Sultan şimdi karşılıklı barbut oynuyorlardı. Artık savaş yoktu. Kureyşi'nin etkileyici gelişi eski günlerin onuruna yapılmış bir anma töreniydi. Bugünlerde İngiliz ve Felemenk korsan gemilerinin sayısının sürekli artması, başka şeyler hakkında endişe edilmesine neden oluyordu.

Mürettebat güvertede yayılmış, güneşin altında uyuyordu. Kaptan görünürde yoktu. Birisi, kaptanın, taş kalenin ardındaki kireç ve çamur yumağı bir evciğe kadın kapattığını söyledi. Bir şey kesindi: hiç kimse kaptana burada ne aradığını sormaya cesaret edemiyordu. Öylece beklemek zorundaydılar. Ve Kureyşi sonunda, bir öğle sonrası gemiye döndü, keyfi yerindeydi. Eli

kolu armağan doluydu ve güverte bir anda çuvallarla hurma, sepet sepet yemiş ve fıçılar dolusu tuzlu balıkla kaplanmıştı. Tayfaları bu planlanmamış ziyafete katılmaları için çağırırken, dost canlısı, mutlu bir hava vardı üzerinde. Bu neşeli haliyle kaptan, ziyarete gelmiş iyi yürekli bir amcayı andırıyordu ve Raşid bu durumu onunla konuşma başlatmak için bir fırsat olarak gördü. O da konuşmaya son derece istekliydi. El-Kenzi, Kureyşi'nin onun gerçek adı olmadığını, İspanya'da doğmuş bir Arap olduğunu öğrendi. Dinini inkâra zorlanmış bir Magripliydi, ama Cezayir'e adım atar atmaz yeniden İslamiyet'i kucaklamıştı. Ailesi Ferman zamanı Gırnata'da yapılan Morisco katliamlarında yok olup gitmişti. "Quien tiene Moro, tiene oro" dedi fiyakayla.

"Kırk yıl önce denize açıldım" dedi. Kuzey Afrikalı korsanlardan silah almak için babasıyla birlikte Almeria bölgesindeki Saldas'a gitmişti. "Un Cristiano por una escopeta", anlaşmaları buydu. Güneş altında tembel tembel yatan denizciler dinlemek için zar zor kaldırdılar başlarını, bu öyküleri daha önce sayısız kez dinlemiş olduklarına şüphe yoktu. Bir misket tüfeğine bir Hıristiyan. Kaptan Kureyşi'nin denizcilik kariyeri, ilerleme kaydedeceğinin sinyalleriyle başlamıştı. Babası denizde ölmüş ve genç Kureyşi bir korsan topluluğunca evlat edinilmişti. Bu pek de duyulmadık bir öykü değildi. Bu tür bir yaşam, güçlüklerine karşın, pek çok kimse için karşı konulmaz bir çekicilik taşıyordu. Küçük kadırgalarıyla çabuk hareket ederek, daha büyük, daha hantal gemileri avlamışlardı. Küçük arkebüzlerle, hatta bıçaklarla silahlanmış, yok denecek kadar az miktarda erzakla çıkmışlardı sefere: tuz, biraz un, biraz yağ. Pamuk ipliğine bağlı olan servet, efsanevi bir şeydi. Kaşarlanmış askerler gibi yaşıyorlardı, ama ordudaki askerlerden farklı olarak, her birinin krallar kadar zengin olma şansı vardı ama ekseriyetle olamıyorlardı. Çoğunlukla ödüller küçüktü; mazı ve tuz insanı zengin etmezdi, ama bir gemi dolusu ipek ve kereste pekâlâ zenginleştirebilirdi. El koydukları gemileri de satıyorlardı, çünkü bunlar genellikle taşıdıkları yükten daha değerliydi. Venedikliler kendi filoları için korunaklı limanlar kurmaktan öte bir şey yapamaz olmuşlardı. Serenissima'nın kadırgaları San Marco'nun şerefini ve servetini korumak adına umutsuz bir çaba

içinde dönüp duruyorlardı. Kaptan başını arkaya attı ve gençlik günlerinin gözüpekliğini anımsayarak kahkahalarla güldü.

Ama son zamanlarda iş değişmişti. Ticaret gemileri daha hızlı ve daha küçüktü, bütün kadırgalardan bir manevrayla sıyrılabiliyorlardı. Deniz ta Ege Denizi'ne ulaşan gaddar Hıristiyan korsanlarla tıklım tıklım doluydu. İngilizler ve Felemenkler İspanya'yı geçip Cebelitarık'ta ağır ağır dolanıyor, gemilerin demir attığı kış aylarında koca koca tekneleri teker teker avlıyorlardı. Galyotları ve barkalarıyla Kartaca'dan İzmir'e denizi kırk günden daha kısa sürede geçtikleri söyleniyordu. Eski dökme demir toplardan daha güçlü ve hafif pirinç topları vardı. Bol miktarda barut tozu ve fitilleri vardı; bir gemiye, herhangi bir gemiye çıktıklarında, çekirge sürüsünden daha hızlı bir şekilde onu soyup soğana çeviriyor ve ateşe veriyorlardı. Kureyşi bile bu hayattan tat alamaz olmuştu; artık yola çıkıp bela aramıyordu. Kendisi için kala kala, önüne çıkan kısmetler ve, elbette, geçmişe ait öykülerin havaya üflendiği eğlenceler kalmıştı. Bugünlerde, esirlerine hayvana edilenden daha kötü muamele eden Aziz Stephanos şövalyelerine esir düşme tehlikesi vardı. Mekke'ye hacı taşıyan gemileri bile vurdukları biliniyordu; onlar için kutsal diye bir şey yoktu. Sicilyalılar, Maltalılar hatta Napolililer, Barbaros'un bıraktığı amansız yaranın acısını çıkarmak üzere birleşmişlerdi.

Kâfirlerin gaddarlık öykülerinin bu kadar önem taşımasının nedeni belki de önlerinde uzanan yoldu. Raşid o akşam kaptana sordu bunu. "Kuzeye giden şu yol, ne kadar aşinasınız ona?"

Kureyşi güven dolu gülümseyişini gizlemek için elinden geleni yaptı, gözleri muzipçe kırpıştı, düşük bıyıklarının uçlarını sıvazladı. "Efendi, haritalarımdaki yetersiz bilgiler ve bu mütevazı aklımla, hayatlarınızı tehlikeye atmaya hiç hakkım yok." Belli belirsiz bir saygı ifadesiyle başını yana eğdi. "İnsan oralarda kendinden emin olmalıdır, çünkü denizler acımasızdır ve rüzgâr insanın yelkenini bir solukta yırtacak kadar taş yüreklidir." Tek gereksinimleri iyi bir kılavuzdu. Raşid el-Kenzi'nin sırtına dostça vurdu ve onu yatmaya gönderdi. Dert etme Efendi, her şeyi Kureyşi'ye bırak.

Kadiz'de, diyor, bir adam var.

Sekizinci Bölüm

Düşgörenler Vadisi'ne ulaşıp okula kabul edildiği gün, Raşid'in on beşinci doğum günüydü. Bütün gövdesini yukarıdan aşağıya tıraş ettiler ve üzerinde hiç bit kalmaması için onu sirkeyle yıkadılar.

Işık, yumurta kabuğu gibi saydam kaymaktaşından sütunların arasındaki içerlek odaya doluyor, ölü balıkların mineral pullarının üstüne dökülüyordu. Kümbetin karanlık çanağı göğü yukarı kaldırıyor. Hava nemli ve ılık. Bir adam beline dek soyunmuş, çıplak gövdesi bir güreşçininki kadar güçlü, loşluk içinde sakin sakin geziniyor; ter tanecikleri damlıyor bedeninden. Elinde ağır bir tahta kova sallanıyor. Dalgalı su şeridi, ışığın uzun, zarif parmaklarının yumuşak çözülüşü gibi bırakıyor kendisini havaya.

Genç çocuk kapının eşiğinde duruyor, başı daha yeni tıraş edilmiş ve hâlâ yanıyor. Bir gölge karşıdaki duvarın üst tarafındaki, ışığı içeri sokan kafesli pencereyi hızla sıyırıp geçtiğinde yüreği ağzına geliyor; dışarıda, gün ışığında bir kuş sürüsünün geçtiğini fark ediyor.

Su ve loşluk, sıcağı engelliyor. Güreşçi yavaşça geri gelip yanından geçiyor çocuğun, başı öne eğik, kovalar güçlü kollarından sarkıyor, teri halattan yapılmış tutamaçların liflerinden buhar gibi yükseliyor. Soluğu uzay kürelerinin hızla geçişi gibi geçiyor çocuğun kulağının dibinden.

Aşağılarda, okulun ucundaki koridorlarından, bir ses büyük şair Alaeddin el-Mansur'un sözlerini terennüm ediyor, bil-

ginin öyküsünü ve onun nasıl buraya gelerek bilinir kılındığını anlatıyor. Genç çömeze elde etmek üzere olduğu hediyenin paha biçilmezliğini anımsatmak için, Takiyüddin'in, Tebriz'deki gözlemevinin, İbn Hazm'ın destanlarını ve Hammame kardeşliğinin nasıl ortaya çıktığını, bütün bunları ve hatta daha fazlasını anlatıyor.

Büyük yapının içinde daireler çizen meltem, yüksek duvarlı koridorlara serinlik veriyor. Islak balçık ve kanın küflü labirentlerin kokusuna benzeyen kokusunu taşıyor. Dölyatağınm kokusunu. Meltem Raşid'in başına değiyor ve ileriye doğru hareket ediyor çocuk, ağızlarını kocaman açmış balıkların son nefeslerini vermek üzere serilip kaldıkları mermer yalakları geçiyor; bazıları hâlâ kuyruk çırpıyor balıkların, sabah tutulmuşlar, gökkuşağı kayganlığı hâlâ üstlerinde. Su onları serin tutuyor, pullarının kıvrılmasını engelliyor. Su damlacıkları yuvarlak köşeliklerden taş zemine damlıyor, usulca kayıp gidiyor. Masaların yanından geçiyor çocuk (çok geçmeden bu masalarda bıçak kullanmasını öğretecekler ona), uzun odanın en uzak köşesinde toplanmış bir gruba yöneliyor, kocaman kasvetli gölgeleri öylesine derin ve ağır ki insana su altında olduğu izlenimini veriyorlar. Bacakları ağırlaşmış, kolları yeni giysisinin iki yanından cansız cansız sarkıyor. Konuşma sesleri, yumuşak ve saygılı bir tonda şimdi, sanki çok uzaklardan geliyor kulağına.

Güreşçi elbette güreşçi falan değil; hizmet etmekle yükümlü, bir köle. Çömelip bekleyeceği köşeye doğru giderken çıplak ayaklarının sesleri de yok oluyor. Beyaz pamuklu giysisi ve terlikleriyle Raşid, bir çömez. Özgür. Buraya öğrenmeye geldi.

Yaşça daha büyük oğlanlar, gürültülü odanın en uzak köşesindeki masanın çevresinde toplanmışlar. Bir hoca bıçağıyla ölü adamın yüzünü dilimliyor, yüzün katmanları kâğıt gibi kalkıyor elinde. Her katmanı inceleyin, Allah'ın yarattıklarının karmaşıklığında hangi gizemlerin saklandığını öğrenin, diyor onlara.

Kuşlar ışığı yarıp geçiyor ve Raşid'in aklı çıkıyor.

Uykusunda dönüp duruyor şimdi, kulağına alt güvertenin tahta zeminine yayılmış mürettebatın sesleri geliyor. Medresenin uzun odasında toprak zeminindeki basit hasır seccadenin

üzerinde geçirdiği sayısız geceleri anımsıyor. Gemi gıcırdıyor, güverte usul usul sallanıyor altında. Nasıl olup da oralara geldiğine hayret ediyordu o anlarda, tıpkı şimdi Kaptan Kureyşi'nin gümbürdeyerek karanlığa karışan horultusuyla hayrete düştüğü gibi.

Anıları o uyurken geliyor hep.

On yıldan uzun bir zamandır düşüncelerinin bir anını bile medresedeki günlerine ayırmamıştı. O zamanlar çocuktu; yaşadığı için şanslı, özgür olmaktan hoşnut, kendisini büyük bir göreve adamaya hazır. Bu yüzden de öğrenmek onun için hem yaşamak, hem aile, hem yuva olmuştu.

Havada salman pirinç kürelerin sesi, Raşid'in kulaklarına doğru soluyan dev bir şahinin sesidir. Küreler sallanırken kanatların hızını hissediyor Raşid. Midesinde bir gerilim duyuyor ve kuş değil de hareketin ta kendisi olmayı diliyor. Gözlem çukurunun en derinlerinde hava ılık ve yoğun, karanlıkta vınlayan kürelerin geçişi havayı okşuyor. Çok büyükler; kollarını açan iki adam en büyüğünü zar zor kucaklayabilir. Her küre bir gezegeni temsil ediyor. İncecik ve içi boş pirinç çubuklara asılı vaziyette, mükemmel bir uyumla havada daire çiziyorlar. Bu modeli kurmaları tam on yıllarını aldı. O süre içinde Tebriz'deki eski gözlemevi kurulup yıkıldı, ama bu gizli yerde, Düşgörenler Vadisi'nde çalışma sürmekteydi.

Anılarının odağında bu evren modeli vardı: yüksek çatıdaki yuvarlak açıklıktan süzülerek gelen kırılgan ışık huzmesi parlak köşeleri ışıldatıyor; bir küre ortaya yerleştirilmiş ve dünyayı temsil ediyor, her şey dünyanın çevresinde dönüp durmakta. Ne kadar da hızlı hareket ediyorlar ve ne kadar güzel devinimin bu şaşmazlığını izleyebilmek.

Gözlemevi ile tıp, felsefe, matematik ve coğrafya okullarıyla medrese, kendini bu işe adamış ve hayatlarından endişe eden küçük bir topluluk için bir sığınaktı gerçekten. Güvercin Kardeşliği; Hammame Kardeşleri. Gizem onları sarmalamıştı, onlar da gizemi kışkırtıyordu, çünkü gizem onları koruyordu. Kaçmayı başarmışlardı ve yalıtılmışlıklarını katı bir biçimde sürdürüyorlardı. Bir zamanlar, koyu dindarların bir köktenci tarikatine ve yasatanımazlara ev sahipliği yapan dik yamaçlı,

geçit vermez dağlara kurmuşlardı yuvalarını, vadinin kötülük ve dehşette saldığı ün çekmişti münzevileri buraya. Dış dünya tarafından rahatsız edilmeksizin kendilerini yıldızlara adayabilmek için, yalıtılmışlık istiyorlardı. Onları burada aramaya kimse cesaret edemezdi. Onlar da öğrenci peşinde değillerdi, yalnız eğer bildikleri ve güvendikleri biri tarafından bir oğlan gönderilmişse onu okula kabul ediyorlardı. Söylentiye göre, yıllar önce içlerinden biri falanca kraliçenin talihini açıp onu mutsuz bir evlilikten kurtarınca, kraliçe onları koruması altına almıştı. Kraliçe sonsuza dek minnettar kalmıştı. Ondan gelen para aletlere harcanıyordu. Bunun dışında ihtiyaçları olan her şeyi kendileri üretiyorlardı.

Raşid bir yıl boyunca mutfakta sarmısak kokusu iliklerine işleyene dek nohut ve mercimek kaynattı onlar için. Parmakları yara bere içinde kaldı, sürekli suya dalıp çıkmaktan şişti. Gene de öğrenmenin kutsal alanına girmesine bir türlü izin verilmedi.

Geceleri hücresinden çıkıp dümdüz avluda oluşan ay ışığı havuzunu geçip, gözlem çukurundaki yerini almaya gidiyor. Meraga'da Uluğ Bey'in tasarladığı paralaktik cetveller, gökküreler, dev kadrantlar, usturlaplar, hepsi yok edilmekten kurtarılmış, toplanmış, korunmuş ve geliştirilmiş. Raşid mutfaktan aletlerin yağlanıp parlatılması işine terfi etti. Elleri, aletlerin ciladan kayganlaşmış yüzeylerini sadece bir yetimin bilebileceği bir şefkatle okşuyor.

En çok da birtakım esrarengiz akışların ve organların şemalarını inceleyip durmadan kendi aralarında tartışan cerrahlara hayranlık duyuyor. Kanlı bıçaklara karşı ruhun akışlarını gösteren eski Çin şemaları bunlar.

Zaman, özgürlük özlemi getiriyordu; kendisini kurtarıcılarına bağlayan ince, görünmez ipler bir bir ayrılır olmuştu. Dünya büyüyordu, daha renkleniyor, daha fazla, hizmet etmek üzere doğmuş olduğu o büyük evde gördüğünden çok daha fazla gürültüyle ve ışıkla doluyordu. Matematiğin kafesini açmıştı, el-Cebr'in icat ettiği ve onun adını alan gizemli dilin, cebirin anahtarını döndürmüştü. Gökcisimlerinin yüce topluluğuna sağlam adımlarla çıkıyordu. Rasgeleliğin en ufak bir belirtisi bile yoktu; tesadüflerin sakar elinin işi yoktu burada; sabit yıldız-

ların arasındaki bütün uzaklıklar ölçülmüştü. Parmakla, karışla ve kargıyla ölçülmüştü. Parlaklıkları bir ölçek üzerinde derecelendirilmişti. Öyle görkemli evlere, ailelere, takımyıldızlara bölünüyorlardı ki, okyanus sonsuzluğundaki mürekkep rengi gecede masumane göz kırparlarken verdikleri haz açığa çıktığında Raşid'in gözlerinden yaşlar boşanıyordu. İletileri Yaradan tarafından yazılmıştı geceye, insanlar üzerinde çalışsın, duyularını harekete geçirsin ve öğrensinler diye. Kürelerin hareketi açılarla ve uzaklıklarla ölçülebiliyordu, kendi yaşamının akışı ise böyle yöntem ve düzenlerin hepsinden uzaktı.

Yıldız açıları, tutulmalar, eksen kaymaları; insan bir dağı tırmanırken ışık daha da güçlenip keskinleştikçe kendinden emin bir halde hareket ederek düşen sıcaklık katmanlarını tek tek ardında nasıl bırakırsa öyle geçti bütün bunları. Her aşama yeni bir ufuk açtı ve yeni bir sorun getirdi, bunlardan biri bile bir insanın yaşamını yiyip bitirmeye yeterdi. Kuşaktan kuşağa aktarılan bilginin verdiği ayrıcalıktı bu. Demek ki her katman bir yaşamdı, tıpkı yılanın yaşının değiştirdiği derilerle ölçülmesi gibi. Göklerin gizleri sıradan bir adam tarafından çözülemezdi elbette. Ama meşale elden ele geçmişti, Babilliler ve Firavunlardan Yunanlılara ve Perslere, sonra da Hintlilere ve Çinlilere. Okulun duvarları onların adlarıyla çınlardı, öyle çoktular ki sadece kim olduklarını ve ne yaptıklarını öğrenmek bile bir ömre mal olabilirdi: İmhotep, Akhenaten, Ammizaduga, Thales, Anaksimandros, Pythagoras, Eudoksos, Aristoteles, zamanı ölçen *scaphe*'ın mucidi Aristarkhos; Apollonios ve ilmikleri, bize eksen kayması kavramını veren Hipparkhos, sonradan Abdurrahman es-Sufi'nin göğün haritasını yapışının başlangıcını oluşturan Ptolemaios'un *el-Macisti*'si, Ebu Meşher ve Sasanilerin Satürn'le Jüpiter'in her kavuşumunun büyük politik olaylara neden olduğu kuramını aydınlatan Yahudi Maşallah.

El-Biruni, Ebu'l-Vefa; İbn Yunus, İbnü'l-Heysem, Nâsırüddin et-Tusi ve İbn Şâtır. Üzerinde asılı duran onların gölgeleri miydi? Aklının derinliklerindeki kovuklarda Raşid el-Kenzi adının da bu muhteşem listeye eklenebileceği düşüncesi mi pusuya yatmıştı? Gerçekte, en kafa karıştırıcı esîr, insanların aklıy-

dı. Kişisel kibri, inancı ve bağlılığıyla birlikte, insanın açtığı yolların Tanrı'nın aydınlattığı yollardan daha değerli olduğuna inanmaya mı kışkırtıyordu onu?

Akıl yürütme olgusu, el-Farabi ve diğerlerinin metafizikleriyle açık seçik çizilmiştir. İnsanın icadı nerede biter, Kadiri Mutlak'ın niyeti nerede başlar? Göklerin sırrı her bir insan için anlaşılmazdır. Kutsal Kuran'ın mesajının ancak zaman sona erdiğinde tam anlamıyla anlaşılabileceğini, mürekkep yalamış Ulema'yı orada yazılı her şeyi anladıklarını iddia etmeye iten şeyin sersemce bir kibir olduğunu öne sürenler vardır. En aşağı tabakadan adamla en soylu adamın eşit olduğu yazılı değil midir orada, her insanın inancının kendisiyle Yaradan'ı arasında bir mesele olduğu yazılmamış mıdır? Ama bütün bu savlar, kılıçları ve kargılarına karşı pek zayıf bir korunma sağlar bağnazlar geldiğinde, ve gelirler de, sonunda geldikleri gibi Düşgörenler Vadisi'ne.

Dokuzuncu Bölüm

Fırsat kollarcasına sinsi sinsi dolanan İspanyol kalyonları Cebelitarık'ta aceleyle yanlarından geçtiler, çünkü Kadiz Körfezi bekliyordu. Yeni bir zenginlikle dolmuş, her türden bir sürü tekneyle birlikte dalgalanıyordu körfez; karakalar zarif bir hilal şeklinde baştan kıçtan demirlemişlerdi. Kayıklar, koglar, mavnalar, Hollanda ve Antwerp *urca*'ları demirli vaziyette sallanıp duruyordu. Koca cüsseli eski bir Venedik navisi burnunu ağır ağır doğuya verdi. İngilizler sekiz yıl önce bu şehri talan ettiklerinde onun zenginliğine el koymuşlar ama şerefini çalmayı başaramamışlardı, ve hâlâ gururluydu şehir; sivri çan kuleleri ve geniş palmiye ağaçlarının çevrelediği geniş bulvarlarıyla, esmer parmaklarını göğe kaldırarak boyun eğmez bir selam gönderiyordu.

Raşid el-Kenzi meydanları tıklım tıklım dolduran kalabalığın içinde dolaşırken, bir başka dünyaya adım attığı duygusuna kapılmıştı. Ticarethaneler kereste ve zahireyle, Hansa Birliği devletlerinden gelen hatıllar, Amerika'dan gümüş, Valensiya'dan parfüm, Kordoba'dan başlıklar ve Toledo'dan giysilerle tıka basa doluydu. Tüccarlar ve *marinero*'lar, kendilerine yer açmak için itişip kakışan insan kalabalığı içinde boğuşuyorlardı. Bütün bunlar Raşid'in soluğunu kesmişti ve başını döndürmüştü. Cins atların sarsa sarsa çektiği arabalar geçiyordu. Kral'ın donanmasından subaylar sorguçları ve parıltılı düğmeleriyle gruplar halinde dolaşıyorlardı. Yeni İspanya'nın

batı okyanusunda sahip olduğu madenlerin yarattığı zenginlik dalgası, sadece gümüş kaplama tekerlekler ve parlak ayakkabı burunlukları getirmemişti beraberinde, bir insan tortusu da bırakmıştı: birbirlerine hiç mi hiç benzemeyen yabancılar topluluğu, servet bulmak için pazarlarda ve işlek caddelerde eşinen garip tipler getirmişti. Ucuz ve adi takılar, dikilmiş deri eşyalar satıyorlardı. Genç kızlar solmuş çiçeklerden yapılmış çelenkleri yukarı kaldırırken, öne uzanarak bedenlerini sunuyorlardı. Anneler bebeklerini bir avuç dolusu bozukluğa karşılık takdim ediyorlardı. Takla numaraları yapan esmer Hintli oğlanlar vardı, uzun saçlı, gözleri kül gibi kararmış adamlar meşale ateşlerini yutuyorlardı. Raşid el-Kenzi gösteri yerinde sersemlemiş bir halde dolaşıyordu, bu canlı manzaradan ve tanımadığı yüzlerin oluşturduğu bitimsiz sergi alanından gözlerini ayıramıyordu. Taun ve ölüm, Tanrı'nın gazabı ve ruh kirlenmesi hakkında cafcaflı sözler eden birtakım adamların seslerini duydu. Gri ve puslu aydınlıkta gezinirken, kilise kulelerinin ürkütücü külahlarına ve kasvetli kilise duvarlarına sinmiş Hıristiyanların otoritesi tarafından yönetilen kâfir ruhların dizginlerinden boşandığı hissine kapıldı. Kendi derdine düşmüş bir dünyaydı bu, meseleleri çok daha başkaydı, çok daha büyük bir tekerleğin poyrası olduğunun da bilincindeydi.

Pis su daracık sokakta kamçı gibi şakladı, ne yapacağına karar veremeden gölgeler arasında durmakta olan Raşid'i tepeden tırnağa ıslattı. Baloz gürültülüydü ve koyu şarabın keskin kokusu ve kahkahalar kapı eşiğinden taşarak kararmış sokakları titretiyordu. Elinde boş bir kova sallanan bir kadın kaçarcasına evine girdi. Raşid, limandan ayrılıp sokaklar boyunca yürürken kendisini bekleyen görevin niteliği konusunda giderek daha çok kaygılanıyordu. Kadı ona, üzerinde bir isim ve bir adres yazılı yağlı yelken bezine sarılmış mühürlü bir paket vermişti. "Kadiz'e vardığınızda yapman gereken en önemli iş, hemen buraya gitmek ve bu mektubu teslim etmek. Ayrıca hiç kimsenin, özellikle de Kaptan Kureyşi'nin senin bağlantılarını kesinlikle bilmemesi lazım. Bu görevin bütün yükü senin omuzlarında."

Gölgelerden sıyrılıp derin bir nefes aldı Raşid ve kapıdan içeri daldı. İçerisi beklediğinden daha karmakarışıktı. Havanın keskin kokusu ve sarhoş müşterilerin dizginlerinden boşanmış soytarılıkları Raşid'i sendeletti. Odanın uzakça bir köşesinde, altında bir kalabalığın toplandığı tuğladan bir kemer vardı. Raşid'in gözü, dört büyük testi taşıyan ve yol açmaları için insanlara bağıran iriyarı bir adama takıldı. Yavaşça ilerleyerek kendine yol açan Raşid, müşterilerin adama senli benli davranışlarından, onun meyhanenin sahibi olduğunu çıkarmıştı. Adam aniden geriye döndü ve Raşid'le burun buruna geldi. Raşid'i yukardan aşağıya süzdükten sonra, tezgâhın önünde uyuşuk uyuşuk oturan adamların dikkatini çeken şaka yollu sözler öyledi. Tam gitmek üzereyken Raşid uzanıp adamın kolunu tuttu. Adam bu kez dikkatle baktı Raşid'e. Kolunu tutan ele bakıp yeniden, ama bu kez farklı bir tonda konuştu. Raşid adamın kolunu bıraktı ve mektubu uzattı. Adam mektubu kocaman ellerinin arasına aldı, birkaç kez evirip çevirdi ve sonra havaya fırlattı. Mektup insanların arasında kayboldu. O itiş kakış arasından bir adam çıktı. Yüzü verniklenmiş tahta gibi parlıyordu, kafası tamamen kazınmıştı. Boynuna taktığı kösele tasmaya bir sürü şey dizilmişti: bir köpekbalığı dişi, büyük bir gümüş para, paslı bir anahtar ve insan eli kemiğine benzeyen bir şey. Adam denizlerin *lingua franca*'sıyla konuştu.

"Senin işin ne burada?"

Raşid mektubu işaret etti. "Bunu, üzerinde adı yazılı kadına vermem gerek."

Adam Raşid'i birkaç kez tepeden tırnağa dek süzdü ve başını hafifçe geriye atarak "İzle beni. Seni götüreyim" dedi.

Balozdan ayrılıp yürümeye başladılar. Birkaç dakika sonra anayoldan ayrılıp çevresi yüksek evlerle dolu ıssız, sessiz bir sokağa girmişlerdi. Raşid, biraz izlenmediklerinden emin olmak, biraz da çevrede neler olup bittiğini görmek için, omzu üzerinden geriye baktı. Koluna kayışla bağladığı hançerin güven veren sertliğini hissedebilmek için elini keten paltosunun yeninden içeri çekti.

Uzun adam, çevresine bakmaksızın konuştu. "Birisi bana

bir gün bıçak çekti, biliyor musun. O bıçağı tutan el şimdi benim yanımda." Boynundakileri şıngırdattı ve bir kahkaha attı.

Dönüp durdular ve sonunda dar bir eve ulaştılar. Kapı yavaşça açıldı ve kıvrılarak yükselen taş merdivenleri tırmandılar. Yarı açık bir kapı aralığından bir hizmetçi kız başını uzatarak baktı. Odaya girdiler ve Raşid durdu, kapının dibinde beklemeye başladı. Hizmetçi kız onun yanındaki küçük bir iskemleye oturdu, ellerini kucağına koydu, hiç kıpırdamadan ileriye bakmaya başladı. Birkaç dakika sonra uzun adam yeniden geldi ve Raşid'e hiç bakmadan, tek bir söz bile etmeden onun yanından geçip kapıdan çıktı ve ortadan kayboldu. Raşid hizmetçi kıza baktı. Hizmetçi kız gözlerini kaldırdı ve başıyla, içteki odaya açılan açık kapıyı işaret etti.

İlkin, duvarlardaki girintilere yerleştirilmiş pirinç lambalardan dökülen ölgün titrek ışıkta kadını seçemedi Raşid. Oda ılıktı, parfüm ve esanslı yağ kokuyordu. Raşid olduğu yerde, kapının dibinde kalakalmıştı. Yüzüne yakın duran lambanın alevinin ve dumanının kokusunu alabiliyordu. Kadın, yanmakta olan bir ocağın yanında, bir ayağını alçak bir tabureye dayamış vaziyette duruyordu. Yıkanıyordu. Eteklerini beline toplamıştı ve suyu parlak bakır rengi uyluklarından aşağı döküyordu. Raşid kıpırdamadı.

"Yakma gel" dedi kadın, utandığını gösteren bir belirti yoktu halinde. Raşid'e baktı. Gevşekçe bağladığı simsiyah bukleli saçları, çıplak omuzlarına dökülüyordu. "Ne öyle ölü kaldırıcı gibi dikiliyorsun orada. Kapıyı kapat."

Raşid elini uzattı, başını çevirmeden arkasındaki kapıyı itip kapattı. Kadın, ocağın kömürleri üzerinde ısınmakta olan kazandan bir tas su daha aldı. Raşid, kadının teninin üzerinde dans eden ışıltılı derecikleri izledi. Kadının yüzü yuvarlaktı. Gölgede, gözleri iki küçük siyah nokta gibiydi.

"Bunun içinde ne var, biliyor musun?"

Raşid başını salladı. Mektup açılmıştı ve yanı başındaki masanın üstünde duruyordu. Mektubun kabı, içine on üç altın paranın dikildiği bir bez parçasıydı. Kadın tası bıraktı, ateşten uzaklaştı ve eteklerini indirdi.

"Yarın gece tam bu saatlerde kaptanını getir bana. Her şeyin çaresine bakılacak."

Raşid hiçbir şey demedi. Olduğu yerde kaldı. Kadın elinin tersini sallayarak, "Şimdi git. Bir ziyaretçi bekliyorum" dedi. Raşid odadan çıkarken, beyni çeşitli kokuların tuhaf bileşimiyle doluydu. Caddeye çıktığında, çok şık bir arabanın evin yanma gelip durduğunu gördü. İki kapı uşağı aşağıya atladı. Yaşlıca, seçkin görünümlü bir adamın arabadan indiğini gördü Raşid. Adam, pelerinini savurarak kapı aralığında gözden yitti.

Yürürken, karanlık denizde çalan bir çanın yankısını duydu Raşid. Gemiye dönmek niyetindeydi ama gelişigüzel bir şekilde köşe başlarından dönüp başka yollara saparken buldu kendisini. Tedirginliği artmıştı. Kendisinden istenileni yerine getirmişti. Öyleyse neden huzursuz hissediyordu kendisini? Yürüdü. Bir gece bekçisinin sesi geçti yanından, tuzlu suyla ıslanmış taş zemin üzerinde çizmeleri tıkırdıyordu. Düşüncelerini yatıştırmaya çalışıyordu. Elbette kendisine verilen garip bir görevdi ve gizlilik içinde yapılıyor olması anlaşılmasını kolaylaştırmıyordu, ama kadının bir bildiği olmalıydı, değil mi?

Gece nemliydi ve yükselen denizde birbirlerine dokunup duran ahşap bordaların gürültüsü geliyordu uzaklardan. Calle de San Miguel'deki ağaçlar, mangrov bataklıklarının ve bir okyanus ötede ıslak yapraklar arasında ağır ağır çürüyen papayaların ağır kokuları arasında salınıyorlardı. Alameda Vieja'dan aşağıya telaşlı telaşlı inen şapkalı tacirlerin sürmeli gözlerindeki maden yataklarında, Güney Amerika'nın gümüşleri şıngırdıyordu. Ellerini ceplerine sokmuşlardı, bütün servetleri denizin mehtaplı kumu üzerinde süzülen gemilerinin çökmüş, katranlı bordalarındaydı ve Batı Hint Adaları'nın ışıltılı mercan kayalıkları onlar yanlarından süzülüp giderken batının türküsünü söylüyorlardı onlara. Şehir karmaşık bir tokalaşmalar ve anlaşmalar ağının merkezindeydi, dünyanın uzak köşelerinin kaderini kâra dönüştürüyordu bunlarla.

Raşid el-Kenzi'nin kuzeyin soğuk enlemlerini görme arzusu birden yok oldu. Hıristiyanların iklimini, pisliğini, yaşayışlarını ve, söylenenlere inanmak gerekirse, Cezayir'de yalnızca denizin suyu yükseldiğinde yıkananlardan bile çok daha ilkel ol-

duklarını işitmişti. Ama böyle düşündüğünde kendisini yaşlı ve değersiz hissediyordu. Hafif binek arabalarının, tuzlu balık ve yağ fıçısıyla dolu yük arabalarının gürültüsüyle kuşatılmış olarak, limana dönüş yolunu tuttu Raşid.

"Acilen benimle buluşmak istiyor mu diyorsun?" Kaptan Kureyşi meraklı bakışlarını Raşid'e dikmişti. Eve dönüyorlardı. Üç kişiydiler, çünkü kaptan nedense lostromonun da kendilerine eşlik etmesinde ısrar etmişti. Bu kaptanın isteğiydi ve Raşid onu fikrinden caydıracak bir yol bulamamıştı. Şehrin içinde yürürlerken, Raşid, bir terslik olduğu düşüncesine kapılmasın diye lostromodan yana bakmamaya özen göstermişti.

"Yalnız gelmen söylenmişti sana" dedi, hizmetçi kız lostromoya bakarak. Kaptan içteki odaya geçmişti bile. Kapı ardından usulca kapanmıştı. Lostromo önce Raşid'e sonra kıza baktı.

"Sıranızı bekleyin" dedi kız kararlı bir sesle ve sonra otururak dikiş dikmeye başladı. Lostromo söyleneni kabul etmiş görünüyordu. Raşid'e şehvetle gülümsedi ve ellerini ceplerine sokup holde uzun, sakin adımlarla bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı. Raşid bir şey söylemedi. Sessizce durdu orada. İçerden bir kahkaha sesi geldi, lostromo Raşid'e göz kırptı. Sonra, uzun bir sessizlik oldu. Hiçbir kıpırtı yoktu. Kız olduğu yerde kaldı, başını öne eğmişti, parmakları arasındaki gümüş iğneye bakıyordu.

Neler olup bittiği kafasına dank ettiğinde, çok geçti artık. İstemeden bir çığlık attı, iki kısa adımda kapıya ulaştı ve onu itip açtı. Kadın yatağın yanında ayakta duruyordu. Başı eğikti ve uzun saçları yüzünü örtmüştü, altın kolyesinin üstüne dökülmekteydi. Beyaz iç çamaşırının düğmelerini iliklyordu. Yakasının açıklığından taşan göğüslerinin sallantısını gördü Raşid. Raşid onu iterek geçtiğinde, karşı koymadı kadın. Kaptan Kureyşi, sırtüstü yatıyordu yatakta. Pantolonu ayak bileklerinde toplanmıştı ve gözleriyle ağzı açıktı. Raşid olduğu yerde döndü. Kadın bir kol boyu geri çekildi. Gözlerinin kara noktaları derinleşti, öyle ki gözlerinin karanlığı lambaların ışığını söndürüyordu sanki. Raşid usulca yaklaştı ve elini uzatıp kara

saçları arkaya itti. Eli kadının sol memesinin yuvarlaklığına doğru kayarken göz göze geldiler. Soğuktu meme ve kadın soluk alıp verdikçe Raşid'in elinin altında usul usul inip kalkıyordu. Parmakları tenin pürüzsüz kabarıklığında gezindi. Meme ucu dikti, ele sert geliyordu. Başparmağını ışıldayan meme ucunda gezdirdi ve burnuna götürdü.

"Bal mı?"

Kadın bakışlarını Raşid'den hâlâ ayırmamıştı. "Sakın ağzına götürme, yoksa bu, hayatta tattığın son şey olur" dedi.

Yine ölü kaptana baktı Raşid. Kadın elinin altından çekildi. Yarım döndü ve giysilerini iliklemeyi sürdürdü.

"Git artık. Buradaki görevin tamamlandı. Bunu yanına al ve evin arkasındaki sokağa bırak. Bu mahallede her zaman birileri ölür."

Raşid, gözlerini kadından ayırıp kendisinin ardından odaya dalmış olan lostromoya baktı. Lostromo ölü kaptana eğilirken, "Ne tür bir lanettir bu!" diye haykırdı.

"Ne emredildiyse o yapıldı" dedi kadın. "Her şeyin çaresine bakılacak. Şimdi git ve gördüklerinle ilgili kimseye tek bir söz bile fısıldama." Kadın sakin sakin gözlerini lostromoya dikmiş bakıyordu. "Tabii, sen de onun yanına gitmek istemiyorsan."

Lostromo daha fazla ısrara gerek görmedi. Geri geri uzaklaştı kadından, telaş içinde odadan çıkarken bir de lamba devirdi. Raşid çıkmak üzereyken, kadın onu kolundan yakaladı. "Limana git ve Darius Reis adlı adamı sor. Yolculuğunun bundan sonraki bölümünde seni Antwerp'e o götürecek."

"Neden?" dedi Raşid.

"Kim bilir?" diyerek gülümsedi kadın. "Kadı çok dikkatli bir adam. Seni şundan daha değerli gördüğü için müteşekkir olmalısın" derken başıyla ölü kaptanı işaret etti.

Raşid evden çıkmak üzere telaş içinde merdivenlere attı kendini. Bir yandan sendeleye sendeleye yürüyüp bir yandan da küfürler eden, bağırıp çağıran lostromoyu yakaladı. Onu kolundan tuttu. Adam şiddetle döndü Raşid'e, gözlerinde nefret vardı. "Dinle beni" dedi Raşid. "Bu plandan hiç haberim yoktu."

Lostromo onun yüzüne tükürdü. "Lanet olsun senin yüzünü gördüğüm güne." Kolunu çekip kurtardı, ama Raşid yeniden durdurdu onu.

"Olanlar, Allah'ın isteğidir. Bana şu Darius Reis'i bulmamda yardımcı olmalısın."

"Korkma köle, sen bir lanet taşıyor olabilirsin ama ben seni yerine ulaştırıp sonra da canlı olarak geri getirmek üzere para aldım. Yemin ettim bunun üzerine ve ben şerefli bir adam olarak kalacağım. Kureyşi gaddar bir adamdı belki, Allah rahmet eylesin, ama aynı zamanda da sözünün eri bir adamdı."

"Öyleyse anlaştık mı? Bu konuyla ilgili tek bir söz söylemek yok?"

Lostromonun yüzü korku ve yorgunluktan bitkindi ve gözleri şişmişti.

Kararan sokakta, gece göğünün solgun aydınlığı, güneşin yarattığı çizgileri sanki taşa oyulmuşlar gibi gösteriyordu.

"Nerelisin sen, lostromo?"

"Kıbrıs adasındanım."

"Orayı iyi bilirim."

Lostromonun dudaklarından soğuk bir kahkaha döküldü. "Şunu iyi bil, köle. Seninle sadece bir nedenle geliyorum. Beni parayla tuttukları için ya da sana bir bağlılık duyduğum için değil, ölüm seni alırken orada olabilmek için."

Gemi büyük bir *urca*'ydı, 120 tonluk bir tekneydi. Kuzeyli tarzına uygun olarak yapılmıştı, ağır ve düz bir pupası vardı. Lubeck'te imal edilmişti, Sevillalı bir bir tüccar tarafından kiralanmış ve iş için Brezilya'ya gönderilmişti. Mercan kayalıklarında yara alınca ve mürettebat eksilince, acilen tamir edilmek üzere onu Hansa Birliği'nin tersanelerine götürmesi için Darius Reis tutulmuştu. Lostromo sorup soruşturmuş ve Darius Reis'in bir tür serbest ajan olduğunu öğrenmişti. Onun gibi bir kılavuz kaptan daha yoktu ve yaptığı iş büyük rağbet görüyordu. Limanlarda vakit kaybettiği pek ender görülürdü ama o sırada, iki aydır Kadiz'de sıkışıp kalmış durumdaydı, çünkü son gemisini bir bahiste iki Portekizli kardeşe kaptırmıştı.

Lostromo bütün bunları Raşid'e, günbatımında, küçücük yelkeni başlarının üstünde çırpınan dar bir kayıkla gemiye doğru bata çıka yol alırlarken söylemişti.

Darius Reis'in görevini elden geldiğince çabuk yapmak konusunda sabırsız ve istekli olduğunu öğrendiler. İnce uzun bir adamdı, kuş gözüne benzeyen sinsi, açık mavi gözleri öğleden sonranın aydınlığında ışıldıyordu. Başıyla onları selamladı ve umursamazca omuz silkti, yolcularını incelemek için neredeyse hiç duralamadı. Onları bekliyordu, bütün söylediği bu oldu.

Yanlarındaki hafif yük alt güverteye indirilmişti. Raşid'le lostromo çok geçmeden kendilerini yolculuk boyunca onlara mesken olacak daracık bir kamarada buldular. Darius Reis hem tehlikelidir hem de biraz gariptir, diye sürdürdü konuşmasını lostromo.

"Dünyada görmediği pek az yer vardır. Uzun yıllar Kıbrıs'tan pamuk ve İskenderiye'den yağ taşıdı. Kuzeyden çivi ve kereste getirdi. Kalay ve hatıl. Afrika'nın tüm batı kıyısı boyunca yolculuk yapmıştır. Dünyadaki tek arkadaşı, oradaki ormanlarda bulduğu bir maymundur."

"Bir maymun mu?"

"Bir çocuk büyüklüğünde ve bir insandan daha akıllı olduğunu söylerler."

"Hayatımızı aptal bir hayvanın hayatına bir insanınkinden daha fazla değer veren birine mi emanet edeceğiz?"

Lostromo omuz silkmiş ve homurdanmıştı. "Alışkanlıkları ne olursa olsun, bu iş için ondan daha iyisinin bulunamayacağını söylüyorlar."

Lostromo yatağına uzandı ve uyumak üzere gözlerini yumdu. Denizin gelgitini beklemekten başka yapılacak bir şey yoktu. Ama orada karanlıkta uzanmış olan Raşid bir türlü uyuyamıyordu. Kendisini çok yalnız hissediyordu ve ne yapacağını bilemiyordu. Kureyşi'nin gidişiyle birlikte, Dayı ve Kadı'dan başka görevin gerçek amacını bilen bir tek kendisi kalmıştı. Yan döndü ve gözlerini yumdu. Darius Reis'in görüntüsü canlandı önünde. Gözleri kuş gözüne benzeyen bu adam nasıl biriydi acaba?

Onuncu Bölüm

"Kıbrıs'ı biliyorum mu demiştin?"

"Evet," dedi Raşid, "biliyorum."

Raşid'le lostromo birlikte oturmuşlardı, yolculuğun sıkıcılığı lostromonun yol arkadaşıyla ilişkisini ileri götürmek konusundaki gönülsüzlüğüne galip gelmişti. Üçüncü gündü ve karanlık kamaraya kapanmış, üstlerinde ağır ağır gıcırdayan tahtaların sesini dinliyorlardı.

Düşgörenler Vadisi'ndeki okulun yerle bir edilişini izleyen yıllarda, Raşid'in hayatı ancak "ne çıkarsa bahtına" diye tanımlanabilecek bir yolda seyretmişti. Güneşli bir sabah erkenden Kıbrıs kıyılarına çıkması da öyle oldu. Çok zengin bir kereste tüccarı olan, yarı kör ve yaşlılıktan dolayı güçten düşmüş Sidi Hamid Hazin'in hizmetine girdi. Sidi Hazin yıllar önce, Türklerin nihayet bütün Venediklileri denize döküşlerinin hemen ardından gelip yerleşmişti adaya. Önce elinin uzandığı her şeyi satın almış ve sonra da, İnebahtı'da Papa'nın deniz kuvvetleri komutanı Don Juan tarafından yıkıcı felakete uğratılan Osmanlı donanmasını yeniden kurarak zengin olmuştu. Servetini sağlama alınca da adada kalmış, Boğaziçi'nden Biscay Körfezi'ne kadar uzayan bir müşteri listesi oluşturmayı sürdürmüştü. Gemileri kendisine çuvallar dolusu altın ve gümüşle dönmekteydi. Ama zaman geçtikçe para, gemilerin seferlerden getirdiği en önemsiz şey haline gelmişti. Hazin'in eski bir Hıristiyan kalesinin taşlarından yaptırdığı mütevazı sarayda yaşayan ve dışarı çıkması yasaklanan genç karısı için getirilen değerli eşyalar çok

daha önemliydi. Hindistan'dan tütsü ve parfüm, Şiraz'dan incecik ipek; kısacası Hazin'in, karısını mutlu edeceğini düşündüğü her şey. Hazin, her gemiyle özel bir güvenilir ajan topluluğu gönderiyor, gözlerine çarpan herhangi bir şeyi ve her şeyi, satın almaları için kesin emirler veriyordu onlara; o günlerde rağbet gören ıvır zıvırlar, incik boncuklar, müzik aletleri, hareket eden midilliler, tatlı tatlı şakıyan kuşlar. Sonuç olarak geniş konak baştan sona, birbirleriyle uyumsuz her türden nesneyle dolmuştu. Kızla evlenmek bugüne dek heves ettiği akılsızca işlerin en sonuncusuydu ve hayatının geri kalan günlerinde bu düşüncesizliğinin karşılığını ödeyecekti. Bu dünyadaki zamanı, kumsaatinde hızla akmaktaydı. Üstelik, hiçbir şey yolunda gitmiyor gibiydi. Genç kadının –ki çok gençti– hırçınlığı ve mutsuzluğu geçmek bilmiyordu. Hazin'in onu eğlendirmek için gösterdiği bütün çabaya karşın kadının canı sıkılıyordu ve üstelik tiksiniyordu da adamdan –onu fiziksel bakımdan itici bulmuştu– ve kendi deyişiyle, onun kâfirlerin kanı üzerinde kurulmuş sarayı da midesini bulandırıyordu. Sarayın kafesi olduğunu ve kendisini kasap dükkânında uyuyormuş gibi hissettiğini söylüyordu kadın.

Raşid de, Hazin'in sarayının odalarını ve sofalarını dolduran nadide nesnelerden biri gibi gelmişti saraya. Sur şehrinin pazarında kaldırımda oturmuş mektup yazma hünerini satmaktayken bir ticari ajan tarafından bulunmuştu. Sidi Hazin kütüphanesinin yönetimine yardımcı olacak birini arıyor, diye açıklamıştı ajan. Ancak adaya vardıktan sonradır ki, Raşid, Hazin'in kendisinden beklediği hizmetin gerçek amacından haberdar olabilmişti. Ajanlar, Hazin'in tatminsiz karısını neşelendirecek eğlenceler bulma çabaları doğrultusunda, büyük bir kitap koleksiyonu oluşturmuşlardı, orada yazılı öykülerin onun huzursuz ruhunu yatıştıracağını düşünmüşlerdi. Hazin için ne üzücüydü ki kadın bu durmadan büyüyen elyazması ve papirüs yığınına hiç yüz vermemişti: ağlatan şiirler, oku beni diye bağıran maceralar, saray yavrusu evdeki gezintileri sırasında Hazin'in Raşid'e gösterirken sesinin çatallaşmasına neden olan erotik öyküler. Hazin güçlükle konuşabiliyordu. Raşid'in gezintisi, kereste tüccarının ona yüreğini açmasıyla duraklamıştı.

Son yıllarının yakıcı tutkuları olan aşk dolu bir genç kadının sıcak kolları arasında geçeceğini, kadının kendisine sonsuz ve benzersiz zevk geceleri vereceğini, yüreğini yeniden gençleştireceğini ve bu arada servetinin mirasçısı olacak bir sürü erkek evlat doğuracağını ummuştu. Kadına zorla sahip olmak istemediğini itiraf etti gözyaşları içinde, bu, kadına karşı duyduğu hislerin içtenliğini gösteriyordu. Mutlu bir yaşamın son demlerinde başına gelen bu felaketi hiç mi hiç hesaba katmamıştı. Bir elini Raşid el-Kenzi'nin omzuna koyarak, "Karşılıksız bir aşk kadar acımasız bir kader yoktur" diye ağladı. Raşid elinden geleni yapacağına söz verdi.

Büyük bir gayretle girişti işine. Hemen, birikmiş metinleri incelemeye ve sınıflandırmaya başladı. Onları hafif, dokunaklı, eğlenceli, romantik ve değersiz diye gruplandırdı ve son gruptakileri ateşe attı. Her bir söz, Raşid'in istediği en iyi sonucu verebilmeleri için tam zamanında kullanılacaktı. Bir simyacı gibi çalıştı, sözcüklerin ve duyguların sınırlarını ve ağırlıklarını ölçüp biçti. Sözler bir araya geldiğinde her bir grup, bir müzik aletindeki farklı bir gamı oluşturacaktı. Bir ut gibi çalacaktı kadının yüreğini.

Belki kaderdi belki de raslantı, ama her ne ise, ona ansızın, içinde yıllardır birikmekte olan bilgi edinme arzusunu doyurma olanakları sunulmuştu. Aslında on yıldır, Düşgörenler Vadisi'nden alelacele ayrılışından beri sürmekteydi bu arzu. Raşid'in içinde derin bir boşluk oluşmuştu, o ise gediğin alabildiğine büyüdüğünün farkında değildi. Boşluk, bir rahatsızlık, Raşid'in devasını bilmediği bir açlık, ad veremediği bir yakıcı acı gibi göstermişti kendini.

Şimdi hem olanakları vardı hem zamanı. Ayrıca bir de Sidi Hazin'in somurtkan genç karısı olan isteksiz öğrencisi vardı. Havanın kötü olduğu günler hariç her öğleden sonra dağın yamacındaki çadırda oturuyorlar, hava kötüyse ana binadaki salona kapanıyorlardı, dumanlar çıkaran yağ kandilleriyle aydınlatılıyordu salon. Ama çadır, büyük evin üst taraflarında havadar bir alana kurulmuştu, tunç denizden yansıyan keskin ışığın onların dikkatlerini dağıtmasını önlemek için asılan pamuklu perdelerin arasından yumuşacık bir meltem esiyordu. Raşid ki-

tabı açarak rahlenin üstüne koyuyor, yere bağdaş kurup oturuyor, kadın odayı arşınlarken okumaya başlıyordu. Çadır bir düşünme yeriydi ve bu nedenle eşya ve tesisat yoktu içinde. Mermer döşeme, koyu damarlı zeytin rengindeydi. Uzun bir divan ve büyük bir Fenike amforası duruyordu üstünde. Bunların dışında sadece beyaz badanalı tahta direkler, pamuklu perdeler, ve hava ve deniz. Burada oturmak çok hoştu ve Raşid huzur buluyordu burada. Hayatta en sevdiği şey için, okumak için üste bir de para veriliyor oluşu da harikaydı.

Her gün kadına iki saat okumak için görevlendirilmişti ve o da bunu yerine getiriyordu. Yanma kum saatini alıyor ve o gün için seçtiği şeyi okumaya başlıyordu. Kıza hiç mi hiç ilgi göstermiyordu, bu çok yerindeydi; çünkü kız onun dikkatini çelmek için her şeyi yapmaktaydı. Dolanıp duruyor, gidip geliyor, olduğu yerde fırıl fırıl dönüyor, hatta dans ediyordu. İnanılmaz, kesin bir kararlılık gelmişti Raşid'e, zihnini odaklıyor, gözlerini düzgün bir ritimle satırlar boyunca gezdiriyor, onların sessel ve düşünsel biçimlerini, ruhun sözcüklerle tarif edilen duygulanışlarını hissediyordu. Kıza doğrudan bakmayı yasaklamıştı kendine. Odaya kucağında bir yığın kitapla, gözlerini yere dikmiş vaziyette giriyordu. Odanın ortasında yerini almadan kızdan yana hafifçe eğiliyordu. Sonra, sayfayı buluyor, kumlar kum saatinin içinde akmaya başlarken o da okumaya başlıyordu. Gene de, kızın varlığından bütünüyle bağışık değildi. Çok seyrek olarak konuşmalarına karşın, Raşid bu yaptıklarının kız için yalnızca vakit kaybı değil, aynı zamanda sıkıcı bir iş olduğunu biliyordu (kimi zaman Raşid okurken kız uykuya dalıyordu ama Raşid okumasıyla onun hafif homurtularına eşlik etmeyi sürdürüyordu). Onu rahatsız etmenin görevinin sınırlarını aştığına inandığı için, kızın uykusuna engel olmuyordu.

Ne var ki, bir süre sonra, kızın ruh hallerini içgüdüsel olarak sezinlediği duygusuna kapıldı ve okumalarını da sezgilerine göre ayarlamaya başladı. Yaklaşımını değiştirerek, yanında çeşitli türlerden yapıtlar getirmeye başladı. Böylece, kızın o anki ruh hali neyi gereksiniyorsa onu sunabilmeyi sağlayacaktı. Eğer onun huzursuz olduğunu hissederse, ki başlangıçta hep

böyleydi, örneğin muallaka yazarlarından –el-Kays'tan, Tarafe'den, el-Haris'ten– kasideler okurdu, çünkü onların ritimleri yatıştırıcıydı. Kızın duygularının köreldiğini hissetmişse, dokuzuncu yüzyılın Abbasi şairlerine, örneğin Ebu Nuvas'a başvururdu, onların alışılmadık üsluplarının kışkırtıcı olduğunu düşünüyordu. Başka zamanlarda *Şehname*'nin, Krallar Kitabı'nın soylu dumanları ve alevleri arasından hücuma geçerek, cesur Rüstem'in savaşlarını ve zaferlerini anlatıyordu kıza. Bir başka zaman onu el-Câhiz'in başyapıtı *Hayvanlar Kitabı*'nın süslü dünya tasvirleriyle neşelendirirdi.

Aylar geçtikçe Raşid bu yazmalar koleksiyonunun derinliklerine giderek daha fazla dalar olmuştu. Hiçbir şekilde rahatsız edilmiyordu, çünkü Sidi Hazin, zenginlikle bilgeliği eşanlamlı gören pek çok türdeşi gibi, okuma yazma meselelerine göründüğünden çok daha az aldırış ediyordu. Eninde sonunda basit bir tüccardı, pazar yerinde turp satan kişiden ne daha fazla ne daha az ileriydi. Evin arkasındaki kullanılmayan depoya kocaman bir kitap koleksiyonu yığılmıştı. Deponun dışındaki koridorda böcekler ve sıçanlar cirit atıyordu, içeriye girip kıymetli yazmalarla kitapları kemirmeye başlamaları an meselesiydi.

Raşid, bir yıl boyunca, gün içerisinde boş bulabildiği her saati ve gecelerinin büyük bölümünü kitap deposunun ortasına koyduğu rahlenin başında, oradaki yığınlara, yazı dağlarına dalıp onları okuyarak geçirdi. Şiiri çoktan terk etmiş, kendisini en fazla ilgilendiği konuya, yıldızlara vermişti. Evail bilimlere genel bir bakışla girişmişti işe. Yola, İbni Haldun'un *Mukaddime*'sinin hafifçe kirlenmiş bir yazma parçasıyla çıkmıştı. Elindeki bölüm matematiğin ve bilimin gelişmeleri üzerineydi. Burada ilgisini çeken başka alanlara yapılan göndermeler buldu. Kitap, Rodos Adası'ndaki bir adamdan satın alınan kitap yığını içine karışmıştı. Koleksiyon o adama, yetmiş yıl kadar önce, Doğu Akdeniz'in kontrolünde mihenk taşı olan ada Muhteşem Süleyman'ın kalyonlarının egemenliğine geçtiği zaman İslamiyet'e geçme akıllığını gösteren ve Sen Jan şövalyelerinin sonuncularından biri olan büyükbabasından miras kalmıştı.

Yıldızlar, astronomi. Bunların şaşırtıcı özelliklerinin ve hareketlerindeki gizlerin büyüsüne pek çabuk daldı Raşid. Ptolemaios'un *Gezegenler Hakkında Varsayımlar*'ını buldu; el-Biruni'yi, İbnü'l-Heysem'i, hatta Farabi'nin *Bilimlerin Dökümü*'nü ve hatta haftalarca büyülenmiş halde gezmesine neden olan el-Cezeri'nin *Marifetli Mekanik Araçlar Bilgisi Kitabı*'nı.

Vadiden kaçışıyla son bulan eğitimini sürdürme ereğine öylesine kaptırmıştı ki kendisini, öğleden sonralarının tek dinleyicisinin aklında ve yüreğinde oluşan değişimlerin farkına varamamasını bağışlayabilirdi insan. O zamana kadar elbette birbirlerinin refakatinde epey uzun bir zaman geçirmişlerdi –parlayan ve ışıldayan kısa, paylaşılmış zamanlardı bunlar, hayret ve kahkaha patlamalarıyla ürkmüşlerdi. Ürkmüşlerdi, çünkü ilk baştaki zoraki birlikteliklerinin belirleyici özelliği olan nefret peçesini parçalamışlardı. Ne var ki, Raşid bir şeylerin yanlış olduğunu anladığında artık çok geçti. Bir gün, okuma ritminin açıklanamaz bir değişim geçirmiş olduğunu fark etti: Eskiden kelimeler eğitimli dilinden özenli bir düzenle ve gerektirdikleri en uygun okuma hızıyla dökülürken, şimdi, onu tökezleten bir tutama dönüşmüştü. Ağzından daha önceden çıktıkları gibi çıkmayı reddediyorlardı, çıkmak için telaş ederek birbirlerini tökezletiyor ve düğüm haline geliyorlardı. Raşid kızın fiziksel varlığının da farkına varmaya başlıyordu. Oysa buna kayıtsız kalabilmek için nefsini terbiye etmişti, kendini işine öylesine vermişti onu ancak büyük bir deprem sarsabilirdi –yani, bir zamanlar. Şimdiyse gün ışığındaki her şey dikkatini dağıtıyordu: garip kokular, yakınlardaki bir ağaçta soluklanan bir kuşun ötüşü, uzaktaki tarlalarda hızar atölyeleri gibi çalışan cırcırböceklerinin sesleri.

Zaman geçiyor, Raşid'in sabrı taşıyordu. Gayretleri arzulanan sonucu vermediği için endişeleniyordu Raşid. Hazin'e, o yaşlı adama çok yakında işin semeresini alacağına dair güvence vermeyi sürdürüyordu. Hazin'in gözlerinde hüzün kök salmıştı ve Raşid, onu tanıdığı bir yılın ardından bu huysuz ihtiyara sevgi beslemeye başlamıştı. Kızın hakkında ne kadar çok düşünürse, seçtiği okuma parçalarına onun verdiği karşılığı ne kadar çok aklına getirirse, kızın bir taş kalpli olduğu konusundaki kanısı da o kadar pekişiyordu. Tıpkı öteki günler gibi, kaldı-

ğı yerden nasıl devam edeceği konusunda hiçbir fikrinin olmadığı bir gündü. Ne okuyacağına karar veremiyordu. Rahlenin yanında durmakta olan okuma seçkisine bakınca içine düştüğü kargaşayı fark etti. Bütün şairlerin en akıllısı olan el-Mütenebbi vardı yanında – şimdi onu çok karmaşık buluyordu. Ebu'l-Atahiye – çok maraziydi. Ömer Hayyam – çılgındı. Beyni dönüyordu ve kızın, yaşından daha olgun bakışlarını üzerine diktiğinin de farkındaydı. Zaman hızla aktı; iki nemli zeytine benzeyen iri gözler onu tutsak almıştı.

"Ee, hoca efendi, başlamayacak mısın?"

İçini çekti Raşid.

"Belki" dedi kız hüzünlü bir sesle, "bir kalp sözlerle kazanılmıyor, her çabaya karşın."

Belki, diye karşılık verebildi Raşid yalnızca. Üzerine bağdaş kurup oturduğu seccadenin geometrik desenlerini inceledi. Eşmerkezli şekillerin her biri kendi içine doğru dönüyor ve sonunda içinden çıkılmaz bir labirent oluşturuyordu.

"O yaşlı adama beni âşık edecek tek bir söz yok. Neden âşık olayım? Bakışları bana değer değmez kalbini kaptırdı. Saçımın bir kılına bile zarar vermedi. Nerede kaldı işin büyüsü?"

"Görevimde başarısız oldum öyleyse."

"Senden bütün o sözleri kalbimin anahtarını bulabilmek için kullanmanı istedi. Kendisinin yapması gereken bir işi başkasından isteyen bir adama hangi kadın âşık olur ki?"

"Her şeyini yitirmiş bir adama." Gözlerini kaldırmadı Raşid. Cesaret edemedi.

"Benim kalpsiz olduğumu düşünüyorsun."

Raşid bir şey söylemedi. Kız onun eline uzandı. "Kalbim var olmayan kişilerce değil, kanlı canlı bir adam tarafından fethedilebilir." Raşid'in elini göğsüne götürdü; Raşid yumuşak ipeğin altından bir yumuşaklık, kızın ruhunun hafif çırpınışını hissetti. Gözleri onun bakışlarıyla buluştu. Raşid'in önündeki seccadenin üstüne uzandı kız. "Gel" dedi, Raşid'i kendine doğru çekti, giysisinin eteğini tutup yukarı sıyırdı, başından aşırdı ve çırılçıplak kaldı. Yel perdeleri dalgalandırırken Raşid'in aklını da alıp kendisiyle birlikte götürdü. "Onun arzusunu gerçekleştir, düşünü kurduğu varisi ver ona."

Kayarak kızın üzerine çıktı, yumuşacık kıvrımların ellerinin arasında ılık bir ırmağın surları gibi aktığını hissediyordu. Sert erkekliğini kızın uyluklarının arasına bastırdı ve kızın gövdesinin zorlukla bastırılmış bir haykırışla teslim olduğunu hissetti. Tek vücut olmuşlar, ileri geri gidip geliyorlardı, sırılsıklam bir adamdan damlayan yağmur taneleri gibi dualar dökülüyordu Raşid'in dudaklarından. Sanki kadının hareketlerine bir cin hükmediyordu, elleri aynı anda adamın her yanındaydı; Raşid'in ağırlığını hissederek, onu ölçüp biçerek omzuna uzanıyor, sırtından aşağıya koşuyor, apış arasına giriyorlardı. Raşid daha sert bastırmaya başladı ama her vuruşu kadının yumuşaklığında eriyordu. Rüzgâr bir pamuklu örtüyü koparttı yerinden. Örtü bir an için yerde yatmakta olan sevgililere dolandı, sonra usulca kurtuldu ve kayalık, yeşil arazi üzerinde kayıp gitti. Raşid gözlerini açtığında, örtünün gökyüzünde, ışıldayan denize doğru süzüldüğünü gördü.

Bir süre birbirlerine sarılı vaziyette yattılar. Raşid gözlerini bütün dünyaya karşı yummuştu.

"Delilik bu" dedi soluk soluğa.

Kadın güldü. "Söyledim sana. Benim kasıklarım arasındaki birkaç dakika, şiirle geçen bin yıla bedeldir."

Raşid sırtüstü döndü ve çadırın dalga dalga kabaran tepesine baktı. Bir süre için birbirlerine suç ortaklığı etmişlerdi. Birlikte geçirdikleri zaman şimdi bütün çılgınlıkların ötesine geçmişti.

"Deliliği dizginleyen şiir olmazsa hepimizin işi biter."

"Bazen insan kendi şiirini bulmak için deliliğe kucak açmalıdır."

Raşid, ileriki yıllarda olsa, böyle saçma konuşmaların insana verebileceği rahatlık hissine şaşırarak başını sallardı. Ama kadının gözlerinde uzak bakışlar vardı ve kendisi de yamaca doğru uçan bez parçasını, üstünde sendelediği bu ilişkinin sayısız kasidenin ve aşk şiirinin sözlerinde ve ritimlerinde karşılaştığı şeyle nasıl olduğu bilinmez girift bir bağlantısı olduğunu düşünüyordu. Uçsuz bucaksız okyanusun kıyıya fırlattığı çakılın üstündeki tuhaf çizgilerdi o şey. Kadının memesinin Raşid'in avcundaki ağırlığıydı. Kendisinin talep etmediği bu aşk, tuhaftır ki, eksiksizdi ve çaba gerektirmiyordu. Orada diz çök-

müşken, kadının uyluklarının yumuşaklığı yanağında küçük bir kuşun tüyleri gibi titreşirken, çok büyük bir şansa sahip olduğunu biliyordu, bu dünyada hissettiği hissedeceği en son güzel şeydi belki bu.

Kesin olan bir şey vardı, o günden sonra evdeki hava değişti. Hazin keyifliydi. Genç karısının ruh hali bir gecede dönüşüm geçirmişti. Sidi Hazin ertesi sabah daha kuşlar bile uyanmadan Raşid'in odasına daldı. Raşid korkuyla haykırdı, hızlı hızlı dua okumaya başladı. Sidi Hazin onu içtenlikle kucakladı.

"Söylesene, dün ona okuduğun şey neydi?"

"Ömer Hayyam" diye çabucak bir yalan kıvırdı Raşid.

"Ah," diye içini çekti Hazin göz kırparak, "anlamıştım. Karım hatırlayamadı, ama o yaşlı tilkinin üstesinden gelinemezdi elbette." Kölesini çağırıp, odaya bir sandık dolusu güzel giysiler getirtti. "Ödülün. Şükranımın küçük bir andacı."

"Şükranınızın mı?"

Yaşlı adam Raşid'in yanına oturdu ve onun ellerini kendi ellerinin arasına aldı. "İtiraf etmeliyim ki, başarılı olacağın konusunda güçlü kuşkular beslemeye başlamıştım." Ağır ağır başını salladı. "İnsan bazen ne kadar sersem ve yüreksiz olabiliyor."

"Yani demek istiyorsunuz ki... yani?"

"Dün gece karım, hayatımda gördüğüm en sıcak kucaklamayla beni kendine çekti. Vücudu ateş gibiydi. Soluk aldırmadı bana." Şaşkınlıkla başını salladı. Gözleri ışıldıyordu. "Hiçbir zaman, düşlerimde bile, böylesi bir coşku yaşayacağımı hayal edemezdim. Umduğumun çok ötesindeydi." Kollarını iki yana açtı. "Baksana bana, yeniden gençleşiyorum."

Raşid dizleri üstüne çöktü ve başını öne eğdi. "Sizin adınıza çok mutlu oldum, Sidi. Artık görevim sona erdiğine göre, beni hizmetinizden bağışlamanızı diliyorum."

Sidi Hazin kaşlarını çattı. "Ne garip bir kuşsun sen." Düşünceli bir ifade takındı. "Şüphelendiğim gibi, başkalarının sandığından da akıllı bir adamsın sen."

"Benim gibi birine biçileceğinden çok daha fazla kıymet biçtiniz bana."

"Sanmıyorum. Pek çok şeyi başarabileceğine inanıyorum, ama senin de zayıf bir yanın var."

"Nedir?"

"Hiçbir yere ait değilsin. Bana aylardır hizmet ediyorsun, aslında bir yıldan fazla bir zaman geçti. Sanırım burada yaşadığın sürede pek çok şey öğrendin. Şimdi de bana senden beklediğim mucizeyi verdin." Sidi Hazin tereddütle duraladı. "Seni beğeniyorum Raşid el-Kenzi, ama kalbinden geçenleri bilmiyorum. Sen kendini görevine tümüyle vakfediyorsun. Senin hesabına bir nefret hissetmiyorum ama gene de... Hep, fırsat bulduğun anda uçacağından ve mavi gökte kaybolacağından emindim."

İkisi de bir süre sustular.

"Sağlıcakla git Raşid el-Kenzi, seni bekleyen ödüllere giderken Allah kılavuzun olsun."

Raşid, duyduğu sözlerin gerçekten içten olup olmadığından emin değildi, yaşlı adam kollarını boynuna dolayıp iki yanağından öpünce, bir tehlikeyle karşılaşmışçasına elinde olmadan bir çığlık attı.

"Bana hayatımı bağışladın" diye hıçkırdı Sidi Hazin.

Evet, diye düşündü Raşid, kendisi de aynı şeyleri söyleyebilirdi. Sidi Hazin'in, gırtlağını kesmek için uygun bir zaman kolladığına neredeyse inandığı için. Bir tür bereket ile mi ödüllendirilmişti? Yaşlı bir adamı dünyadaki sayılı günlerinde mutlu etmişti. Yaptıklarının karşılığında pek çok bakımdan ödüllendirilmişti. Limanda içi armağanlar ve altınla dolu güzel bir ağaçtan yapmış sandığın üzerinde oturmuştu, yıldızların ne gibi gizemler taşıdığı üzerine kafa yoruyordu; insanoğlunun zihninin dipsiz, karanlık burgacında gizlenen şeylerle karşılaştırılamazdı bunlar.

Raşid el-Kenzi onu önce İskenderiye'ye, sonra Kahire ve Trablus'a ve en sonunda Cezayir'e götüren bir seyir tutturdu. O berrak sabah hâlâ kendisiyle birlikteydi. Serin bir yelle, denizi mermere benzeten tarçın rengi dalgalar üzerinde yol alırken uzakta zeytin ağaçları giderek küçülüyor, gergin yelkenlerin sesi incecik perdelerin ya da tanıdık bir kadının ipekli giysilerinin sesi gibi geliyordu Raşid'in kulağına.

On Birinci Bölüm

Ay gökte kibirle yuvarlanırken, aşağıdakiler onun giderek küçülen gümüşi tozların saçılmış zerrelerine benzeyen ışıklı izini takip ediyorlardı. *Efrenci* kılavuz, Darius Reis, gerçekten büyük hünerleri olan birine benziyordu; mürettebat konuşmadan ve ruhani bir tavırla, tedbiri elden bırakmayarak övüyordu onu. Tehlike İberya yarımadasının ötesindeydi, o yörenin rüzgârları güneye doğru eserdi ve bir gemiyi Afrika'nın batı kıyısı boyunca dur durak bilmeden kırk fersah kadar sürükleyebilirdi. Onun için rotayı batıya, dalgaların baş döndürücü, kükreyen dağlar gibi yükseldiği o uçsuz bucaksız, dizginlenemez okyanusa çevirmişlerdi. Gemileri, azgın bir köpeğin dişleri arasında ufak bir kemik parçasıydı, bir oraya bir buraya yalpalıyordu. Yapısı sağlamdı ve iyiydi, Kaptan Kureyşi'nin zayıf kadırgası burada bir pervaneböceği gibi eziliverirdi. Islak, soğuk gemide mide bulantıları içinde yatan, yaşamının her an sona ereceğinden korkan Raşid, aldığı görevin saçmalığını düşünüyordu. Hangi bilgi değerdi ki böyle bir fedakârlığa?

Derler ki bir gece, Yunanlı Aristoteles Abbasi hanedanının yedinci halifesi el-Memun'u uykusunda ziyaret eder. Korkunç bir rüya olmalı ki, el-Memun sabah yüzünde müthiş bir ifadeyle ve bağırsaklarında katışıksız bir dehşetin pençeleriyle uyanır. Büyük bir ıstırap içinde acı bir çığlık atar, sarayda ne kadar kapı varsa hepsi tangırdar. Halife hiç beklemeden, bütün deneyimli danışmanlarını ve Bağdat'ın yaşlı bilgelerini çağırır, onlara ellerine geçen her bilgi kırıntısını acilen Arapçaya çevirmele-

rini emreder: Yunancadan, Farsçadan, Soğdcadan, Sanskritten, Çinceden. Hangi dilde yazılmış olursa olsun her şeyi, hepsini çevirmelerini söyler, "Ama" diyerek parmağını sallar, "özellikle Yunanca olanları." Bilginin Peygamber'in diline girişi böyle gerçekleşir. Daha önce, Arapların menkıbeleri ve dinlerinden başka pek bir şeyleri yoktu. Deneyöncesi bilgi, yani Evail bilimler hemen hemen hiç bilinmiyordu. "Bilim Çin'de de olsa arayınız" diye yazar Kitapların Kitabı'nda. Aristoteles'in, Platon'un, Sokrates'in ve Ptolemaios'un yapıtları birbiri ardınca çıkar, ışıkları kuşaktan kuşağa aktarılır ve sayıları kendini bu yola adamış kişilerin gayretleri ve uygulamaları sayesinde artar. Ve böylece Altın Çağ'ın büyük düşünürlerinin yapıtları bilgimize sunulmuştur. Raşid el-Kenzi bu bilgi zirvesine tırmanmayı hayal etmişti. Kendi halkı olan Künuzlar da tarihte bir yer bulabilsin, kayıtlara geçsin, gözden kaçmasın, adları anılsın diye onların adını almıştı. Ne boş gurur! diye düşündü, yeniden ağzına dolan acı safrayı yutarken. Ham incir gibi yemyeşil bir tenle geminin karnında yatıyordu, ahşabın çatırtısını dinliyor ve katranla kusmuk kokusunu soluyordu.

Yunanlılar, dünyayı ve yıldızları karmaşık bir dizgeyle birbirine bağlayan Eski Mısırlıların bilgisinden çok şey öğrenmişlerdi, bu dizge akıllarından çıkmamış ve onları hayrete düşürmüştü. Onlar putlara tapıyorlardı: Kedi, çakal, balık, ve timsah Sobek'e. Çocukları ırmağa kurban ediyorlardı. Evet, sahip olduğu bilgi Raşid'e dünyanın bazı büyük okullarında ayrıcalıklı bir yer sağlamıştı. Ama şimdi yapayalnızdı. Önünde yaşam boyu verilecek bir mücadele yatıyordu. Bu yolculuk kader kitabına gerçekten yazılmış mıydı? Seçtiği yolun doğruluğundan kuşkulanmaya başlıyordu belki de. Yoksa kuşkulanmaya başladığı şey Tanrı mıydı?

Bir haritacının elinden çıkmışçasına dik hatları, eğilip bükülmeyen daracık aralıkları ve dümdüz meydanlarıyla Kadiz'in caddelerini arkalarında bıraktılar. Beraberlerinde getirdikleri bilgiler burada bir işe yaramıyor, çünkü, farkında olmadan ama memnuniyetle, Cehalet Denizi'ne daldılar. Geçmiş hızla siliniyor. Adına keşif denilen o karanlık ufkun kenarında asılı durumdalar. Hiçbir şey, brandayla pervasızca oynaşıp du-

ran kahredici cinleri ehlileştirmek için çabalayan denizcilerin üzerindeki yıldızların aralarındaki kapkara boşluklardan daha berrak değil.

Raşid hayatından endişe ediyor, ama bu gece de geçmek üzere ve yaşamı sabahın kurtuluşuna götürmekte.

Lostromo kâfirlerden korkuyor. Akıldışı bir kuşku bu, Atlantik'e açıldıkları sırada onu ele geçiren hummayla başgösterdi. Çılgınca bağırıyor, eski gemici arkadaşlarının, akrabalarının, ölü çocukların ve öldürülmüş kaptanların hayaletlerinin de bu teknede olduğuna ve hepsinin amacının kalbindeki kötülüğü ortaya dökmek olduğuna inanıyor. Denizlerin gemicisiyim ben, diyor inleyerek, okyanuslar hakkında bir şey bilmem. Batıya yöneldikleri andan başlayarak bütün umutlarını yitirmiş durumda.

Lostromonun deniz tutmasından çok daha ciddi bir hastalığa tutulduğunu fark eden Raşid'in içinde yeni bir korku kaynamaya başlamıştı. Bütün gemiciler evde kalmış kızlar kadar batıl inançlı kişilerdir, bütün yolculara güvensizlik duyarlar, çünkü her türlü canlı yük hastalık ve delilik tehlikesi taşır. Raşid, mürettebatın, içlerinden birinin hastalandığını öğrenir öğrenmez o adamı balıklara atmakta bir an bile tereddüt etmeyeceklerini biliyordu. Ancak, paylaştıkları daracık kamaralardaki pis koku insanı katil etmeye yetecek kadar berbattı ama, onun yapabileceği çok az şey vardı. Bir şey yapmak yerine elindekileri idareli kullanmaya başladı ve Portekiz kıyılarının soğuk ve tehlikeli sularına karşı savaş verirlerken, lostromoya elinden geldiğince bakmaya çalıştı.

Işık gri, kara da garip bir şekilde ıslak ve soğuk. Sessizce yukarıya, Fransa kıyılarına ve Manş Denizi'ne doğru yol alıyorlar. Hiçbir şey kımıldamıyor, buralarda canlı yaşadığına dair en ufak bir iz bile yok. Bir gün daha geçiyor ve rüzgârın şiddeti biraz daha azalıyor. Yoğun bir sis yapış yapış kollarını onlara uzatıyor. Gemiciler sisin kendilerine sarılışından tedirginler ve birbirleriyle sanki birisi duyuvereceekmiş gibi fısıltıyla konuşuyorlar. Uyuklayan deniz şeytanlarını rahatsız etmeyi hiç istemiyorlar.

Hummanın şiddetinin azaldığı ferahlama anlarında lostromo, besbelli pek de merhametiyle tanınmayan kılavuz kaptan-

ları Darius Reis'le ilgili bitmez tükenmez öykülerini anlatmayı sürdürüyordu. Reis devlet adına korsanlık yaptığı günlerde bir kez bizzat İngiliz Kraliçesi tarafından onurlandırılmıştı. Gümüşten başkasına sadakati bilmezdi. II. Felipe İngilizlere karşı armadasını gönderdiğinde, Darius Reis pek saygı duyulan bir casustu; defalarca saf değiştirmişti, pek çok kez ölümden kıl payı kurtulmuştu ve yaptığı ufak servet de cabasıydı. 1571 yılında İnebahtı'da Venedik'in Sultan'ın donanmasını yok edişi sırasında kıyımdan kurtulmuş bir Türk denizcisinin sulbünden geldiği söyleniyordu. Bir enkaz parçasına tutunmuş haldeyken bir İngiliz gemisi tarafından kurtarılmıştı, karşılık olarak kaptanın genç karısını baştan çıkartmıştı. Deniz, sert ve başıbozuk yaşamındaki değişmeyen tek şeydi. Birinde, diye anlatıyorlardı, bir Fransızla takışmış ve talihsiz adamın derisini diri diri yüzüp, postunu da ibret olsun diye gemisinin ana direğine çivilemişti. Raşid kılavuz kaptanla gereksiz ilişkilere girmekten kaçınmanın daha iyi olacağına karar verdi.

Sis kalktı ve enlemler İbn Yunus'un devasa pirinç gökküresinin perdahlanmış çemberleri gibi üstlerinden kayıp gitti; söylendiğine göre üstünde bir tabur atlı asker yürüyecek kadar büyüktü bu gökküre. Her günbatımmdan geçerken, sanki başlarına parlak bir metal şerit dolanmış gibi oluyordu. Yolcular körlemesine yol alıyorlardı, bu garip labirentin sonunda ne olduğunu bilmiyorlardı. Raşid Köpekyıldızı'nı, Sirius'u bulmak için ufku tarıyordu ama şansı yoktu. Bir zamanlar ona çok tanıdık olan yıldızlar her geçen günle, kuzeye doğru kat edilen her fersahla beraber biraz daha soluklaşmış ve uzaklaşmışlardı.

Lostromonun sağlığı kötüye gidiyordu. Göğsü irin ve kanla dolmuştu, birkaç günde, kaynamış balık kılçığı bulamacı gibi zayıflamış ve külrengini almıştı. Bir tası dudaklarına kaldırıp içecek gücü kalmamıştı artık.

Mezardaydılar sanki.

Kamara soğuk, duvarları nemden yapış yapış. Raşid adamın yanma diz çöküp başını kucağına alarak, ona tastan su içirmeye çalışıyor. Su lostromonun ağzının kenarından akarak gömleğinin kirlenmiş göğsüne damlıyor. Derinlerden çıkıp ge-

len bir adam gibi tıksırıyor ve süt mavisi gözleri korkuyla bir yandan ötekine gidip geliyor.

"Geri dönmeliyiz" diye fısıldıyor Raşid. Cümleyi bitirecek cesareti yok ve gerçekte kendi korkusunu dile getiriyor.

Lostromonun bilinci bir süre için açıldı. Oturdu, odanın ortasına tükürdü, balgam duvara çarparak ağır ağır aşağıya kaydı. İncecik bir gülümseme belirdi adamın yüzünde, son günlerde oraya yerleşen külrengi, gergin maskeyi parçaladı. "Eğer gidersem, seni de yanımda götüreceğim, köle." Dişleri gevşedi ve dişetlerinden kan sızmaya başladı; göğsündeki irin nefrete dönüşmüştü.

"Her şeyi bilen Allah zamanımın geldiğine karar vermişse giderim."

Boğuk bir sesle güldü lostromo. "Allah'ı da kaptanla birlikte ardımızda bıraktık, köle. Şimdi kâfirlerin elindeyiz."

"Kılavuz kaptan ne yaptığını biliyor. Özünde iyi bir adam olduğuna inanıyorum." Lostromo ürperdi ve kedi gibi tıksırdı, yüzüne şaşkın bir ifade gelmişti. "O bir *muhtedi*, değil mi?"

Başıyla onayladı Raşid; o da Darius Reis'in Hıristiyanların cahil yolunu terk edip kollarını Gerçek İnanç'a açtığını duymuştu. Ama gemiciler, kendi çıkarlarına göre saf ya da inanç değiştirdikleri için pek güvenilir kişiler değildiler.

"Hâlâ yol alıyoruz, kuşkularının cesaretini tüketmesine izin verme." Hele bir karaya çıktılar mı hızla iyileşeceksin, diye güvence verdi lostromoya.

Lostromo başını salladı. "Deniz beni almaya geliyor."

Gerçekten de denizin çalkantısı artıyor, ta aşağılardan gelip ağır ağır ve derinden derinden sallıyor. Yaşlı astrologların tartışmalarında görülen mukadderat meselesini anımsadı Raşid. İbn Sina, her şey yıldızlarda yazılıysa, insanın yapıp ettikleri ile kaderini etkilemesi mümkün değildir diye bir iddiada bulunmuştu. Öyleyse gelecek hakkında kehanette bulunmanın gereği neydi? Nâsırüddin et-Tusi bunu bir meselle yanıtlamıştı. "Yükseklerden büyük bir kaya düştüğünde, yalnızca daha önce uyarılmış olan kişi korkmaz."

Bu yolculuğun nasıl sonlanacağına, yolculuğu sürdürüp sürdüremeyeceğine ilişkin bir işarete, herhangi bir ipucuna ih-

tiyacı vardı Raşid'in. Hasta adamın soluğunu, başının üstündeki gövdenin çatırtısını dinliyordu. Islak, kokuşmuş bir teknede, ölmek üzere olan bir adama göz kulak olurken, karaciğerini kemiren buz gibi bir korkuyla uzanmış yatacağını önceden bilseydi, bundan kaçar mıydı diye düşündü. Yanıt yoktu. Hiçbir şey yoktu, dalgaların yükselip alçalmasından ve çürüyen geminin berbat kokusundan başka hiçbir şey. Kemiklerine işleyen soğuk ruhunu saran bir humma gibiydi.

Aydınlık bir gece, ve Raşid el-Kenzi güvertede durmuş göğe bakarak orada neler olup bittiğini anlamaya çalışıyor. Her zamanki gibi, bu onun içini ısıtıyor. Bu soluk ışık tutamları onun en yakın akrabaları. Yay'ı ve Koltuk'u gözlüyor. Çocukken mutfağın yanındaki yatağında saatlerce uyanık kalır ve yukarıdaki karışıklıktan bir anlam çıkartmaya çalışırdı. Sonradan İranlı üstat Abdurrahman es-Sufi'nin Zic'inde tarif edilen şekilleri öğrenmişti. Günlerce çizgiler çizmiş ve ölçüleri öğrenmişti: Parmak-Karış-Kargı. Kargının arasında karış, karışın arasında parmak ve karanlıkların arasında... mürekkep bütün parmaklarını kaplar, derisinden geçerek kanına işlerdi.

Akrep yirmi bir iç ve üç dış yıldızdan oluşur. Sekizinci olan Kızıl Yıldız'ın parlaklığı ikinci derecedendir ve yedinciden sonra gelir; ikisi birden usturlapta akrebin yüreği olarak belirtilen Kalbü'l-Akreb'i meydana getirir ve bu da Ay'ın on sekizinci evidir. Bunun arkasında da Yay burcunun kemeri *el-kavs* vardır. Gökler Raşid'in yüreğine yaşamından daha fazla işlemişti.

Hollanda işi optik alet gerçek değil. Bu fedakârlığı, bu bedeli hak edecek kadar değerli değil. Raşid, bütün bunları öğrenme adına yaptığına kendini inandırmaktan hoşlanıyor, ama inandığının gerçek olmadığını da biliyor. Maceraperest ruhluydu o zaman? Ama böyle bir ihtiyacı yok. Başka şansının olmadığı savı ise çok zayıf. Bir yolunu bulacak kadar maharet sahibiydi, isteseydi eğer. Kadiz'in sokaklarında kaybolabilirdi ortalıktan, değil mi? Hayır, kaderin oku yönlendiriyor onu. Sözler, kınamalar, ölçütler, tıpkı göğün elmas kılcal damarları gibi işlemiş kaderinin içine. Yıldızlar göğün sadece ufak bir bölümünü aydınlatabilir, parlaklıkları gözü alırken anahtar karanlıkta gö-

mülü olur, aralarındaki ışıksız bölgede. Buraları neleri barındırırdı, diye merak ediyor Raşid, gözlerimizden neyi uzak tutmayı amaçlıyorlar? Kişiliğinin hangi yönü kadıyı bu görevi alıp başarıyla tamamlandıracağına ikna etmişti? Belki de asıl aradığı, bu sorunun yanıtı.

Gün ve gece artık birbirinden ayırt edilemez olmuş. Yelken düşmüş sarkıyor; geçerlerken İngiliz sisi boğuyor onları. Manş'ta devriye gezen bir geminin soluk, tekinsiz ışığı kör kör kayıp gidiyor yanlarından. At nalı şeklinde bir ay geminin omurgasına takılmış, sürükleniyor.

Lostromo ölüyor. Raşid bir köşeye çömelmiş halde kutsal dizeler mırıldanırken, lostromonun yaşamı, yattığı güvertenin çatırdayan tahtaları arasından kayıp gidiyor. Yalnız kalmaktan korkuyor Raşid, o yüzden, elinden gelse seve seve gırtlağını kesecek bir adam için yakarıyor. Öne doğru eğiliyor, tam o anda karanlığın içinden bir el uzanıp gırtlağını sımsıkı kavrıyor.

"Seni de yanımda götüreceğim köle" diye hırladı ölmekte olan lostromo.

İki adam daracık kamarada boğuşmaya başladı. Raşid ötekinin gücüne şaşırmıştı. Gırtlağındaki eli tutmuş, kurtulmak için cebelleşiyordu, soluk alamadığı için nefesi kesildikçe paniği artıyordu. Adamı tekmeleyip vahşice sarstı. Son bir gayretle kendini geriye attı ve karanlığın içinde kapıya doğru emekledi. Orada soluk soluğa yattı kaldı.

Gemi deniz yosunları ve salgın hastalık gibi yayılan küften yemyeşil, her geçen günle, gemilerinin kavisli dümen suyunun üzerinde kalan her enlem parçasıyla, mürettebatın düşmanca duyguları çoğalıyor. Başaltında toplaşıyorlar, çuvalların ve unun arasında, dişlerini bileyen sıçanların çıkardıkları sesi dinliyorlar. Raşid onların düşmanlıklarının kokusunu alabiliyor. Giysilerine yapışmış düşmanlık, gözlerinin pınarlarına, kırık tırnaklarının içine takılı kalmış, tıpkı bir illet gibi. Sular soğudukça ve kuzeyin sessizliği usul usul onlara doğru yaklaşıkça giderek azan bir hastalık bu. İlerde bir hak paylaşımı olacak ve bir seçim yapılacak sanki.

Gemideki hava bozdukça kaptanın gerçekten de cinayet işleyebileceği açıklık kazanıyordu. Tayfalarına haksız yere sövüp

saydığı, kızgınlıkla atıp tuttuğu zamanlarda, sesinin çok yukarılardan yankılandığı duyuluyordu. Rotadan sapmış olduklarını fark etti Raşid. Kılavuzun, nerede olduklarına dair bir fikri yoktu. Darius Reis mürettebattaki huzursuzluğun hakkından gelebilmek için herkesi teker teker gemiden atmaya karar vermişti ki, birisi karanlıkta bir ışık fark etti.

On İkinci Bölüm

Telefonun çalması kesilmişti. Hasan, aşağıdaki odada öylece yığılıp kaldığı masadan bir süre kalkamadı, kendisini neyin uyandırdığını anlamaya çalışıyordu. Evdeki bütün ışıklar yanıyordu, dışarıda ise gece karanlıktı ve dizel yağı kadar koyuydu. Önündeki pencerelerden hiçbir şey görülmüyordu. Dış dünyadan hiç ses gelmiyordu. Anayolun, bazen uzaktan bile seçilen, uğultusu dinmişti. Hasan'ın yanağına bir kâğıt parçası yapışmıştı. O ayağa kalkınca kâğıt düştü. Bir süre telefona baktı Hasan, kendisini bu saatte kimin aramış olabileceğini kestirmeye çalıştı.

Soğuk su soluğunu kesti. Musluğu kapatıp el yordamıyla havluyu buldu. Başını kurularken ayaklarına su damlaları düşüyordu. Masaya döndü ve kâğıt yığınlarıyla dosyaların bir kısmını topladı. Temiz bir kâğıt ve kurşunkalem aldı ve o ana dek öğrendiklerini gelişigüzel not etmeye başladı.

Öncelikle kutu: 42 cm'ye 23 cm, derinliği de 11,8 cm olan pirinç bir kutu. Yapan ustanın adı kazınmıştı üstüne (Fatih Abdullah İbn el-Kâşi), yapıldığı tarih ve yer de öyle: Hicri 970, Şam.

Ustanın adı: el-Kâşi. Hasan bu ustanın Arap aritmetiğinin on beşinci yüzyıldaki başyapıtının yazarı Cemşid Mad'ud el-Kâşi'yle bir yakınlığı olup olmadığını merak etti, yoksa İran'daki Kâşan kentiyle mi bir ilişkisi vardı? Hicri 970 yılının 1562'ye denk düştüğünü hesap etti. Kutuya sonradan kazınan yazıların gösterdiği tarihte yapılmış, görece yeni bir parça de-

mek ki. Kutunun kapağının içinde, biraz daha geç bir tarihte, 1595 dolaylarında kazınmış bir sunum vardı. Kutu, Kıbrıslı Sidi Hamid Hazin'in "çok sadık ve mütevazı hizmetkârı Raşid el-Kenzi'ye" hediyesiydi.

Elindeki kalemi bir kenara attı Hasan, bir karara varmıştı; problem, kutunun şu el-Kenzi denen adamın elinde kalıp kalmadığı ve kutuyu kuzeye getirenin bu kişi olup olmadığıydı.

Hasan'ın gözkapakları yeniden ağırlaşmaya başlamıştı ve bu kez onu tonlarca soğuk su bile ayıltamazdı. Işıkları kapattı ve yatmak için üst kata çıktı.

Ertesi sabah erkenden uyandı, duş yaptı, tıraş oldu ve sonra kahvaltı için bir şeyler almak üzere köşedeki dükkâna kısa bir yürüyüş yaptı. İçeri girdiğinde, tezgâhın başında duran bir çiftçi pipo tütünü alıyordu. Uzun boylu oğlan başını kaldırıp baktı ve el salladı.

"Günaydın."

Hasan, köyde bulunduğu iki hafta içinde tezgâhın ardındaki ince uzun oğlanla arkadaşlık sayılabilecek bir ilişki kurmuştu. Her şeyi merak ediyordu genç adam, bu köyün sınırlarının ötesindeki dünyayı merak ediyordu. Evinden ayrılma noktasına gelmişti ve bu da, Hasan'ın kolayca yakınlık duyduğu bir durumdu.

Çiftçinin bir yerlere gitmek için acelesi yoktu. Tezgâhın yanında dikilmiş, ağır ağır tütün paketini açıyordu. Çocuk para üstünü sayıyordu. Hasan bir tane ekmek, bir kutu süt ve birkaç elma aldı. Çiftçi çamurlu kalın parmaklarıyla piposuna tütün tıkıştırıyordu. Bir yandan konuşuyor, inatçı bir sağmal inek ve bir traktörle ilgili uzun dramatik bir öykü anlatıyordu. Hasan adamın belirgin aksanını çözmekte zorlanıyordu; işin tuhafı, Hasan adamın, kendisinin tezgâha yaklaşmasını beklediği duygusuna kapılmıştı. Oraya vardığında, tezgâha serilmiş gazetelerin manşetlerini fark etti. "Güle Güle, Cehenneme Kadar Yolun Var!" Yanıbaşındaki çiftçi şimdi kibritlerle oynuyor ve piposunu üflüyordu. Çocuk yazarkasaya bakıyor ve alınanların fiyatını hesaplıyordu. Gazetedeki resim, Kopenhag'da uyuşturucu satarken yakalanmış ve sınırdışı edilmiş bir Gambialıya aitti. Hasan hikâyeyi biliyordu. İnsanın bundan habersiz olması

için kör ve sağır olmak gerekirdi. Bir zamanlar endişe ve muhalefetle karşılanmış bir yargı şimdi kamuoyu önünde alkışlanıyordu; gazeteciler, kuşkusuz, yalnızca halkın genel eğilimini yansıttıklarını söyleyeceklerdi ve belki de haklıydılar. Çocuk alınanları kasaya işlemeyi bitirmişti, kısa bir tereddütten sonra bir torba aldı ve her şeyi onun içine doldurmaya başladı. Hasan uzandı ve bir gazete çekti.

"Bunu da almak istiyorum" diye başıyla işaret etti. Çocuk omzunu silkerek bir parmak vuruşuyla gazetenin fiyatını da kasaya işledi, Hasan da o sırada cüzdanını çıkarmıştı. Çiftçi çamurlu uzun çizmeleriyle kapıya doğru ilerlerken kendi kendine mırıldanıyor ve "sigara içilmez" yazısına aldırmaksızın, mavi dumanın oluşturduğu kalın bulutları yayıyordu etrafa.

O gidince oğlan sanki rahatlamıştı. Omuzları gevşedi ve saçını geriye attı. "Yaşlı Viggo tuhaf biridir gerçekten. Ne çok şey yapması gerektiğinden ama hiç vakti olmadığından şikâyet ederek bütün gün dolanır durur."

Hasan omzunu silkti. "O inek meselesinden pek fazla sohbet üretemez sanırım."

Çocuk, onayladığını gösteren ama bir yandan da emin olmadığını belirten bir ifadeyle başını oynattı.

Taşra iyi hoş, diye düşündü Hasan, ama gerçekte, kırsal yerler onu tedirgin ediyordu. O bir şehir yaratığıydı. Dünyanın hangi şehri olduğu fark etmezdi onun için, ama ırkların, dillerin, inançların oluşturduğu kim kime dum duma karmaşada, burası gibi bir yerde hissettiğinden çok daha fazla evde hissediyordu kendini. Fazla sakindi buraları, Hasan varlığının büyüdüğünü hissediyordu. Yaralı bir parmak gibi hemen göze batıyordu. Gerçek şu ki başkaları kadar önyargılıyım, diye itiraf etti sessizce. Hasan'a göre köyler; soy içi üremenin, düşünsel ve toplumsal bakımdan soyutlanmışlığın ve geri kalmışlığın ifadesiydi.

"Kilise hakkında bir şeyler öğrendin mi?"

Hasan parasının üstünü cüzdanına koydu, başını kaldırıp baktı.

"Ortaçağ, on üçüncü yüzyıl, yani kare şeklinde büyük taş blokların kullanıldığı zamandan kalma. Reform'dan önce."

"Sahi mi?" Oğlan başını oynatmayı kesti. "Yaptığınız şey gerçekten çok ilginç geliyor kulağa."

Hasan paketi koltuğunun altına sıkıştırdı. "Zamanımın çoğunu kütüphanelere gömülerek geçiriyorum. Aslında pek heyecan verici değil." Çocuğu burada ne yaptığını nasıl ve nereden öğrendiği konusunda sorguya çekmenin hoş olmayacağını düşündü.

"Gölün üst tarafındaki taşları inceliyorsunuz, öyle değil mi?"

"Müze orada bulunan bazı şeyleri incelememi istedi, ben de bunu yapıyorum."

"Kopenhag'da oturuyorsun değil mi? Heyecanlı olmalı?"

"Evet" diye yanıtladı Hasan, "heyecanlı"nın yaşadığı yer için uygun bir tanım olduğundan emin değildi. Hasan bekledi ama çocuk başka bir şey söylemedi. Orada konuşmadan durdular bir süre. Hasan'ın konuşmayı sürdürme isteği birden kayboldu. Yaşamının ayrıntılarını ortaya dökmek istemiyordu. Tarif etme ve açıklama yapmaya sürekli gereksinim duymaktan sıkılmıştı. Çabuk çabuk vedalaştı ve çıktı gitti.

Arabasını kente sürdü, bir günü daha tapu dairesinde geçirmeyi planlıyordu. Görülmeyi gerektirecek hiçbir özelliği olmayan bir kasabaydı; endüstri ve hizmet sektörlerinin yer aldığı komşu bölgeleri olan, büyükçe bir köyden farksızdı aslında. Bir zamanlar bir reform merkeziydi ve oldukça da zengin bir ticaret kasabasıydı. On yedinci yüzyıl başlarında iki-üç bin nüfusu vardı. Hasan kasabanın yakın tarihi hakkında pek az şey biliyordu. Başka pek çok yere benziyor, diye geçirdi aklından, modernleştirilerek anayol kavşakları, fast-food lokantaları ve benzin istasyonları toplamına dönüştürülüp standartlara uydurulmuştu.

Arşivden sorumlu kişi, cüssesine göre şaşırtıcı bir hızla hareket eden, iriyarı ve enerjik bir adamdı.

Hasan kapıdan girerken, görevli "Galiba bir şey buldum," diye seslendi. Arkasındaki, yüksek rafların olduğu uzun koridora sessizce yönelirken, olduğu yerde kalması için Hasan'a bir el işareti yaptı. Hasan tahta tezgâha dayandı ve bu büroya ilk

gelişini anımsadı. Genel olarak koordinasyon eksikliği olarak tanımlanabilecek bir sürü gecikme ve sıkıntılı özür sözleriyle karşılanmıştı. Bir şeyler değişmişti ama Hasan bunun ne olduğundan tam olarak emin değildi. Belki de her gün yeni isteklerle çıkageliyor oluşuydu mesele ve bu, sonunda iriyarı adamı elindeki kalemi öfkeyle fırlatmasına yol açmıştı. "Neyi aradığın konusunda bir fikrin yok, değil mi?"

"Ne?"

"Bak" demişti iri adam, kollarını göğsünde kavuşturarak, "Sana düşüncemi söylememi ister misin?"

"Elbette."

"Benim deneyimlerime göre, gizlilik bir engeldir."

"Özür dilerim, anlayamadım."

"Buraya geliyorsun, bu belgeyi ya da şu dosyayı istiyorsun. Bakıp veriyorum. Bütün bir gün onu inceliyorsun. İşe yaramıyor. Sonra yeniden düşünüyorsun. Aklına başka bir fikir geliyor. Bir başka istekle geri geliyorsun."

Hasan'ın kafası karışmıştı.

"Demek istiyorum ki, sen bana ne olup bittiğini eksiksiz olarak anlat, ben de böylece senin neye ihtiyacın olduğunu daha iyi bileyim."

Adam arkasında duran rafları göstermişti. "Burada hemen hemen yirmi iki yıldır çalışmaktayım" demişti. "Her ne arıyorsan bulabilirim, ama işi anlamam lazım."

Hasan, bütün kırsal yöre arşivlerinde işlerin böyle mi yürüdüğünü, yoksa son derece sıradışı birine mi rastlamış olduğunu merak etti. Her ne idiyse, ondan sonraki hafta arşive ne zaman geldiyse kendisini küçük bir doküman yığınının beklediğini görüyordu.

Solundaki kapı açıldı ve iri adam yeniden ortaya çıktı. Tezgâha bir kutu koydu. Yüzünde ağırbaşlı bir ifade vardı; işini çok ciddiye alıyordu. "Bunun bizde olmaması gerekiyor aslında. Kophenhag Kraliyet Kütüphanesi bir başka araştırmacı için üç yıl önce göndermişti. Geri gönderilmemiş. Birisi yanlışlıkla kaydetmiş."

Hasan bu itiraf karşısında şaşkın bakışlarını gizleyemedi. Adam yere bakarak sol kulağını kaşıdı. "O sırada ben izindey-

dim. Benim yerime bakan kişinin işi bu." Dudaklarını ısırdı. "Şimdi onlardan özür dileyeceğim ve bunu geri göndereceğim."

"Öyleyse bundan önce çabucak bir göz atabilir miyim?"

"Elbette" dedi iri adam hafifçe sırıtarak. "Onun için getirdim zaten. Tam aradığınız şey. Ailesiyle ilgili."

"Kimin ailesiyle?"

"Heinesen'in tabii ki."

Adam arşivin içinde gözden yitti ve Hasan odanın ortasındaki büyük masaya yerleşti.

Verner Heinesen.

Hasan gözlerini ovuşturup doğruluyor. Çok geç olmuş, boynu tutulmuş, oda da soğuk. Gerindi ve yemek masasının üstüne yayılmış kâğıtlara tembel tembel göz gezdirdi. Daha geniş bir yere ihtiyacı vardı. Oda bütün işlere zar zor yetiyordu. Halk kütüphanesinden ve müzeden alınmış başvuru kitapları yerlere saçılmıştı. Önünde açık duran dosya Verner Heinesen adlı birine ait topladığı bütün bilgileri içeriyordu – yazılıp çizilenlere bakılırsa tuhaf biriydi bu adam. Kopenhag'dan fakslanan belgeler, eksik kalan bazı noktaları tamamlıyordu. Heinesen 1577'de başkentte doğmuştu, bir asilzadenin oğluydu. O günlerde herkes herhangi bir nedenle unvan alabilirdi, ama genellikle kralın cebini dolduranlara unvan verilirdi. 1594 yılında, on yedi yaşındaki genç Heinesen öğrenim için Hven adasına, o zamanın en büyük astronomu Tycho Brahe'nin yanına gönderilmişti.

Hasan bilgisayarın Enter tuşuna bastı ve onun mırıltılarla yeniden yaşama dönmesini bekledi.

Tycho Brahe'nin bilime en önemli katkısı Cassiopeia takımyıldızındaki yeni bir yıldız olan Stella Nova üzerine yaptığı araştırma ve evrenin dünyanın çevresinde döndüğünü gösteren eski Ptolemaios sistemi ile Copernicus'un Heliosentrik kuramını uzlaştıran Tycho Modeli adlı gezegenler şemasıydı. Tycho Brahe'nin modelinde dünya kımıldamıyordu, ortadaydı ve sabitti. Gezegenler güneşin çevresinde, güneş de dünyanın çevresinde dönüyordu.

Heinesen 1594 yılında adaya bir çömez olarak geldiğinde, Brahe sekiz yüz sayfalık tezi *Progymnasmata*'yı bitirmeye çabalıyordu. Tamamlanacak sadece bir iki nokta kalmıştı. 1597 yılına gelindiğinde, giriş ve sonuç bölümleri için altı yılını harcamış bulunuyordu. Hâlâ da bitirememişti. Gregoryen takvimiyle ilgili, ancak yüz yıl sonra kabul edilecek olan bir savunma yazmak istiyordu. Yani, pek de verimli bir döneminde değildi. Heinesen, Brahe'nin uzaktan akrabası olan annesinin hatırına kabul edilmişti oraya. Eldeki verilerin hepsi bu kadardı. Heinesen'in bir de kız kardeşi vardı ve belli ki birbirlerine çok yakındılar. Kardeşi onunla birlikte çiftlikte yaşıyordu. Heinesen, zamanının usullerine uygun olarak, birkaç yılını ülke dışında öğrenim görerek geçirmişti. Nerelerde kaldığını tam olarak söylemek zordu; Viyana'da, Paris'te, ayrıca Madrid'de bir süre yaşamıştı, ayrıca birkaç yıl da Avrupa'da, hatta belki Avrupa dışında yolculuk yapmış olması muhtemeldi.

Hasan kalktı ve birkaç dakika volta attı. Astronomi bilgisinin bu işin üstesinden gelmesine yetmediğinin farkındaydı. Her şeyi bir araya getirmesi bir haftasını almıştı. Sobaya bir odun daha attı. Yorulmuştu ve bildiklerinin çoğu artık bir şey ifade etmiyordu. Öyle bir adam başkenti bırakıp, bu ne olduğu belirsiz yere neden gelirdi acaba? O günlerde Jutland nerdeyse apayrı bir ülke sayılırdı.

Ne var ki asıl sorulması gereken soru, kutudaki aracın ne olduğu ve buraya nasıl girdiğiydi. Yere bağdaş kurup oturdu ve nesneye bir daha baktı. Usturlap değildi, namaz vakitlerinde kıbleyi saptamada kullanılan coğrafya aracıydı. Seyyahların Mekke'nin yerini belirlemelerine yarıyordu. Kutunun kapağını kaldırdı. Nesnenin üst yüzeyinde bir dünya haritası vardı, burada dünya yoğunlaştırılmış, düzleştirilmiş ve gerçeğinden saptırılmıştı. Hint Okyanusu kapalı bir göl olarak gösterilmişti. Buna karşın, dünyanın İslam âleminin coğrafyacılarına ne kadar geniş göründüğünün şaşırtıcı bir kanıtıydı bu harita. Bu araç, refah ve değişim dönemlerinin tanığıydı. Alttaki yüzeyde, dünyadaki bütün şehirlerin adlarının pirinç levhaya kazınmış bir listesi vardı: Paris, Viyana, Kırgız, Kahire, İstanbul, Avignon, Şiraz, Kâbil.

Eğer bu bir usturlap olsaydı, Heinesen'in onu güney Avrupa'ya yaptığı yolculuklardan birinde almış olduğunu düşünebilirdi Hasan. Böyle araçlar çoğunlukla antika sayılıyordu ve alınıp satılıyordu. Ama belirli alanlarda kullanılan bu şey, dindar olmayan kimselere salt bilimsel anlamda pek yarar sağlamazdı. Ölen adamın yanma gömülmesini gerektirecek kadar kişisel bir anlam taşıyan bir antika mıydı öyleyse? Yoksa şükran duygusuyla, teşekkür için verilmiş bir armağan mıydı? Teşekkür etmek için miydi?

O sabah kayıt merkezinden aldığı evrakın içinde krala gönderilmiş bir şikâyet mektubu vardı. Nisan 1611 tarihli mektup Papaz Hans Rusk'tan gelmişti, bir büyücülük iddiası ve bir önceki güz kasaba katedralinin yanışıyla ilgiliydi. Heinesen ailesi de işin içine katılıyor ve "Hilekâr Türk" diye adlandırılan bir yabancının şeytani büyülerine yardakçılık yaptıklarından söz ediliyordu. Aracın sahibi olan Raşid el-Kenzi mi kastediliyordu yoksa? Onun buralarda yaşamışlığının kanıtı mıydı bu? O bölgedeki Koppel adlı zengin bir tacirin özel mektubunda da bir açıklama vardı. O da noksandı, ama büyük olasılıkla Verner Heinesen'in amcasına bir gönderme yaparak, "yitirdiğimiz sevgili dostumuz Heinesen'in" kız ve erkek yeğenlerinin başına gelen trajik olaylardan söz ediyordu.

Yabancının bölgede yaygın olarak tanınmadığı açıktı. Buraya nasıl gelmişti, ve neden gelmişti? Raşid el-Kenzi bir Türk adı değildi. Ne var ki on yedinci yüzyılda her Müslümana "Türk" demek usuldendi. Osmanlının Hıristiyan Avrupa üzerindeki baskısı doruk noktasındaydı ve İslam, 1683'te Doğu'yla Batı'yı Viyana kapılarının önünde karşı karşıya getiren zirveye kadar, farklı derecelerde tehdit oluşturmaya devam etmişti.

Hasan'ın araştırmaları, doğrusu istenirse, akılcı bir işleyiş olmaktan çıkmaya başlamıştı. Pirinç mahfaza, yer, köken vs. açısından kayıtlara geçmiş ve tanımlanmıştı. Ama onu çıkmaza sokan, hiçbir şeyin bilimsel olarak ispatlanamayacak oluşuydu. Kanıtlarda karanlıkta kalan noktalar vardı. Kimdi bu el-Kenzi ve onu buraya ne getirmişti? Koppel'in mektubunda sözü geçen yeğene, yani Verner'in kız kardeşine ne olmuştu? Hasan bu konuya çok fazla zaman harcadığını içten içe biliyordu. Bu me-

selenin saplantı gibi bir şeye dönüşmüş olduğunun farkındaydı. O adamın o zamanlar bu bölgede olduğunu doğrulayacak pek az kanıt vardı, ama gene de... Yorgunluktan bitmişti, bütün her şeyi kapatıp merdivenleri tırmandı, yatak odasına gitti, kendini yatağa attı ve derin, düşsüz bir uykuya daldı. Aklmdan geçen son şey, üç gün önce enstitüyü arayıp ne zaman döneceğini onlara bildireceğine söz vermiş olduğuydu ve daha yapmamıştı bunu. Ardını bırakamıyordu bu öykünün; Hasan için öykü bitmemişti.

On Üçüncü Bölüm

Aşağıda, çatırdayan güvertenin altında, ölmekte olan lostromonun yanında, Raşid başını döndürüp duruyor ve gözlerini açık tutmak için uykunun uyuşturucu etkisiyle savaşıyor. Elindeki bez parçasından dirseğinin yanındaki çanağın içine düzenli aralıklarla damlalar düşüyor. Yukarda bir şey kımıldıyor. Lambanın titreşen alevine bakıyor Hasan.

En yukarda, güvertede hava sakin, dünya sanki ıslak müslinden bir örtüye sarınmış gibi. Ortalık ölen bir adamın fısıltıları kadar sessiz. Sessizlik felaket habercisidir. Mürettebat, güneyden kötü havanın gelmekte olduğunun kokusunu alabiliyor. Artık çok geç olduğunu, saatler önce bir sığınak bulmaları gerektiğini biliyor hepsi. Üstlerine karanlık çöktü ve nerede olduklarından hiç kimse emin değil.

Biri haykırıyor, bütün gözler doğuya dönüyor ve orada ışık yeniden, bir an için, bir pervanenin parlayıp sönüşü gibi, bir işaret fişeği gibi görünüyor. Tepegözler, o tek gözlü canavarlar katran karası gecenin içinden onlara bakıyor... Karanlık çabucak yalayıp yutuyor ışığı ama yukarda, başları üzerindeki yelken bezinde çırpınan huzursuzluğun köşelerinde yeniden kıpırdanıyor ışık. Kılavuzun çevresi tedirgin mürettebatı tarafından sarılmış. Dümenci, yüzüne kaba ketenden bir çevre sarmış; bunun sadece doğal etkenlere değil, aynı zamanda yolcuların gemiye taşıdıklarını düşündüğü bulaşıcı hastalıklara karşı da kendisine kalkan olacağına inanıyor. Ötekiler de havaya karşı koymak için battaniye ve palto yığınlarına sarınmışlar. Raşid

onlara yaklaşınca üzerlerinden yayılan kokuyu da fark ediyor. Kılavuz doğrulup kollarını kavuşturuyor; topluluk da, saygıdan çok korkudan ya da meraktan dolayı iki yana ayrılarak onun geçmesine izin veriyor.

Kılavuz kaptan alaycı bir sesle, "Evet efendim," diyor İspanyolca, "hizmetkârınız öbür dünyayı boyladı mı?"

Raşid soruyu duymazlıktan geliyor ve etrafındaki yüzler topluluğuna bakıyor. Sesinin titremesine engel olamayacak kadar korktuğunun farkında. Yanıt olarak başını şöyle bir sallıyor. Dümenci küfredip ayağını yere vuruyor. Bir başkası güverteye tükürüyor. Raşid sırtını dikleştirip sesleniyor kılavuz kaptana. "Darius Reis, bu ışık neyin nesi?"

"Düşgörenler efendim! Düşgörenler'in ışığı, bizi kayalara çekmek istiyorlar – Öç alıcılar, sizin anlayacağınız." Gözleri görünmüyor, sağlam, düzgün dişlerini göstererek sırıtıyor, uzun saçları meltemle ağır ağır uçuşuyor.

Ötekiler derin bir batıl inanca bağlılar; bir yabancının önünde konuşmak istemiyorlar. Dümenci, yumruğuyla dümenin tahtalarına güm güm vurmaya başladı.

"Kılavuz! Budalalığını kabul et ! Şeytana tapan bu hastalıkları taşımıyor olsaydık, bir sığınak bulmuştuk bu gece." Ötekiler de besbelli onunla aynı fikirdeydiler, yorgun beygirler gibi başlarını salladılar ve kendi aralarında kederli kederli mırıldandılar. Tam bu esnada üzerlerine yağmur boşandı. Omuzları bir boğanınki kadar geniş olan iriyarı dümenci, sesini duyurmak için bağırdı.

"Güverteden aşağı atalım ve laneti sona erdirelim."

Havada keskin bir kan kokusu hissediliyordu, Darius Reis Raşid'e baktı. "Sen ne dersin Magripli?" dedi. Aralarında kalmış olan azıcık uyum da zayıf palamarından çözülmek üzereydi.

"Bir sözleşme yaptık" diyerek kararlı bir sesle anımsattı Raşid. "Ama her halükârda az sonra karşılaşacağımız açmazdan başka bir şeyle ilgilenmek şu anda pek doğru olmaz."

Deniz derin bir soluk alıp sular gemiye dolunca, güverte altlarında inip kalktı. Kılavuz bir an için ona baktı ve başını salladı. "Aşağıya in. Karaya ulaşmaya çalışmak çok tehlikeli." Yukarıya baktı. "Bu boradan kazasız belasız kurtulmamız lazım."

Fırtına gemiyi kuyruğundan yakaladı ve bir hafta boyunca onu salladı, bir ileriye bir geriye fırlattı, Raşid'in İbn Haldun'un kitabından Yeşil Deniz diye bildiği büyük Kuzey Denizi'ne attı. Dalgalar kristal parçaları gibi sert ve keskindi, uçan kargılar gibi delip geçiyordu yelkenleri. Burgaçlanan bulutta demir ve taşın tuhaf kokusu birbirine karıştı. Altlarındaki su yeniden doğmakta olan dünyaydı sanki. Dalgalar sert ve esnek demirlerin arasında çalkalanırken, yerin derinliklerinden sert, gri süngertaşı ve köpük yükseliyor, hırlıyor ve geri çekiliyordu. Dişleri; çürümüş, yumuşak tahtaya çivi gibi saplanıyordu. Raşid ne dünyada böyle bir öfkenin olabileceğini ne de herhangi bir teknenin ona dayanabileceğini hayal edebilirdi. Zehrini kusan bir denizle, kuşkulandığı herkesi öldürmeye her an hazır ısrarlı bir kılavuzun acımasız kararlılığı arasında sıkışıp kalmışlardı. Mürettebat, onun gırtlağını nasıl keseceklerinin ve balıklara atacaklarının planını yapmak için bir kenara çekilmişti.

Geminin mürettebatı tuhaflaşmaya, isyan halkaları oluşturmaya başlamıştı. Gözleri bulutun kalın peçesi ve aman vermeyen yağmurla örtülmüştü. Birbirlerine düşmüşlerdi, hançerler kınlarından çekilmişti. Sevdalısı oldukları kara en büyük düşmanları olmuştu; çünkü şimdi karaya çekilmek demek, kesinlikle tekneyi deldirerek ölüp gitmek demekti.

Beşinci gün bir sakinlik getirdi, Raşid ana sancak geçidindeki ufak top mazgalından güneşi kısa bir süre için görme saadetine erişti. Ama karanlık üzerlerine bir taş gibi inince yine rüzgâr çıktı, giysilerinin yenlerine sabırsızca asılmaya başladı. Yelkenler çatırdayıp kamçı gibi şakladı, ana yelkenleri toplamak için çabalayan, omuzları ve yürekleri bitkinlikten kaskatı kesilmiş adamların haykırışları havayı doldurdu. Gemi ne kadarına daha dayanabilirdi acaba? Akıntı gecenin içinde kuzeye doğru çekmişti onları. Bir köyü silip süpürecek büyüklükteki dalgalarla bir oraya bir buraya akıyorlardı.

Raşid kılavuz kaptanı aramaya çıkmış, onu kamarasında yorgunluktan yığılıp kalmış halde bulmuştu. El-Kenzi karanlık kamaraya girdiğinde, hâlâ düş görmekte olan kaptan fırladı. "Ne oluyor?" dedi. "Kaç yelkenimiz kaldı? Derinlik ne kadar?

İskandili salın." Yatakta doğruldu, gözlerindeki vahşi bakış Raşid'in geriye çekilmesine neden oldu. Yatak gıcırdadı, battaniyenin arasından tüylü bir yüz belirdi. Kaptan başını iki yana salladı ve ifadesiz bir yüzle gerisin geri yatağa attı kendini. Maymun emekleyerek onun yanma geldi. Beş altı yaşlarında bir çocuk büyüklüğünde, iri bir hayvandı, kızıl-kahverengi tüylüydü, yüzünde Raşid'i şaşırtan zeki bir ifade vardı.

Kılavuz, şarap testisine uzanırken, "Karga gibi," dedi hırıltıyla, "hiç mutluluk getirmiyorsun sen de. Arap, şimdi ne haberler getirdin bakalım?"

"Yol arkadaşım sabaha çıkmaz. Görevimizin bir anlamı yok. Çark edip geri dönelim."

Kılavuz başını arkaya atarak uzun uzun, sesli sesli güldü. Yere baktı ve sonra bir şey söyleyecekmiş gibi kaldırdı başını. Ağzını bir balık gibi açtı kapadı. Bir daha gayret etti ve bu kez ağzından sözcükler döküldü: "Bir ceset mi? Eteğime bir ceset takarak seni Kadiz'e geri götürmek mi? Sen aklını iyiden iyiye kaçırdın mı be adam?" Uzanıp buruşuk giysiler yığını içinden bir gömlek aldı ve yüzünü ona sildi.

"Hayır, Kadiz'e değil" diye başını iki yana salladı Raşid. "Onun evi Kıbrıs'ta."

Darius şaşırmış bir halde elini salladı ve piposuna uzandı. Haşhaşın tatlı, otsu kokusu küçük kamarayı doldurdu. "Kıbrıs, Kadiz, ne fark eder ki? Seni aya götürmemi de isteseydin bari." Kibritin aleviyle kuru yüzü bir an aydınlandı. Uzun saçları yüzünü kapatmış halde Raşid'e dikkatle baktı. "Sen nasıl birisin sahi, Arap? Kuzeyin bu uzak yerinde nasıl bir ödül bekliyorsun?" Homurdandı, sorusunun yanıtını almaktan vazgeçti. "Boş ver. Söylemeyeceksin bana bunu, biliyorum." Buruş buruş yatağına sırtüstü devrildi ve çizmeleriyle duvarı tekmeledi. Raşid ona baskı yapmayı sürdürdü.

"Görevimiz umut vermiyor. Sadece özgürlüğüme kavuşabilmek için kabul ettim bunu. Bunun bir çılgınlık olduğunun ve hepimizin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğumuzun farkındayım artık."

Darius da bunu onaylamış görünüyordu. Başını salladı ve piposunu masanın üstüne koydu. "Denizde yolunu kaybeden

ilk adam sen değilsin, Arap. Ve eminim ki sonuncu da sen olmayacaksın."

"Yani gemiyi döndürecek misin?

Darius yeniden boylu boyunca yatağa uzandı ve gözlerini yumdu. "İstesem de yapamam artık. Nerede olduğumuza dair en ufak bir bilgim yok, Arap. Yapabileceğim tek şey bu lanet olası orospu çocuğunu suyun üstünde tutabilmek."

Raşid çıkmak üzere kapıyı açtığı sırada, kaptanın seslendiğini duydu. "Bu odada konuşulanlar dışarı çıkmayacak," diye uyardı. "Eğer tayfanın haberi olursa beni taşaklarımdan asar." Sonra yan tarafına döndü ve hemen uyumaya başladı.

Gece. Rüzgâr daha da öfkeli. Raşid tutuna tutuna merdiveni tırmanıp ambar kapağının aralığından güverteyi gözden geçirdi. Soluk almak için çabalarken, patlayan rüzgârdan korunmak için gözlerini kıstı. Kalaslar görünmüyordu. Onların yerine, solup alıp veren, baş döndürecek kadar ışıltılı bir ayna vardı sanki, aynanın girdaplı yüzeyi inip kalkıyor ve tıslıyordu. Cin çarpmış bir kadının saçı gibi, diye geçirdi aklından Raşid. Bir fıçı serbest kalmış, bir ileri bir geri yuvarlanıp duruyordu. Deniz öfke doluydu, onları tükürmeye, acı bir yemişin çekirdeği gibi fırlatmaya niyetliydi. Sular ambar kapağının arasından Raşid'in üstüne boşaldı, az daha düşürüyordu onu. Buz gibi su üstünden akarken sımsıkı tutundu. Denizin şiddeti azalır gibi olunca, Raşid basamakları yeniden tırmandı ve denizliği aşıp çıktı dışarı. Adım atmaktan ürküyordu, o kargaşada dengesini kaybetmekten korkuyordu. Güvertede sürüklenmemek için parmaklıklara tutundu. Yerinden kurtulmuş olan fıçı, gök gürültüsü gibi bir sesle, yanındaki barakanın tahtalarını parçaladı. Çarpışma çok yavaş olmuştu, ya da çok hızlı, emin değildi. Olanları görmüştü ama bir şey yapamamıştı. İç burkultucu, korkunç bir ses çıkmıştı. Fıçı bir kol boyu kadar sola çarpmış olsa, büyük bir olasılıkla öldürürdü kendisini. Midesi dalgalarla bir kalkıp iniyordu. Uçuyordu, düşüyordu Raşid. Dudaklarına tuz tadı geliyordu. Dikkat kesildi ve zamanlamasını ayarlayarak ileri attı kendisini.

Bir tartışma sürüp gitmekteydi, dümendeki Darius Reis'in çevresi mürettebatla sarılıydı. Artık yetmişti çektikleri, Darius Reis'e kendilerini karaya, herhangi bir kara parçasına çıkartmasını emrediyorlardı. Rüzgâr ve sudan daha yüksek sesle haykırıyordu Reis. Denizin altı tuzak tarlasıydı, insanın fark etmesine zaman kalmadan saplandığı yumuşak kumluk sığlıklarla doluydu. "Yapılacak tek şey, burada, derin suda kalmak ve rüzgârın yatışmasını beklemek." Darius Reis orada duruyor, yalpalayan güvertenin üzerinde bir o yana bir bu yana sallanıyordu, tepesinde ana direk yükseliyordu, uzun saçları vahşi bir kuşun tüyleri gibi uçuşuyordu boynunda. Ayakta durmaya çalışan Raşid'i gördüğünde sertçe buyurdu. "Şu sersemi serçe kuşu gibi havalanmadan tutup indirin aşağıya." Sanki hava mürettebatın aklının içini yansıtıyordu, sanki fırtına onların kararsızlıklarından güç alıyordu. Garip bir korkuydu bu, ter ya da pislik gibi, ürkmüş gövdelerinden sızıyordu. Bir adam bebek gibi ağlıyordu. Mutfak payandalarının dibine çömelmiş Sicilyalılar, "Güneş dünyanın kenarından düştü gitti" diye fısıldadılar.

Raşid geri çekildi, dişleri takırdıyor, vücudu tir tir titriyordu, öyle ki güçlükle hareket edebiliyordu. Merdivenin yarısına geldiğinde kütük gibi katılaşmış parmakları tutunamaz oldu, Raşid merdivenin geri kalanını kayarak ve yuvarlanarak indi, sert bir şekilde düştü yere. Alt güvertenin kokuşmuş tahtalarına uzandı, bir yaprak gibi titriyor, boğazındaki tuzlu suyu yutamadığı için boğulacak gibi oluyordu. Yukarıdaki kapak boşluğundan bir fıçı su daha boşaldı ve hızla Raşid'in üzerine indi. Etrafı sularla çevrili halde, dizleri ve elleri yerde, dar koridor boyunca emekledi. Korkamayacak kadar üşüyordu.

Lostromo denizin rengini almıştı, karanlık ve dipsizdi. Çatlak dudaklarını kıpırdatıyor ama konuşamıyordu. Son saatine hazırlanmak için ezberindeki duaları okuyordu, ya da belki de hummadan dolayı denetim dışı titriyordu dudakları. Raşid ona doğru süründü ve ölmek üzere olan adamı kollarıyla sardı. Artık yapacak bir şey yoktu, kimse beklemekten başka bir şey yapamazdı.

Sonra, sanki büyük bir el gemiyi sımsıkı kavradı; gemi, esneme sesleriyle, tembel tembel uyandı uykusundan ve ölmeye

hazırlandı. Geminin omurgası, buz gibi dalgaların altında uyuklayan bir sürüngenin kumdan yapılmış omurgasının üstüne sımsıkı kilitlendi ve tekne ağır ağır parçalanmaya başladı. Kum setine sımsıkı gömülen gemi, şimdi fırtınanın en ağır yükünü omuzluyordu. Kendilerini gemiden söküp çıkaran tahta parçaları iri kıymıklara bölünerek havada uçuşuyordu. Geminin tuzağa düşmüş ve kendini kurtarmak isteyen bir hayvan gibi titrerken çıkardığı ses, sağır ediciydi. Bordası keçi derisinden bir kırba gibi eğilip bükülmeye başlamıştı. Gemi kendisini ilmik ilmik, parça parça çözerken, acı çeken ve yakaran adamların haykırışları yükseldi göklere.

Başları dönüyordu, ağır ağır, zarafetle, hidayete ermek isteyenlerinkini andırır bir ruh haliyle dönüyordu – Konya'da, Kahire, Kûfe, Hafiz ve Halep'in görkemli camilerinde upuzun başlıklarını yükseklere doğru uzatan, ilahiler okuyarak, zarif ve kesintisiz sarmallar yaparak dönen, ilahi olanı arzulayan Sufi dervişleri gibi. Yırtılıp şeritlere bölünen yelkenler, dervişlerin uzun giysilerinin eteklerinin kabarışı gibi ağır ağır sallanıyordu ve mürettebat görev yerlerini terk ediyor, vahşi köpeklerin kızgınlığıyla birbirlerinin üstüne atlıyordu. Fırtınanın uğultusunu noktalayan cılız tabanca sesleri duyuluyordu.

Raşid el-Kenzi'nin beyninin içi ilahi sesiyle dolu; *La ilahe illallah* defalarca tekrarlanıyor. Çevresindeki duvarlardan tuzlu sular akıyor. Lostromonun kendisine seslendiğini sanıyor, oysa onun öldüğünü biliyor. Yanıtlamak için ağzını açtığında, sular sözcükleri gerisin geri karnına itiyor. Kalın bir yün tabakasıyla kaplıymış izlenimini veren, genişleyip daralarak Raşid'e kendisini garip bir hayvanın göğsünün içindeymiş gibi hissettiren karanlık koridorda, beline kadar suların içine gömülmüş halde, hiçbir şey görmeden, el yordamıyla yürümeye çalışıyor. Merdivenin ilk basamağına tutunarak bedenini yukarıya kaldırıyor, sallana savrula tırmanmaya başlıyor.

Üst güverte döküntüler, parçalanmış yelkenler, tahta serenlerle doluydu, acıklı bir kargaşa içinde çalkalanıyordu. Gemi sanki en son ve en sıkıntılı nefesini almak istermiş gibi burnunu havaya dikmişti. Güvertenin bir tarafı yukarı kalkıp eğim yapınca, Raşid'in önünde büyük bir şey gidip gelmeye başlı-

yordu. Gemi rüzgâra boyun eğip yattığında, bu şey baş kasaraya çarpıyor sonra yeniden geri kayıyordu. Bir adamdan arta kalan, giysi ve kemik yığınıydı bu. Başın olması gerektiği yerde baş yoktu; kanlı bir pelte ile saç ve kemik kütlesi koca bir yumak oluşturuyordu. Deri bir cepkenden fırlamış ezik kafatasının aklığı, garip bir dişi andırıyordu. Raşid onun kılavuz Darius Reis olduğunu sarsılarak fark etti. Tahta çerçeveye tutunarak güçlükle kaldırdı kendini. Gemi yan yattığında, kaydı ve yine ambar kapağından içeriye düştü.

Düştüğünü hissediyor, uzun bir süre, düşerken bir kuş kadar hafif hissediyor kendini.

Uyuyamadığı zamanlar annesi, "Dua et çocuğum, dua et" derdi. "Evleri olmayan çocuklar, dağlarda kaybolmuş koyunlar, yüreklerini dalgalara kaptıran gemiciler için dua et." Çok zaman önce, sıcak ve güvenli bir yerde dua ederdi, çok geçmeden bu dünyanın gelgiti kabarır, onu alıp götürürdü ve Raşid yıldız denizlerine doğru yüzerdi.

On Dördüncü Bölüm

Verner Heinesen, kendisini yutmak üzere olan karabasanın dişlerinden sokağın velvelesi sayesinde kurtuldu. Haykırarak uyandı ve yatağında doğruldu, bir kış tarlası kadar soluktu, geceliği terden sırılsıklamdı. Yüzünde şaşkın bir ifade vardı ve kız kardeşi orada olsaydı, o anda Heinesen'in ölmüş olan sevgili babalarına ikizi kadar benzediğini söyleyebilirdi. Verner Heinesen onu böylesine üzen şeyin nedenini anımsamaya çalıştı ama düşü bir yaz sabahındaki şafak sisi gibi buharlaşıp gitmişti. Bir kadının aşağıda, sokakta haykırdığı işitiliyordu. Heinesen, Klinke'ye seslendi, sesi küflü evin her yanında anlamsız yere yankılandı. Efendisinin ürkütücü haykırışıyla hemen harekete geçen Klinke, aşk oyunlarıyla dolu şakalaşmalarla hancının dul karısını baştan çıkardığı mutfaktan merdivenlere koşmuştu bile. Klinke özellikle genç dulları avlamakta uzmanlaşmış bir zamparaydı. Kendini bu alanda gerçek bir üstat sayardı, bu yüzden de dar ve dik merdivenleri tırmanırken dudaklarından birkaç küfürlü söz dökülmemiş değildi. Kapıyı hızla açtı ve kapıyı vurmadan daldığı odada efendisini küçük odanın bir köşesindeki küçük pencereyi parmağıyla gösterir buldu.

"Bu ses, Klinke, Tanrı'nın güzel adı aşkına bu patırtı da neyin nesi?"

Klinke başını eğip cumbadaki daracık pencereye uzandı. Dışarıya bir göz attı ve burun kıvırdı. Korku ve öfkeden kendini kaybetmiş, saçını başını yolan, elbiselerini yırtan bir kadının çevresine küçük bir kalabalık birikmişti. Klinke sessizce güldü

ve sonra sırıtışını yalayıp yutarak odaya geri döndü.

"Gece bir gemi batmış, efendim. Kuzey sahilinde karaya vurmuş." Klinke, Heinesen'in bakması için geri çekildi. Efendisinin eğik omuzları üzerinden kadının beline kadar soyunmuş olduğunu görebiliyordu. Giysileri lime limeydi ve solgun yüzünden kanlar ince kara ipler gibi akıp çıplak gövdesine damlıyordu. Klinke'nin yüzünde şehvetli bir gülümseme belirmişti. Kadın dizlerinin üstüne çökmüştü şimdi, yüzünü kaldırmış, ellerini gökyüzüne uzatmıştı.

"Aman yarabbi! Bu kadıncağız aklını mı yitirmiş?" Heinesen birden doğruldu ve kafasını alçak tavan kirişine küt diye vurdu. Giysilerini uzatması için Klinke'ye işaret etti.

"Belki de kocası denizde kaybolmuştur?"

Klinke başını salladı. "Yabancı bir gemi efendim. Sabah atlara bakmaya gittiğimde herkes ondan söz ediyordu. Kurtulan yok. Tek bir adam sağ kalmamış, yani."

Heinesen, yeleğini iliklerken durdu ve kısa, tıknaz adama dik dik baktı. "Daha açık konuş, Klinke. Ne demek istiyorsun yani? Gemide kadınların ya da hayvanların olduğunu filan mı ima ediyorsun?"

Klinke dilini kararmış, eğri büğrü ön dişleri arasındaki bir boşluğa soktu. Bu alışkanlığı Heinesen'i müthiş sinirlendiriyordu. Klinke soruyu omuzlarını silkerek savuşturdu. "Gerçekten kimse ne olduğunu bilmiyor. İnsanlar nasıldır, bilirsiniz efendim. Kimisi deniz-maymunundan söz ediyor, derinliklerin canavarından; ötekiler şeytanın habercisinin ta kendisinin geldiğini söylüyor."

Heinesen bir şey söylemedi. Ceketini iliklemeyi sürdürdü.

"Öyle olduğuna inanıyorlar efendim."

"Şeytan mı?"

"Yanmış bir odun kadar siyah, diyorlar, gözleri de lanetin alevleri gibiymiş."

"Sen kendi gözlerinle gördün mü?"

"Ben duyduğumu söylüyorum."

Heinesen'in sabrı tükenmişti. Pencereyi açtı ve aşağıdaki küçük kalabalığa seslendi. "Utanç verici bir şey bu" diye bağırdı. "Hadi bakalım çekin gidin, kesin bu korkunç gürültüyü.

Bugün kendinize hiç mi saygınız yok? Aklınızı mı yitirdiniz hepiniz?"

Ciddi görünümlü bir adam, acıklı bir vızıltıyla, "İnsaf edin Herremand Heinesen, her gün şeytan bizim güzel limanımıza elçilerini göndermiyor ki" diye yanıtladı. Kalabalık da onunla aynı düşünceyi paylaşıyordu anlaşılan. Korkmuşlardı ve kendilerini haklı görüyorlardı. "Bu zavallı kadın, yaratığı görünce neredeyse aklını kaçırıyordu." Sözünün ardından bir onay mırıltısı yükseldi. Kadının çıplak teni soğuktan morarmaya başlamıştı. Titreyen bir yığın halinde, olduğu yere çökmüş, teselli edilemez bir şekilde hıçkırıyordu.

Heinesen bir an duraladı, sonra merakına yenildi. "Şu korkunç hayaleti kaçınız gözleriyle gördü sahi?"

İlk söz alan kişi, çevresini işaret etti. "Hepimiz, her birimiz."

"Öyleyse, bu şeytan lafından utanç duymalısınız. İçinizde, Tanrı korkusu taşıyan dini bütün Hıristiyan yok mu hiç? Hem Allah aşkına bir şey örtün şu kadının üstüne."

Bunu söyledikten sonra kapattı pencereyi. Klinke bir şey söylemedi. "Bir yığın batıl inançlı kocakarı, Klinke. Gulyabaniler ve deniz şeytanları görüyorlar."

"Kimi zaman insanın kendi gözleriyle görmediğine inanması zordur ama bu, onların var olamayacağı anlamına gelmez."

Konuşmasında bir gariplik vardı. Sadece çamurlu, kalın köylü homurtusuyla çıkardığı aksan değildi mesele. Hayır, mesele Klinke'nin sözcükleri seçip bir araya getiriş biçimiydi. Bir başka şey daha vardı; açık pencereden gelen deniz kokusu, havadaki tuz. Bu karışım, tuz ve sözcükler Heinesen'i bir başka sabaha alıp götürdü – on yıldan fazla bir zaman önceye, ülkenin öteki kıyısına, batı yerine doğuya bakan yanına, Hven adasından Øresund Boğazı'na, oradan Skaane'nin sağlam, karanlık siluetine ve İsveç'e.

"İşte benim doğduğum yer" dedi uzaklardan bir ses.

Şimdi onun sesini, sanki o sanki tam yanı başında duruyormuşçasına, hatta Klinke'den bile daha gerçekmişçesine duyabiliyordu. Gürleyen ses heyecanlıydı, bir şeyden ya da birinden tedirgin olmuş gibiydi. Sabırsızdı, onun için de genç öğrenci Heinesen, hatasının ne olduğunu anlayabilmiş değildi.

"Efendim, sözünü ettiğiniz şey acaba... inanç mı?"

Tycho Brahe'nin yüzünü bir saniye için anlamsız bir ifade kapladı. Küçülmüş burnunun gümüş protez altında kaybolan noktasını parmağıyla kaşıdı. "İnanç? Evet, elbette! Tabii, inanç!" Döndü ve adanın kıyısındaki yürüyüşünü sürdürdü. "Ama sadece kilisenin cebini doldurmayı düşünen paragöz piskoposlarla rahiplerin ahmak inançları değil. Tanrı bu sersemlerin ölçütleri içinde kalmış olsaydı ne acıklı bir görünüm alırdı. Tanrı bunların çok ötesindedir, Verner." Gülümsedi, yeniden iyi yürekli bir amcaya dönüştü; ilk zamanlardaki gibi. "Biz doymak bilmez yaratıklarız, Verner. Biz sadece yüce Tanrı'nm burunlarımızın önüne koyduğuna inanırız. Daha fazlası ya şairlerin imgelemine ya da dahilerin sezgilerine kalır. Ne kadar gözlemlersek, ne kadar düşünürsek o kadar açıklayabiliriz."

"Kaderlerimizin yıldızlarda yazılı olduğuna inanıyor musunuz?"

Heinesen, gençliğinden gelen cehalet ve istek yüklü karışımın yaşlı ustayı kışkırtmaya başladığını onun ses tonundan hissediyordu.

"Her şey yıldızlarda yazılıdır, oğlum. Ama bütün diller gibi, onu öğrenmek zaman alır." Bunu söyledikten sonra sert adımlarla yürüyüp gitmişti. Ne var ki duralamıştı sonra; elleri arkasındaydı, burnu aydınlık havada ışıldıyordu, Hven'in çevresindeki gri, keskin dalgaların üstünden esen rüzgârda upuzun otlar salınıyordu. "Belki," demişti, "iman, inançtan daha doğru bir kelime, ne dersin?" Topuklarının üstünde hızla dönmüş, yanıt beklemeden yürüyüp gitmişti.

Heinesen olanca ağırlığıyla yatağa oturup çizmelerini çekti. Yıllar önceydi. O zamandan beri ne çok zaman ve olanak harcanmıştı? Şimdi aynı şansı yakalayabilmek için, kendisine sunulanı öğrenmek için neler vermezdi? Şimdi, buna artık hazırken, zamanı olduğu gibi kabul eden şaşkın bir çocuk olmak yerine yetişkin bir adam olmuşken.

"Batıl inanç ve cehalet. Bütün bu karmaşaya bakarak, bugünkü işlerimizi yapabileceğimizden kuşkuluyum Klinke." Heinesen ayağa kalktı ve gerindi. Acıkmıştı, buradaki işini bitirmek ve olabildiğince çabuk evine dönmek istiyordu.

"Arabalar hazır, efendim. Çivilerle kirecin getirilmesini bekliyoruz sadece."

Heinesen başını salladı. "Bugün bu bataklık kaçkınlarından aklı başında bir şey beklememiz boşuna sanırım. Ama sebat et, Klinke, elinden geleni ardına koyma, gereğinden fazla geciktik zaten evimize dönmek için. Atlar yola çıktı mı?"

"Fırtına yüzünden geciktiler, ama yarın sabah suların yükselmesiyle birlikte yola çıkabileceklerini söyledi kaptan."

"Güzel. Öyleyse bu meseleyi üstümüzden atmış oluyoruz. Umalım da Londra'nın iyi insanları midillilerimizin niteliklerinden hoşnut olsunlar. Bütün gayretimiz bunun için."

"Dünyanın en iyi atları onlar efendim."

"Evet Klinke, öyleler. Arabalar güvenliktedir umarım."

"Hepsi güvenlikte. Bir adamla oğlunu buldum, iş arıyorlardı. Onları da alalım mı?"

"Gözleri sağlam olmalı Klinke. Gözleri sağlam, sırtları kaviyse, onlara iş verebiliriz."

"Anlaştık öyleyse."

"Pekâlâ." Heinesen sabırsızlanıyordu.

Dört gündür süren fırtına ve sonra da bu: garip yaratıklar ve cin çarpmış kadınlar. "Andersson ustayla bir randevum var ve bu da bütün sabahımı alır, sonra da o yarım akıllı Belediye Reisi'yle bir iki şey konuşmam gerekiyor."

"Pekâlâ, efendim." Klinke, Heinesen'i düşünceler içinde bırakarak sert adımlarla çıktı odadan. Kabul etmeliydi ki, şu "deniz şeytanı"nı merak etmeye başlamıştı Heinesen. Paltosunu üstüne geçirdi, son değişiklikleri ve uygulamaları Andersson'a göstermek üzere inşaatın plan tomarını da aldı. Aklı teknik konulara dalmıştı bile. "Deniz maymunu öyle mi!" diye mırıldandı, kravatının doğru bağlanmış olup olmadığına hiç bakmadan hızla çıktı odadan. Ardından kapı bütün yapıyı sarsan bir gümbürtüyle kendi kendine kapandı.

On Beşinci Bölüm

Belediye Reisi makamına giden merdivenleri tırmandı ve ihtiyar kâtibinin sinirli yüzüyle karşı karşıya geldi.

"Allah aşkına, bugün başımıza gelenler de neyin nesi?"

"Şeytanın ta kendisi, başkası değil Jakobsen, ama bir insandan başka bir şey de değil." Reis sobaya doğru eğildi ve ateşin kendisini ısıtmasını bekledi. Sersem ihtiyar ilk kez çizmelerindeki çamurdan şikâyet etmemişti. Ata bindiğinden ve gemi enkazını görmeye giderken epey zorlandığından dolayı sırtı ve omuzları ağrıyordu. Kasaba için iyi bir gündü bugün. Tanrı tarafından ayaklarına kadar getirdiği bu gemi değerli şeylerle doluydu. Belki bir kral için yeterli ganimet yoktu, ama kuruduğunda yüklü bir meblağ getirecek kadar iyi kereste ve ayrıca başka şeyler de bulmuşlardı; ipek, biraz para, çok değildi ama gene de bu darlık döneminde şükredilecek kadar vardı işte.

"Ne ki?"

Belediye Reisi esnedi. "Söyledim ya be, bir adam."

"Bir deniz yaratığından söz ediyorlar. Maymun falan gibi bir şey."

"Hepsi sersem köylüler, bunu aklından çıkarmazsan iyi edersin."

Çelimsiz yaşlı adam odada volta atmaya başladı; zaman zaman duraklıyor, eğri büğrü kafes pencerenin görüntüyü çarpıtan camlarından, dağılmayı kabul etmeyen kalabalığa bakıyordu. İçi içini yemekteydi, iç geçirdi. "İyi bir şey değil, hiç iyi

değil" dedi. Başını iki yana salladı. "Buralarda bu tür bir yaratık hiç görülmemişti daha önceleri. Yani, odun kömürü gibiymiş, kapkara, diyorlar. Ve gözleri, dolunay gibi parlakmış. Sözlerime mim koy, bu kasabaya kötülük getirecek o."

Belediye Reisi ise dinlemiyordu bile. Ateşin başında uyuyakalmıştı. Kendi başına kalan kâtip pencereye gidip gelerek dışarıdaki kalabalığın kışkırtılmışlık derecesini ölçüyordu. Dağılma belirtisi göstermiyorlardı, kâtip telaşlı telaşlı gidip gelirken kendi kendisine mırıldanmayı sürdürüyordu, kalabalığın dağılmış olması umuduyla arada bir de dışarıya göz atıyordu.

Karanlık çöktü ve meşaleler yakıldı. İnsanların yüzleri dumanlı ateşin ışığında bir belirip bir yitiyordu. Kadınlar memelerini bebelerinin ağzına dayamışlardı. Erkekler ayakta daire oluşturmuş, düşünceli düşünceli başlarını sallıyorlardı. Arada bir içlerinden biri yukarıya çıkmaya karar veriyor ve kapıyı çalıyordu, aklını yitirme raddesine gelmiş olan kâtip sandalyesinden fırlıyor ve dışarıyı gözetlemek için koşturuyordu. Orada dikiliyor ve teskin edici sözler bulmaya çabalıyordu. Yakında gereken her şey yapılacaktı. Elbette hiç kimse tehlikede değildi. Kalabalığa elini salladı. "Evinize gidin" dedi zayıf bir sesle. "İşinizin başına dönün hadi." Tabii yerlerinden bile kımıldamadılar. Orada durdular, gözlerini yapıya dikip beklediler.

Arada bir içlerinden biri orada durmakta olan bir arabanın üstüne tırmanıyor ve kalabalığı harekete geçirmeye çalışıyordu. Kimi adaletten dem vuruyor, kimi ihtilalden söz ediyordu. Biri, bugün kendilerini tutsak eden feci korkudan cesaret bulmaları gerektiğini, Tanrı'nın tek amacının kendi inayetinden mahrum kalabileceklerini onlara anımsatmak olduğunu açıklamıştı. Bütün bu sözleri, esriten kokuları solur gibi solumuşlardı, çünkü, doğrusunu söylemek gerekirse, ne yapacaklarını bilmiyorlardı bir türlü. Birden endişeleri sabırlarına baskın gelebilirdi ve kapıya yüklenebilirlerdi. Taşlar atılırdı, odunlarla kapıya vurulurdu. Sesleri yükseldiğinde, korkudan kül rengi olan kâtip elleriyle kulaklarını kapatarak, masasının altına giriyordu.

Ertesi sabah kapı uçarcasına açıldı. Eşikte ince uzun bir adam duruyordu. Kenarları yumuşak kürkle kaplı uzun siyah bir palto vardı üstünde. Daha yakından bakıldığında, adamın giysilerinin ve büyük binici çizmelerinin kalitesinin, üzerlerindeki leke ve çamurları yalancı çıkardığı anlaşılabilirdi. Uzun saçlı gençten bir adamdı. Sert adımlarla odanın ortasına yürüdü ve uzun eldivenlerini masanın üstüne fırlattı.

"Kuzey ülkesinden selamlar, efendiler."

Belediye Reisi doğruldu ve bacaklarını yatağından sarkıttı. Genzinden homurtular çıkardı ve ateşe tükürdü. "Bak Jakobsen, kuşlar bizi neşelendirmek için bu sabah neler de getirmiş."

Kâtip, pencerenin yanındaki yüksek bir sandalyede, defterikebirinin üzerine eğilmiş halde oturuyordu, amirinin sözlerinden tedirgin olmuştu. Yeni gelen kişi ateşe ilerledi, ısınmak için bir tabureye oturdu.

"Seni buralara hangi rüzgâr attı Heinesen?"

"Sabah deniz yükseldiğinde iki düzine midilli yolladım."

Belediye Reisi ayağa kalktı ve gözlerini ovuşturdu. "Duyuyor musun şunu, Jakobsen? Londra kentinin sokakları çok geçmeden Jutland atlarının bokunun ağır kokusuyla dolacak." Kollarını iyice açarak gerindi. "İşinin iyi gidiyor oluşuna sevindim, Heinesen."

Verner Heinesen gülümsedi. "Elbette sevinirsin, bu iş senin limanın ekmeğine de yağ sürüyor."

"Akıllı bir adam bu bizim dostumuz, ha Jakobsen?"

Kâtip bir şey söylemedi. Kalemini dikkatle hokkaya batırıp kâğıda bir şeyler çiziktirmeye başladı.

"Bugün Herre Jakobsen'in kusuruna bakma. Biraz meşgul. Kuzey sahilindeki gemi enkazından haberin var mı?"

"Duydum" dedi Heinesen, başını sallayarak. "Ve ayrıca başınızın biraz dertte olduğunu da duydum."

"Bizim hiçbir zaman üstesinden gelemeyeceğimiz bir sorun olamaz" diye yanıtladı Belediye Reisi.

"Gemiciler, gemi ambarında bir yaratık bulunduğunu söylüyor. Yarı hayvan yarı insan, diyorlar. Bana hep balıkçıların dul karılarının uydurduğu bir masal gibi gelen deniz-maymunundan söz ediyorlar."

"Seni tanımıyor olsaydım Heinesen, bizi bekleyen sorunları gereğinden fazla hafife aldığını düşünebilirdim."

Heinesen ayağa kalktı. İriyarı bir adam olan Belediye Reisi kadar uzun olmasına karşın, ondan daha uzun duruyordu. Alçak tavanlı odada sanki hafifçe kamburunu çıkarmıştı. Başını iki yana salladı ve pencereyi işaret etti. "Şu sizin bulduğunuz şey yüzünden, o şey her ne ise, dışardaki insanların ödü patlamış. Bazıları maymun-adamın darağacında sallandırılması gerektiğini bile söylüyor."

Belediye Reisi küfretti ve sonra hemen eliyle ağzını sildi. "Tanrı günahımı bağışlasın, başka seçeneğim yok. Benim işim huzuru sağlamak. Kasaba halkının meseleyi kendi bildiği gibi halletme inisiyatifini eline almasını göze alamam. Anlıyor musun?"

"Elbette." Heinesen düşünceliydi. O sabah dolaşırken duyduğu öyküleri kasabalıların, Belediye Reisi'nin aksine, gerçekleri kavramakta zorluk çeken amele takımının ateşli abartmaları olarak algılamıştı.

"Belki de senin gelişin o kadar da münasebetsiz değildir, Heinesen." Belediye Reisi ağır deri yeleğinin düğmelerini iliklleyip çizmelerini çekti. "Sen mektep görmüş adamsın, değil mi?"

Heinesen'in yüz hatları gerildi, ama bu çok kısa sürdü. Başını salladı. "Doğru, çeşitli okullarda okudum."

"Yapmayın efendim, yakışmıyor bu tevazu. Herre Jakobsen, bizim âlim dostumuz becerilerini dışa vurmaktan utanıyor."

Kâtibin tek tepkisi kafasını defterikebirden kaldırmak oldu, bu kadarı kalemin ucundan kocaman bir mürekkep damlasının düşmesine yetti. Kâtip lekeyi silip kazırken, Belediye Reisi bezginlikle içini çekti ve yeniden Heinesen'e döndü. "Dışarda okudun, Paris'in seçkin üniversitelerinde falan, yanlış anımsamıyorsam."

Heinesen saygılı bir edayla başını hafifçe eğdi. "Her zamanki gibi olup biten her şeyden haberdarsınız."

Giyinmesini bitirdikten sonra Belediye Reisi bir süre durdu. "O zaman, Herremand Heinesen belki de buradaki yaratık hakkındaki kanaatlerini belirterek, bilgileriyle bize yardımcı olurlar mı?"

Rahatsız bir süre geçti. Heinesen dimdik doğruldu. "Elbette, yardımcı olmak benim için bir şereftir, ama zamanım, korkarım ki, güzel kasabanızda yapmak zorunda olduğum işler nedeniyle bir hayli sınırlı."

Belediye Reisi onun gülümsemesine kendi kocaman gülümsemesiyle karşılık verdi. "Elbette, elbette. Bir an bile aklımdan geçirmedim ne sizi ne zamanınızı ele geçirmeyi. Ne var ki, bir an zamanınız varsa bu yaratığa bir göz atma lütfunda bulunabilir misiniz acaba?" Eğildi, selam verdi. "Sizin sınırsız bilginizden böylelikle yararlanmış oluruz."

Yanıt beklemeden, Belediye Reisi topukları üzerinde hızla, maharetle, döndü ve küçük bir iç odaya giden yolu tuttu. Oda tümüyle eşyasızdı, ama şu ya da bu nedenle devlet adına alınmış bir yığın garip öteberiyle doluydu. Ödenmemiş borçlar ya da vergiler karşılığında el konulmuş, krala ait alımlar karşılığı toplanmış ya da sahipsiz maldılar, ölü evlerinden alınmış mesela; kısacası, satışı imkânsız bir yığın nesne.

"Peki buna ne dersin?" diye işaret etti Belediye Reisi.

İşaret ettiği şey küçük, tahta bir sandıktı. Heinesen ilerledi, bir iki adım daha attı, yakından incelemek için. Çok iyi cins sert bir tahtadan yapılmıştı, büyük bir olasılıkla maundu. Süslü pirinç köşebentlerle güçlendirilmişti; çok sağlam ve çok şık bir kutuydu doğrusu. Kapağının üstüne sandal ağacı ve sedefle karmaşık bir desen işlenmişti, iç içe geçmiş geometrik şekillerden oluşuyordu. Heinesen'in merakını bu şekiller çekti. Kilidi keskin bir aletle dikkatsizce kırılmıştı. Orasında burasında, kötü muameleden, kum ve tuzdan yara bere izleri vardı.

"Karaya vuran gemiden mi?"

"Oradaki köylülerden ele geçirmiş adamlarım; neredeyse parçalayıp ocakta yakacaklarmış."

Heinesen Belediye Reisi'ne yine saygılı bir gözle baktı. "Sahiden çok ilginç bir parça ele geçirmişsiniz."

"Üzerlerindeki işaretleri tanıdınız mı?"

Heinesen gülümsedi ve bir dizi üzerine çöktü. "İçine baktınız mı?"

Belediye Reisi gözlerini çevirdi ve kısaca başını salladı.

"Anlıyorum."

"Meseleyi tam olarak ele almaya vaktim olmadı" diye yanıtladı Belediye Reisi, gözlerini yeniden başka yana kaydırdı.

Heinesen kapağı kaldırdı ve kutunun içine baktı. Bölmelere ayrılmıştı, raflar, kutu içinde kutular vardı. Kâğıtlar vardı, çoğu da berbat bir şekilde ıslanmıştı, yazılar okunamıyordu bu yüzden.

"Hangi lanet dilde yazılmış?"

"Muhammed'e tapanların dilinde, tahminime göre."

Belediye Reisi geriye bir iki adım attı. "Sakın söyleme bunu, Heinesen, senden istirham ediyorum, işaretle bile söyleme."

Heinesen omzunun üstünden geriye baktı ona. "Sadece düşüncemi söyledim. Sen de bunu istiyordun, öyle değil mi?"

"Evet, evet," diye başını salladı Belediye Reisi telaşla, "ama bu odada kalsın bu. Anlaştık mı?"

"Nasıl isterseniz" diye yanıtladı Heinesen ayağa kalkarak. "Giysilerden ve bir tür seyir defteri olduğunu sandığım kâğıtlardan başka bir de şu var." Düz pirinç bir kutuyu kaldırdı, boyu iki karış kadardı kutunun, eni boyunun yarısı gibiydi, dört parmak da derinliği vardı. Sürgülü bir kilidi vardı; açılmıştı kilit. Sandığın kapağını kapatıp kutuyu üstüne koydu. Belediye Reisi ve kâtip onun omzunun üstünden eğilip baktılar, pek yaklaşmadan.

"Bu ilginç işte."

"Tabii, açmayacak mısın peki?" diye vızıldadı külrengi yüzlü kâtip. Heinesen kapağı kaldırdı. Kapağın iç yüzüne dünya haritası işlenmişti. Çeşitli kentlerin ve kasabaların yerleri üstüne işaretlenmişti. Yazının Arapça olmasına karşın, Heinesen'in coğrafya bilgisi onların bazılarını bulmaya yetiyordu.

"Kâbil, Kahire, Viyana" diye işaret etti. Belediye Reisi omuz silkti.

"Bu alet ne işe yarar ki?"

Heinesen'in kafası karışmıştı. Alt yüzde bir sürü ad ve sayı vardı. Haritadaki her nokta hareketli bir sürgüyle bu listelerdeki bir isimle kesiştirilebiliyordu. Konuşurken bir yandan da parmağıyla izliyordu Heinesen: "Ne amaçla kullanıldığından pek emin değilim, ama tahminim, bir tür seyrüsefer amaçlı kullanıldığı üzerine."

"Kaldır şunu Heinesen. Ne tür bir sahtekârlık amacıyla kullanıldığını ancak Tanrı bilir."

Sürgüyü yerine sürerken Heinesen'in yüzünde bir gülümseme belirdi. "Olabilir pekâlâ. Amacınıza uygun düşer."

"Amacıma mı?" diye üsteledi Belediye Reisi, yüzünü buruşturarak.

"Ağzımı sulandırıp merakımı gıdıklayarak, derinlerin attığı bu yaratıkla karşılaşmamı sağlar." Heinesen bakışlarını indirdi ve giysisinin üstüne bulaşan tozları silkti. "Amacın da bu değil miydi?"

Belediye Reisi hayretle kafasını salladı. "Sen çok ilginç birisin Heinesen." Eliyle kapıyı işaret etti. "Haydi bakalım." Belediye Reisi ile Heinesen binadan çıkıp, merdivenleri inip, sokağa çıkmadan kâtibin müştemilatın kapısını kapatıp kilitlemesini beklediler. Onlar görünür görünmez kalabalık üstlerine doğru bir hamle yaptı.

"Çekilin yoldan. Haydi bakalım, evinize dönün, hepiniz!" Belediye Reisi elini kolunu sallayıp küfürler etti, hatta merdivenin son basamağında oturmakta olan sıska gence bir tekme savurmayı ihmal etmedi. Bir an durdu. "Burada sizin işinize yarayacak bir şey yok" diye konuştu bağıra bağıra. "Bu ufak meseleyi ben hallederim."

"Şeytanla nasıl baş edeceksin?" diye ciyakladı aşağıdaki kalabalıktan birisi. Belediye Reisi elini Heinesen'in omzuna koydu. "Burada tam bu tür işlerde deneyim kazanmış biri var. Kralın yüksek bilim mektebinde okumuş ve elbette bir çözüm bulacaktır bunlara"

"En iyisi papaza haber uçurup ateşi tutuşturmak" diye bağırdı seyredenlerden biri. Bu düşünce başkalarıyla da paylaşılıyor olmalıydı. "Sonra bedelini ödeyeceğimize şeytanı hemen yakalım!"

"Eğer birisi yakılacaksa" diye kükredi Belediye Reisi, "Ne zaman ve nerede olacağına ben karar veririm." Ve hiç de gözardı edilmeyecek gövdesini ileri uzattı, kendisiyle Heinesen'e kalabalıkta yol açtı. Binanın arkasına dönen dar yola saptılar. Belediye Reisi öyle hızlı yürüyordu ki Heinesen ayak uydurmakta zorluk çekiyordu. Arkalarından da kalabalık izli-

yordu onları. İki adamın ardından öfkeli sıçanlar gibi ite kaka geliyorlardı. İki nöbetçi duruyordu bir kapının önünde. Belediye Reisi onlara kalabalığa engel olmalarını emretti. Ahırın kapısını arkalarından kapattı küfrederek ve içeri girmelerini engellemek için iri bir kalası dayadı üstüne. Dönüp Heinesen'e baktı.

"Şimdi durumumun ne kadar vahim olduğunu göreceksin Herremand."

Önden giderek yol gösterdi sığır ve atların dikelen karanlık gölgeleri arasından geçerek. Oda ta gerilerdeydi. Tavanı alçaktı, öyle ki karanlıkta başlarını vurmamak için eğilmişlerdi iyice. Tahtası çatlak, eski püskü kapı sımsıkı sürgülenmişti gene de. Belediye Reisi ancak bellerine gelebilen küçük bir yığını işaret etti bakması için Heinesen'e.

Önce kokudan başka bir şey sezemedi. Sağda sokağa açıldığı belli dar bir açıklık vardı. Duvarla çatının birleştiği yerden ince mavi bir çizgi görülüyordu. Küçük oda yan yana dikilen on kişi alabilecek büyüklükteydi. Yer kirli samanla kaplıydı. Önce oda boş izlenimi bırakıyordu, çünkü duvarlarda ve yerdeki samandan başka bir şey seçilemiyordu. Sonra bir kenarda, kısa, belli belirsiz, göz aldanması bile sanılacak bir kıpırtı hissediliyordu. Sanki birinin ya da bir hayvanın gözüne bir ışık dokunup geçiyormuş gibi bir şey. Heinesen içgüdüsel olarak geri çekildi.

"Eee," diye fısıldadı Belediye Reisi, "ne düşünüyorsun?"

"Ben... ee, şey..." yutkundu Heinesen ve düşüncelerini toplamaya çalıştı. "Bir şey söylemek güç. Bu mesafeden pek bir şey sezemiyorum."

İki adam bir süre bakıştılar.

"Daha dikkatli incelemek için odaya mı girmek istiyorsun?"

Heinesen, telaşla, soluk soluğa konuştu. "Bana fikrimi sordun. Neyle karşı karşıya olduğumuza dair bir bilgi edinemezsem, ben de bir şey söylemem sana."

"Böyle bir şeyin meydana getireceği tehlikeler hakkında seni uyarmam gerekli değildir herhalde. Geldiği yerden taun ve melanet getirip getirmediği konusunu düşündün mü?"

Heinesen hem cesaretini hem çabasını yitirmekteydi hızla. "Açın şunu, göreyim ne olduğunu."

Sürgü çekildi ve kapı onlara doğru açıldı. Heinesen girdi içeriye. Koku artmıştı. Odayı kirletenler hayvanlardı, insanlar değil. Meraklı gözlerden sorunlarını uzak tutmak için ilk güvenilir bölmeye yerleştirmiş olmalıydılar. Heinesen geri dönüp kapıya baktığında Belediye Reisi'nin yüzünü gene kapıdaki bir çatlağa dayamış olduğunu gördü. Odanın ortasına doğru bir adım attı. Küçük bir zincir şakırtısı geldi.

"Korkmayın," dedi. Sözleri daha yüksek olarak tekrar etti bildiği birkaç dilde. Sonra uzun bir sessizlik oldu ve Heinesen ne yapması gerektiği konusunda tedirginken gölgelerin arasından boğuk bir ses geldi.

Nerede?

Söz güney limanlarının *lingua franca*'sıyla söylenmişti ama İspanyolcaya son derece yakın olduğu için anlamını çıkarttı Heinesen. "Nerede?.. Şimdi nerede misin?"

Nerede?

"Dania ülkesinde. Jutland yarımadasının güney bölgesinde."

Buraya nasıl geldim?

"Geminiz karaya vurdu. Köylüler kurtardı seni." Bu adamda bir hareketlenmeye yol açmıştı, Heinesen'in ilkin anlayamadığı bir dilde çabuk çabuk konuşmaya başlamıştı. Anlayabildiği birkaç cümleden, anlayamadığı yerlerde tahmin yürütme tehlikesini de göze alarak yanıtladı.

"Senden korkuyorlar."

Korkuyorlar mı? Bir kişiden mi?

"Senin bir tür iblis olduğun kanısındalar, bir şeytan."

Tekrar, Heinesen'in Türkçe ya da Arapça olduğunu düşünmeye başladığı dilde geldi yanıt.

Gemideki ötekiler?

"Tek kurtulan sensin."

Belediye Reisi kapının arkasından tıslıyordu, dikkatini çekmeye çalışıyordu. Heinesen aldırmadı ona, birkaç adım attı ve denizden gelen yaratığın yemesi için yere yığılmış meyve kabuklarıyla yulaf kırıklarının üstüne bastı.

"Yakına gel de seni göreyim."

Sessizlik.

Heinesen çok fazla zorlamanın pek akıllıca olmadığına karar verdi. Ayrıca, kapıdaki aralıktan elini sallayan ve geri gelmesi için seslenen Belediye Reisi de dikkatini dağıtıyordu.

"Yarın seni görmeye yeniden geleceğim."

Yanıt gelmeyince, Heinesen döndü ve kapıya doğru ilerlemeye başladı. Ses ardından kapıya dek ulaştı.

O zamana kadar beni öldürürler.

Heinesen durdu bir an, döndü kapıyı tıklatmak için.Belediye Reisi kendini zor tutuyordu. Heyecan içinde ellerini ovuşturup duruyordu.

"Sana güvenmekle yanılmadığımı anladım. İtiraf etmeliyim ki her zaman aynı fikirde olmadık ama içimden hep senin çok değerli bir adam olduğunu düşünmüşümdür."

"Yabani bir hayvan gibi davranmışsınız ona." İleri geri dolaşmaya başlamıştı Heinesen loş ahırda.

Belediye Reisi şaşalamıştı. "Tabii ya. Nereden bilecektik akşam yemeğinde bebek eti mi, ne yer? Benim bu kasabanın insanlarına bir sorumluluğum var. Salamam aralarına onu!"

Heinesen üstüne üstüne gitti adamın. "Bir domuzun bile yaşayamayacağı pislikte bir yere tıkınan da gerekmezdi ama."

Kapıya gelmişlerdi ve Heinesen kapıyı tutan desteği kaldırıp bir yana attı. Belediye Reisi ağılın yanında bekleşen, kendilerini tutmak isteyen, sorular soran insanları iteleyerek, ardından seğirtti onun. Sabrı sonuna ulaşmıştı. Olduğu yerde durdu ve yolun ortasında ayağını yere vurarak bekledi.

"Herremand Heinesen, akılıca değil davranışın. Biraz yavaş olmanı rica ediyorum senden."

Heinesen durdu ve onunla yüz yüze gelmek için döndü. Belediye Reisi'nin arkasında kalabalığın meraklı ve kirli yüzlerini gördü. Genç erkekler kan istiyorlardı; yaşlılar daha fazlasının peşindeydi. Köseleleşmiş yüzlerinde pis sırıtışlarıyla gemiciler. Bebekleri göğüslerine bastırmış kızlar. Sarhoş oldukları besbelli kadınlar.

"Ne yapmamı istiyorsun? Açık söyle, ne yapardın benim yerimde olsaydın?

Heinesen, Belediye Reisi'ni tuttu ve omzuna vurdu.

"Buralarda bir yerde kalıyorum ve mutlu İngiliz müşterinin gönderdiği bir şişe de *sherry* var. Bana eşlik eder misin?"

Az sonra, handa ateşin başında oturmaktaydılar. Belediye Reisi İngiliz *sherry*'sini kaldırdı ve koyu sıvının içinde alevlerin dans etmesine baktı.

"Ne ilginç değil mi sence de, bizim varlığımızdan haberdarlar, hatta kentlerimiz var aletlerinin üstünde ama biz onları tanımıyoruz."

Belediye Reisi etli suratını ovuşturdu ve bardağını başına dikti. "Sence bunların görevlerinin askeri bir amacı da var mıydı acaba?"

Heinesen güldü. "Haydi, haydi, hayal gücüne kaptırma kendini, dostum."

"Eh, kabul. Anlamsız, tabii. Sanırım yollarını yitirdiler. Görevleri her ne idiyse, Tanrı, kendi bildiğince, hızla sonlandırmayı uygun gördü ömürlerini. Şu anda başımızdaki meseleyi halletmeliyiz." Devam etmeden kendine biraz daha *sherry* koydu Belediye Reisi. "Anlıyorsun ya Heinesen, zor bir durumdayım. Rahip sürekli kuyumu kazmak için fırsat kolluyor. Piskopos yumurta kapıya dayanmadan adım atmıyor buralara ve bu herif de müthiş hırslı biri. Buralarda daha fazla destek bulabilmek için yapmayacağı yok. Tanrı biliyor ya, buralılar basit insanlar, pek öyle sözden anladıkları yok senin ya da benim gibi. Onlar omuzlarına inen kamçıdan anlıyorlar. Tanrı'dan sadece birazcık daha fazla korkuyorlar şeytandan korktuklarından."

Heinesen bakışlarını ateşten kaldırdı. Belediye Reisi başını salladı. "Biliyorum. Benim gibi birinden böylesi sözler duymayı beklemiyordun. Neredeyse itizal denir benim sözlerime." Başını kaldırdı. "Bak Heinesen, eline düştüm senin."

"Bu meseleyle ilgilenmen pek de gerekmiyor" dedi Heinesen, şişeyi koltuğunun altına alıp kaldırarak, bardaklarını doldurdu. "Ama seni bekleyen tehlikenin ne olduğunu da gayet iyi biliyorum."

Belediye Reisi telaşla öne eğildi. "Bana anlayış göstermelisin, öyleyse."

"Seni anlıyorum."

Daha fazlası da vardı.

"Öyleyse bana yardım edecek misin?"

Heinesen geriye yaslandı ve kravatını gevşetti. Ellerini uzattı. "Zavallı adamla birkaç kelime ancak konuştum. Ondan senin işine yarar aklı başında birkaç kelime daha alır mıyım, bilmem." İçini çekti. "Ama istersen dönüşümü bir gün daha geciktirir ve yarın onunla tekrar konuşmaya çalışırım."

"Yetmez bu."

"O zavallı yaratık haklı. Onu kalabalığın önüne atman gün meselesi."

Belediye Reisi kadehini bıraktı. "Onun bir tek alternatifi var. Al götür onu buradan."

"Çıldırmış olmalısın, efendi."

"Hiç belli etmeden her şey ayarlanabilir. Gövdesini geldiği sulara geri attığımız rivayetini yayarım. Tek yol bu. Benim kasabamda o rahibe ateş yakma zevkini tattıramam. Bu yaratığın başından geçen kötülüklerin içimde en ufak bir acımaya yol açmadığını itiraf etmeliyim ama otoritemin elimden alınması için ondan yararlanılmasına da izin veremem. Bunun meydana gelmesinden kaçınmanın tek yolu da onun buradan gitmesi. Kuzeye giderken onu da yanına al, Heinesen. Orada kimse tanımaz onu. Yolculuklarında tanıdığın ve yanma aldığın ilginç bir şey diye kabul ederler. Senin güvencenle kargaşa çıkmaz. Senin topraklarının üstünde, kasabalılardan uzakta, işçilerin senin sözünü dinleyeceği için tehlike de olmaz."

"Ne işime yarayacak benim?"

"İnşaat yapıyorsun." Heinesen kaşlarını kaldırdı. Belediye Reisi elini havada salladı. "Önemli değil, bu kadar biliyorum. Adam arıyorsun, öyle değil mi, evine yeni bir bölüm inşa ediyorsun?"

Bir an, Heinesen yanıtlamadı. Planlarının daha uzun bir süre gizli kalmasını beklemiyordu. Görünüşe göre, gene de, yaptırdığı şeyin özelliği hâlâ bilinmiyordu.

"Ben ihmalkâr biri değilim. Böylesi bir şey hiç de risksiz sayılmaz. Sen alışılmadık bir çözüm istiyorsun ki içinde kralın öfkesini bile barındırma riski taşıyor. Bana bir teslim vesikası verecek misin?"

"Seni tatmin edecek ne istersen veririm sana."

"Sen gerçekten çıldırmışsın ya da ben bardağını doldurmakta biraz fazla gayretli oldum galiba."

Belediye Reisi başını salladı. "Hiçbiri değil. Korkarım ki aklım çok fazla başımda. Çılgın olan bu dünya." Bunları söyleyerek ayağa kalktı, şapkasını kaldırıp kapıya yöneldi, bir kez daha durup, dönerek, tekinsiz bir sesle fısıldadı, "Ya da, belki de, Tanrı çok fazla İngiliz *sherry*'si içmiş olmasın?"

On Altıncı Bölüm

Seyircileri yağmur bile dağıtamıyordu. Eski battaniyelerden yapılmış pelerinlere, kocaman yırtık pırtık yelken bezlerine sarılmış, yolun orta yerinde oturuyorlardı. Ördekler gibi. Kül yüzlü kâtip, arınmak için kendilerini kırbaçlamaya giriştiklerinde, masasının yanındaki küçük pencereden dışarıya bakıyordu. Bu, günde birkaç kez olmaya başlamıştı. Bir kadın topluluğu almıştı bu görevi üstüne. Her yaştan on altı kadar kadındı. Kalabalığın ortasında, merdivenlere yakın bir yerde, bir daire oluşturuyorlardı. Sonra daire şeklinde dönmeye başlıyorlardı, ardından da her biri kamçı, gürz ya da bir tomar dal parçasıyla önündekinin sırtına vurmaya başlıyordu.

"Bu sersemliğe ne zaman bir son verecekler?" diye haykırdı kâtip, ayağa fırlayıp ardından çaresizlikle yerine otururken. Belediye Reisi homurdandı ve zorlukla kalktı ayağa. Sarsıla sarsıla odanın öteki yanma ilerledi, bir yandan da gözlerindeki uykuyu ovuşturuyordu. Pencereden bir göz attı ve irkildi yağmur suyuyla karışan kanın görüntüsünden.

"Kadınlar erkeklerden beter."

"Dün Lolland bölgesinden bir köylü güruhunun, yargılamalarda yardımcı olmak üzere yola çıktığını duydum." Saatler geçtikçe kâtip biraz daha zayıflıyor, kül rengi biraz daha koyuluyordu. "Düşün, eğer söylentiler yayılırsa, sonsuza dek lekelenmiş olacağız. Her türden çarpık ruhlu ve bedenli insan buraya akın edecek; koyu dini inancı olanları saymıyorum bile. İnsanlar buraya bizi iyileştirmeye gelecek, onandırmaya, kötülü-

ğün içinde yüzmeye ya da sadece penceremin dışında durup bakmaya."

Belediye Reisi ayağını yere vurdu. "Vaazının ruhunu anladım, teşekkür ederim Herre Jakobsen." Yüzünü ovuşturdu. "Haklısın elbette, şu küçük şeytanı bir an önce buradan çıkartmalıyız."

Rahip daha öğlen olmadan yanında uzun boylu, ciddi duruşlu bir adam ve sırtında büyük bir sandık taşıyan bir çocukla birlikte çıktı geldi. Belediye Reisi onlar içeri girdiğinde dişlerini gıcırdattı. Rahibin yukarı doğru çıkık, inatçı bir yüzü, patlak bir alnı ve uçları sivri kulakları vardı. Baştan ayağa karalar giyinmişti, boynunu çevreleyen fırfırlı beyaz yakalığı bir yana. Örümcek ağı kaplı her köşeden ruhsal bir aykırılığın saklandığını ortaya koyan bir kanıt bulmayı bekler gibi dikkatle inceledi bakışlarıyla yazıhaneyi.

"Bu kadersiz cehennem habercisi meselesinde görevimizi hizmetinize sunmak üzere buradayız."

"Ve ne tür bir yardımda bulunmak geçiyor aklınızdan acaba?" diye sordu Belediye Reisi, gözlerini içeri girer girmez kapının yanında bir ağaç gibi dikilip kalmış olan uzun boylu adamdan ayırmayarak. O her zaman hazır nazır gülümsemesiyle gülümsedi rahip ve hafifçe eğildi.

"Görevim sizi uyarmak, hepinizi uyarmak, bu kentin insanlarının büyük bir korku içinde olduğu hususunda. Kötü işaretlerden ve karanlık güçlerden söz ediliyor."

"Elbette, sizin göreviniz bu iyi insanlara, denizde yolunu yitirmiş korkmuş, tek başına kalmış bir denizciden korkmaları için hiçbir neden olmadığını söylemek, değil mi?"

"Açıklamama izin verin. Tanrı'nın görevi bitmemiştir. Bu tür bir dizginlenmemiş huzursuzluğun tehlikelerinden haberdarımdır. Ben elbette, uygun olduğu üzere, bu tür korkuları teskin etmek için elimden geleni yaptım. Ne var ki, bu tür duyguların derinliğini gözardı etmemek ve etkin bir çözüm bulabilmek için güçlerimizi açıkça ve kararlılıkla uygulamaya koymalıyız."

"Ne öneriyorsun rahip, onu dışarı çıkartmamızı ve yakmalarına göz yummamızı mı?"

"Haydi canım" dedi rahip usulca gülümseyerek. "Alt tabakadan kardeşlerimizin içlerinde yaygın olan bu ateşten ürkmeye kendimizi kaptırmayalım."

Belediye Reisi derin bir soluk aldı. O zamana dek sessiz duran uzun adam bir adım öne çıktı. En fazla göze batan özelliği kafasıydı, sivri tarafı yukarı gelen bir yumurtaya benziyordu. Dik dik bakan gözleri hareketsizdi, sütsü bir renkteydi ve pörtleklikleri çok belirgindi tertemiz tıraşlı, köşeli yüzünde. Derisi griydi ve kat kat kalkan taşları getiriyordu akla. Alnı çıplak tepesine doğru genişliyor ve yanlara açılıyordu, incecik bir koyu kahverengi saç sırasıyla çerçeveleniyordu. Odadaki herkesten daha uzun boyluydu. Gerçekten de, Belediye Reisi'nin o zamana dek gördüğü en uzun adamdı.

"Cesaretimi bağışlayın." Kusursuz, sakin bir sesle konuşmuştu. "Yaratık hakkında devşirdiğimiz bilgilere bir ek yapmak isterim. Bu da, karşılığında, onun yapısı hakkındaki sorunları azaltmaya yardımcı olmaz mı?"

"Kim bu adam?"

Rahip yeniden eğildi. "Bu bizim cerrahımız, Herre Manson. Bologna ve Basel'de okudu. İnsan gövdesi hakkındaki bilgisi eşsizdir." Belediye Reisi adamı resmi olarak selamlamak konusunda bir girişimde bulunmadı, tahmin etmesi zor olmakla birlikte, Belediye Reisi cerrahları rahiplerden daha aşağılık buluyordu.

"Herre Manson'un inceleme yapması ve buna dayanarak en uygun olan davranışın yapılması tavsiye edilmiş bulunmaktadır."

"Saygıdeğer piskoposumuzun düşünceleri bu yönde midir?"

Bir sabırsızlık sesi çıkartarak öteki yana döndü rahip. "Bu olay yüzünden ortaya çıkan kargaşa ve huzursuzlukta bir hayli sorumluluğunuz olduğunu pek hatırlatmak gereği duymuyorum."

"Evet, duymanız gerekmiyor."

Rahip Belediye Reisi'ne dikti bakışlarını. "Lanetli yaratığın denizde boğulmasına göz yumacaktınız."

"Sen de Tanrı adamı olacaksın sözde." Belediye Reisi sahte

bir şaşkınlıkla kaşlarını kaldırdı. Cerraha işine bakması için eliyle işaret verdi. Manson döndü, üç uzun adımda odayı aştı ve arkasında kocaman sandıkla boğuşan çocukla çıktı odadan.

Belediye Reisi içini çekti.

Rahip burnunu çekti. "Neyse, nihayet hiç olmazsa ölümcül bir taun taşıyıp taşımadığını öğreniyor olacağız."

"Çok da emin olma," diye homurdandı Belediye Reisi. "Benim pek fazla güvenim yoktur zevzek saçmalamalarına cerrahların. Hayatımda ciddi bir hastalığı ciddi bir şekilde iyileştirdiklerini duymadım."

Üç adam sessizce durup beklediler. Rahip pencereye döndü. Kâtip ateşe küçük bir odun koydu. Ön merdivenlerde toplaşmış olan kalabalığın sesi bir ağaç kümesinin içinde hışırtılar yaratan sert bir rüzgârınkinden pek de farklı değildi.

Donuk, sevimsiz adam ceketini çıkardı ve gömleğinin kollarını sıvadı. Parlak, deri bir önlük bağladı ve elleri titreyen oğlana, yaratığın giysilerini çıkartmasını buyurdu. Uzun adam kapının dışında bekleyen nöbetçinin uzattığı sıcak su dolu kovayı aldı. İçindekileri büzüşmüş, çıplak şeyin üstüne boşalttı ve sert bir sesle bir kova daha istedi. Sonra odanın her yanına avuç avuç bir toz serpmeye başladı. Islak taşlardan ince bir sis gibi keskin bir duman yükseldi. Bir köşeye çekilmiş olan çocuk öksürmeye başladı, gözleri yaşla dolmuştu, kendini zorlukla odadan dışarı attı. Cerrah ağzım ve burnunu kapatacak bir bez örttü yüzüne ve odanın köşesindeki karanlıkta duran yaratığa ilerledi.

"Gel bakalım, küçük güzelim benim" diye hırladı, kemikli bir el uzatarak. Ardından geçen iki saatte yaratığın anatomisinin her bir yanını elledi, dürttü. Derisini şapla ovdu, parmak uçlarını karabaruta batırdı. Kıçına tahta sopalar, boğazına bakır borular soktu. Yoğurdu onu, her kası ve kirişi çekiştirdi, eklemlerini oraya buraya büktü, galsama, kapakçık, kulakçık, yani, orada olmaması gereken şeyler aradı. El ve ayak parmaklarını aralarında zar var mı diye çekiştirdi. Hayati organlarının yerinde olup olmadığını anlamak için karnına ince iğ-

neler sapladı. Koltuk, altından bir hayli kan çekti demir bir kaba ve çocuğa verip kaynatmasını söyledi. Şakaklarına demir halkalar geçirdi, kulağına leylak rengi bir sıvı akıttı. Gövdesinin her bir yerini ölçtü, tarttı, penisini de, gereğinden fazla tutarak elinde, süje artık hiçbir şeye aldırış etmiyor bir halde olmasına karşın. Cerrah bütün aletlerini deri sandığa yerleştirip çıktıktan sonra, şeytan kaydı ve soğuk taşlar üzerine boylu boyunca uzandı. Bütün bu muayeneye şahit olan nöbetçi acımış olmalı ki, uzanmış tir tir titreyen yaratığın üzerine kaba bir keten battaniye örttü.

Günler geçti. Raşid bir köşeye büzülmüş, attıkları lahana köklerini ağzına tıkıyor, acele acele çiğniyordu. Duvarın tam üstünde bir demir parmaklık vardı, ahırın tavanı eğimli olduğu için yapının arkasındaki küçük sokakla aynı hizadaydı. İnsanlar orada diz çöküyor ve mahkûmu izliyorlardı. Yapraklar gibi toplanıyorlardı oraya. Denizin onlara getirdiği bu talihsizliğe söyleniyor, küfrediyorlardı. Yukarı yoldan atılan küçük taşlar demir parmaklıklarda takırdıyordu. Haykırıyorlar, içeriye sopalar savuruyorlar, taşlar atıyorlardı. Kimi diz çökmüş şefaat dilerken kimi de dur durak bilmeden lanet okuyordu. Denizlerin ötesindeki bir ormandan geldiğini biliyorlardı, bütün insanların karardığı ve şeytanın günah sarayında lüks içinde yaşadığı yerin çok güneyinden geldiğini. Onun bir bakışıyla bütün vücutlarında çıbanlar çıkacağını, bunların öylesine acı vereceğini ki ne çişlerini ne kakalarını tutabileceklerini biliyorlardı ama gene de toplanıp bakmadan edemiyorlardı.

Soğuk taş döşemede tıpırdayıp duruyordu yağmur, uyumak için köşeye çekildiğinde sular ensesinden sızıyordu. Kurbağaya dönüşmemek için bir bir ayağının, bir öteki ayağının üstünde hopluyordu.

On Yedinci Bölüm

Verner Heinesen gözlerini kısarak, hanın üst katındaki odasının penceresinden dışarıya baktı. Cam kasabayı gölgeleyen kahverengiler, sarılar ve yeşillerin kirleten döküntülerinden kararmıştı. Uzakta, kilisenin sivri kulesinin arkasında, kıyı boyunca kuzeyden güneye uzanan kum setinin sulara gömülü sırtı üstünde kırılan dalgaların ışıltısını görebiliyordu. Kuzey yönünde kasabanın merkezini oluşturan evler ve başka yapılar, tarlalara ve bataklığın uzun dalgalanan otlarına açılıyordu. İki hafta olmuştu buraya geleli ve evine dönmek için sabırsızlanıyordu. Aşağıdaki inişli çıkışlı taşların üzerinde kereste yüklü bir arabanın zorlukla hareket edişine baktı. Koltuğunun altında tavuk tutan bir kadın arabanın sürücüsüne seslendi.

Hâlâ yapılacak çok şey kalmıştı. Taşıma şirketi istediği malzeme ile ilgili siparişlerin çoğunu toparlamış, ertesi baharda gelecek büyük tomruklarla taşınması için de arabaları ve sürücülerini bağlamıştı. Her şey olabilir, diye düşünmekteydi. Gerekli olan, en ufak bir ayrıntısına dek her şeyi planlamaktı. O sabah teknik mühendis Andersson'la olan işlerini de halletmişti. Çalıştığı ve yaşadığı ev kilisenin batı yakasına bakıyordu. Oda büyüktü ve genişti; iki uzun tezgâh ve insanı etkileyecek büyüklükte, genç bir uşağın sürekli içini doldurduğu bir şömine bulunuyordu.

Andersson'un taştan yontulmuş gibi duran bir yüzü vardı, küçük gözleri birbirine yakın iki mavi sert midye kabuğu gibi duruyordu.

"Sen hırsları olan bir adamsın, Heinesen."

"Benim aptalın biri olduğumu mu düşünüyorsun?"

Andersson çenesini ileri uzattı ve bir süre uzaklara baktı. "Böylesi bir işe kalkışan bir kişi ya sersemdir ya çok cesur." Heinesen'e çevirdi bakışlarını. "Senin bunlardan hangisi olduğuna bir karar veremedim."

Heinesen sırtını şömineye vermiş, bir taburenin üstünde oturuyordu. Bu odayı seviyordu. Huzur veren, rahatlık hissi veren bir yanı, ayrıca saygı duyduğu bir yoğunluğu vardı. Karşısında sandalyesinde oturmakta olan adamı da beğeniyordu. Bu dünyada Andersson gibiler çok azdı ve çok seyrek karşılaşılıyordu onlarla. Böyle bir adama karşılık yüz asili verebilirdi.

"Planlar sağlam, diyorsun. Yapı dayanabilir mi?"

"Kendi başına yapı kuşkusuz sağlam. Eksiksiz bir iş yaptığını kabul etmeliyim."

"Anlıyorum ki, gene de bazı çekincelerin var."

Andersson sandalyesinde öne doğru eğildi. "Heinesen, bir konuda açık olmalısın. Böyle bir gözlemevi çok fazla dikkat çeker. Eğer başaramazsan... eh, adının karşılaşacağı üzücü durumları düşünmek bile istemiyorum."

"Andersson, buraya geliyorum çünkü senin yargılarına saygı duyuyorum, yani sadece denetleyici olarak da değil, becerinle ilgili olarak. Lütfen rahatça söyle, ne söyleyeceksen."

"Pekâlâ." Andersson ellerini kavuşturdu ve yeniden sandalyesine yasladı sırtını. "Aklımdan geçenleri söyleyeceğim. Herremand Heinesen, senin bu projen son derece tehlikeli. Mali bakımdan inanılmaz. Sen zengin bir adamsın, asil bir aileden sin. Ailenden kalma mülkler ve rahmetli amcanın çiftliğinin atları hatırı sayılır bir gelir getiriyor. Pek çok insan, senin yaşında, yerleşip rahatına bakmaktan ve bu rahatlığın tadını çıkartmaktan hoşnut kalır."

Andersson bir an sustu. "Sana sormak istediğim şu: Neden böyle zor bir işin içine giriyorsun?"

"Bu sorunun yanıtı çok açık. Şair olsaydım belki söylediğin hayat tarzıyla yetinebilirdim. Ben kalpsiz değilim. Biraz çaba göstersem kendi payıma, uygun bir karı bulabilirim ve, senin

de dediğin gibi, bu hayatın maddi rahatlığının içine bırakabilirim kendimi. Ama bu yeterli değil."

"Yeterli değil mi?" Andersson ağzının içinden güldü. "Sen yıldızların düşünü görüyorsun, Heinesen. Dikkat et onların ışığı gözlerini kör etmesin."

"Düş değil." Başını salladı Heinesen. "İspanyollar Yeni Dünya'da koloniler kurdular ve gümüşe kavuştular. Portekizliler Afrika'yı çevreleyen karanlığı yırttılar ve İran'ın doğu kıyılarına ulaştılar ve ardındaki okyanusa. Hayır, artık bu alanda yapacak bir şey kalmadı."

"Gerçekten mi?" Andersson Heinesen'in coşkusundan bir hayli eğleniyor gibiydi.

"Elbette," diye sürdürdü ateşli ateşli Heinesen, "iş devam edecek. Her kral işaret konulmamış bir köşe bulup bayrağını dikmek için filolarını gönderiyor. Ama yeni bir şey yok."

"Gökler yeni mi?"

Daha fazla sakin oturamayan Heinesen ayağa kalktı, elinde olmaksızın taburesini de devirdi kalkarken. Büyük şöminenin önünde gidip gelmeye başladı. "Polonyalının, Copernicus'un tanımladığı şekilde, doğruyu gerektiği gibi görmesine çok yakınlaşmıştı. Umutlarını yitirdi, anlamıyor musun? Korktu. O nedenle bir hükümdardan ücret alan bir bilimadamından hayır gelmez. Sadece kendi çıkarlarına hizmet eden şeyin peşine takılırlar."

"Anladığım kadarıyla Tycho Brahe'yi ima ediyorsun."

"Yaşlı 'Demirgaga'yı." Heinesen'in gözü ışıldadı. Sinirli bir kahkaha attı ve eliyle burnuna dokundu.

"Ucunu gençliğinde bir düelloda yitirmiş."

"Sen onun Zealand'da çömeziydin."

"Hven adasında."

Andersson ateşi dürttü. "Düello yapmak bir insanın cesaretsiz olduğunu göstermez hemen."

"Belki bir açıdan haklısın. Mesele şu ki uzlaştı o."

"İstediğin bu mu?" diye ağır ağır sordu Andersson.

"Eskilerin bildiğini kanıtlamak istiyorum, Hermetica metinlerinin gösterdiğini, Copernicus'un haklı olduğunu, güneşin her şeyin merkezi olduğunu."

"Heinesen, cesaretine, bu işe gönül koymana hayranım ama bu konuyu ele almak, Kilise'yi karşına almak olacak."

Heinesen yılgıya kapıldı. Andersson'un kendisine bir lokma moral destek vereceğini gerçekten ummuştu.

"Tycho öldü değil mi?" diye sordu Andersson.

"Sürgünde, acıklı bir halde, yedi yıl önce, Prag'da."

"Neden sanki seninle eski efendin arasında halledilmemiş bir mesele olduğu izlenimi var bende?"

"Ben sadece bir asistandım, başka bir şey değil. Asaletmeapları tarafından sık sık hatırlatıldığı gibi, onun çevresine kabul edilme lütfuna mazhar olmuştum." Heinesen'in gözleri daldı uzun taş koridorlar boyunca uzaklaşan ayak seslerini, Uranienborg'un büyük salonlarının pencerelerinden süzülen ışıkları anımsayınca. "Çok daha fazlası yapılabilirdi. Elbette, çok şey başarırdı ama bir uzlaşma yapmaya direnmenin yolunu bulabilirdi. Yaptığı işten herkesin hoşnut olmasını istiyordu."

Andersson'un konuşmadan sıkılmaya başladığı fark ediliyordu. Ayağa kalktı ve işe girişmesi gerektiği konusunda birkaç söz etti. Heinesen'i kapıya kadar geçirdi.

"Kendi küçük yıldız imparatorluğunu kurmak istiyorsun ve buna girişecek kadar da gençsin. Ama bu işe girişmek için en doğru mevsimi seçmeyi sakın ihmal etme." Gülümsedi. "Kim bilir, belki başarırsın bile."

Heinesen, yöneltilen alaya aldırmazlıktan geldi. "İçinde yaşadığımız çağ, Andersson, tarihsel bakımdan çok heyecan verici. Gelecek yüz yıl içinde kendimiz hakkında çok şey öğreneceğiz, zamanın başlangıcından bu yana öğrendiklerimizin tümünden daha fazla."

Kapının vuruluşu Heinesen'i daldığı düşüncelerden çekip aldı ve o güne getirdi.

"Kim var orada?" Sert bir sesle seslendi. Klinke kapıyı dikkatle iterek ve şapkasını çıkartarak içeri girdi. Heinesen bir süre boş boş baktı ona. O daha küçücük bir çocukken, Klinke amcasının hizmetindeydi. Çocukken, kız kardeşiyle birlikte yaptıkları seyrek ziyaretlerden anımsıyordu onu. Klinke ke-

derli kederli odayı gözden geçirdi, genç efendisinin pek iyi bir ruh hali içinde olmadığının farkındaydı. Kirli sakalı, kalm çizmeleri ve deri yeleğiyle, küçük odayı bütünüyle dolduruyor gibiydi. Heinesen gülümseyerek selamladı onu. "Ön taraftan ne haber, Klinke?"

"Arabalar yüklendi, hareket için emir vermeni bekliyorlar efendim."

"Öyleyse, beklemeden hareket edelim. Bir an önce çalışmaya başlamaya can atıyorum."

"Pekâlâ efendim."

İki tekerlekli hafif arabaya binerken, malları daha sonra hareket ederek kuzeye taşıyacak ağır araba topluluğunu gözden geçirdi. Birden bir fikir geldi aklına, dizginleri bıraktı. Klinke'yi yanına çağırdı.

"Belediye Reisi'ne git ve onunla gizlice konuş. Ona, daha önce konuşmuş olduğumuz satın alma işini gerçekleştirmeye karar verdiğimi söyle. Çok dikkatli olmalısın Klinke, hareketlerin hiç dikkat çekmemeli. Belediye Reisi ne dediğini anlayacak ve gerekli düzenlemeleri yapacak. Söz konusu kişi senin hizmetine girecek."

Klinke'nin kestane rengi iki gözünün arası, şaşkınlığını dışa vuracak şekilde kırıştı. Heinesen, onun omzuna vurdu. "Kederlenme Klinke, seni o batıl inançlı kocakarılarla bir tutuyor değilim." Ve bunu söyledikten sonra, sürdü arabayı, başını arkaya çevirerek ettiği son bir söz Klinke'nin yüzündeki şaşkınlığı daha da artırdı. "Sandığı da unutmamalarını söyle." Atlar giderek hızlanırken, kasabanın parke taşları üzerinde takırdayarak ilerledi.

Ertesi sabah, şafaktan hemen önce, ıslak ahırın küçük çatlak kapısı hızla açıldı. Telaşla içeri giren bir nöbetçi, elindeki battaniyeyi yabancının başına attı, bir beygirin üstünü örter gibi. Yanındaki, mağaraya benzeyen ambardan kapıya ve dışardaki alçak rampaya çıkartmasına yardım etti adamı. Dışarı çıktıkları taş kemer kırık kenarlarında şafağın ilk ıslak ışıklarını yansıtıyordu. Ahırların ardındaki düz alanda kalın tekerlekli, iki yanında parmaklıkları olan kısa boylu kaba saba bir araba duruyordu. İki iri at sabırla bekliyordu. Raşid başında duvak

gibi örtülü battaniyeyle, çıplak ayaklarıyla basamakları sendeleyerek çıkarken, bir nöbetçi koltuğunun altına bir somun sıkıştırdı. Arabanın yanında Klinke, yüzünde ciddi bir ifadeyle tek başına duruyordu. Yaklaşmakta olan kişiye baktı. Sonra geriye çekilip arabanın arkasını işaret etti. İki nöbetçi arabanın arkasına tıktılar Raşid'i dertop ederek, orada bir adamla bir de çocuk bekliyordu örtünün altında. Klinke yelken bezini sımsıkı bağlayıp sardı arabaya, sonra yerine tırmandı, dizginleri sallayarak atları uyandırdı. Ağır tekerlekler döndü ve araba ağır ağır hareket etti, güneş tek gözünü açana kadar da hiç dikkat çekmeden kasabadan çıktılar.

On Sekizinci Bölüm

Adı Martin'di ve köy kilisesinin arkasındaki mezarlıkta yatan dedesinden almıştı adını. Çayırlıkta kıvrılarak küçük gri yapıya doğru ilerleyen patikada birlikte yürüyorlardı. Hasan, temiz havaya ihtiyacı olduğuna karar vererek, işini bırakmıştı. Pek çok kez mutfak penceresinden kiliseye baktıktan sonra orayı ziyaret etmenin zamanının geldiğine karar vermişti. Alçak bahçe kapısını daha yeni kapatmıştı ki arkasından, yolun alt yanından çocuk seslenip selamlamıştı onu. Hasan yanma gelmesini bekledi. Hafif bir yağmur yağıyordu ve kayganlaşmıştı yoldaki döşeme taşları yağmur suyundan.

"Burada bir zamanlar dans edilirmiş," diye sözüne devam etti Martin, biraz soluklanınca, "eski günlerde."

"Büyükbabanlar mı?"

"Hayır" diye güldü oğlan. "Dinsizler. Burada dans ederlermiş, çırılçıplak. İnsan da kurban ederlermiş."

"Eh, pek çok kilise eski tapınma alanları üzerine kurulmuştur."

Martin ellerini ceplerine soktu ve Hasan'ın önünde geri geri yürümeye başladı. "Görüyorsun değil mi? Burada biz de bir iki şey biliyoruz."

"Bir an bile bundan kuşkum olmadı."

Kilisenin önüne ulaşmışlardı. Asıl yapı kabaca yontulmuş büyük kireçtaşı bloklarından dörtgen şeklinde yapılmıştı.

"Küçük bir balık" dedi Martin, taşın içinde duran belirgin kavkıyı parmağıyla dürterek.

"Yumuşakça, balık değil."

"Yumuşakça?"

Hasan omuzlarını silkti, "Deniz kabuğu. Deniz kıyısında bulunur hani." Kilisenin çevresinde yürümeyi sürdürdüler. Özgün yapıya ekler olmuştu; büyük bir olasılıkla birden fazla hatta.

"Bütün bunları nereden öğrendin?"

"Malum yerlerden. Okul, yüksekokul, üniversite." Martin'e baktı. "Kaç yaşındasın sen? On altı, on yedi?"

"On sekiz."

"Okulu bitirdin mi? Ne yapmayı düşünüyorsun?"

"Hiç fikrim yok." Martin çarpık çarpık gülümsedi ve elini uzatıp kiliseye dokundu. "Ee, ne düşünüyorsun?" diye sordu işaret ederek, "Sence yeterince ilginç mi?"

"Elbette" diye başını salladı Hasan. "Okumam gereken onca kitaptan bir an uzaklaşmak için iyi bir tatil. İçine de baksam iyi olacak."

Bir korna sesi geldi yoldan ve Martin birisine el salladı. "Gitmeliyim."

"Dinle" dedi Hasan, dönerek, "Bilmiyorum ama, eğer ilgileniyorsan, kazıda bir yardımcıya daha ihtiyaçları olup olmadığını sorarım."

"Sahi mi?"

"Elbette."

Başı inip kalktı ve yağlı saçları düşerek yüzünü kapattı Martin'in. "Bayılırım."

"Okey, onlarla konuşurum."

"Okey." Birkaç kez tekrarladı bu kelimeyi ve gitmek için döndü. "Teşekkürler" diye bağırdı kapıda. Hasan elini salladı. Bir kapının çarptığını duydu ve bir motor sesi ilerleyip uzaklaştı.

Kilisenin içerisi karanlıktı ve tahta cilası kokuyordu. Arkalıkları yüksek, koridora açılan küçük kapıları olan boş sıralar vardı. Hasan çengeli kaldırdı ve içeri girdi, kilisenin arkasına yakın bir sıraya oturdu. Serin ve sessizdi içerisi ve gerçekten hemen hemen çıplaktı. Üzerinde en son okunan ilahilerin yazılı olduğu bir levha duruyordu. Kilisenin tarihini araştırmayı yaz-

dı aklının bir köşesine. Martin'in hakkı vardı belki de, bir zamanlar bu yerde dinsizler ayin yapmışlardı.

Derin bir soluk aldı ve yeniden düşüncelerini Verner Heinesen üzerine topladı. Ne elde etmeye çalışıyordu acaba, bu ne idüğü belirsiz yerde bir tür gök gözlem kulesi kurmaya çalışmakla? Ve pirinç aletin üstündeki isimle ne ilişkisi vardı? Aşağı yukarı dört yüz yıl önce, buralarda neler olmuştu?

Nasıl bir adamdı Heinesen acaba? Hasan onun Hven'de Tycho Brahe'ye yaptığı çömezlik hakkında bazı bilgiler toplayabilmişti. Kız kardeşine yazdığı kesin olan bazı mektuplar Helsingor yakınlarındaki özel bir müzede ortaya çıkmıştı. Bütün zamanların en tanınmış astronomlarından olan Brahe, belli ki birlikte çalışılması pek de eğlenceli bir kişi değilmiş.

Tycho Brahe Skåne vilayetinde, asil bir ailede dünyaya gelmişti, burası şimdi İsveç'e aitti ve Kopenhag'ın doğusuna, Øresund'un karşısına düşüyordu. Hven adası ona II. Frederik tarafından 1576 yılında kaydı hayat şartıyla verilmişti. Ayrıca araştırmaları için Norveç'te geniş bir arazi ve ayrıca Roskilde'de bir mülk, bunlara ek olarak da Baltık Denizi'ne açılan boğazdan geçiş yapılan gemilerden alınan gümrükten de iki bin altın bağlanmıştı. Yıllarını önce gösterişli Uranienborg'un sonra da Stjerneborg'un kuruluşlarına harcamıştı. Hven'deki topluluk, zanaatkârlar, öğrenciler, Avrupa'nın dört bir yanından gelen asiller, hatta İngiliz kralı I. James'den oluşmaktaydı. O zamanlar Avrupa'da Hven'le boy ölçüşebilecek bir başka bilim merkezi yoktu. Burada Brahe, nezaret ettiği ne varsa hepsinin taçsız kralıydı: yapıların, değirmenlerin, göletlerin, bahçelerin, pınarların ve baskı makinesinin. Ölçüm aletleri için bir cer atölyesi bulunuyordu – devasa gökküreler ve ölçüm kadrantları için. Kimya laboratuvarları, çiftlik hayvanları ve balık avlakları vardı. Ada kendi kendine yetiyordu; dahası, matbaa için gereken kâğıdı bile kendileri yapıyorlardı.

Bin beş yüz doksan altı, ve on dokuz yaşındaki IV. Christian sonunda tahta geçiyor. Christian Heinesen'le aynı yaştaydı; 1577 yılında doğmuştu, yani babası II. Frederik öldüğünde on bir yaşındaydı. Tycho Brahe'nin çalışmalarını destekleyen Kral Frederik'ti. Aradaki yıllarda genç kralın işlerini bir konsey yö-

netmişti ve Brahe pek de sevilmiyordu; hatta ölen kralın ona olan ilgisine açık açık karşı çıkıyorlardı. Her bakımdan kolay biri değildi Brahe ve kendine düşman edinme işini de iyi becermişti. Bunların çoğu da artık genç kralın çevresinde toplanmıştı. Astronom için hava değişiyordu. Roskilde'deki kilisenin harap olmasına göz yummakla suçlandı. Ayrıca Hven'deki küçük yerel topluluğu sömürmekle de suçlandı; simya ve astroloji ile haşır neşir oluşunun yarattığı sorunlar korku salıyordu. Ayrıcalıkları ve geliri ağır ağır elinden alındı. Nesi var nesi yok, bütün araçlar da dahil, toplayıp, sadece yerinden oynatılamayanları bırakıp Prag'ın yolunu tuttu. İmparator II. Rudolph şatolarından birini vermişti ona ve Brahe 1601'de idrar kesesinin patlamasıyla ölene dek de orada kaldı.

Hasan bir şeyi daha not etmişti: Brahe'nin doğumda ölmüş bir erkek ikizi vardı.

Hasan eve ulaştığında akşam olmak üzereydi. Telefon çaldığında daha çalışmaya yeni oturmuştu. Karısıydı, Lisa.

"Neredesin?"

"Kız kardeşimin evindeyim. Galiba burada bir süre kalacağım."

"Anlıyorum."

"Bilmek istiyorum... Ne yapmayı düşündüğünü bilmek istiyorum."

"Bilmiyorum. Yani, şu ara çok meşgulüm."

"Daha ne kadar kalacaksın orada."

"Bilemiyorum."

"Bana şunu söyle. Sanıyorum sormaya hakkım var. Ona âşık mısın?"

Hasan boş ekrana baktı kaldı. İmleç yanıp sönüyordu.

"Orada mısın?"

"Evet" diyebildi sonunda. "Burdayım."

"İstediğin kadar kal" dedi kadın. "Sadece seni sonsuza dek bekleyeceğimi sanma."

Bir klik sesiyle kapandı telefon. Güneş batmıştı. Oda sessizdi. Olduğu yerde kaldı. Hiçbir şey yerinden kıpırdamıyordu.

On Dokuzuncu Bölüm

İkindinin geç vakitleriydi, Klinke küfrederek atları hızlandırdı. Araba gölü sıyırtarak geçip kıvrım kıvrım yoldan tepeye yol alıyordu. Muşamba örtünün altından dışarıya bakıyordu Raşid, ağaçların arasından gölün oval görünümüne. Yorgun atlar zorlanarak yol alıyordu dikelen ağaçların arasından, seyrek ağaçlı, rüzgârın silip süpürdüğü bir tepenin başına.

Önlerinde büyük bir ev vardı.

"Helioborg" diye homurdandı Klinke. Yanında, kendilerine katılan adamla oğlan oturuyordu. Baba uyandı sarsılarak ve oğlan gerindi. Raşid, kireç çuvalları ve çivi sandıklarından oluşan eğri büğrü yatağına uzandı. Döndü ve tepeye bakmak için başını kaldırdı.

"Güneş Kalesi" diye biliniyordu, doruğu geniş, yuvarlak bir tepenin üzerindeki bir düzlüğe yerleşmişti, durgun göle bakıyordu. Atlar hafif bir dörtnalla dolaşıyordu düzlükteki tarlaları, bir o yana bir bu yana koşturuyorlardı, yelelerini savurarak. Hava giderek soğuyordu, ıslak, ısırgan, ta kemiğin içine işliyordu. Araba taşlar üstünde, sert tekerlek izlerinde hoplaya zıplaya ilerliyor, Raşid'in kemiklerini eklemlerinden ayıracakmış gibi oluyordu. Tepenin başının hafif eğimini tırmanırlarken, Raşid suyun sakin uzanışını ve bu ıslak çayırlarda mutluymuş gibi görünen atları izledi. Kalın, tıknaz bacaklı, güçlü kuvvetli yaratıklardı. Kaç tane olduklarını saymaktan hemen vazgeçti. Ev yakınlaşırken, bunun tek bir yapı değil, kare şeklinde, parke taşı döşeli bir meydanın çevresinde düzenlenmiş birbiri-

ne bağlı ufak binalar ve ahırlarla samanlıklardan oluştuğunu fark etti.

Yağmur suyu küçük gölcükler oluşturmuştu, ağır tekerler atlaya zıplaya geçiyordu aralarından. Araba ana binanın önünde durabilmek için geniş bir yay çizdi. İki kadın gelenleri seyretmek için durup ellerindeki süt güğümlerini yere bıraktı. Yağmur durmuştu ve güneş, parlak ışın saçılışları olarak bulutların örtüsünü delip geçiyordu. Muşamba bir yana çekildi ve Raşid gözlerini kırpıştırdı, bu yeni yerin boyutlarını, görünümünü seçebilmek için. İki kadın, daha sonra işçilerin barınağı olduğunu keşfedeceği alçak uzun bir yapının önünde durup kalmışlardı. Bütün bu yerin, uzun süre yağmurda ve rüzgârda bırakılmış ya da belki onu yuvaya dönüştürecek bir öğeden yoksun olduğu için, kısır bir görünüşü vardı. Ana yapı güneye bakıyordu ve o zamana dek gördüklerinden büyüktü ama o da onu nerdeyse çevresindeki doğanın bir parçası gibi gösteren ahşap ve balçık sıvamanın kırılganlığıyla oluşmuştu ötekiler gibi. Raşid yere inerken zincirleri şakırdadı, herkesin gözünün üzerinde olduğunun farkındaydı. Kadınlar, şaşkınlıktan dilleri tutulmuş, bakıp kalmışlardı. Hatları kaba, derileri solgun ve ıslak gibiydi. Raşid onlara dosdoğru bakmaya cesaret edemedi; sadece gözlerinin ucuyla inceledi, bu içgüdüyü kendini korumak için geliştirecekti ilerde.

Klinke'ye seslendiler ve Şeytan adına yanında ne getirdiğini sordular. Klinke yanıt olarak onlara sert bir buyruk verince güğümlerini alıp yürümeye başladılar. Meşguldü artık, arabanın çevresinde dolanarak, ipleri çözüyordu ve boşaltmaya yardıma gelmeleri için sesleniyordu. İki adam geldi ve bir süre elleri bellerinde durup Klinke ile karşılıklı bir iki konuştular, o sırada öteki arabalar da gelmişti. Avlu hareketlenmişti. Klinke'nin yanında yolculuk yapan oğlanla babası taşımak için ellerine bir şeyler aldılar, kendilerine bir görev verildiği için mutlu görünüyorlardı. Yapılar topluluğunun doğu yakasındaki büyük ahıra doğru zorlukla yürüdüler.

Raşid zincirlerinin çözüldüğünü hissetti. Demir halkaların havada bir yarım daire çizdiğini gördü ve arabaya düştüklerinde çıkan takırtıyı duydu. Geniş, yuvarlak omuzların gölgesi çe-

kilirken, Klinke'nin uzun bir nefes verdiğini işitti. Ev önünde yükseliyordu. Bakışları ön basamakların gri taşlarından yukarıya doğru yükselirken zeytin yeşili kapıya ulaşan demir korkulukları geçti, çerçeveyi ve taşın üzerine kazınmış ismi geçti. Birbirinin içine geçmiş tahta kirişler kalın bir aşıboyası rengindeydi. Latalar birbirlerinin üstünü kesiyor, kireçlenmiş üçgenler ve karelerden bir örgü örüyordu. Dışa çıkmış kirişlerden birinin bir köşesinde gümüş rengi bir yağmur damlası asılı kalmıştı. Üst kat boyunca sekiz pencere vardı. Saymıştı.

Barınak büyük, in gibi bir yerdi. Ilık tutsun diye yere tümüyle saman serilmişti. İçerisi ahırı hatırlatır bir şekilde tahta separasyonlarla küçük odacıklara ayrılmıştı. Karanlığın içinden yüzler beliriyor ve önlerinden geçirilmekte olan Raşid'e bakıyordu. Bazı adamların aileleri vardı ve hep birlikte bir bölmenin tümüne doluşmuşlardı ama pek çok bölme boş durmaktaydı. Küçük çocuklar koşarak yanlarından geçti; birbirlerini kovalıyorlar, kahkahalar atıyorlardı. Ahşap bölmelerin eni üç adım sürüyordu. İçlerinde yaşandığını gösterir pek az işaret vardı, bir yerde bir giysi yığını, başkasında bir çuval, ama çoğunda üzerinde uyunan ot şilteler duruyordu. Raşid kendini en dipteki, duvarın yakınındaki bir bölmenin ağzında buldu. Klinke yeri işaret etti, sonra da uyumayı gösteren işareti yaptı, elleriyle yüzünü kapadı. Nemli ve karanlıktı ama aldırmıyordu bile buna. Ayak bileklerindeki zincirlerden kurtulduğundan beri hissettiği hafiflik duygusunun tadını çıkarıyordu. Baktığında, öteki adamın hâlâ kendisini seyrettiğini gördü. Klinke bir şeyler mırıldanıp topukları üzerinde döndü ve gölgelere karışıp gitti. Raşid'in giysileri, tümüyle, bir felaket halindeydi. Uzun yün entarisi giysi denemeyecek kadar delik deşikti ve eski at çulunu öyle bir tutuyordu ki üstünde, bıraktığında bütün giysileri, açılıveren bir düğüm gibi üstünden dökülüverecekti.

Elleri ayakları yara bere içindeydi. Ön dişi oynamış, sallanıyordu ve bütün gövdesinden iğrenç bir koku yükseliyordu. Yıkanmayalı bir ayı geçmişti. Ölü gibi koktuğuna karar verdi. Görünümü ise daha beterdi. Saçları uzamış, düğüm düğüm olmuştu ve Raşid bir sürü küçük hayvanın sakalını kendilerine yaşam alanı seçmiş olduğunu keşfetmişti.

Kendisine ayrılan köşeye emekledi, top gibi kıvrıldı ve uyudu.

Klinke ertesi gün bir tomar giysiyle geri döndü – kalın yünden yapılmış bir pantolon ve at kılından yapılmış bir iş gömleği. Başka çaresi olmadığı için giysilerinden arta kalmış incecik paçavraların üstüne geçirdi bunları Raşid. Pantolon çok büyüktü, onun için olabildiğince yukarı çekti ve belini bir iple bağladı; paçalarını da iyice kıvırdı. Yeni ayakkaplarınm sert derisine sığdırabilmek için ayakparmaklarını topladı. Oğlanın kendisine baktığını fark etti. Gülümsüyordu. Raşid de gülümsedi ona.

Bütün avluya hâkim olan büyük yapı besbelli efendinin eviydi. Güneye, bir yanını barınağın öbür yanını ise uzun bir ahırın oluşturduğu meydana bakıyordu. Güney kenarda ise çevresi duvarlarla çevrili bir kapalı alan vardı ve burada birkaç araba durmaktaydı. Klinke'nin omuzlarının güçlü görünümü ardında giderken, Raşid bir o yana bir bu yana dönüyor, gördüğü her şeyi aklına yerleştirmeye çalışıyordu. Ördekler bir su birikintisinden ötekine taşınıyordu. Hava durgundu ve yüzüne vuran güneş sıcaklık duygusu veriyordu. Yaz geçmişti, güneş ışıkları keskin ve berraktı, hava güzün serinliğini taşımaya başlamıştı. Ana yapının sağ yanındaki aralıktan bir patika tepeye doğru tırmanıyordu kıvrıla büküle. Bir dizi kayın ağacını geçtiler ve tepenin açıklığına çıktılar.

Yukarda, dağın yamacı kımıl kımıl, hareket eden küçük noktacıklarla. İnsanlar göğüsleri çıplak çalışıyorlar ve bütün bu işin üzerinde ter ve insan sesiyle oluşan hoş bir hava asılı. Raşid merasimsizce aralarına katılıyor. Bir kürek veriyorlar eline ve kazması gereken yeri gösteriyorlar.

Haftalar geçtikçe bu toprağın lezzetini alacak. Tatlı, titreşimli çınlaması metalin çimende ve toprakta. Avcundaki kabarcıkları hissetmek, yüzülen parmaklar ve omuzlardaki sızlama. Güneş mırıltılı kavsini ufka doğru tamamlamaya başlarken, Raşid el-Kenzi tepenin yamacındaki çok organlı kımıltılı yaratığın bir parçası oluyor. Yamaç, ağır ağır, gövdesine uzanan ellerin ağırlığına boyun eğmeye başlıyor. Sonsuzluğun sabrıyla bu saldırının altına bıraktıkça kendini, hendekler derin izler gibi akıyor onun etinde.

Raşid giderek birlikte çalıştığı kişilerin huylarını öğrenmeye başladı. Yan yana çalışırlarken çok az ilgi gösteriyorlardı ona, çünkü her birinin önündeki görev tepede işaretlenmişti. Şafak sökmeden kalkıyorlar, soğuk karanlık hücrelerinde uykulu uykulu ağır aksak hareket ediyorlar, büyük şöminenin ve ortak yaşama alanı sayılacak masanın önünden geçiyorlardı. Bir çanak dolusu yağsız çorba ve bir parça kara ekmek vermişlerdi. Tek başına oturdu, başını önüne eğdi ve tadını çıkarttı her yudumun, tuzlu ekmeğin her lokmasının. Konuştuklarını, söz attıklarını duyuyordu ama onlara aldırmamayı öğrenmişti. Bir rüzgâr sağanağı gibi gelip yanından geçmesine izin vermeyi öğrenmişti. Basit insanlardı onlar ve bu insanların davranışlarından hiçbir şeyden korkmasına gerek olmadığını biliyordu. Kim olduğunu, neyin nesi olduğunu bilmiyorlardı. Bilmediklerine dikkatle yanaşıyorlardı ve böylece sessizliğin gücüne saygı göstermeyi öğrendi. Onlara bakmadan gözlüyordu onları, çünkü davranışlarını merak ediyordu. Kadınlarına olan davranışları eğlendiriyordu onu, çünkü erkekler onların iltifatını kazanabilmek için sürekli birbirleriyle rekabet ediyorlardı. İbn Fadlan'ın 300 yıl önce Rûm diyarına yaptığı yolculuğu anlatışını anımsadı ve bu enlemin kadınlarının, gizlice yapıyor ve birbirleriyle bir ilişkileri yokmuş gibi davranıyor olmalarına karşın, seçtikleri herhangi biriyle çiftleştiğinden kuşkulandı. Bu konuda onları sınırlayan ne bir yasa ne de inanç var gibi görünmüyordu. Kimin kimle evli olduğunu çözememişti ve bütün gün avluda koşmakta olan çocukların aidiyetini de anlamamıştı, tahminde bulunmaya bile kalkışmamıştı. Buradaki insanların karaya ilk çıktığı liman kasabasındakilerden farklı oldukları dikkatini çekmişti. Görüldüğü kadarıyla burada onlar da yabancıydılar ve gelip geçici işçilerin aldırmazlığı vardı üstlerinde, yolculuklarında gördüğü benzerlerinde fark ettiği gibi.

Gösterdikleri çabanın neye hizmet ettiği hakkında en ufak bir fikri yoktu. Yeri kazıyarak düzlüyorlardı, çalı çırpıyı, zayıf eğri büğrü ağaççıkları, çürüyen ölü ağaçları temizliyorlardı. Kayaları kazıp çıkartıyorlar, geniş bir düzlük yaratıyorlardı. Bir tür yaşam alanı yaptıklarını sanıyordu. Ne için kullanılacağını merak etmekteydi. Tepenin en uç noktasından her yana

görüntü uzanıyordu hiç engel tanımaksızın. Düz bir ülkeydi burası, dikkat çekici hiçbir yükselti yoktu. İnsana, gözleri o kadar uzağa erişebilse doğruca denize bakabileceği izlenimi vermekteydi.

Ağır ağır, günlük yaşamın alışverişleri içinde, yan yana çalıştığı adamların saygısını kazanmaya başladı. Hiç yakınmıyordu, kendisine verilen hiçbir görevden yüksünmüyordu ve sıkı çalışıyordu. Gelecekle ilgili hiçbir şey düşünmüyordu, kaçmayı getirmiyordu aklına. Gücünü kazanmak için zamana gereksinimi vardı, bulunduğu yeri tanımalıydı.

Bir süre sonra günler kısalmaya geceler uzamaya başladı. Karanlıkta çıkıp iniyorlardı tepeyi artık. Hava birkaç gün parlak gitmiş, sonra yağmurlar gelmişti; ince, sert, çivi gibiydi ve soğuktu, parmakları sızlatıyordu, ateşte yanmış gibi ısırıyordu. Raşid'in düşünce yetisi bir hayli düşmüştü. Kendisini biraz olsun ılık tutabilmek için pantolonunun ve ceketinin içine saman dolduruyordu. Bütün çabası gövdesini biraz olsun rahatlatmaya yönelikti, bu hiç de konuksever olmayan iklimde sağ kalmaya yönelikti.

Her şeyden çok yaşamın bu yeni imkânına teşekkür ediyordu, denizden çıktığında yüz yüze geldiği acımasız ve acı verici ölümden kurtulduğuna.

Yirminci Bölüm

Ayın kemikleri ak gümüşten yapılmış. Atak bir hırsla parlıyorlar. Sivri uçları keskin keskin dışarı uğramış, bu dünyanın gergin davulunu delip geçmekte. Bu kertenkelenin gözü kahramanımızın yatmış çürümekte olduğu kafesin çubuklarını buluyor. Ve eğer ayın kemikleri gümüştense, güneşin yüreğinin taştan olması gerek. Raşid el-Kenzi o anı anımsıyor uykusunun içinde. Gövdesi son nefesle ölüm arasında bir yerlerde kalakalmış. Yedi denizleri geçtiğinin düşünü görüyor ve yeşil okyanusun efsunu aklına nakşediliyor. Toprak dokunmuş ona, dedikleri gibi. Sanrılar içinde ve görüşü bulanmış durumda. Teni yanıyor. İlk ayak bastığı limana geri döndü artık. Hayvan kokan bu küçücük odaya kapatıldı. Kapısını sadece lahana kökleri, patates kabukları, balık derileri, kuru ekmek parçaları atmak için bir kova geçecek kadar aralıyorlar. Ölümcül bir bulaşıcı hastalık taşıyıcı olmasından korkuyorlar. Hâlâ yaşayıp yaşamadığını anlamak için bir köşeye çekilsin diye sopayla dürtüyorlar. Çoktan öldüğünün ve dünyaya bir hayvan olarak yeniden geldiğinin farkında değiller.

Parmakları kıvrıldı, çökmüş omuzları güneşin dokunuşlarının özlemiyle sızlıyor. Boynundaki damar yaşamının sayfalarını tek tek sayıyor. Ağır ağır telaşlı seslerin onu en derin uykusunda uyandırdığı şamatayı anımsamaya başlıyor. Kimisi üstüne basıyor, çevresindeler, her yerdeler, kımıl kımıl kol ve bacak. Gemi parçalanmakta ama bu artık denizin ve doğal etkenlerin ürünü değil: ufacık böcekler, insanlar, sıçanlar gibi koşuştura-

rak, kalandan en iyisini alabilmek için telaşla birbirlerini çiğnemekte. Tahta kıymıklara ayrılıyor, çiviler kağşayıp yerlerinden fırlıyor, yelken bezleri lime lime ediliyor, duvarlar yıkılıyor. Ayak sesleri koşturuyor dört bir yanında, aşağıda ve yukarda. Kendini karanlık bir köşeye sürüklüyor, dizlerini karnına çekip top gibi yapıyor kendini.

Nasıl bir incitici kader geldi başımıza? diye sordu kendi kendine. Lostromonun bütün giysilerinden soyulmuş, çıplak, katılaşmış, şişmiş gövdesi yatıyor yanında. Çıplak gövdesinde ölü okyanusların koyu yeşil ışıltısı var. Bir kadın, kokuya karşı yüzüne bir bez parçası tutmuş, kapıdan çıkıyor. Geriye dönüyor ve bir an için göz göze geliyorlar. Gülmeyle korku arası bir çığlık atıyor kadın. Raşid cesede sarılıp onu kendine çekiyor. Gövde sertleşmiş ve soğuk kildenmiş gibi, iliğinden boşalmış yaşamı. Uzun, kapkara bir sülük ölü baldırdan karnına doğru tırmanıyordu. Bir çığlık atarak, vurup uzağa attı Raşid onu. Duvara yakın, gölgeler arasına çekti gene kendini, gemide, çevresinde, kımıldanan insanların seslerine kulak vererek. Kendisi de boğulup ölmüş olanlar arasında.

Ağır ağır, geminin artık kımıldamadığını fark ediyor. Su yok artık. Karaya oturmuşlar. Başında duyduğu ayak sesleri yaşayan insan ayak sesleri. Dizleri üstüne çöküyor ve dar pencerenin önünden dalgalanır gibi geçen martıyı görüyor. Bunun kısalığı özgürlüğünün artık sınırlı olduğunu gösteriyor. Karanlık koridorda kararsız dururken, başının üstündeki ambar kapağından buğulu, puslu bir ışık dökülüyor. Sesler duyuyor üstünde. Etrafındaki her şey soyulup soğana çevrilmiş. Fenerler, köşebentler, çiviler, tahta. Geminin gövdesinde iri boşluklar var. Elle, dişle sökülebilecek değerli ne varsa alınmış, geride sadece kan, saç ve deri kalmış çılgın telaşlarından. Ölü olduğu düşünülerek bırakılmış. Karanlığa kadar beklemeli ve sonra çıkmalı dışarıya. Ama elleri uzanıyor bile merdivene. Kulaklarında uğulduyor bir rüzgâr. Geminin gövdesinde, ön ambar kapağının olduğu yere doğru ilerliyor. O yaratıkların seslerinden uzaklaşıyor. Yüreği düşünebildiğinden de hızlı atıyor. Duvarın kenarına tutunup kendini çekiyor ve sakınarak başını dışarı çıkartıyor.

Işık burda köreltici. Güneş parıldıyor, can acısıyla gözlerini maskeliyor eliyle. Önünde bir kumlu kıyı uzanıyor, geniş, göz alabildiğine ve bembeyaz kumu. Güverte onlarla kaynıyor, garip yaratıklar, ağır, koyu renkli, alışık olmadığı, biraz da itici giysiler giymişler; önce kokuları çarpıyor bir yumruk gibi. Görünüşleri sonra. İri yarılar. Saçları kirli saman rengi. Tenleri bembeyaz. Elleri büyük ve gövdeleriyle bir uyum göstermiyor. Tir tir titreyerek, yeniden geminin gövdesinin güvenliğine indiriyor kendisini. Oturuyor, dinleyerek, sırtını geminin gövdesine yaslayıp, insanla hayvan arası, tiz bir çığlık duyuluyor. Ölü denizcilerin hortlakları. Bunun Darius Reis'in maymununun sesi olduğunu anlaması epey bir zamanını alıyor.

Işık kafasını karıştırıyor. Belki hâlâ gece de saçlarından gelen ışık köreltmiş dünyayı. İleriye doğru emekleyerek ilerliyor, yeniden tırmanıyor yukarıya, başını kısa bir süre dışarı çıkartıyor. Fark etmemiş gibiler varlığını. Maymunu pruvaya sıkıştırmışlar, uzun çubuklarla dürtüp duruyorlar. Bütün dikkatlerini buna vermişlerdi ve bundan cesaret alarak, kapaktan dışarı attı bir bacağını, doğruluyor. İnsandılar, sadece insandılar, daha önceki liman şehirlerinde gördüğü *efrenci*'ler gibi. Kadınları ve çocukları da fark ediyor şimdi. Telaşla, ürküntüyle çevresine bakınıyor, neyin şahidi olduğunu kavramaya çalışıyor. Geçmek isterlerken ellerindeki çuvallarla ve garip yüklerle itiyorlar onu. Birisi bir kucak battaniye taşıyor. İki kadın kocaman bir elbise dolabıyla boğuşuyor. Artık bir ruh oldu ve görünmeden geçebiliyor aralarından. Güvenle parmaklıklarına geldiğinde eğilip aşağıya göz atıyor. Kumun üzerinde katırlar var, yaşlı adamlar büyük ağırlıkların altında iki büklüm, sazlar gibi titriyor bacakları. Kıyı, pirinç dolu çuvallar, kasalarla kuru incir dolu, kuşkuyla kokluyorlar bunları. Böyle bir şey görmedi hayatında daha önce. İnce bir insan kervanı bir gidip bir geliyor uzaktaki kum tepelerini belirleyen seyrek çimen tutamlarına doğru. Öte yana dönüp, denize doğru bakıyor. Şu uzakta, mavi-kül rengi bir kavkı. Gemi nasıl olmuş da denizden bu kadar uzağa gelip durabilmişti? Beyaz bir köpük çizgisi suyun yeniden yükselmeye başladığını işaret ediyordu, çevresinde gördüğü telaşın nedenini açıklıyordu bu.

Gözlerini denizden çevirdiğinde yanında durmakta olan kız çocuğunu fark etti. Hiç kıpırdamadan duruyor, ona bakıyordu. O da baktı. Kız ağzını açtı ve garip sesler çıktı gırtlağından. Donup kaldı Raşid. Kız parmağıyla onu gösterip yüksek sesle bağırmaya başladı. Kocaman belli bir kadın Raşid'in görüş alanına girdi ve tutup göğsünde sıktı kızı. Bir anda bir kalabalık toplandı çevresinde. Bu kez onu görmüşlerdi. Ağızları açık duruyor, sessizce bakıyorlardı ona. Kocaman gözlü, kemikli yüzü kum rengi zayıf bir kadın kendisine doğru çekine çekine elini uzattı. Gülümsedi ve elini uzattı Raşid de. Kadın bir çığlık atıp geriye çekildi. Bir adam belirdi önünde. Bir fıçıyı güverteye atarak ötekilerle arasına girdi. Çevreleyen yüzlere baktı önce, sonra dönüp Raşid'e baktı. Eğilip yüzünü inceledi, elini uzattı ve çenesine sürdü. Arkalarında biri seslendi ama adam döndü ve parmaklarını gösterdi kalabalığa. Sonra, bir işaretle harekete geçmişler gibi hepsi birden üstüne atıldı. Raşid havaya kaldırıldığını hissetti. İtilip kakıldığını, sonra geminin kenarına taşınıp ordan kumsala sarkıtıldığını hissetti.

Aşağı indirildikten sonra, elden ele geçirilerek alışılmadık dikenlerle dilleri sökülmüş bir öfkeli adamlar topluluğuna götürüldü. Orman yaratıklarının dilini konuşuyorlar. İteliyorlar onu, bağırtılarını duyabiliyor. Avazı çıktığı kadar bağırdığının farkında. Hiç böyle bir korku yaşamamıştı. Bu çıkmazdan kurtulabilmek için başdöndürücü daireler çiziyor. Yüzüstü yere kapanmış, kumun üstünde kalakalmış bir balık gibi soluk almaya çalışıyor.

Direkler gökten sarkan zarif anahtarlar gibi. Raşid el-Kenzi güneşe baktı ve yerinde sadece solgun, şişkin bir hale buldu, dizleri üstüne toplandı ve kabaca Mekke yönüne dönerek yeri ve göğü yaratan yüce Allah'a merhameti için secde etti. Son saati gelmişti. Gözlerini yumdu ve ölmeye hazırlandı.

Ağır ağır iki şeyin farkına vardı: artık vurmuyorlardı ve çevresindekiler gülüyordu. İnanamayarak çevresine baktı. Ayağa kalktığında gülüşler kesildi. Maymunun cesedini yüzüne dürtüyorlar. Boynundan bir ip sarkıyor maymunun, boğularak öldüğü besbelli. Hayvanın yüzündeki ifade aklından çıkmayacak bir şekilde kazınıyor zihnine. Ölüm anında birden yaşlan-

mış birinin yüzü bu. Kendi yüzünün de böyle olup olmayacağını merak ediyor, çünkü çok az bir süre sonra ona da aynı kaderi paylaştıracaklar. Elleri sert bir şekilde arkasından bağlanıyor. Meraklı bir şaşkınlıkla sürdüler onu, kollarını, göğsünü dürttüler. Boynuna bir ilmik geçirildi. Şüpheli şüpheli başlarını salladılar. Cesur bir el uzandı ve ensesine bir şaplak vurdu. İpi çektiler ve ileriye doğru yönlendirdiler, kum tepelerine doğru. Gemiyi son bir kez daha gördü göz ucuyla, parçalanmış gövdesi bir kum düzlüğü üstünde duruyordu. Yükselen sular paramparça olmuş bordasının çevresinde dönerek yükselmekteydi. Raşid, sona kalmış birkaç kişinin suyun içinde kıyıya dönmekte olduğunu görebiliyordu. Bir insan kervanı yola çıkıyor, geriye dönüyor ve uzun otlara ve bataklığa doğru ilerliyordu. Yüksek bir noktada dağınık bir topluluk oluşturuyorlar ve parçalanmış gövdenin aralarından köpüğün içeriye doluşunu seyrediyorlardı. Gemi sulara gömüldükçe, Raşid geçmişinin patlayan beyaz köpüklerde ufalandığını görüyordu. Kürek kemikleri arasından itildiğini hissetti ve sazlar, uzun otlar arasında oluşmuş, çok çiğnenmiş bir patikada çekip götürülür buldu kendini, benzerlerinin varolduğunu daha önce bilmediği insanlarla kuşatılmış olarak. Tek düşüncesi, mümkün olduğunca uzun bir süre dik durabilmekti.

Dümdüz bataklık topraklarının üzerinde yapılar topluluğu belirdi birden. Tahta ve balçık kaplamalı evler. Taştan yapılmış büyük evler, yüksek kuleli bir yapı. Sokaklar kalabalıktı. Kadınlar çığlıklarını elleriyle bastırmaya çalışıyor, çocuklarını yanlarına tutup çekiyor ve karar veremiyorlardı bu baktıklarının hayvan mı insan mı olduğuna. Karalığı bir hastalıktı, bilmiş bilmiş başını salladı birisi, bir lanet. Şeytan'ın hizmetindeki İblis'in çocuğuydu. Kuşkusuz, diye anlaştılar. Meraklı parmaklar geri çekildi. Fısıltılar ve tıslamalar sırtına balık kancalarından yapılmış bir pelerin gibi yapıştı. Küçük kalabalıkta bir gedik açıldı. Çevresine korkuyla bakındı. Göz göze geldiği bir kadın parke taşları üstüne boş bir çuval gibi yığılıverdi. Şaşkınlık sesleri ve nefret homurtuları duyuldu. Tökezledi, neredeyse düşüyordu. Onu ayakta tutan tek şey, bir düşerse bu insanların mutlaka onu lime lime edecekleri düşüncesiydi.

Adamlar –altı olmuşlardı şimdi– iriydi ve kabaydı ve yanlarında oluşu, gariptir, güven duygusu veriyordu ona; aklından, kendisini ölüme götürüyor olsalar da bunun çabuk bir ölüm olacağını geçirmekteydi.

Geçit alayı uzun otlu bataklıktan çıkıp kasabaya girdiklerinden beri, şaşırmış, karşı koyamaz bir halde, giderek sayısı ve heyecanı artarak, kalabalık sessizce izliyordu ardından. Liman kasabasının dar yollarından geçtiler başkalarını da birlikte sürükleyerek. İnsanlar kapılarının önünde duruyor, sesleniyor, alaya katılmadan önce ne olduğunu soruyorlardı. Birbirlerinin omzuna tırmanıyorlardı. Kapı önlerinde toplaşıyorlardı. Bütün dünya heyecan içindeydi. Kare şeklindeki kunt kilisenin önüne eriştiklerinde, sanki bütün kasaba arkaları sıra onları izliyor gibiydi.

Kilisenin doğu yanındaki taş bir binanın önünde durdular. Maymunun kanlı, kemikleri kırılmış, kuma bulanmış karkası, bir ağacın dalına asıldı. Sallandı orada ileri geri. Kalabalık öyle gürültü yapıyordu ki yapının içindekilerin gelişlerini fark etmemiş olması düşlenemezdi bile. Kapı hızla açıldı ve dışarıya bir adam çıktı. Zayıf, kır saçlı bir adamdı, eski bir ip gibi ince ve pejmürdeydi. Taş basamakların üstünde duran yaşlı adamla, alayı sürükleyen adamların elebaşı arasında bir tartışma başladı. Raşid'e anlaşmaya varmaları imkânsızmış gibi görünüyordu. İleri geri itilip kakıldı. Çevrelerini saran izleyicilerden hâlâ acı çığlıklar yükseliyordu. Yaşlı adamın onları sakin olmaya, sabırlı olmaya ikna etmeye çalıştığı belliydi. Kalabalığın havası bir histeri durumuna dönüşmeye başladığı için hiç de kolay değildi yaşlı adamın işi ve içeriye çekildi, yüzlerine kapıyı kapatıp sürgüleyerek.

Arkalarda bir yerde bir kargaşa çıktı, toplaşan kasabalılar arasında bir hareketlenme oldu. Bir bağırış duyuldu ve yeni gelen birine yer açmak için kalabalık ikiye ayrıldı. Emreden bir hali vardı gerçekten. Kocaman bir adamdı, koyu renk bir şapka ve garip deri bir yelek giymişti. Kalın favorilerle kaplıydı yüzü ve favorilerin arasından iri bir burun fırlamıştı. Bindiği atın çevresinde askere benzer birileri vardı.

İri adam, iri atın üzerinden öne doğru eğildi ve ayaklarını savurarak atıldı. Bir süre kaldı öylece asılı, yere atlamadan, atın

geniş sırtında. Elinde ince bir asa taşıyordu. Bir omzunda geniş parlak deri bir kayışa takılı kısa, düz bir kılıç asılıydı. Raşid'e doğru yürüdü. Eğilerek ta gözlerinin içine baktı yüzünde somurtkan bir ifadeyle. Bir an doğruldu ve dönüp kalabalığı gözden geçirdi. Geriye döndüğünde, somurtkanlık yerini çatık bir yüze bırakmıştı. Kocaman, at kokan uzun bir eldiven çıkardı ve sağ eliyle Raşid'i çenesinden kavradı. Kalabalık derin bir soluk alıp öylece kaldı. Raşid kendini kurtarmaya çabaladı ama, sımsıkı tutan adam onu ağzını açmaya zorladı. Raşid'in dişlerini inceledi. Raşid göz göze gelmemeye çalışıyordu bu koca adamla. Adamın kendisine daha fazla zarar vereceğini düşünerek, kendini geri çekmeye de çalışmıyordu. Elleri bağlıydı. Adamın kokusunu duyabiliyor, soluğunu yüzünde hissediyordu. Bu bir insandı, şeytan değildi, ruh değildi, sadece bir insandı. Homurdandı, Raşid'in çenesini bıraktı, ve sonra, geriye dönüp, bir iki adım attı ve kalabalığın önüne dikildi. Bir işaret verdi ve muhafızlar Raşid'i tutup götürmeye başladılar. At ve sığır dolu bir ahırın içine sürüklenir buldu kendini Raşid. Binanın en arkasında küçük, karanlık bir oda vardı. Büyük bir kapı açıldı ve içeri fırlatıldı.

Ayın kemikleri ak gümüşten yapılmış. Atak bir hırsla parlıyorlar. Sivri uçları keskin keskin dışarı uğramış, dünyanın gergin davulunu dalıp geçmede. Bu kertenkelenin gözü Raşid el-Kenzi'nin yatmış çürümekte olduğu kafesin çubuklarını buluyor. Öldü ve bir hayvan olarak yeniden geldi dünyaya.

Yirmi Birinci Bölüm

Bir tepenin kara eziği üstünde çalışma sürüyordu. İnsanlar her sabah uzun bir kol-bacak, sopa, balta ve levye kolu olarak tırmanıyordu. Tepenin aşınmış eğiminde çangırtı, tangırtı, çatırtı halinde ilerliyorlardı. Sabah çok erken kalkıyorlardı, acele ediyorlardı mücadele etmek için. Hep biraz daha derine doğru kazıyorlardı, soğuk kıpırtısız temeli; kürek kürek kazıyorlardı isteksiz eti. Büyük taş bloklar geldi ve insanlar sisli çisentide kıvrılan bükülen uzun bir zincir oluşturup, el arabalarını yukarı aşağı çektiler, sesleri zaman zaman mat sessizliği keserken eski, unutulmuş yankılar gibi. Ağır ağır zaman geriye akar ve ufalanmış bir dağ kendini yeniler gibi, kaya yığını tepenin yanından yukarılara tırmanıp yığılmaya başladı.

Geçen haftalarla soğuk arttı. Islaklık ısırmaya başlıyor ve rüzgârın dişleri uzamış. Tepenin üstündeki çamurlu zemin gittikçe yoğunlaştı ve katran gibi karardı, dağılgan alaca aydınlıkta ellerine yüzlerine balık pulları gibi yapışıp ışıldayan gümüşsü mineral parçalarıyla tepeden tırnağa örtülmüş, yorgunluk kemiklerine işlemiş işçiler karanlıkta tökezleyerek inerken çizmelerine yapışıyor; ricat eden bir Habeş ordusu. Toprak onlara karşı, çepinlerini çiğniyor ve küreklerini yüzlerine tükürüyor. Her sabah daha tan ağarmadan çıkıyorlar dışarıya, dualarını mırıldanarak, bir gün önce kazmış oldukları temel çukurunun içinin onlar uyurken suyla dolmamış olduğunu umarak. Bu inşaat mevsimi değil ki, diye mırıldanıyorlar. Klinke kamçısını başlarının üstünde sallıyor. Efendileri kazandıkları her hafta

için ücretlerini iki katına çıkaracak. Burada kazandıkları servetle bir daha hiç çalışmayacaklar. Ama bunun doğru olmadığını da hepsi biliyor. Her sabah tepeye yürüyorlar, çünkü Tanrı Göklerinde ve dünyayı O yarattı ve O yaşamlarının böyle olmasını buyurdu. Çalışıyorlar, çünkü başka bir seçenekleri yok ve yaza dek evlerine para getirmezlerse, bir yerlerde bekleşen aç ağızlı çocukları ve karıları ve aileleri açlıktan ölebilir. Yılın bu zamanında başka bir iş de yok ve bunun aksini söyleyene lanet olsun.

Güz çok erken geldi bu yıl. Bir hafta göl kadar mavi ve ışıl ışıl olan gök, ertesi hafta bir mürtedin zihni gibi boz bulanık.

Raşid aralarında yaşamaya başladı. Onun kaldırdığı her taşla, dişiyle tırnağıyla söktüğü her toprakla onların korkuları da azalıyor. Ağır aksak geliyor bu değişim ve daha tamamlanmış değil, çünkü, onların gözünde, pek çok yanlışı var. Onların hakkında anlamadığı, kavrayamayacağı, pek çok şey var, tıpkı onların da kendisi hakkında hiçbir zaman kavrayamayacağını bildiği şeyler gibi. Onun hakkında hâlâ hiçbir şey bilmiyorlar. Bir dilsiz o, dünyanın ta öbür ucundan gelmiş Allahın bir garip yaratığı. Kutsal Topraklara doğru ırza geçerek, yağmalayarak ilerleyen, masum Hıristiyanları ateşli kazıklara geçiren korkunç Türk. Bulundukları yerle Kutsal Kabir Kilisesi arasında ne kadar Tanrı'ya aykırı eylem varsa hepsinin sorumlusu. Ama tek başına, ve bu onu korunmasız yapıyor. Bu hep hatırlatılıyor ona, kara oluşu, yabancı bir yapısı oluşu. Ellerini uzattığında hepsi geri çekiliyor.

Gece olunca erkekler barınaktaki bol bol tüten toprak kömürü ateşi önünde oturuyor, kendi aralarında yüksek sesle konuşuyorlardı. Toprak maşrapalar elden ele geçiyordu, Raşid içinde bir tür şarap olduğunu düşünüyordu bunların. Onların varlığından uzaklaşıp bölmesinin güvenliğine çekiliyor, samanın altında dolanan farelerin seslerini dinliyordu. Akşam yemeği günün en önemli anıydı. Ardından konuşmalar yumuşuyor ve hoşnutlaşıyordu. Çevreyi dolduran bölmelerdeki çocukların sesleri de hafif ve rahat oluyordu. Raşid akşamları sessizce geçiriyordu, tek başına, kendi düşünceleri ile sarmaş dolaş. Giderek çocukluğunu düşünmeye daha fazla zaman ayırır olmuştu.

Huzur buluyordu orada. Kendisinden hiç korkmadığını belli eden tek kişi, buraya geldiği arabada babasıyla birlikte yolculuk etmiş olan oğlandı. Arada sırada oğlana gemilerde öğrenmiş olduğu ip hilelerini gösteriyordu. Çocuk zekiydi ve öğrenmeye meraklıydı, dikkatle gözlüyordu. Hayranlıkla gülüyor ve kendisi de denemek için hemen elini uzatıyordu.

Bir akşam hepsi heyecan içinde. Neden olduğunu anlayamıyor. Geleneklerinin bir şeyini kutluyor olmalılar. Konuştukları dil eskisi kadar karanlık ve dipsiz. Oğlan ona geliyor, gölgesinden zorla çekip çıkarıyor, büyük masanın çevrelediği ışığa götürüyor. Yarattığı etki ani bir sessizlik. Bir iki homurtu ve küfür duyuluyor. Sarhoş edici içkilerini içtiklerini fark ediyor orada durmuş, onlara bakarken. Kendisinden korkmayan tek kişi oğlan, kara derisinde şeytanın işaretinin yazılı olduğunu görmüyor. Oğlan ağzını açıyor ve şarkı söylemeye başlıyor. Adamlar gevşiyor ve gürültü yeniden başlıyor, kahkahalar ve konuşmalar al baştan ediyor. Sonra oğlan ona dönüp eliyle ağzını işaret ederek, şarkı söyleme sırasının onda olduğunu belli ediyor. Raşid oğlana bakıyor. Ötekiler huzursuz ama onlar da dillerini tutmuş, ne olacağını görmek arzusunda olduklarını belli ediyorlar.

Böylece, Raşid el-Kenzi okumaya başlıyor. Kendisine çocukken, şimdi kendisini zorlayan bu oğlanın boyundayken, öğretildiği gibi canlı, lirik bir şekilde okuyor. Ağzından çıkan sözcükleri kafasında defalarca geçirmişti. Rahatlığını boşaltıyor. Bu açılış dizelerini daha önce, büyük alkış alarak, söylemişti çünkü şarkıya başladığında sesi ayrı bir güzellik kazanıyordu.

Oturmuş ağızları açık dinliyorlar bu garip sesi. "Bizi doğru yola getir, Senin sevdiklerinin yoluna, seni kızdıranların ya da yoldan çıkmış olanların yoluna değil."

İlkin hiçbir yanıt alamıyor. Oturmuş, iri, toprağın karasının içlerine işlediği, taşların kestiği, nasırlı ve su toplamış ellerine bakıyorlar sessizce. Sessizlikleri de bir tür alkış ve Raşid ışığın alanından geriye doğru çekiliyor. Oğlan gülümsüyor adamlar kendi aralarında ağır ağır, rahatlıkla, belli belirsiz duruşlar ve başlamalarla yeniden konuşmaya başlayınca, ve apaçık belli ki, tek bir söz anlamamış ve bu sözlerin geldiği yere bir

yakınlık duymuyor olmalarına karşın, Raşid aralarında ortak bir bağı aydınlatabilmiş.

Aralarında ama asla içlerinden biri olamayacak. Varlığının sürekli yalıtılmışlığınm içine çekildiğini hissediyor. İçinden geldiği dünya bu insanlar için var olmayan bir dünya. İletişim söz konusu olduğunda, işaretleşmeler yeterli. Bir zamanlar dil öğrenme becerisiyle gurur duyuyor olsa da, kendi aralarında kullandıkları dilden hiçbir şey kavrayamadı; kendisine hâlâ uzun, kesintisiz birbirine karışan homurtular çıkarıyorlar gibi gelmekte. Elbette, küfrediyorlardı ona, ve arada sırada orada dururken sıklıkla Klinke ya da ustabaşılardan biri bir süre yüzüne karşı bağırıp çağırıyordu. Yanıt olarak boş boş yüzlerine bakmaktan başka bir şey yapamıyordu. Sabırsızlıkları yüzünden onları hor görmüyor, cahillikleri yüzünden de acımıyordu onlara. Oldukları gibi kabul etti onları, tıpkı onların kendisini, pek çok açıdan, olduğu gibi kabul etmeleri gibi. Her sabah sessizce tırmandılar hep birlikte, ister güneş olsun ister yağmur boşalsın, onlar için fark etmiyor gibiydi. Bu gerçekten şaşılacak bir şey, diye düşünüyordu. Ve her gün, bir önceki günün, daha önceki günün tanıdık adımlarının üzerinden geçiyorlardı ama gene de her yeni gün toprak alışılmadık görünüyordu, sanki üstündeki insanların ayakları hafif geldiği için rahatı kaçmıyordu hiç. Bu şekilde günler ve haftalar geçti. Her gün yeniden fethettiler toprağın yanını yöresini, üzerine işaretlerini koydular, her gün ricat ettiler, tökezleyerek indiler tepeden, yorgunluktan ve günbatımının solgun solgun tükenen ışığından gözleri pörtlemiş.

Çalışmadıkları zaman tek başınaydı. Öğleyin kadınların evden getirdikleri yiyecekler için işe ara verdiklerinde, ötekilerin biraz açığına oturuyordu. Kadınlar çoğunlukla hep birlikte geliyorlardı. Hepsi hepsi üç kadındı ve aralarında dolaşıp yiyeceği dağıtırlarken erkeklerden gördükleri ilgiden hoşnut görünüyorlardı. Hiçbiri Raşid'in yanına gelmeye cesaret edemiyordu. Payını Klinke'ye veriyorlardı, o getirip veriyordu. Önceleri bunun sadece korkudan olduğunu düşünüyordu. Bir gece, barınakta uyanık yatarken, karanlıkta iniltili bir ses duydu. Bölmenin kenarına gitti ve çevreye göz attı.

Yerde iki insan hırsla boğuşuyordu. Çıkardıkları seslerden birinin kadın birinin erkek olduğunu anladı. Böylesi rasgele birleşmeler daha önce de olmuştu. Raşid barınağın en uzak köşesinde uyuyordu; bu yandaki bölmelerde başka kimse kalmıyordu ve bu da bu tür birleşmeler için neden buranın yeğlendiğini belli ediyordu. Tam yeniden köşesine dönüp kıvrılıp uyumaya çalışacakken, adam bir dizi boğuk haykırış çıkarıp sustu. Az sonra birisinin bölmeler arasında sinsi sinsi ilerlediğini, sola dönüp yapının ortasına doğru gittiğini, ötekilere katıldığını gördü. Raşid kıpırdamadan durdu. Kadın, kalanın o olduğundan emindi, görülmüyordu. Samanların arasında hayal meyal seçiliyordu hatları. Uzun bir sessizlik oldu ve sonra samanlar tekrar hışırdadı. Kadın ayağa kalktı ve hücreler arasındaki boşluğa çıktı. Ay ışığı, batı duvarındaki haç şeklindeki aralıktan sızıyordu. Kadın bir süre durdu orada, ışığa baktı. Giyimliydi ya da yarı giyimliydi, iç çamaşırlarını düzeltirken eteklerini beline toplamıştı. Sonra oradan gitmek için geri döndü; Raşid'in bölmesinin önünden geçmek zorundaydı. Yukarıya kalkık yüzü ayın ışığı altında masmaviydi ama onun kara saçlı kadın, hepsinin en yaşlısı olduğunu tanıdı. Dikkat etmişti, bir sürü çocuğu vardı.

Sanki Raşid'in düşünceleri çok ses çıkartmaktaymış gibi ondan tarafa döndü kadın. Raşid gözlerini kapadı, uyur gibi yaptı. Ölü gibi hareketsiz kaldı. Kadın da kaldı kıpırdamadan bir süre, sonra bir iki adım attı yanına doğru, tam önünde durmaktaydı. Kadının kokusu ulaşabiliyordu ona, yıkanmamış ten, ter ve kadının yanıltmayan kokusu. Sonra kadın garip bir şey yaptı. Bir dizi üstüne çöktü ve elini uzattı ona doğru. Önce bacağını okşadı sonra eli beline doğru ilerledi. Kıpırdamaksızın duruyordu Raşid, bir karşılık verirse bir şeyler olacağından korkuyordu. Raşid'in uyumuyor olduğunu ortaya koyan sertliğine dokundu sonra kadının eli. Hızla ayağa kalktı kadın ve karanlıkta yitti, gitti, şen kahkahaları ardında bir pelerin gibi dalgalandı.

Belki de kişisel olarak hiçbiri ondan hiçbir şekilde korkmuyordu, belki sadece hep birlikteyken korkuyorlardı ondan.

Hava değişti, karanlık, yoğun bir yağmur kesintisiz sağanaklar halinde gündüz gece boşalmaktaydı yukardan. İş ağırlaşmış, hemen hemen durma noktasına gelmişti. Sanki tepeye tırmanmak için her adım atışta iki adım aşağı kayıyorlardı. Yukarı taşıdıkları taşlar, durdukları yerde kalmayı reddetmekteydi, kaygan çamurda hepsi kaymaya ve devrilmeye başlamıştı aşağıya. Tepe uykusundan uyanmış ve onlara karşı koymaya başlamıştı sanki.

Heinesen de oradaydı, her gün, şafaktan akşama kadar, amacını göğe eriştirebilmek için boğuşuyordu. Kendisine her gece rüzgârın devirdiği bir sığınak yapmıştı dallardan, yapraklardan, yelken bezinden. Orada duruyor, kâğıtlarını kuru tutmaya çaba gösteriyordu. Bir de hoşnutsuz, bir hayli kendini beğenmiş, bir mühendisi yardımcı tutmuştu, her sabah yakındaki kasabadan, hiçbir telaş belirtisi göstermeden arabasını aheste beste sürerek geliyor yoldan yukarı. Heinesen'le birlikte tepenin üstünde duruyorlar, uzun uzun çizimleri inceliyorlardı, geniş kenarlı şapkalarından sular akarak.

Bu havanın başlayışından beri iki hafta geçmişti ki, bir gün olanlar oldu. Rüzgâr gölün yüzünde dalgacıklar oluşturarak geldi ve tepenin yamacına bir şamar gibi vurdu. Ev takırdadı ve inledi. Su fırladı ve döküldü bulanık kenarlardan. Ağaçlardan damladı, avludaki yapıların saçaklarından boşandı; ahşaplardan, arabalardan. Raşid'in sandallarının derisi çürümeye başlamıştı ve parçalanıverdiler. Su sızdı bütün yarıklardan, dünyanın dört yanından.

Yumdu gözlerini, ağır ağır nefes alarak, yorgunluktan sırtını temel çukuruna dayayıp. Dışarı çıktı ve hareket etmeye başladı. Rüzgârın hızı giderek artıyordu. Uyuşmuş parmakları katılaşmış giysilerini yokladı ve örtüsünü sıkıladı yüzünde. Etrafındakiler tökezleyip düştüler. Düz büyük bir taşı dikebilmek için olanca güçleriyle levyeye bastıranlara katılmak için ilerledi. Altı yedi kişiydiler, taşı yönlendirmeye çalışıyorlardı. Yağmur dalga dalga boşalıyordu, açık tepede, neredeyse yatay bir şekilde çarpıyordu. Işık, vuruk bozuyla mavi kıymık arasıydı. Ağırlık kalkınca Raşid yeniden kaydı ve bir dizi üzerine düştü. Arkasında kaygılı seslerin yükseldiğini duydu. Oğlan, besbelli

dengesini yitirmiş ve kayıp temel çukuruna düşmüştü. Rahatlamayla gelen kahkahalar yükseldi bir an. Yarım ağız bir gülümseme ve elini sallaması iyi olduğunu belli ediyordu. Sonra rüzgâr ele geçirdi taşı. Raşid içgüdüsel olarak uzandı ve bir adamın eline dokundu. Adam bir çığlık attı ve elini çekti. Anlık bir şeydi, bir içgüdü, ahmakça bir şey. Ağır ağır oluştu her şey. Taşın eğilmeye başlaması, toprağa doğru yatması, ellerinden, parmaklarından kurtulması, daha fazla, tepenin yüreğine doğru eğilişi.

Selin içinde amansızca çalıştılar, sel artık üzerlerine hakir görerek saldırıyor, bakışında adlarını tek tek sayıyor, haykırışında soluklarını dinliyordu. Bir saat, belki daha fazla sürdü, kenarlarını kazmaları, yeteri kadar alan açıp, kare şeklindeki düz taşı, düştüğü yerden kaldırabilmeleri. Oğlanın babası durmuş, öylece bakıyordu. Bağırmıyordu, haykırmıyordu, parmakları kanayıncaya kadar toprağı tırmalamıyordu. Temel çukurunun yanına çöküp kalmıştı dizleri üstüne ve elleriyle yağmurun sesini duymamak için kulaklarını kapamıştı. Öylece duruyordu, hiç kıpırdamadan. Gözünü bile kırpmıyor, soluk almıyor, öylece, sessizce bakıyordu.

Yağmur almıştı çocuğun canını. İçinde boğulmuştu, öyle çok yutmuştu ki bu saf sıvıyı yer kalmamıştı içinde ruhuna. Taşın ağırlığı yapıştırmıştı yere onu, yüzü buz gibi suya dalmıştı, yaşam sökülüp yerinden çekip gidinceye dek. Adamlar konuşmadı. Bu dağınık kemik ve kas yığınını kucakladılar ve ölü çocuğu tepeden aşağı indirdiler.

Kürekler, beller, ağır demir çekiçler ve taş yontmaya yarayan keskiler dağılmıştı çevreye. Karganın sırtından kayıyordu aşağıya, atılmış, yerinden edilmiş öğeler, yaşam belirtisi göstermeyen nesneler. Adamlar gitmişti. Yumuşak çamur kalan ayak izlerini doldurdu. Tek bir damla düştü bir çizme büyüklüğündeki bir gölcüğe ve kıpırtılar dindiğinde tepe sessizleşmişti.

Yirmi İkinci Bölüm

Hasan hasta uyandı; ateşi vardı, aklı koşturuyordu, kesik kesik soluk alıyordu, zorlukla. Yatak çarşafları soğuk ve nemliydi, ayağını dışarı atıp oturduğunda sırtına yapışmıştı. Oda dönüp duruyordu.

Dar merdivenleri zorlukla indi, lavaboda yüzünü yıkadı, idrarı koyu yeşil renkteydi. Titriyordu; merdivenleri zor tırmandı ve derin, karmakarışık bir uykuya daldı ve uyumasına şaşırdı sonra.

Yattığı yerden, uzun bacaklı bir örümceğin başının üstündeki çam tirizde yürüyüşünü izledi.

"Kırlık yerde yaşam" diye düşündü. Yataktan zorlukla çıktı ve aşağıya indi. Oturma odasındaki her tarafa dağılmış kâğıt ve kitap karmaşasını izlerken, derin bir umutsuzluğa kapıldı.

Bir şey yapma isteği dürterken, ertesi sabaha kadar uyudu tekrar. Kalktığında, aşağıya indi ve mutfakta dikeldi kaldı, sonra ne yapacağına karar veremeden. Bacaklarının kendini zorlukla taşıdığının farkındaydı ve tekrar yukarıya, yatağa gitmek için tırmanmaya hazırlanırken merdivenleri, kapı vuruldu. Martin, dükkândaki oğlan, durmuş, kapının önünde göğe bakıyordu.

"Selam" dedi, ellerini blucininin ceplerine sokarak. Kaşlarını çattı. "Pek iyi görünmüyorsun."

"Öyle" dedi Hasan, yüzünü ovuşturarak. Bir battaniyeye sarılmıştı ve tir tir titriyordu. "Nereden kaptımsa, soğuk almış olmalıyım. Ateşim de var galiba."

"Bir şey lazım mı? Aspirin falan gibi yani?"

Hasan şaşırmıştı biraz buna. "Şey, aslında evet, yani..."

Martin başını salladı. "Sen bir liste yap. Bir koşu gider getiririm."

Oğlan gittikten ve Hasan mutfakta oturmuş çocuğun davranışlarındaki değişikliği düşünürken, birden, onu bugün kazı yerine götürmeye söz vermiş olduğunu anımsadı. Martin bir torba dolusu meyve suyu, ilaç ve amcasının yaptığını söylediği bir kavanoz balla döndüğünde, Hasan yıkanmış ve giyinmişti.

"Şundan biraz alayım, sonra gideriz."

"Emin misin? Yani, şey olmasın? Başka bir gün giderdik."

Hasan tadı acı limonlu sıcak içecekten bir yudum içti. "Hayır." Başını salladı. "Bütün gün burada kalırsam daha kötü olurum."

Otomobilde yola çıkar çıkmaz bu kararı aldığına pişman oldu. Evden çıktığı için pişman değildi; harika bir gündü, güneş pırıl pırıl parlıyor, ılıtıyordu her tarafı, yonca ve lavanta kaplı vadiyi aşıp tırmanırlarken. Martin, onu tanıdığından beri ilk kez son derece konuşkan bir haldeydi.

"Bir gün yolculuk etmekten hoşlanacağım, biliyor musun? Yani, demek istiyorum ki, dünyayı dolaşmak hoşuma gider. Aklımda öyle belli bir yer yok. Biliyorsun, hani çok adı duyulan yerler yok mu? Benim hayallerimin belli bir yeri olduğunu sanmıyorum, anlıyorsun ya? Kendi yerimi bulmak istiyorum. Hindistan olabilir mesela. Hiç Hindistan'da bulundun mu? Orası mutlaka gitmek istediğim bir yer işte."

Ve devam etti gitti. Belki biraz heyecanlı, diye düşündü Hasan. Martin ancak, Hasan otomobilin burnunu ağır ağır dar yola çevirince ve çiftçinin verdiği çimenlikteki otomobil sıralarından birinin yanında durunca sustu.

Okking tepenin altındaki sırtta küçük bir grupla duruyordu. Hasan ve Martin yaklaştıklarında başını kaldırdı. "Ah, iyi, tam zamanında. Bak burada ne var."

Büyük bir kâğıt parçasını tutuyorlardı aralarında.

Tepenin topografik planı üstünde dikkatle çizilmiş bir yığın çizgi.

"Aralarındaki bağlantıyı görebilirsin." Ucu kuzeye bakan bir üçgen oluşturuyordu hendekler. İki ana kol güneyde yer alıyordu.

"Garip bir yapı." Kadastrocuydu konuşan kişi. Ağzından piposunu çıkarttı ve sapıyla tepenin yamacını işaret etti. "Burada insan yerleşimini gösterir bir belirti yok, hiçbir nedeni yok, anladığım kadarıyla, bunu yapmanın." Yaşlı devlet adamları gibi piposunun ağızlığını çiğniyor ve sesine ağır bir hava vererek konuşuyordu.

Okking Hasan'a döndü. "Sen ne düşünüyorun?"

"UFO'lar olmasın?"

Herkes dönüp Martin'e baktı. Hasan boğazını temizledi. "Bu Martin. Söz etmiştim ondan sana. Kazıda yardımcı olur mu?"

"Ah, evet, elbette." Okking Martin'in kolundan tuttu ve tepeyi işaret etti. "Doğruca şuradaki çadıra git ve Jens'e seni benim gönderdiğimi söyle."

Martin neşeyle tepeye doğru ilerlemeye başladı. Okking tekrar Hasan'a döndü. "Şimdi, ne diyordun?"

Hasan yeniden haritaya baktı. "Martin fazla uzak bir söz etmedi aslında, bir bakıma. Bence bunun yıldızlarla ilgili bir yanı var."

"Nasıl yani?" Kadastrocu ağzından piposunu çıkartmıştı.

"Bence yıldızları gözetlemek için bir tür yapı kuruyorlardı."

"Burada mı?" Okking kuşkuluydu. Kadastrocu yeniden piposunu çiğnemeye başlamış, haritaya dikmişti gözlerini. "En iyisi şu genç adamı geri çağıralım," dedi, alaycı alaycı, "bizim düşündüğümüzden daha fazla şey biliyor olabilir."

Yirmi Üçüncü Bölüm

Büyük dikilitaşlar, insanların yokluğunda yolculuklarını sürdürdüler, ıslaklıktan vıcık vıcık olmuş toprağa biraz daha gömülürlerken, tersine güneşsaatleri gibi düz yanlarıyla sivri uçları ay ışığında aykırı açılar yaparak kesiyordu birbirlerini. İnatçı taş bloklar dağınık bir yığın halinde, birdenbire işlevsiz ve kaba saba kalarak, kapkara parlayan toprağa büyük özgür yoğunluklarıyla dönmenin bir yolunu buluyordu. Tepe karanlık ve kasvetliydi. Akaçlama sistemi tamamlanmadan bırakılmıştı. Temeller ıslak, çıplak, görünmeyen ruhlar tarafından yapılmış gibi ortalık yerdeydi. Bütün boğurdaçlar, levyeler, aletler, her şey, hazır bekliyordu. Yağmur merhametsizdi. Yaptırdığım bir gözlemevi değil, diye düşündü kendi kendine Heinesen, bir akşam üstü, ay yüzeyine benzeyen kasvetli yerin kıyısında dururlarken, bir mezar. İşçiler kaybolmuştu ortadan, danışmadan, tartışmadan. Öte berilerini toplamış, karılarını ve çocuklarını atsız arabalara yığmış, boyundurukları omuzlayarak, arkalarına bakmadan tepeden inip yollanmışlardı. Barınak karanlık ve iç karartıcıydı, rüzgârda kapısı çarpıp duruyordu.

Çocuğun öldüğü günden beri tarlaları donuk bir solgunluk sarmıştı ve yoğun bir sis garip tepeyi sımsıkı örtmüştü. Heinesen'e sanki proje fiziksel olarak gerçek tamamlanma noktasına varmakla içerdiği düşünce daha fazla anlaşılmazlık kazanmış gibi geliyordu. Giderek daha fazla asık suratlı, huysuz, en ufak bir kışkırtmada hemen saldıran biri oluyordu. Her şey oraday-

dı, avcunun içinde, ama gene de can sıkacak kadar uzaktı, çözümsüzdü, becerilemezdi. Yapay bir şeydi, kafasının içinde oluşmuştu, ne sonuçlandırılabilir ne terk edilebilirdi. İçin için yiyip bitiriyordu onu. Esin lambası sönmeye yüz tutmuştu ve Heinesen, bir dalgaya kapılmış, çekiliyordu. Bu düşü öyle çok yaşamış ve öyle çok solumuştu ki, çıkmak için gün ışığını ve sıcaklığı bekleyen bir larva gibi çöreklenmişti içinde o düş, gelmeyen o ışığı bekliyordu.

Tüy kalem kalın kâğıdın üzerinde cızırdatıyordu ucunu. Heinesen izbe evde her gece uykusuz dolanıyor ve salondaki büyük ateşin içinde unutuşun soluksuz kükreyişi duyulana kadar içiyordu. Usu, zamanda çok gerilere kayıyordu, Hven adasına, Tycho Brahe'nin küçük, rüzgârların süpürdüğü krallığına.

O uzak, soğuk, yalnızlıklar ve birbiriyle çarpışan rüzgârlar ülkesinde mevsim kış. Isınmak için, şişirilmiş domuz sidik torbasını tekmelerlerken, adamın gölgesi üzerlerine düşüyor. Büyük evin mimari yapısını ortaya koyan yumuşak kemerin üzerinde yükseliyor: Augsburg'daki Rönesans yapılarının çizimlerine dayandırılmış ve Palladio'nun Venedik'teki villalarından esinlenilmiş, eşit boyutlu dört odadan oluşan bir karesel yapı. Parlak havaya ruhun garip gizemi sızıyor, adamın, hepsinin üstüne düşen gölgesi.

Cüce bilgin ona, geceleyin düşünde balık kuyruklu kadınların denizden çıkageldiklerini söylüyor. Genç Heinesen kötülüğü görüyor bu kambur çocuk-erkek yaratıkta.

İş sürüyor ve büyük adam gece gündüz aletlerini kasıla kasıla yokluyor. Rüzgârdan tedirgin oluyor, ölçü aletlerini onun şerrinden koruyabilmek için gömeceği büyük kanallar açtırıyor.

Genç Heinesen'in parmak uçları mürekkep içinde. Kulakları Yaşlı Demirgaga'nın düşüncelerinin doruklarını ve eğrilerini kusan baskı tezgâhının demir dişlilerinin takırtısıyla çınlıyor. Kaçık bir teyzenin, Kopenhag'ın sefil bir mahallesindeki, tuzlanmış ringa kokan evinde kalan kız kardeşine mektuplar yazmakta. Sigrid bayılıyor bütün o garip uyumsuzlar, suçlular, zanaatkârlar hatta bir cücenin de bulunduğu, adada birlikte yaşadığı toplulukla ilgili gönderdiği hikâyelere.

"Kendimi bir yarıgölgede gibi hissediyorum" diye çızıktırıyor solgun bir mum ışığında. "Sanki bir aydınlığın kıyısındayım da, bunu bildiğimizde dağıtıverecek dünyayı."

Regiomontanus hakkında yazıyor, Kepler'den ve gene Brahe'den haberler veriyor: "Beni varlığıyla şereflendirdi gene bugün, bir iki kelime etti, 'mürekkep bulaştırma basılı sayfalara, çocuk.' Orada hemen öldürebilirdim onu çıplak ellerimle. Her gün onun baskı tezgâhı çarkını döndürüp duruyorum. Ben çömeziyim sözde onun ama o bana lanet köpeği kadar bile zaman ayırmıyor."

Kimi zaman yazdıkları yarı aydınlık oluyordu, aklı her gün kendini vermiş olduğu öğrenme âlemiyle sarmaş dolaş olduğu için. "Bir bakıma, Arapların daha büyük, çok daha büyük araçlar yapma stratejilerinin yanlış bir düşünce olduğunu anlamış olması nedeniyle büyük ilerlemeler kaydettiği bir gerçek. Şimdi gerekli olan kesinlik ve daha fazla kesinlik. En iyi zanaatkârları koşuyor işe ve hayran olmamak elde değil şansına bu konuda, çünkü hemen hemen hepsi etkafa koyun sürüsü ve sürekli olarak denetlenmek istiyorlar. İhtiyatlılığı kuşkusunun simgesinden başka değil. Bak, Stella Nova ile ilgili buluşlarını yayımlaması ne uzun zaman aldı ve üstelik de adsız yayımladı!"

Anımsadıkça gülüyor şimdi Heinesen, gençlik ataklığı diyor.

Cüce apışını tutuyor ve yüzünde manyak bir gülümsemeyle kalçalarını ileri geri oynatıyor.

Heinesen uzun, kasvetli salona girdi. Göğsü ağrıyor ve iyi uyuyamamış. Bütün gece, kendisini bir türlü rahat bırakmayan düşüncelerle boğuşmuş. Bir aziz ya da kurban olmaya niyeti yok, bir zındık olarak kazığa bağlanıp ateşte yanmaya da. Öksürdü ve gömleğinin kol düğmelerini iliklemeyi bitirdi. Avluya bakan pencerenin önünde duraladı. Küfrü bastı avlunun boş olduğunu gördüğünde. Boş geçirilen her gün kendilerini daha fazla zorluğa ve borca sokuyordu. Bir çiftliğin iş yapacak, onu yaşar kılacak ellere gereksinimi var, yoksa toprak geri alır onu kendi dünyasına. Bugün kasabaya gitmeli ve yardım bulmaya çalışmalıydı. Çevreye söylentilerin çoktan yayılmış olmasından endişe ediyordu. Belki de kuzeye gitmeli, fiyorda. Tek istediği çiftliği çalıştıracak ve atlara iyi bakılmasını sağlayacak bir avuç

insan. Elini pencerenin pervazında gezdirdi. Koyu renk ahşap ağır ve çıralıydı. Taban tahtaları gıcırdadı ve gacırdadı sanki biri üzerlerinde atla gidip gelmiş gibi. Saman serilmişti sıcak tutsun ve nemi alsın diye. Tam ortasında ince pas rengi bir çizgi vardı boydan boya, birisi kuru çiçekler serpmişti sofa boyunca: kız kardeşi. Bu, yüzüne kısa bir gülümseme getirdi. Garip bir şekilde, dar koridor ve tavan kirişleri ona, bir an için, bir geminin içini anımsattı. Belki bir zamanlar içinde yolculuk yapmış olduğu biri ya da kendisini bekleyen bir başkası mı?

Yağmur yüklü bir öğleden sonra Helioborg'un üstüne çökmüş olan sessizlik parçalandı kara şapkalı delegelerin gelmesiyle. Ciddi adamlardı, küskün görünümlü iki atın tepeye çektiği üstü açık yanlarına çamur sıçramış arabayı bir pelerin gibi sarıyordu otoriteleri. Başını sayfadan kaldırdığında Heinesen'in gözüne bir ışık çaktı. Doğudan gelmişlerdi, çıplak ağaçlar arasından ince ışık kıymıkları sızıyordu.

Taşların üzerinde bir su tıslamasıyla, evin önünde durdu araba. Üç adam indi ve avluda bir yaşam belirtisi görebilmek için çevrelerine bakındı. Yakalıklarını sıkılaştırıp sırtlarını dikleştirirlerken onları karşılamak üzere telaşla dışarı çıktı Klinke. Topluluk durdu ve evin merdivenlerini tırmanmaya başlamadan pes bir sesle kısaca konuştular.

Üç karga gibi, üç kara şapka büyük ateşin etrafına yerleştirdiler kendilerini ve büyük odasının duvarlarından sızan, merdivenlerden dökülen, arkalarındaki masaları dolduran, her köşeden fışkıran diyagramlara, kıvrılmış sayfalara, kitap kaosuna burunlarını kırıştırarak "hımm"ladılar, "haa"ladılar, gırtlaklarını temizlediler ve birbirlerine bakıp baş salladılar.

Görünüşleri çok farklıydı. Biri piskoposun adamıydı, Rusk, durmadan paltosunun kolağzını çekiştiriyordu, belli aralıklarla, sanki terzi orada yeterince kumaş bırakmadığından tedirgin olmuş gibi. Açık mavi gözleri vardı bir yere bir göz kırpışından fazla durup bakmayan. Ve durmadan göz kırpıyordu. Ardında Koppel duruyordu, kocaman, donuk bir adamdı, bir köylünün kabasabalığı vardı üstünde. Kurnaz ve zengindi, mütevazı ticari imparatorluğu birkaç büyük ve küçükbaş sürüden, yakındaki kasabadaki birkaç gayrimenkulden ve Baltık'ta kürk, kereste,

donyağı ve, söylentilere göre çok ucuza satılan ve sadık işçiler olan, çocuk ticareti yaparak yelken açan büyük bir karaveldeki küçük hissesinden oluşuyordu. Üçüncü adam besbelli içlerinden en kıdemli olandı. Kralın Valisi Holst'tu. Ötekilerden daha yaşlı ve daha topluydu. Yüzü kırmızıydı ve gözleri küçüktü: her zaman nefes nefeseydi sanki. İçinde kırmızı çizgiler olan kahverengi bir sakalı vardı ve uzun köstebek derisine benzeyen bir kumaştan palto giymişti.

Kapı açılınca hep birden döndüler. Eller sıkıldı, selamlaşıldı teker teker. Küçükleri, Rusk, kol ağızlarını çekiştiren, geliş nedenlerini açıkladı. "Heinesen, biz buraya bize ne olup bittiğini açıklama imkânını sana tanımak üzere geldik."

Heinesen hafifçe eğildi, selam verdi. "Bu büyük bir lütuf baylar ama bana neyin açıklanması gerektiğini lütfen söyler misiniz?" Eliyle, oturmalarını işaret etti. Rusk'tan başka hepsi oturdu, o da önce oturmuş, sonra da tıpkı giydiği palto gibi sandalye de dar geliyormuş gibi hemen kalkmıştı.

"Haydi, genç Heinesen, oyun oynama. Bu talihsiz durumun yarattığı aciliyet olmasaydı bunca yolu gelmezdik."

Bir süre sessizlik oldu. Heinesen üçünün yüzüne baktı, tek tek. Rusk, sabırsız sabırsız ayağını yere vuruyordu. Heinesen yerlere kadar eğildi. "Emrinizdeyim baylar, farkındasınızdır ki–"

Rusk, sertçe sözünü kesti. "O çocuk, Heinesen," diye hırladı, "nasıl öldüğünü anlat."

Heinesen'in yüzünde bir süre kalakaldı gülümsemesi. Ateşe döndü. Konuşmaya başladığında sesi pürüzsüz ve duygusuzdu. "Uzun ve yoğun bir yağmur toprağı gevşetmişti. Belli olmuyordu ama dengesiz bir hale sokmuştu onu. Biri dengesini kaybetti ve bir temel taşı kaydı, aşağıda çalışmakta olan çocuğun canını aldı." Derin bir soluk aldı ve kendisini dinleyenlere çevirdi yüzünü. "Bir kaza. Talihsiz ama çok umulmadık da değil, siz beylerin de çok iyi bildiği gibi. Bütün inşaat işlerinde risk vardır."

Holst, boğazını temizleyerek, sessizliği bozdu. "Yani demek istiyorsun ki," diye gürledi, " bu kazada bütün suçu kabul mü ediyorsun?"

Heinesen iri kıyım temsilcinin gözünün içine baktı. "Bu her yerde, her kesin başına gelebilir diyorum... aynı şartlar altında."

"Ama onlara o gün çalışmaları için ısrar eden sensin, öyle değil mi, elverişsiz havanın yarattığı tehlikelere karşın?"

"İşi olabildiğince çabuk bitirmek herkesin yararınaydı. Kimse havanın yarattığı tehlikenin farkına varmadı." Heinesen yeniden sevimlileşmişti. Kollarını öne uzattı. "İtiraf etmeliyim, ilginiz dokunaklı, ama belki biraz abartılı değil mi?"

Sessiz bir duraklama oldu.

"Ve söyle bakalım bize, Heinesen," diye sordu Koppel, Heinesen'in sözlerini dikkate almayarak, "şu senin iş aslında neyin nesi?"

Heinesen işlerinin bir süredir çeşitli rivayetlere, asılsız tahminlere konu olduğunun farkındaydı. Büyük tepede doğal olmayan garip işlerle ilgili hikâyeler dolaşıyordu. Ayağa kalktı ve odanın ortasına ilerledi.

"Çevrenize bir bakın, baylar" diye yukarıyı işaret etti. Üç adam başlarını kaldırıp salonun yukarısına baktılar.

"Bir düşün başlangıcı bu gördüğünüz. Sudan bir istek değil. Hayır, gelecekteki bir dünyanın öngörüsü, gelecek yüzyıllara aktarılacak bir şey." Üç adam da sessizdi, bir anda, bir engizisyon heyetinden, şaşkın bakışlı dinleyicilere dönüşmüşlerdi. "Uygar dünya yeni bir çağın kıyısında durmakta. Tabiat felsefesi çağı. İçinde yaşadığımız dünyayı daha yeni yeni anlamaya başlamaktayız. Bu bizim dünyamızı canlandıran güçleri anlamaya çalışmak bizim görevimiz."

Masalar arasında dolaşmaya başlamıştı, orada burada duruyor ya bir kitabı ya bir ölçüm aletini gösteriyordu. "Bu bilgi ta eski çağlardan beri toplanıyor, biriktiriliyor ve aktarılıyor çağlar boyunca, eski Yunanlılar, Araplar ve Mısırlılarca, şimdi de bizce. Ne var ki daha önce bütün bu bilgiyi özümsemeyi başaramadık, yıldızların ta kendilerini ışıldatacak tek ışık dayanağında toplamayı başaramadık. Bir düşünün, baylar! Daha öncekilerden daha uzağı, daha genişi daha berrak olarak görmek. Asırların tozunu kucağımıza almalı ve ona hayat veren soluğu üflemeliyiz."

Kabul edilebileceği gibi üç ziyaretçi bir süre susup kalakalmışlardı. Nasıl sürdüreceklerinden emin olmayarak, birbirlerine baktılar. İlkin Koppel başardı konuşmaya başlamayı. "Nasıl, Heinesen? Bütün bunları nasıl yapacaksın?" diye sordu, neredeyse fısıldar gibi.

"Kurmakta olduğum gözlemevi bilginin merkezi olacak, bütün dünyada tanınacak. Bilgeler doluşacak buraya. Krallar ve asiller elçiler gönderecek; yapılan işleri gözleriyle görebilmek için kendileri de gelecek. Dünyanın dış kabuğunu soyacak ve özünde yatmakta olan harika gizleri dışa vuracağız." Çabuk çabuk kuzeye bakan pencereye gitti. "Tepenin üstünde bir dizi hendek ve gözlem kulesi, gökteki burçların mesafelerini ve değişimlerini ölçmeye yarayan çok modern aletler. Burada bir kütüphane, Avrupa'nın en akıllı kişilerinin, uygar dünyanın kişilerinin, çalışmak için, katkıda bulunmak için gelecekleri bir arşiv. Tartışmalar olacak, her tür görüş alışverişi ve–"

"Yeter!" diye homurdandı Holst, sandalyenin koluna vurarak.

Koppel'in yüzünden şaşkınlık belirtisi akıp gitmişti. Rusk, tasmasını çekiştiren bir köpek gibi hızla uzattı boynunu. "Önerdiğin şeyin cüretinin farkında mısın?" diye hırladı Holst.

"Cüret?" Heinesen gülümsedi kolayca. "İçinde yaşadığımız dünyayı incelemeye cüret mi diyorsunuz?"

"Hadi, hadi, Heinesen, kör olamazsın böylesine komik bir girişimin yaratacağı çıkarımlara, sonuçlara... Bu üniversitelerin ve kralların işi, taşralı ikinci sınıf bir at yetiştiricisinin değil..."

Heinesen derin bir soluk aldı. Koppel uzlaşma sağlamayı deniyordu. Elini usulca kaldırarak yatıştırmak için Holst'a doğru birkaç adım attı ve ölçülü bir ses tonuyla uzun bir konuşma yaptı. Anlaşılan kasabalılar tedirgin olmuşlardı. İnsanlar bir saplantı haline getirmişlerdi bunu. Heinesen'in tepesinin üstünde çok garip bir şeyin inşa edildiği söylentisi yayılmıştı meyhanelerde ve pazar yerlerinde. İnsanlar neyin ne olduğunu bilmediklerinde kuşkuları da artar doğal olarak. Elbette bu Heinesen'in tepesidir ve dilediğini de yapar burada, ama bilmelidir ki bu tür huzursuzluklar böylesi küçük topluluklarda hızla yayılır ve olayların çıkmasına neden olur. Kasabanın önde ge-

lenleri bu tür spekülasyonların bölgenin şerefine hatta kasabaya bile zarar vereceği konusunda huzursuz olmuştu, ve sonra, böyle girişimlerin buraya ne tür insanları çekeceği sorusu da var. Yıldızları seyretmeye gelen insanlar, hatta bu ... yani bu şeyin inşasıyla ilgili olanlar, bunlar, en gelgeç türden yabancılardır ki, dere tepe dolaşıp iş ararlar. Akla gelebilecek en kötü şöhretli insan türü. Kanun tanımaz tipler, günah içinde yaşamayı önerirler ve her konuda aşırıya kaçarlar ve Tanrı'nın buyruklarıyla ilgili hiçbir şey bilmezler.

"İşe aldığım kimselerin hepsi de en yüksek kişiliğe sahiptiler sadece, bu konuda teminat verebilirim size."

"Bunu ölçüp biçemeyiz, görüldüğü gibi şu anda herhangi bir iş yapılıyor değil" diye görüş belirtti Koppel. "Kazanın sonucu mu bu?"

"Talihsiz bir gecikme. Kısa bir sürede yeni bir işgücü oluşturmaya girişeceğim."

"Bir çocuğun kurban gitmesini talihsiz bir gecikme diye mi adlandırıyorsun?" Holst öfkeyle ayağını yere vurdu. "Hiç mi merhametin yok?"

Holst'u susturmak için elini kaldırarak Koppel araya girdi. "Sözlerime iyice kulak ver Heinesen. Biz buraya dostluk ziyaretine gelmedik." Birkaç adımda Verner'e yanaştı, elini omzuna koydu. "Hepimiz burada, bugün, Tanrı korkusu olan kişileriz, ve bir ölçüde de eğitimliyiz, ama bu tür bir konuşmanın nasıl taşkınlık yaratacağını gördük. Hiç kuşkusuz büyük bir tehlike içindesin sen, Heinesen, ve bu konuda seni uyarmamız görevlerimizin arasında yer almakta."

"Eğer yaşıyor olsaydı," diye araya girdi Holst, "amcan Gustav arazisi üzerinde böyle günah yüklü işlerin yapılmasına izin vermezdi."

"Günah yüklü işler mi?" diye güldü Heinesen. "Bilmem size benim kralın astronomu görevinde olduğumu hatırlatmam gerekli mi."

"Hayır Heinesen, hatırlatman gerekmiyor, biz senin geçmişini iyi biliyoruz. Sen o şanlı şöhretli Tycho Brahe'ye üç yıl hizmet ettin. Adam bir skandaldı ve kralın ve ülkenin yüzkarasıydı." Holst paltosunu çekiştirdi, yakasındaki görülmeyen kırın-

tıları temizledi. "Doğru, sen çömez olarak hizmet ettin ve hiç kuşkum yok ki bu süre içinde bu tımarhane kaçkınının tohumları imgelemine kök salmış olmalı. Ama sana hatırlatıyorum Heinesen, bu adamın düşünceleri akılcı değildi. Rezil bir şekilde terk etti bu krallığı, zamanından önce olduğunu eklemesem de olur. Hiç kuşkusuz aklından zoru vardı. Bana kalırsa, bizim asil ama yanlış yola sapmış kralımızın ona verdiği akıldışı desteğin de doğrudan ilişkisi vardı bununla."

"Yöntemlerinin etkinlik derecesini tartışabiliriz ama kaçık değildi."

Holst havlar gibi bir öfke sesi çıkardı. "Heinesen, ben buraya astrologların ve yıldızlardan haberler verenlerin batıl nesneleri ve hastalıklı saçmalıklarının iyi yanlarını tartışmaya gelmedim. Yıldızlar bizim erişebileceğimizden daha uzaktalar ve Tanrı onların öyle kalmalarını amaçlamış. Senin bütün ıvır zıvırın bu gerçeği değiştirmez." Biraz zorlanarak ayağa kalktı. "Ben cahil biri değilim Heinesen, ben salak değilim. Gökcisimlerinin hareketleri ile ilgili olarak okumuş çevrelerde dindışı hurafeler döndüğünün farkındayım. Avare beyinler böyle sersemce spekülasyonlarla kendilerini eğlendiriyorlar. Ama tüneğinden in aşağı bakalım, küçük kuş. Bu dünyanın sıradan insanları için senin düşüncelerin hiçbir şey ifade etmiyor. Onlar Tanrı'nın krallığından başkasını tanımıyorlar. Onlara senin hoşgörülü hayallerin sadece anlaşılmaz değil üstelik bir tehdit."

Heinesen yanıtlamak üzereyken Rusk bir çığlık attı. Bütün bakışlar ona döndü. Rusk pencerenin önünde durmaktaydı. Onlara döndüğünde, yüzü kâğıt gibi bembeyazdı.

"Tanrı adına, söylentiler doğruymuş."

"Neler zırvalıyorsun, Holst?" diye sordu Koppel, tir tir titreyen adamı iterek bir yana.

"Orada. Yürüyor... iki ayağı üstünde."

"Cennetteki Babamız, bizi koru!" diye haykırdı tüccar, pencereye koşarken. Topukları üstünde döndü, yüzü öfkeyle kasılmıştı. "Sen aklını mı kaçırdın, Heinesen?"

Heinesen, kahkahalarla gülmemek için kendini zor tutuyordu. "Haydi, haydi, baylar. O bir insan, ne az ne çok. İspanya ya da Kartaca limanlarında insanın her zaman karşılaşacağı bi-

ri. Sanırım, bir Afrika yerlisi. Bir köle, kuşkusuz Osmanlıların hizmetinde olan."

"Kimin?" diye sordu Rusk.

"Türklerin" diye mırıldandı sımsıkı yumulu dudakları arasından Koppel. Sözleri rahibin damarlarında yeni bir korku yıldırımının dolaşmasına neden oldu.

"Göklerdeki güzel Tanrı, buradalar mı... aramızdalar mı?"

"Ne tür bir büyücülüğe şahit olmaktayız?" diye pufladı Holst.

"Büyücülükten mi söz ediyorsunuz efendim?" diye karşıladı Heinesen saldırıyı. "Bu tür konuşmaları kral açık açık suçlamadı mı?"

Holst ona döndü. "Heinesen, şimdi münasebetsizliğin zamanı değil. Bu tam bir delilik. Bu Allahın laneti yaratığını buraya getirecek kadar aklını alan nedir senin?"

"Merak, ve aynı zamanda gereksinim. Benim iş yapacak herkese ihtiyacım var." Heinesen bakışlarını karşılamak üzere döndü onlara. "Baylar, sizi sakin olmaya davet ediyorum. Bu basit bir insan. Akdeniz limanlarının ortak dilinden başkasını konuşamıyor. Sıkı çalışıyor ayrıca, ve iyi eğitimli bir yük beygiri kadar da dur durak bilmiyor." Heinesen eğildi, dikkatlerini çektiğini biliyordu. "İspanyol kolonilerinin zenginliğinin kaynağı bu adamlar. Onları Afrika kıyılarından çok sayıda alıp götürüyorlar."

"Onun gibiler buraya ait değiller, İspanya'da âdetler nasıl olursa olsun." Holst dik kafalıydı. Rusk başını salladı, "Böyle bir yaratığı buralara getirmek kötü bir kehanet olmaz umarım?"

"Kötü kehanetlerden, kötülük taşıyıcılardan söz eden bir rahip, ha?" Heinesen gülümsüyordu, "Bunlar batıl inanç ve spekülasyon, bahse girerim ki. Ne olacak sonra, şeytan sütü mü ekşitecek?" Rusk, onun gülümsemesine katılmadı, başını çevirdi, başını salladı ve alnını sildi.

"Size onun ne kadar zararsız olduğunu ispat edeceğim." Heinesen kapıya çıktı ve Klinke'ye Raşid'i getirmesi için seslendi.

Üç adam kendi aralarında mır mır konuşmaya başladı. Heinesen açık kapının yanında durdu ve Raşid'e ilerlemesi için işaret etti. O içeriye girdiğinde üç adam birer adım geri çekildi.

"Tranquilo." Heinesen yerinden kımıldamamıştı. Ağır ağır elini kaldırmış, asabi bir taya davranır gibi ani hareketler yapmamaya dikkat ediyordu. "Tranquilo," diye tekrarladı. Başıyla misafirleri işaret etti. "Bu üç adam seninle tanışmak istiyorlar."

Raşid topluluğa baktı ve nasıl davranacağından pek emin olamadığı için hafifçe eğilerek selam verdi. Kimse konuşmadı.

Heinesen adamların yüzlerine baktı. Cehalet gördü, korku gördü ve bu ona bir anlık bir tatmin duygusu verdi. Her zamankinden daha fazla emin oldu bu karanlık bölgeye bilginin ışığını getirmek için çabalayıp acele etmesi gerektiğiyle ilgili olarak.

"Gel, korkma" diye tekrar etti.

Raşid odanın ortasına ilerledi. Gözleri ağır ağır etrafta dolaştı. Buraya daha önce hiç adım atmamıştı. Büyük ahşap bir hücrenin içinde gibiydi. Yukardaki kat kesilmişti, böylece ta tavana kadar bakabiliyordu insan. Pencerelerden ışıklar süzülüyordu. Sağındakinden, tepeye bakandan yana baktı. Dikkat etti, her penceredeki camlar farklı farklıydı. Buradaki sarımtırak renkliydi ve odayı pirinç rengi ılık bir mineral aydınlığına boyuyordu. Gerçekten çok büyük bir odaydı. Ortadan başlayarak gölgeler koyulaşıyor ve orada burada iri, garip biçimli nesneler fırlıyordu karanlığın içinden. Sanki yaşamın ağırlaşıp hemen hemen hareketsiz bir kıpırtıya dönüştüğü çok karanlık bir okyanus dibine bakıyor gibi geliyordu insana.

Heinesen, eliyle onu odanın ortasına çağırdı. "Gel" dedi, işaret ederek. Raşid masaya doğru kısa bir adım attı. "Baylar, korkmayınız. Sırtının eğrisine bakınız, kuşkusuz kalıtımsal bir deformasyon. Gözlerindeki ifade, zararsız bir hayvanda görülen türden bir zihinsel basitliği ortaya koyuyor."

Koppel Heinesen'in kolunu sımsıkı tuttu, eğildi iyice ve kulağına fısıldadı. "Türklerin elçisi olmadığından nasıl bu kadar emin olabiliyorsun?"

"Bir casus mu? Yapmayın baylar, durun size onun ruhunun basitliğini göstereyim." Çevresine bakındı, bir kâğıt aldı, kendine çekti. Ötekiler dikkatle bakmaktaydı. Heinesen, tüy kalemi Raşid'in eline tutuşturdu. "Bir şeyler yaz" diye buyurdu.

Raşid üç adama baktı. Odanın dört bir yanına göz gezdirdi, sonra elindeki tüy kaleme baktı. Kâğıda eğildiğinde, ötekiler de öne doğru eğildi. Birçok çizgiler ve noktalar, garip harfler çiziktirdi.

Heinesen zaferle kaldırdı kâğıdı. "Anlamsız karalamalar, beyler. İddiam kanıtlanmış oldu."

Üç adam ikna olmamıştı. Rusk keskin bir soluk aldı. "Bir lanet, kuşkusuz. Şeytanın diliyle yazılmış."

"Sus bakalım, rahip. Bu bir çocuğun basit karalaması işte," diye karşı çıktı Koppel.

Heinesen ses çıkartmadı. Vali dikkatle izliyordu onu.

"Sen ne diyorsun, Heinesen?"

Daha Holst'un sorusunu yanıtlamasına fırsat bulamadan, rahip yeniden bağıra çağıra söze girişmişti bir kez daha. "Kâfirler, Deccal'a tapınanlar, şeytanın hizmetkârları, ruhlarınınkiyle aynı deri rengine boyanmış olanlar. Sen aklını mı yitirdin, herif?"

"Onu buraya Tanrı'nm lütfu getirdi."

Vali kulaklarına inanamamıştı. Sözlerin anlamlarını kavrayamamış gibiydi. "Tanrı'nm lütfu mu? Dikkat et, genç Heinesen, yakında sen de din inkârcıları gibi konuşuyor olacaksın."

Heinesen, çevresinde toplananların yüzlerine baktı.

"Bence," dedi Holst sakin sakin, "yeterince göreceğimizi gördük." Ateş çatırdadı. Holst sıkıca yerleştirdi başına şapkasını. Ötekiler ayak sürüdü ve hazırlandılar. Kapıda Holst duraladı. "Herremand Heinesen, biliyorsun bu bölgeye büyük bir karmaşa getirdin. Buradaki çalışmalarınız bu krallığın otoritesini sarsıcı bir girişim olarak görülebilir. Uygun bir zamanda, bu suçlamaları yanıtlamanız için çağrıya uymanız gerekebilir." Bunları söyleyip döndü. "Yolumuzu kendimiz bulabiliriz, teşekkür ederiz" diye ekledi, omzunun üzerinden Raşid'e son bir kez daha bakarak. Koppel kapıda durakladı. "Dikkat et, Heinesen, bil ki kanunların üstünde değilsin. Doğru adamların gazabından daha kötüsü yoktur. İyi adın seni korumaz, hiç kimse de seninle mutaassıplar arasına girmeyi göze alamaz."

Başka bir söz etmeden şapkasını kafasına geçirdi ve sert adımlarla odadan çıktı. Kapı arkalarından kapandı ve valinin arabacıya seslendiği duyuldu. Klinke Raşid'i yeniden arkaya götürdü. Heinesen bir iç çekişle sandalyeye çöktü. Gözlerini yumdu bir an ve arabacının haykırışlarını, arabanın taşlar üstünde takırdayarak kapı kulübesinin içinden çıkıp gitmesini dinledi.

Sessizlik. Heinesen kâğıdı kaldırdı ve üzerindeki işaretlere baktı bir süre. Garip bir tanışıklık duygusu veriyorlardı ama ancak kâğıdı masaya bırakıp onlara farklı bir açı ve eğim verdiğinde aniden anladı ne olduklarını: Ülker takımyıldızının çizimiydi bu.

Yirmi Dördüncü Bölüm

Birbiriyle ilintisiz gibi görülen ışık parçaları birleştirildiğinde, durum yavaş yavaş karanlıktan sıyrılıyor. Verner Heinesen Klinke'nin eve doğru yürüyüşüne bakarken, bunu düşünüyordu. Klinke, tıknaz köylü bacaklı ve büyük elli. Klinke mutlu değil. Her zaman kuşkuludur, ta başından beri, Verner ve Sigrid'in mirasa talip olmak üzere çıkıp gelişlerinden beri. Hemen karşı çıkmıştı bu düşünceye; burası bir asille kız kardeşine göre bir yer değildi. İş özveri istiyordu, toprak ve hayvancılık hakkında çok şey bilmek gerekiyordu. En iyisi kasabada bir ev almaları ve öteki işi ehil ellere teslim etmeleriydi. Klinke bütün çalışma hayatı boyunca Heinesen'in amcası Gustav'ın yanında olmuştu ve bu yere sadakati her şeyden önce geliyordu. Başlangıçta gerçekten zor olmuştu ama yıllar geçtikçe Heinesen yeteneğini ortaya koymuş ve, inanıyordu ki, ters tabiatlı ırgatbaşının zor verdiği güveni kazanmıştı.

Heinesen'in o çok seyrek yaptığı çocukluk ziyaretlerinden anımsadıkları bulanıktı ve çocuklara çok az zaman ayıran, dudakları çokluk sımsıkı kapalı yaşlı bir adam egemendi onlara. Babası ailenin geri kalanına pek zaman ayırmazdı, yürekleri kadar akıllarının da yumuşak olduğuna inanırdı; kardeşi Gustav'ın annesine çektiğini söylemişti pek çok kez. Adının evde geçtiği nadir anlarda hep babasınm çaresiz, tedirgin ya da alaycı ses tonuyla anılmasının, çocukluğunun, Kopenhag limanındaki gemilerin rıhtımdaki inip çıkışlarının sesi kadar değişmez öğelerinden biri olduğunu anımsadı. Annesiyle babasının am-

cası ile ilgili yarattıkları izlenim, onun tedbirsiz ve tepkisel davranışları olan garip huylu biri olduğuydu. Belki de buydu onun içine sıcak tohumlarını atan, yıllar sonra, hem kendisini hem kız kardeşini yerinden yurdundan ettirip, neleri var neleri yok sattırıp buraya gelmelerine yol açan. İnatçılık ve babasının koyduğu bütün ölçütlere meydan okuma isteği. Bu muydu onu amcasının türü bir kuraltanımazlık kimliği aramaya yönelten? Merak da bir rol oynamıştı kuşkusuz, çünkü çok eski anılarından başlayarak insanın neden her şeyi terk edip at yetiştirmek üzere memleketin bu ücra köşesine çekileceği onun hep ilgisini çekmişti. Gustav Heinesen, Jutland yerine Yeni İspanya'ya da yelken açabilirdi araya uzaklık koymak için.

Ve şimdi, diye düşündü Heinesen, Klinke'nin korktuklarının en beteri gerçekleşmiş olmaktaydı. Irgatbaşı çıkmıştı ortaya, köleyi kolundan tutmuş çeke çeke götürerek.

"Size getirdim onu."

"Teşekkür ederim, Klinke."

Irgatbaşı, besbelli odadan ayrılmakta gönülsüzdü, olduğu yerde durakalmıştı. Bir ayağını ileri attı sonra, boğazını temizledi, geri çekti ayağını. Bu garip bir dans adımına öylesine benziyordu ki Heinesen tüm yüzüne yayılacak bir gülümsemeye zor engel oldu. "Haydi bakalım, Klinke, aklından neler geçiyor?"

"Eh, eğer karşı çıkmazsanız, düşüncemi açıklamak isterim." Klinke, çok söz etmekten yorgun düşmüş gibi garip, resmi bir şekilde konuşmuştu. Dilinin misafir odalarıyla, öğrenimli bayların zengin düşüncelerine uymadığının farkındaydı.

Heinesen, salonun üst kat parmaklıklarına yaslandı ve aşağıya, adama baktı, "Haydi, öt bakalım!"

"Mesele şu ki, bize bir dizi kötü şans getirdi. Bu yer, bugün olduğu kadar, hiçbir zaman böylesine perişan olmamıştı. Çalışan, iyi yürekli insanların sesleri yitti buradan." Yeniden toparlanana dek, bir tereddüt geçirdi. Başıyla, yanında durmakta olan adamı işaret etti. "Hiçbir şekilde akıllıca gelmiyor... bu adamı buralarda tutmak. Buraya ait değil o, hangi cehennemin deliğinden çıktıysa oraya gönderilmeli gerisin geri." Şapkasını yeniden geçirdi başına, "Meselemi arz ettim" diye mırıldandı ve hızla çıktı odadan.

Heinesen merdivenleri inerken deri ahşap üzerinde çatırdadı. Büyük masanın yanına yaklaştığında üzerine bir kucak kâğıt attı, Raşid'le yüz yüze gelinceye dek ilerledi. Raşid onun bakışlarını karşıladı ve sonra gözlerini kımıldattı.

Odadaki hava sanki kokulu reçineli günlüklerle tütsülenmiş gibi bulanık ve yoğundu. Raşid'in genzini doldurmuştu ve o bunun bir tür mürekkep mi, etrafa dağılmış büyük gezegen modellerinin oynak kısımlarına sürülmüş yağ mı, yoksa ahşaptan sızan bir şey ya da tavan latalarına sürülü katran mı ya da bütün bunların hepsinin bir karışımı mı olduğunu çıkaramıyor ama gözleri faltaşı gibi açılmış çevresine bakarken odadaki kokunun enerji olduğunu fark ediyordu. Gümbür gümbür, yoğun, ürkütücü bir güç; kontrolsüz bir parlaklıkla bağlantılı, başı boş bırakılmış, düzensiz bir aklın enerjisi, ya da delilik. Heinesen tükenmez bir enerjiyle odayı arşınlarken, orada burada durup özel bir önem taşıyan bir kitabı ya da gurur duyduğu bir aracı işaret ederken Raşid gözlerini yerden kaldırmıyordu. Heinesen ona yüksek sesle "Sen ne yapıyorsun?" diye sordu. Ellerini kımıldattı ve arkasında duran, tam yerini bildiği bir şeye uzandı.

"Bu," dedi üzerine Raşid'in karaladığı kâğıdı uzatarak, "Ülker takımyıldızı. Sen bunu biliyorsun."

Küflü bir Yunancayla okumaya başladı, öyle ki Raşid başlangıçta izlemekte zorlandı. Heinesen kâğıdın üzerindeki işaretleri gösterdi. "Sen sadece takımyıldızı doğru bilmiyorsun, ayrıca Yunancayı doğru yazmayı da biliyorsun.

Raşid bir şey söylemedi.

"Ama bundan da önemlisi, sen bu takımyıldızı seçtin, çünkü onun yükselmekte olduğunu da biliyorsun. Görmüş olmalısın, gözlemlemiş olmalısın."

Raşid sessizliğini koruyordu. Kımıldamadı, gözlerini yerden kaldırmadı. Bildiğini açık etmesi sersemlikti. Bir anlık bir kibir, ya da dalgacılık, ya da belki gurur mu sadece? Heinesen kâğıdı masanın üstüne fırlatıp odayı arşınlamaya başladı. Yeniden kendi diline dönmüştü. Raşid, tek sözcük anlamadan, ona bakıyordu. "Sen ilk bakışta göze çarpandan da fazlasını biliyorsun Magripli. Gene de bu bilgini neden kralın valisi önünde

gösterdin, bilmiyorum." Parmağıyla Raşid'in göğsünü dürttü. "Piskoposun uşağının aklını başından aldın." Sonra gülmeye başladı. Raşid boğazını temizledi.

"Quien tiene Moro, tiene oro" dedi.

Heinesen sustu ve ona baktı. Kendisi için yüksek sesle çevirdi söylenilenleri. "Araba hizmet eden altınla mükafatlandırılır."

Raşid gülümsedi ve başıyla onayladı.

"Öyleyse bil, altın beni hiç ilgilendirmez."

Raşid tepkisiz, durdu.

Heinesen bir kahkaha attı ve dönüp uzaklaştı. "Şaşırtıcı, çok şaşırtıcı" diye mırıldandı kendi kendine. Raşid onun kitap ve kâğıt tomarı rafları, bitmek tükenmek bilmez kâğıt yığınları ve tahta kapaklar arasında dolaşmasına bakıyordu. "Yazı, bilgi," diye dile getirdi duygularını tizleşmiş bir sesle, "bu ardına düşülecek en asil şey, sence de öyle değil mi? Mısırlıların bilgileri bizde. Şimdi eskisinden daha eminim, bir tek sayılarının sahibi olabilsem, evrenin gizlerini parçalayabilirim."

Raşid'e kendisini doğru izlemesi için işaret etti.

Üst kat, bir balkon gibi, bütün salonu çepeçevre dolaşıyordu. Buraya sol duvara yaslanmış, dik, cilalı bir merdivenle çıkılıyordu. Ayakta zor durulabilen düzlüğün üstünde, raflar vardı çepeçevre. Raf dizileri duvarlara yaslandırılmıştı. Raflar üst üste yığılı kâğıt tomarları, sarılı parşömenler, elyazmaları, kitaplar, planlar, haritalar, her boy, biçim ve türden kâğıtla doluydu. Tavandaki bir çengelden, paralelkenar bir kristalden yapılmış bir yağ lambası sallanıyordu. Onun altında, odanın ortasında, çan şeklinde büyük bir şömine yükseliyor, baca şeklinde tavanda son buluyordu. Açık ateşin ısısından iki üç kişinin yararlanabileceği bir oturma yeri boşluğu vardı. Kabarık ışık ve karanlık çeperlerinin içinde taklar kuran, sepet örgüsü gibi iç içe geçmiş labirentler oluşturan geometrik gölgeler, birbirini kesiyor, kıvrılıp bükülüyordu.

Salonun geri kalan kısmındaki balkonlar, merkezden başlayarak, karanlığa gömülüyordu. Orada burada parlayan metaller; uzun bir cetvelin, bir ölçüm çubuğunun, bir kürenin varlığını tanımlıyordu. Raşid büyük, pirinç bir diskin önünde durdu. Usturlabı havaya kaldırdı ve üstündekileri okudu.

"Fars işi" diye açıkladı omzu üzerinden Heinesen, coşkuyla. "Onu Venedik'te huysuz, bir yığın borcu olan bir prensten satın aldım." İspanyolcayı biraz daha rahat kullanmaya başlamıştı.

Birden gözden kayboldu, yandaki bir balkona geçmişti. Bir şey arıyordu, kalkıp eğilerek, dolaşırken, kendi kendine hırıldanarak ve sağa sola uzanarak.

"İşte!" Bir patırtı gürültü koptu ve sonra da bir şeyin yerde çekildiği duyuldu. Heinesen, Raşid'in tahta sandığını çekerek ortaya çıktı yeniden.

"Tanıdın mı bunu?"

Raşid dudaklarını ısırdı. Sandık örselenmişti, berelenmişti. Bir yanında derin bir çatlak görülüyordu. Heinesen, kapağını kaldırdı ve içine uzandı.

"Bu senin, değil mi?" Pirinç kutuyu sandığın üzerine koydu. "Sen nesin Magripli? Büyücü mü? Sihirbaz mı?"

Raşid bir şey söylemedi.

Heinesen güldü. Eliyle alnına vurdu. "Ne sersemim." Raşid sakınarak uzandı ve sandığın üstündeki kabartma işaretlerin üzerinde parmağını gezdirdi.

"Sen başıma gelmiş belalardan biri misin yoksa şans getiren bir tılsım mısın, Magripli?" Heinesen, elini sallayıp kendi sorusunu kendisi uzaklaştırdı. Hızlı hızlı konuşmaya başladı. "Gittiğin her yerde kan ve uğursuz bir şey olacak duygusu taşıyorsun ve buna da şaşıyor olmalısın. Sana nedenini söyleyeyim. Sen onlar için farklısın. Bu kadar basit işte. Seninle karşılaştığımda bu basit insanlar arasındaki en aklı başındakiler senin İspanya Kralı'nın hizmetindeki bir casus olduğunu düşünüyordu. Geri kalanı içinse, sen şeytanın ta kendisiydin."

Heinesen pirinç kutuyu aldı ve aşağı inmek için merdivenlere yöneldi. Yarı yolda durdu inerken ve omzunun üzerinden arkaya baktı. "Kaç dil biliyorsun?"

Raşid gözlerini boşluğa dikti ve derin bir soluk aldı. Başını kaldırdı. "Farklı düzeylerde Arapça, Yunanca, Latince, Farsca, Soğdca okuyup yazabilirim. Biraz da Sanskrit biliyorum. Frenklerin diliyle ve elbette denizcilerin *lingua franca*'sıyla konuşabiliyorum."

İri bir kahkaha atarak sözünü kesti Heinesen onun, Raşid daha sözünü tamamlayamadan. "Tamam, tamam, bu kadarı yeter, eminim" dedi telaşla. "Harika. Bu kararı sadece iyilik olsun diye aldığımı sakın ola aklına getirme" diye söylendi, yeniden dönüp merdivenleri inmeye başlarken. "Senin yeteneklerini iyi bir işte kullanmak istiyorum, efendi. Sen bana çevirmen olarak yardımcı olacaksın."

"Çevirmen?"

Heinesen, başlarının üzerindeki katta bulunan kitapları ve yazmaları işaret etti parmağıyla. "Elbette. Yıllar yılı Avrupa kıtasını baştan sona dolaşarak, hiçbir özel koleksiyonun yarışamayacağı bir kütüphane yaptım. Övünmek gibi olmasın bir iki üniversiteyi bile kıskandırabilir." Kendinden son derece hoşnut görünüyordu. Sürekli başını sallıyordu, "Elbette, bir çevirmen. İşte ihtiyacımız olan bu." Eliyle Raşid'i yanma çağırdı. Ortadaki büyük masanın üstüne inşaatın planını serdi. Hızlı bir şekilde ne yapmayı tasarladığını özetledi. Büyüklü küçüklü kuleler, hendekler, içleri çeşitli araçlarla dolu. "Göklerle savaşacak bir canavar imal ediyorum" dedi. "Ve sen de bana yardım edeceksin."

Yirmi Beşinci Bölüm

Ay emziriyor aç yıldızları; birer birer sütünü içtikçe onlar, inceliyor. Aylar geçiyor ve Raşid el-Kenzi görmeyi hiç hayal bile etmediği bir yerde yaşıyor. Günler kısa ve karanlık ve yıldızlar artık tanış değil. Kafatasının üstünde yukarılarda, beklenmedik bir sarmal çizerek dönüyorlar. Akrep hiçbir yerde görünmüyor; Köpekyıldızı bir görünüp bir kaybolmuyor ve göründüğünde, yere yakın ve ışığı soluk. Raşid dünyanın sonuna ulaştı, ya da ulaşılacağını ancak hayal edebileceği bir yerin yakınında. Gemi enkazından çıkıp gelirken geçtiği kıvrım kıvrım yollardaki ya da zincire vurulu olduğu ahırda onu yıkayan yağmurun anısı, yoğunluğun içinde soldu ve ardında, geçerken, sadece nasır tutmuş bir yara bıraktı. Yolunu yitirmişti. Bunun kendisi için planlanan şey olmadığından kuşkusu yoktu, yoksa buralara düşmemeliydi. Bu yanlışlığı nasıl açıklayabilirdi? Eğer sorumlusu kendisi ise, Tanrı'nın elinin burdaki payı neydi? Bütün ömrünü burada geçirmesi yazılmışsa, nedeni neydi bunun?

Hava burada cam gibi kırılgan ve soluk alıp verirken yüksek dağlardaki gibi dikkatli olmak gerekiyor. Soğuk bir yel kemiklerini kesiyor insanın. Raşid el-Kenzi Güneş Kalesi denilen bir yerde yaşıyor – sıcaklık nedir bilmeyen bir yerde. Anakapının üstündeki küçük bir odada oturuyor. Avluya açılan kemerin üstünde dar uzun, alçak tavanlı, zamanın karartmış olduğu bir yer burası. Duvarlar çıplak. Yerde içi saman dolu tahta bir kerevet var, burada uyuyor. Pencerenin yanında kaba saba üç

ayaklı bir tabure var, akşamları üzerinde oturuyor ve gökyüzüne bakıyor. Doğu yönündeki pencereden gördüğü manzara, tepenin yamacının şişkin belinden, demir kaplı gölün düz, kavramayan kasıklarına kayıyor ve oradan uzun yeşil-mavi otlaklara uzanıyor; orada yayılıyor atlar. Gündüzün güneş, tarlaların ötesindeki bakır rengi çamura daldırılmış yontulmuş çubuklara benzeyen kayın ağacının kaskatı dallarına dolaşıyor; orada, uzak tarlaların sonunda ince bir ağaç şeridi malikânenin sınırını belirliyor. Batı duvarında pencere görevi gören küçük bir açıklık var, oradan büyük evin ötesine bakabiliyor ve kara tepeye uzanan, akışkan, yağlı gibi görülen bir ırmağı andıran patikayı görebiliyor. Geceleyin de bir yılan kadar katı ve parlak görünüyor patika.

Nem kemiklerini sızlatıyor, ay ışığı aldatıcı, garip bir uygunsuzluk, mezarlıkta kahkaha gibi bir şey.

Bu nedenle Raşid el-Kenzi oturuyor ve talihi hakkında kafa yoruyordu. Yolculuğunun temel amacı artık olasılıklar alanının bütünüyle dışında geliyordu ona. Zaman ilerlemesini ağırlaştırıp durma noktasına getirmişti. Yolundan sapmıştı. Buradan kaçabilse bile Hollandalıyı bulması ve dürbünle birlikte geri dönmesi yıllar alırdı. Böylesi güçlü bir alet çok fazla gizli kalamazdı. Belki yurduna döndüğünde Hollanda işi optik alet her köşe başında, Paris'ten Peşaver'e kadar bütün ıvır zıvır tezgâhlarında satılır olurdu. Vezirin çocukları pirinçten yapılmış küçük modelleriyle oyuncak niyetine oynuyor olurlardı.

Düşüncelerini içinde bulunduğu belalı duruma kaydırdı. Kuşkusuz yaşamın gizleri bir günde aydınlanamazdı. Zamanını beklemeliydi, kuşkusuz işaret gelecekti ve o zaman çekip gidebilirdi. Planını çok büyük bir dikkatle yapmalıydı, bu insanlardan korkmuyorduysa da usullerini bilmiyordu ve onun kimliği ile ilgili hayal ettiklerinden korkuyordu. Onu burada tutan bir bağ daha vardı, merak. Önüne çıkan zengin kaynak hayran bırakmıştı onu. Böylesi bir kütüphane, hangi kral olursa olsun sahibine gurur verirdi. Cezayir Dayısı hasetinden ağlayabilirdi. Raşid, buraya ulaşmış olduğu için, elde ettiklerinden bir gurur dürtüsü duydu; bir gün hayatının iyi ve kötü talihlerini anlatmanın zamanı geldiğinde bu garipliği de ekleyebilirdi yaşamı-

nın öyküsüne. Bu düşüncenin yarattığı ferahlık duygusu kısa sürdü ve daha sonra bunu saçma bir kibirlilik diye sildi aklından. Gene de, buna her zaman inanmıştı, yıldızların kendi geometrilerinin olması gibi her insanın da kendi geometrisi vardı. Kendisini buraya atan garip olaylar dizisinin kökünde ne olduğunu keşfetmek göreviydi.

Dünyanın herhangi bir yerinde yaşayabileceği gibi, burada da yaşayabilirdi, kendi kendisine söylediği gibi. Yurdu, evi yoktu; köyü kasabası yoktu yokluğunda yas tutacak, babalarının dönüşünü bekleyen çocukları da yoktu. Ayrılma zamanı gelinceye kadar öğreneceği ne varsa, hepsini öğrenecekti. Eğer yaşamında bir değişmezden söz edilecekse, o da şuydu: Öğrenmek, olanak nerde ve ne zaman kendini gösterirse öğrenmek, ve sonra zamanı gelince harekete geçebilirdi.

Bu nedenle, bu yeni dünyanın bilgisinin derinlerine ulaşabilmek için günlerdir çaba harcamakta. Daha önce öğrendiği her şeyin ayaklarını daha fazla sıkı sıkıya bağladığı bir ağın içine çekilmiş durumda. Kendini kurtarmak için savaşmak zorunda ama nereye gitmesine izin verecek bu? Her şeyi, aklını bile yitirmekten, aptal bir hayvan gibi bir kütüğe zincirlenmekten ve ruhu yıldızlarca yenilip bitirilmiş göğe boş boş bakmaktan korkuyor.

Denebilir ki, yaşamı yeni göreviyle birlikte daha rahat artık. Artık ne kazmak, ne taşımak, ne her gün kendisini tepeye çıkartıp indirmek var, yorgun argın. Aslında oğlanın ölümünden sonra tepedeki işler tümüyle durdu. Bir zamanlar içinde kendisinin de uyuduğu işçi barınağı artık karanlık ve ıpıssız. Kapının üstündeki oda, ne kadar soğuk olursa olsun, ılık; her yanında rüzgârların cirit attığı o ahırda yaşıyor olmanın nasıl bir şey olabileceğini hayal bile etmek istemiyor.

Bugünlerde bütün ev sessiz. Çok az insan kaldı: Raşid'in odasının öteki tarafındaki merdivenin bölmesinde yatıp kalkan Klinke, kocaman sesli kocaman bir adam olan ahçı ve ne zaman Raşid'le karşılaşsa ortalıktan kaybolan kâhya kadın. Yeni işine başladığı ilk gün, salondan, duman duman ılıklığını huzur verici bulduğu yeraltındaki mağaramsı mutfağa götürüldü. Yıkanması için sıcak su, saçını ve sakalını düzene koyması için bir ma-

kas ve yeni giysiler verildi – yeni, kalın, yün pantolon ve iyi bir keten gömlek. Bunların üstüne at kılından dokunmuş kalın bir ceket ve tahtadan yapılmış ayakkabılar. Sıcak süt verdiler ve o da içine kocaman kara ekmek doğradı. Heinesen, bundan böyle, ötekilerle birlikte, yemeğini mutfakta yiyeceğini açık açık söylemişti. Onun için Raşid yerken, şaşkın şaşkın bakıyorlardı ötekiler. Ahçı okkalı bir göbeği olan, başının tam tepesinde tek bir lüle havuç rengi saçın dikeldiği bir adamdı. Evin işlerini gören kadınsa, ahçı zamanının büyük bir bölümünü, ateşin yanındaki köşesinden tekmelenmeden hiçbir şekilde kımıldamayan, köpeğiyle konuşarak geçiriyor olsa da, besbelli karısıydı onun. Adamlar, sanki yemek yiyebileceğini asla düşünemezlermiş gibi bakıyorlardı Raşid'e. Masada, yan yana oturmuşlar, ona fazladan bir şeyler atıyorlardı; o da bunları önüne düşer düşmez kurt gibi yutuyordu. Bir süre, eğlendiler, köpeğin de onları eğlendireceği gibi, daha heyecanlı da olsa ve sonra kendi aralarında konuşmaya daldılar ve Raşid'i düşünceleriyle baş başa bıraktılar.

Ne meraklarında ne de yanına sakınarak yaklaşmalarında bir gariplik vardı. Onlara garip gelen bir yaratık olduğunu, bir yabancı olduğunu fark etmişti. Cahiller için merak konusu bir nesneydi, tarihsiz ve isimsiz. Düşünebilenler içinse, bir başka dünyanın varlığının yaşayan bir kanıtı; hiç bilmedikleri ve bu nedenle de güvenmedikleri bir dünyanın. Onu Türk diye tanıyorlardı, muhteşem Süleyman'ın, Tanrı'dan korkan Hıristiyanları kazığa oturtan kötü ünlü kişinin oğlu. İki adama bakıyordu, yüzlerine ve açık gözlerine, zaman zaman ondan tarafa bir bakış atıyorlardı konuşurlarken. Artık ondan korkmuyorlardı, onun için bir şey hissetmiyorlardı; acıma bile. Raşid bir gün bu insanları tanıyıp tanıyamayacağını merak ediyordu, zamanı gelince onlara ihanet edip etmeyeceğini ya da onların kendisine ihanet edip etmeyeceğini.

Evin son üyesi Heinesen'in kız kardeşiydi. Raşid onun varlığını biliyordu ama onu pek görmemişti. Bir iki kez, ince birinin bir kapıdan geçtiğini görmüştü göz ucuyla ya da holün ucunda bir gölgenin durduğunu. Bir kez, bir gece, Raşid kapıdan, büyük odada Heinesen'in yemek yediğini görmüştü; karşısında bir kadın oturuyordu.

Heinesen bir kez daha yolculuklarına çıkmıştı, Avrupa'nın prenslerinden ve asillerinden maddi ve manevi destek bulmak için. Raşid her sabah kalkıyor, kapının üstündeki evin dar merdivenlerinden inmeden diz çöküp dua ediyordu. Çeşitli arabaların arasından geçiyor ve avluyu hızlı hızlı yürüyüp aşarak ana binaya gidiyordu, başı ısıran rüzgâra karşı koymak için önüne eğik, aklı çoktan onu bekleyen tozlu parşömen ve kâğıt raflarına dalmış.

Sessizce giriyordu çalışma odasına. Her zaman bir süre duruyordu orada, işe başlamadan önce, yalnız olduğundan emin olmak için çevresine bakınıyordu. Sonra odayı boydan boya geçip pencerenin önünde duran masaya gidiyordu. Masa, Raşid'in kapının üstündeki odası kadar büyüktü. Bu tahminin doğru olup olmadığını çıkartabilmek için çevresinde dolanmıştı. Yüksek sandalyeye çıkıyor ve ayaklarını samandan yapılmış ayak desteğine yerleştiriyordu. Kâhya kadın ateşi her zaman önceden yakmak için emir almıştı.

Böylece, arkasında geniş şöminede çatırdayan odunların sesini dinleyerek yerleşirdi Raşid büyük sandalyeye. Sonra başını önüne eğer ve okumaya başlardı. Başlangıçta birkaç solukluk ancak oturabilirdi kıpırdamadan, merdivenleri hızla çıkar iner, bölmelere dalıp çıkar, çılgınlar gibi tarardı oradakileri. Önce Arapça olanlarla başlamıştı, pek fazla sayılmazlardı, çoğu da kötü durumdaydı ve çok eskiydi, onlardan hızla İspanyolcalara ve ardından Yunanca metinlere geçmişti. Sözleri ve işaretleri hızla anımsamaya başladığını fark etmişti. Çoğunlukla öylesine dalıyordu ki okumaya, yemek yemeyi unutuyordu, midesi açlıktan sancıyıp kendini belli edinceye kadar. Sonra sandalyeden aşağı atlıyor ve karanlık koridordan tökezleyerek gidip taş merdivenlerden mutfağa iniyordu. Onun bu biçimsiz saatleri ötekilerin de işine geliyordu, çünkü hâlâ onunla birlikte yemek yemekte pek istekli değildiler. Ne kalmışsa, bir tahta çanağa koyup veriyorlardı önüne. Köpek tek gözünü açıp ona acıklı bir bakış atıyordu sanki dilsiz bir hayvanın önünden alınmış bir yemeği önüne koyuyorlarmış gibi.

Ama sadece kendi merakını doyurması beklenmiyordu ondan. Yokluğunda tamamlaması için bir görev vermişti He-

inesen ona. Bir hayli kalın Toledo çizelgelerini tercüme edecekti. Bu çizelgeler güneşin, ayın ve öteki gökcisimlerinin tablolarıydı, hareketlerini ve birbiriyle ilintili konumlarını gösteriyordu. Bu özel yapım, daha önceki bir derlemeyi düzelttiğini öne süren Sevillalı İbn el-Ha'im'in eseriydi. Kanıtlarını öne sürerken, İbn el-Ha'im, Raşid'in Kastilya dili olduğunu sandığı bir dilde ve Arapça uzun parçalar koyuyordu araya. Heinesen'in bu ölçülere ihtiyacı olmadığından kuşkulanıyordu Raşid; güneşin ve ayın eşitsizlikleri, el-Battani'nin ayrıntılı gezegen konumlandırmaları ve görünüm dereceleri üzerine kurulmuştu. Raşid, bölmeleri dikkatle didiklerse aynı tabloların daha doğru uygulamalarını bulacağından emindi, el-Harizmi'nin tablolarını bulabilirdi, ya da belki de İspanya kralı X. Alfonso'nun – Hıristiyanların kuşkusuz Emevileri Leon ve Kastilya'dan atmayı başardığı için verdiği adla Akıllı Alfonso'nun. "Evrenin yaratıcısı ben olsaydım, daha başarılı bir iş çıkartırdım" sözü onundu. Hıristiyan aklının utanmazca bir böbürlenişini hatırlatan bu söz sık sık aklma geliyordu Raşid'in bu sıralarda.

Ne var ki Toledo çizelgeleri çok az işe yarayabilirdi. Bu enlemlerde kullanılabilmesi için uyarlanması gerekliydi. Basılışından bu yana geçen üç yüz yılı aşkın süre içinde biri bunu yapmış olmalıydı. Kuşkusuz Heinesen Raşid'i becerilerinin boyutlarını ortaya çıkartacak bir sınavdan geçiriyordu.

Gacırtılı sandalyeye yerleşip masanın üstüne eğildi. Havada gizemli bir yoğunluk vardı, naif kokulu mürekkep damarları ve ölen kırılgan parşömen parçalarıyla doluydu. Zayıf ışıktan ve harflerle rakamları sökebilmek için gösterdiği gayretten gözleri ağrıyordu. Yabancısı olmadığı bir dille yazılmıştı ama sözcüklerin anlamları zorlukla çıkıyordu. Parmağı yazıların üzerinde hareket ederken dudakları da kıpırdıyordu. Önünde bir kitap dağı yükseliyordu. Lambanın yağı azalmıştı. Boynunu gerdi, ellerini ovuşturdu ve ısınmak için parmak uçlarını hohladı. Anımsadığı enlemlerin ılıklığını, harflerin neredeyse kabartma gibi göze çarptığı ışığın aydınlığını nasıl da özlüyordu. Kelimelerin ısınmak için kâğıdın içine kıvrıldığı bu enlemlerde insan nasıl bir şey öğrenebilirdi ki?

Boylamlar ve azimutlar, tablolar, yıldız cetvelleri, hepsi, dilin garipliğine ve kullanılan yönteme karşın tanıdık geliyordu kendisine. Atalarının, ailesi –gerçek ailesi olarak düşünüyordu onları– gibi sevdiği ve hayran olduğu büyük adamların, düzenini tanıyordu. Uzun bir süre, bir yaşam boyu, kafasının içinde, bu adamlarla yaşamıştı onlar kendisinin, kendisi de onların bir parçası oluncaya kadar. Onların seviyesine çıkmayı ne çok düşlemişti; matematikçi, astronom, coğrafyacı. Bu tür özlemler artık çok uzak ve alabildiğine de gülünç görünüyordu. O büyük kütüphanenin raflarını dolduran kitaplar imgelemini hem boğmuş hem kışkırtmıştı. Hepsini birden bir defada yutmak istemişti. Sayfa sayfa, satır satır kazmak istemişti yolunu, oradaki işaretler ve sayılarda gizli bilgi kendisinin oluncaya kadar. Mürekkep içip kâğıt yiyebilirdi. Bu kitaplar göğün katlarına sahipti, onu bir koza gibi kuşatan, kutsal, dipsiz bilgiye.

Yirmi Altıncı Bölüm

"Burada sonsuza kadar kalamazsın, biliyorsun."

"Biliyorum. Geri dönmeyi gerçekten göze alamıyorum."

"Bu kadar kötü, ha?"

Dükkânın yakınındaki sapakta otomobilde oturuyorlardı. Martin tırnaklarının arasındaki kirleri inceliyordu dikkatle.

"Pek bilemiyorum, ama her zaman bir ailesi olmanın... Yani bir çocuk ve karı... Demek istiyorum ki, bu özel bir durum, öyle değil mi? Yani, korunması gereken bir şey."

Hasan başını salladı.

"Her zaman bu kadar kolay değil."

Karşıdan, küçük mavi bir otomobil hızla geldi, döndü kavşağı. Dükkânın önünde acı acı fren yapıp durdu. Bir oğlan çıktı içinden, dükkâna girdi.

"Arkadaşların."

"Aslında arkadaşım değiller" diye mırıldandı Martin. Saçını arkaya attı, başını hızla sallayarak. "Onlar buralarda benim tek yaşıtlarım." Umursamaz bir kahkaha attı. "Galiba onları başımdan atamıyorum."

Öteki otomobilin içinden müzik sesi yükseliyordu. Dükkâna giren çocuk dışarı çıkmış bir sağa bir sola bakınıyordu. Martin'i gördü ve el salladı. Martin de el salladı ona. Oğlan öteki otomobilin içine eğildi ve ıssız yolda yankılanması duyuldu kahkahanın. Sonra içeri atladı ve otomobil hızla geri geri geldi Hasan'ın otomobilinin yanma kadar, durdu. İçinde el sallayan, işaretler yapan üç dört oğlan görünüyordu. Sürücü, otomobili

birkaç kez yerinde zıplattı, sonra da bıraktı; tekerlekler asfaltta tiz gıcırtılar çıkartarak döndüler ve uzaklaştılar.

"Eh, burayı canlandırmadığım söylenemez doğrusu."

Hasan'ın sesindeki tedirginlik ifadesi dikkatlerden kaçmadı. Martin başını kaldırdı. "Sadece vakit öldürüyorlar, biliyorsun. Özel bir amaçları yok."

"Özel bir amaçları yoksa, böyle yapmaları da gerekmezdi."

"Buralarda yapacak pek bir şey yoktur. Seçenek de yok."

"Herkesin seçeneği vardır, değil mi? Senin bir seçeneğin var."

Martin yerinde kıpırdanmaya başlamıştı, otomobilin kontrol levhasına vuruyordu parmaklarıyla. "Nasıl bir şey olduğunu bilemezsin. İnan burada hiçbir şey olmaz. Senin bir yaşamın var, bir işin, bir ailen. Yani bence, senin neden bu imkânların var da kendilerinin yok diyorlardır."

Hasan karanlıkta çocuğun yüzünü seçmeye çalışıyordu.

"Sen de bunu mu merak ediyorsun?"

Martin ellerini havaya kaldırdı, sonra da indirdi, söyleyecek söz bulamamış gibi. Yeniden gülümsemeye çalıştı ama kasıldı ve katılaştı. "Sanki sana zarar falan vereceklermiş gibi konuşuyorsun. Sanki burada yaptığın işi engelleyecekler gibi. Senin kim olduğunu bilmiyorlar, ne yaptığını bilmiyorlar."

"Mesele de bu, değil mi?"

Martin başını hızla çevirdi ve dışarıya baktı bir süre. "Anlamıyorum."

"Benim burada yaptıklarım umurlarında değil. Neden olsun ki? Bilmek de istemiyorlar. Cehaletlerine ve korkularına sımsıkı sarılıyorlar sadece. İçlerinde büyüyor, her geçen yıl daha fazla kavrıyor onları, güçleniyor. Bir gün geliyor, tek sahip oldukları şey bu oluyor, başkasını tanımıyorlar."

"Sadece sıkılıyorlar, aptal çiftçi çocukları onlar... benim gibi." Kapıyı açıp dışarı çıktı. "Yetti artık!"

Hasan sıkıntılarını çocuğa aktarmamış olmayı istedi. Yanlışını düzeltmeye çalıştı. "Demek istiyorum ki Martin, sen yaşamında çok şey yapabilirsin. Burada bitmesi gerekmez."

"Elbette."

Bir an sessizlik oldu.

"Ya arkadaşların?"

Martin yola bakıyordu. "Geri gelirler" dedi. "Gelmeleri gerek. Gidecek başka bir yerleri yok."

Hasan evine giden kısa yolda arabasını sürerken aynadan Martin'e baktı. Uzun, ince bir kişi karanlık yolu geçip ışıl ışıl dükkâna gidiyordu.

Hâlâ o zamanki dünyayı bir araya getirmeye çalışıyordu. On yedinci yüzyıl başlarında astronomide neler olup bitiyordu? Neleri kapsıyordu? Tycho Brahe kral tarafından münecccim olarak görevlendirilmişti. 1574'te verdiği bir dizi konferansta Brahe, insanın kaderinin bütünüyle gökler tarafından şekillendirildiğine inanmadığını belirtmişti, aksine Tanrı insana yıldızların etkisini aşma yeteneği vermişti. Bu nedenle astroloji insanın karşılaşacağı yakın tehlike ve zorlukları önceden tahmin etmesine böylece insanın bundan kaçınması için harekete geçmesine imkân sağlıyordu. Brahe'yi elindeki araçları incelemeye kışkırtan, astrolojinin olayları önceden doğru bir şekilde öngörmesini sağlamaktaki başarısızlığıydı. Brahe astrolojik öngörülerdeki sorunu kesin bilgi yoksunluğuna bağlamıştı ve bu nedenle bütün gücünü kendi araçlarını yapmaya yoğunlaştırmıştı.

Peki bu Raşid el-Kenzi kimin nesiydi? On altıncı yüzyıl boyunca Araplarda bilimsel bilgi gerilemesini sürdürmüştü. Öğrenimin Altın Çağı doruğuna Araplarda üç yüzyıl önce erişmişti. Arada büyük bir boşluk vardı. Örneğin on yedinci yüzyıl sonlarına kadar Copernicus'un güneş merkezli dönüşler kuramından hiç söz edilmiyordu, sonraları da arada sırada şöyle bir değiniliyordu. İslam dünyasındaki tepki de Hıristiyan dünyasındaki gibi olmalıydı; evrenin merkezine güneşi yerleştirmek, dünyadan ve insandan uzaklaşmak tehlikeli bir düşünce olarak görülmüş olabilirdi. Yeri ve göğü Allah yaratmamış mıydı?

Hasan geriye yaslandı ve ayaklarını masanın üstüne koydu. Eğer, Raşid el-Kenzi'nin Avrupa'da bir üniversiteye gitmediyse günün bilimi hakkında hiçbir fikri olmayacağını söyleyebilirdi. Copernicus'un astronomi üzerine düşünceleri o zamanlar sadece çok küçük bir bilginler çevresinde biliniyordu ve daha yaygınlık kazanmamıştı.

Onun gibi birinin bu düşüncelerle ne gibi bir ilgisi olabilirdi?

Neden tek başına bu kadar kuzeye yolculuk yapmıştı?

Heinesen neden tepeye gömülmüştü ve onu oraya kim gömmüştü? Pirinç alet neden onun yanma gömülmüştü? Bir armağan mıydı bu?

Tekrar notlarını karıştırmaya başladı, katedralin yanışı 1610'daydı ve gizemli "Türk"ün orada ortaya çıkış tarihini doğru belirlemenin ölçüsü de buydu. 1610'da astronomi alanında neler olmuştu? Hasan bilgisayarında ansiklopediyi açtı ve tarihi yazdı. Ekran yanıp söndü ve makine vızıldadı. Dizinde aradıklarını izlemeye başladı. Galileo teleskopunu yapmakla meşgüldü, ayın dağlarını inceliyordu. Bin altı yüz on garip bir zamandı; evrenin nasıl işlediğine dair kökten değişiklikler oluyordu. 1613'te Copernicus'un düşüncelerinin avukatlığını yaptığı için Galileo ömürboyu hapse mahkûm olmuştu. Karar uygulanmaya konmamış ama yaşamının geri kalan kısmını ev hapsinde geçirmişti.

Raşid el-Kenzi'nin bilimsel bir kanıt ya da bilgi için gelmiş olması akla yatkın değildi; bir üniversite şehrine giderdi yoksa. Öyleyse gelişi bir kaza eseriydi, bir rastlantıydı. Hasan yeniden döndü Avrupa haritasına. Parmağını kıyı boyunca gezdirdi. Gemi kuzeye mi gidiyordu, güneye mi? Kuzeye. Parmağı Hollanda'yı buldu ve birden bir şey hatırladı. Yeniden açtı ansiklopediyi. Galileo 1609 yılında teleskopun yapılışıyla ilgili olarak Simon Mayr adlı bir Alman astronomla tartışmaya tutuşmuştu. Söz konusu aletten ilk olarak o tarihten bir yıl önce Hollanda'da söz edilmeye başlanmıştı. Ama el-Kenzi'nin Avrupa'ya ulaştığı sıralarda teleskop yaygınlık kazanmaya başlamıştı bile. Böyle bir şey için bu kadar yol gelmek akılcı değildi elbette, değil mi? Hasan bu düşünceyi sildi kafasından, bilgisayarı, elektriği kapattı ve derin mi derin bir uykuya dalmak üzere merdivenleri çıkıp yatağın yolunu tuttu.

Yirmi Yedinci Bölüm

Raşid Heinesen'in verdiği görevi bırakmıştı. Ya da, daha doğrusu, o iş kendisini zaman içinde bırakmıştı, çünkü başka dalgalar, başka meseleler, alıp götürmüştü onu. Kütüphanenin içeriğine vermişti kendini tümüyle. Ne aradığından emin değildi, belki bir ipucu, belki Heinesen'in aklından geçenleri anlamasını sağlayacak bir yol.

Arada sırada daha iyi bildiği enlemlerdeki yaşamını anımsıyordu. Artık bir zamanlarki kişiliğini tanıyamıyordu. Uykuları bozulmuştu. İştahı kalmamıştı. Zamanla, buraların yiyeceğine duyduğu tiksinti yitmişti ve her şeyi yiyebiliyordu, ama kendini yutmaya zorladığında ağzındaki her lokma boğazına takılıyor, neredeyse boğuyordu onu.

Yavaş yavaş aşındığını hissediyordu, rüzgârdaki kum tepeleri gibi, bir zamanlar bir çekirge sürüsünün üzerine indiğini gördüğü bir buğday tarlası gibi. Gözlerinin önünde tarlanın nasıl renk değiştirdiğini, yeşil sapların kıvrıla büküle kaybolup toprağı çıplak, kısır ve boz bıraktığını görmüştü. Gelişimini gözden geçirdiğinde, geriye doğru, bütün yaşamının, doğumundan hatta daha bile öncesinden başlayarak, yersiz yurtsuzluk sürecine kilitlendiğini fark etmişti. Annesi kaçırılıp köle yapıldığı için, daha dünyaya gelmeden doğum yerini yitirmişti. Böylece yurdunu, babasını, insanlarını ve sevgili annesini yitirmiş olmaktaydı. Şimdi, bir sesler denizinde yüzmekteydi ve hiçbiri de kendi sesi değildi bunların. Yıldız bilgisi büyünün ihanetine uğramıştı. Coğrafyası ufalanıp gitmişti belirsizlikler

içinde. Bu dolandığı enlemlerde Tanrı artık insanı bütün yaradılışın merkezine koymaz olmuştu, aksine bir kenara atmıştı, parıldayarak dönen kürelerden biri yapmıştı, bir avuç ateşböceğinden daha seçkin bir yanı da kalmamıştı insanın. Tanrı'nın adını anmalarına karşın dudaklarından dökülenlere kendileri de inanmayan insanlar arasındaydı o da.

Kaçışını planlamayı sürdürüyordu. Bu uçsuz bucaksız kütüphanede, yıldızları gösterenlerin yanı sıra karaları ve denizleri gösteren pek çok harita ve plan da vardı. Kıyı boyunca doğuya gidebilir ve Baltık Denizi'ne giden deniz yollarından Hansa Birliği'nin ve Pomeranya'nm limanlarına ulaşabilirdi. Güçlüydü ve kendi dünyasına dönmek için güneye gidecek güvenli bir yol bulmasında bütün zorlukların üstesinden gelebileceğine de inanıyordu. Çizeceği yolla ilgili bölgenin haritalarını dikkatle kopyalamıştı. Yolculukta kendisine gerekli yiyeceği mutfağın hangi kilerinde bulacağını da biliyordu. Hatta hangi atları alacağını bile seçmişti. Her şey hazırdı ve harekete geçme zamanı yaklaşıyordu, kış tam bastırmadan, sağlığı daha fazla bozulmadan çıkmalıydı yola. Harekete geçmenin tam zamanıydı.

Ama Raşid el-Kenzi'nin başı üstünde dönüp durmakta olan burçlar yabancısıydı ve yolunu bütün bütüne yitirme tehlikesi vardı. Bir başka gezegen üzerine doğru geliyordu, öngörülmedik, beklenmedik bir şekilde.

Bütün öteki günler gibi bir gündü, kapı gıcırdayarak açılıp Raşid gözlerini tembel tembel önündeki sayfadan kaldırıncaya kadar. İçeri giren kişi, kendi kendine mırıldanarak odayı dolandı. Kıpırdamadan, kadının yürürken, taban tahtalarını örten samanların üzerine kuru çiçekler serpişini seyretti Raşid. Kadın ondan yana bakmadı, hatta varlığını hiç fark etmemiş gibi görünüyordu. Sanki görünmez adamdı. Gözlerini gene önündeki sayfaya çevirdi ve hesaplarına yeniden başladı. Kadının kim olduğunu biliyordu. Heinesen'in kız kardeşiydi. Raşid onun ya korkunç bir bedensel noksanı olduğuna ya da aklının bir şekilde karışmış olduğuna neredeyse emindi. Onu görünce, Raşid'e içinde dolanıp durduğu ev alevler içinde kalsa da pek fazla

dikkat etmeyeceği düşüncesi geldi. Burnunu tekrar önündeki sayfalara dayadı. Kadın evin kuzey yakasının üst katında tam bir yalnızlık içinde oturuyor ve seyrek olarak ortaya çıkıyordu ve çıktığında da dünyanın kendi dışındaki yanı yokmuş gibi, yaşamda, bir düşünce dalgası üzerinde sürüklenip gidiyormuş gibi davranıyordu.

Birkaç gün içinde yeniden göründü, hem de pek çok kez, ve Raşid onun varlığından tedirgin olmaya başladı. Artık kendini rahat hissetmiyordu. Onun doğasına ve amacına ilişkin derin kuşkular beslemeye başlamıştı. Heinesen nasıl aydınlık ve canlıysa, o, Sigrid'di adı, tam tersiydi. Çok seyrek konuşuyor olsa gerekti, herkesle. Raşid Heinesen'in gelişini dört gözle beklemeye başlamıştı.

Pek iri yarı bir kadın değildi. İnatçı bir inancın dinginliğiyle dolanıyordu. Saçı kısa kesilmiş, siyah bir eşarbın altında bağlanıp gözden uzak tutulmuştu ve bu ona bir şekilde kılıksız bir hava vermesi gerekirken görünüşünün daha fazla şaşırtıcı olmasını sağlıyordu. Hâlâ seyrek çıkıyordu ortaya ve bu Raşid'in gerçekten müteşekkir olması için küçük de olsa bir lütuftu. Ayak sesleri bile içini korku ve heyecanla dolduruyordu, onun ne tür bir tehdit oluşturduğunu sözlerle ifade edemiyor olsa da.

Başı öne eğikti ve kadının hareket etmediğini duyuyordu. Göz ucuyla da olsa, göz göze gelebilecekleri korkusuyla, ondan yana bakmaya cesaret edemiyordu. Cesaret edemiyordu ama kendini de tutamıyordu. Odada ne zamandır çıt çıkmıyordu, onun için... uygun bir anda, büyük kitabın sayfasını çevirirken, gözlerini sayfanın kavsinden kaydırıp yükseltti. Hiçbir yerde görünmüyordu kadın! Yüreği çarpmaya başladı. İki şeyden korkmak gerekiyordu, yaşlı fakihin öğrettikleri geliyordu aklına: deniz ve "nazar" sahibi kadınlar. Denizden yakasını kurtarmıştı ama bu belki de daha büyük bir belaya uğramak içindi. Sakına sakına sandalyesinden yere indi. Kadın gerçekten de hiç iz bırakmadan ortadan yok olmuş, buhar olup havaya uçmuştu. Sessizce küfretti ve içinden dualar okumaya başladı. Kadının yerini bulma çabaları hem daha acil olmuştu hem de daha az dikkatliydi şimdi. Birkaç adım attı öne doğru ve çılgınlar gi-

bi çevresine bakındı, sağa sola döndü. Esvabının yeni, yerde durmakta olan adam boyundaki kadranta çarptı. Alet sallanmaya başladı. Raşid onu yakalamak için atıldı ve yere çarpmadan tutmayı becerdi. Ağır pirinç aleti yeniden dengeye getirmek için dikkatle kaldırmaya başladı. Sonra birden, bir yağ lambasının şişesinden yükselen ince kara bir duman gibi derinliklerden ortaya çıkıverdi kadın.

İkisi de tek söz etmiyor. Raşid başını önüne eğiyor ve yerine dönüp yeniden başlıyor çalışmaya. Bir süre sonra duruyor, kadının hiç kıpırdamadığını fark ederek. Gözlerini yeniden kaldırıyor.

Kadının ardından ve soldan, pencereden gelen ışık, yüzüne düşüyordu. Buyurgan bir ifadeyle duruyordu, ellerini önünde kavuşturmuş. Güçlü bir yüzü var diye düşündü Raşid, güçlü bir çene, başının çevresine sımsıkı sardığı siyah şalın altında kaybolan geniş bir alın. İncecik bir tel saç, bu sımsıkı sarılmış örtünün altından kurtulmuş, güneş ışınlarında eğirilmiş sim gibi oynamaktaydı şimdi.

Raşid yanlış bir iş yapıp yapmadığını merak etti. Kadın belki de onun ağabeyinin verdiği görevi artık yerine getirmediğini fark etmişti.

Heinesen'in, söz arasında, onun şiirler yazdığını ve akşamları büyük şöminenin önünde otururlarken kendisine okuduğunu söylediğini anımsadı. Raşid bütün bu övgüleri yarım kulak dinlemişti. Bir kadının şiir yazdığını hiç duymamıştı ve ördeklerin vakvaklamasına benzeyen dillerinde, herhangi bir duygunun şiir gibi yüce bir ifadeyle verileceğinden de kuşkuluydu.

"İtiraf etmeliyim ki, benim yeteneğim sadece hesap kitap içinde, niceliklerin ölçülüp biçilmesinde; onun gücüyse daha çok aklın sezgisel ölçülerinde dolaşıyor. İmanın ruhunu büyük bir açıklıkla okuyabiliyor ve benim naçiz düşünceme göre yıldızlarla ruhlar arasındaki bağ konusundaki otoritelerin en başında geliyor. Giordano Bruno ile Hermetikler arasındaki ilgi, *Prisca Theologica* ve *anima mundi* üstüne saatlerce konuşabilir. Yıldızların tanımladığı insanın kaderinin doğasını yorumlamakta son derece yararlı bir düşünce alanı, sence de öyle değil mi?"

Tabii Raşid ne katılmış ne karşı çıkabilmişti, bunlar kendisi için yeniydi çünkü. Evet, astroloji biliyordu, büyü ve düşlerin yorumu konusunda da az çok bilgisi vardı ama bu isimler yeniydi kendisi için. Ne gibi bir önemleri olduğunu bilmiyordu. Şimdiyse bu, ancak kadın hakkındaki kuşkularını pekiştiriyordu.

Birden asla kardeş olamayacakları düşüncesi geldi Raşid'in aklına. Bu meseleler Allah'ın huzurunda çok konuşulmuştur ve cehennemin ateşi ilgili herkesi kavuruncaya kadar da daha çok konuşulacaktı. Garipti ki, ikisi de uygun çağı çoktan geçmiş olmalarına karşın, evlenmemişlerdi. Bir kadının verimli çağları sınırlıydı ve göründüğü kadarıyla kuşkusuz bağışlamayan türden sert bir kişiliği olsa da, çocuk yapacak niteliğini koruyan bir kadındı sonuçta.

Mesele ne olursa olsun, Raşid'in aklında en ufak bir kuşku yoktu ki bu kadının kapalı dünyasından çıkışından beri evi bir tedirginlik havası sarmıştı. Kadın oturup çılgınlar gibi sayfalar ve sayfalar dolusu yazıyordu günler boyu, gecenin geç saatlerine dek çalışıyordu kaleminin ucu elinde kırılana ya da mürekkebi tükenene kadar ya da aklma başka bir şey gelip de elindeki işi bir yana itene kadar.

Onu böyle buldu bir keresinde, başı masaya düşmüş, elleri sağlam meşe tahtasına uzanmış, uyur buldu. Sessizce hiç kıpırdamadan, baktı ona. İlk kez korkmadan gözlerinin onu incelemesine izin veriyordu. Çok az şey görüyordu, siyah eşarbın yanından taşan biraz saç. Bakarken, kıpırdamıştı kadın ve eşarp başından kaymıştı. Saçı düz ve inceydi, siyah bir ipeği andırıyor diye düşündü. Alnının tam orta yerinde bir ışık çizgisi vardı; orada saçları zamanından önce beyazlamıştı. Yüzünün yumuşak hatlarını inceledi ve neden ondan korkmuş olduğunu anlayamadı. Kendisiyle aynı yaşta olmalıydı, belki bir iki yaş da gençti. Kuşkusuz böyle bir yüzün kime zararı dokunabilirdi ki?

Bir elyazmasından bazı sayfalar kayıp yere düşmüştü. Bir an düşündü ve eğilip baktı. Hâlâ orada duruyorlardı. Derin bir soluk aldı ve elinde tuttuğu sayfayı masaya bıraktı. Kıpırdamamıştı kadın. Arkasındaki ateş mutlu bir şekilde çatırdıyordu. Daha fazla beklemedi. Sandalyeden sessizce atladı ve aşağıya

kaymış olan sayfaları toplamak için yere diz çöktü. Onlardan bir anlam çıkartabilmek için evirdi çevirdi elinde.

Ve onu kâfirlerin işlerine sokmayı bu yolla becerdi kadın.

"Hebdomades" diye okudu Raşid ağır ağır.

Tam bu sırada kadın kıpırdadı. Raşid taş gibi donup kaldı – soluk bile almıyordu. Kadın birden uyandı, başını kaldırdı. Gözleri adamın üstüne çevrildi ve sonra, onu orada görünce, kendini geriye attı ve şaşkınlıkla bir çığlık atarak yere devrildi. Öyle donup kaldılar, iki ürkmüş hayvan gibi, Raşid dizleri üzerinde, kadın yan düşmüş, bir ayağı arkalarındaki sandalyeye takılı kalmış. Derin derin soluk alarak, telaşla, kâğıtlarını toplamaya, üstünü başını düzeltmeye girişti. Raşid uzandı ve sandalyeyi tutup kaldırmaya davrandı. Kadın da telaş içinde aynı şeyi yapmaya giriştiğinde elleri birbirine değdi. Raşid tekrar sandalyesine döndü ve burnunu işine gömdü.

Odada yeniden sessizlik egemen oldu. Aralarında tek bir sözcük bile geçmemişti.

Yirmi Sekizinci Bölüm

Raşid, ağzından "*Hebdomades*" sözünün çıktığını duydu sonunda.

Kadın önündeki kitabın üstüne koydu ellerini, kitabı hızla kapattı ve yukarı doğru baktı.

"*Hebdomades*" diye tekrar etti Raşid. "Ne demek bu?" Hiç duraksamadan konuşmaya başladı kadın, bakışları keskindi ve dümdüz bakıyordu, elleri defterinin üstünde hafifçe kenetlenmişti. "1589'da Venedik'te Fabio Paolini tarafından basılmış. Ficinio'nun sihir kuramını içeriyor. Sihrin üzerine kurulduğu kozmoloji ve astrolojinin çevresini çiziyor." İspanyolcası erkek kardeşininkinden daha iyiydi.

Raşid kaşlarını çattı. "Varlığının kanıtı nedir?"

"Varlığının kanıtı bizim varlığımızdır." Heinesen'in bir keresinde, kendisi o ülkede yolculuklar yaparken, kız kardeşinin bu dili konuşmayı ve okumayı kendi kendine öğrendiğini söylediğini anımsadı. Heinesen uzaklardayken bu dilde yazışmışlar, kardeşine bağlılığının ve kararlılığının kanıtıydı bunlar. Gene de aksanı yabancıydı. Konuşurken kendinden emindi ama kendisini rahatsız eden bir yerleşmemişliği vardı sözlerinin, sanki ağzında belirir belirmez dilinin ucundan kayıp gideceklermiş gibi geliyordu. Grameri erkek kardeşininkinden daha iyiydi ve Cezayir'deki Müdeccen mahallesindeki yaşlı Yahudi âlimlerin konuşmalarını getiriyordu akla.

Artık büyük bir hızla konuşuyordu kadın, Paolini'nin *Hebdomades*'ini öncü bellemiş koşturuyordu, öyle hızlıydı ki Ra-

şid'in başı dönmeye başlamıştı. Kadın daha söz konusu çalışmayı tamamlamamıştı, bu kaynağa bir başka eserde rastlamıştı, John Dee adlı bir İngilizin eserlerinde. Dee'nin yapıtlarını biliyor muydu? Raşid boş boş salladı başını. Kadın dörtnala atıldı yeniden.

John Dee, Eukleides'in Billingisley tarafından İngilizceye çevrilen kitabına matematik üstüne bir önsöz yazmıştı. Evrenin üç dünyaya bölündüğü Agrippa'nın *De Occulta Philosophia*'sındaki düşünceleri onaylıyordu.

"Bu dünyaların ilkinde, Doğal dünyada, Magus doğa sihri uygular. Ortadaki ya da Göksel dünyada, matematik sihri. Üstgöksel dünyada ise Magus sayısal düzenlemeler vasıtasıyla işini görür." Gerçekten harikaydı böyle tam hız, soluk bile almadan, kaptırmış giderken. Raşid daha önce böyle bir coşku görmemişti. "Dee, sayıları kullanarak meleklerin büyü yoluyla çağrılabileceğine inanıyor."

Başladığı gibi birdenbire durdu. Kafası karışmıştı Raşid'in. Sihir yoluyla melekleri çağırmak mı? Yüzündeki sersem ifadenin kendisini aptal yaratıklardan birine benzettiğinin farkındaydı ama gene de parmağını bile kımıldatacak hali yoktu. Kadının konuşmasının ritmine göre başını aşağı yukarı sallayıp durmuştu. Devam etmek istiyordu.

"İtiraf etmeliyim ki bu tür havai kuramların taşıdıkları asal anlamları anlamakta zorluk çekmekteyim." Neyse ki yeniden konuşmayı becermeyi başarmıştı. Söylemek istediği, bu tür konuların boş ve sahte bir sihir üstüne bina edilmiş olduğu ve asil kürelerle bir ilgisi olmadığı için onu kaygılandırdığıydı. Yumuşak bir şekilde yeniden girdi söze kadın, tatlı sözlerle kandırmak ister gibi, "Cosimo de Medici'nin Latinceye çevrilmesini istediği ilk Yunanca yapıtın Platon'un bir diyalogu değil de *Corpus Hermeticum* oluşu şaşırtmıyor mu seni?" Evet, şaşırtmıştı. Böyle bir şeyi nerden bilebilirdi Raşid? Bu küflü odada kadının sesi beynine güçlü bir mürekkep gibi sızmaktaydı. "Bu sana bu yapıtın ne kadar seçkin olduğunu göstermiyor mu?"

"Bu Hermes Trismegistus'u tanımıyorum" diye mırıldandı. Uyanık kaldığı bütün saatlerde üzerine göz nuru döktüğü

bütün o sözler ve kâğıtlar sanki sorguya çekilmekteydi, solmaya ve sararmaya başlamışlardı, karanlığa karışan güneş ışığı gibi.

Eteğinin sabırsız hışırtılarıyla doğruldu yerinden, bir süre ellerini Raşid'in çalıştığı geniş, işlemeli masaya dayayarak durdu. Çivit mavisiydi üstündeki giysi, kaskatı kalakalmıştı. Tuniğinin düğmeleri parlatılmış kemiktendi. Kat kat eteğinin hışırtıları denizaltı ağaçlarının tembel salınımlarını akla getiriyordu. Kadının yüzüne bakmayı öğreniyordu, onunla yüz yüze gelmeyi, çekinmeden, saklanmadan, ama yüz yüze gelmek bir insanın bir başka insanla karşılaştığı gibi. Gözleri kendisini ele veriyordu, oraya buraya kaçıyorlardı, sadece kırıntılar, köşeler yakalıyorlardı, kadının elbisesinin kolundan sarkan iplikler, ışıkta yüzen bir saç teli.

Hermes Trismegistus Mısırlı bir rahip, diye anlatıyor kadın, en azından Musa'nın zamanında yaşamış olmalı. İdris diye de bilinir. İnsanın yaradılışını şöyle anlatır. Önce ışığın ve doğanın elemanlarının yaradılışı vardır. Sonra göklerin ve Yönetici dediği yedi gezegenin yaradılışı. İnsanın yaradılışı bundan sonradır. Âdem tanrısal gücün gizini aramaya kalkınca, itaatsizliği yüzünden Cennet bahçesinden kovulmuştu ama, Hermes'e göre, kosmosla iletişime geçerek doğa üzerindeki hakimiyetine yeniden kavuşmuştu. Yedi yönetici onu sevmiş ve yönetimlerinin bir parçasını ona vermişlerdi.

Raşid'in ilk izlenimi amatör bir spekülasyon dünyasıyla karşılaştığı oldu. Yeni bir şeydi bu kendisi için. Bu kadının söylediği düşünceler en azından çılgınca olasılıklardan başka bir şey değildi ve en kötüsünden de pagan putperestliğinin, doğaya ve gezegenlere tapmanın savunuculuğuydu. Sessizce, böylesi sapkınlıklarla gönül eğlediği için kendisini bağışlamasını diledi Kadiri Mutlak Yaradan'dan. Ama bir yandan da kendini kurtaramıyordu çekiminden. Kulakları açtı böylesi öyküler için, çünkü baştan çıkarıcıydılar ve duyduğu ya da okuduğu bütün öyküler gibi harikalarla doluydular ve bir anahtardılar. Büyülenmiş, dili tutulmuş durumda. Kadın içinde yaşadığı dünyayı anlatmaya başladı, soluduğu havayı. Kısa bir sürede büyük bir bilgi veriyor, heykeller ve saatler üstüne, mekanik

canlılar üstüne. Saatler *anima mundi*'nin, evrenin ruhunun kilidini açmak için birer anahtardılar.

Zaman öyleyse bir anahtar, diye iletiyor düşüncesini, rüzgârda savrulan samanları tutan bir şey. Kadın başını sallıyor, sadece zaman değil. Zaman ve uzay. Perspektif.

Her şey perspektife bağlıdır, diyor. Sonsuz uzay sonsuz bir nitelikle donatılmıştı, bu sonsuz nitelik de sonsuz varoluş edimiyle. Kadın, zındık Giordano Bruno'dan söz etmeye başladı sonra. Raşid ağzı bir karış açık oturup kalıyor olduğu yerde. Bruno'yu sesli dile getirdiği düşüncelerden dolayı Roma'da bir kazığa bağlamış ve canlı canlı yakmışlardı. Sadece on kısacık yıl geçmişti üstünden. Güneşin bütün yaşam ve enerjinin kaynağı olduğunu iddia etmişti. "Dünya hareket ediyor çünkü canlı, yaşıyor!" demişti Bruno. Küllerini bulutlara savurmuşlardı evrenin sınırsız olduğunu belirtmek için.

"Yaşamın harika oluşunun ifadesinden başka nedir ki bu?" diye sordu kadın Raşid'e. Bunun neyin ifadesi olduğu hakkında bir fikri yoktu ama, dünyayla ilgili bu şairane ifade onu korkuttu. "Üzerinde yaşadığımız dünya canlıdır. Ağaçları ve rüzgârı düşün, gün ışığını düşün–" Birden durdu, çünkü alıp başını gitmişti düşüncelerinin önünde ve unutmuştu söyleyeceğini.

İnançlılarla inançsızlar arasında ne fark vardı ki? Kendisi de bu düşüncelerle yurduna dönse, kuşkusuz canlı canlı yakılırdı ama gene de...

Kadın onu bir yolda götürüyordu, ona parçalar, kırıntılar sunuyordu doğru iz üzerinde kalması için. Gezegenlerin düzensiz hareketlerini açıklamak zordu. Kürelerin yollarını tanımlamak için Ptolemaios'un iç içe geçmiş daireler modeli kullanıldığında, gezegenlerin birbirlerinden farklı mesafelerde oluşları nasıl açıklanabilirdi?

Öyleyse bir daire artık bir daire değildi.

Halep'te ya da Şam'da böyle bir düşüncenin konuşulduğunu duysa herkesle birlikte Raşid de gülerdi kuşkusuz. Dünya şimdi bir put mu oluyordu, bir tanrı mı? Ama Şam'da değildi, büyük âlim İbn Haldun'a göre insanın yaşamasına elverişli olmayan Yedinci Bölge kuşağındaydı. Daha da önemlisi, Güneş Kalesi'ndeydi ve tek başınaydı, neyin doğru neyin

yanlış olduğu konusunda kararını sadece kendisi vermek durumundaydı.

Ve kanıt gösterilmişti bile kendisine: Stella Nova, Tycho Brahe'nin, eski efendisi için Heinesen'in ifadesiyle, Yaşlı Demirgaga'nın, bu buz ve su ülkesi kralının sarayının astronomunun ışıl ışıl yanarken gözlemlediği. Cassiopeia takımyıldızında yeni bir yıldızın ışıldadığını gözlemlemişti. Takımyıldız yükseldikçe yıldız açısının da değişmesi, bu yıldızın gezegenlerin çok ötesinde olduğunun ispatıydı. Öyleyse devinim ve değişim söz konusuydu; yıldızlar Aristoteles'in iddia ettiği gibi sabit bir kristal dantel üzerine tutturulmuş değillerdi. Eğer bu doğruysa, daha önce sabit ve değişmez olduğuna inanılan, aslında öyle değildi. Sessiz ve kıpırtısız sanılan da artık öyle değildi. Elbette, yanılmış olabilirdi ama hesaplar ortadaydı, ölçümler matematiksel olarak mantıklıydı. Yeni bir yıldız.

Raşid gelişiminin çok ağır olduğunu hissediyordu. Okuma hızı giderek yükseliyordu ama hazmetmek zorunda olduğu bilgi miktarı da artıyordu gittikçe. Aklı ölen bir ceylanın gövdesi gibi seyire seyire ilerliyordu.

Copernicus'a doğru yol aldılar birlikte.

Kuşkusuz Bruno'nun yazılarından esinlenmiş olan Copernicus, doğadan söz ediyordu, dünyanın hareketinin doğal olduğunu, şiddete dayalı bir hareket olmadığını söylüyordu. "Doğanın gidişatında her ne oluyorsa iyi durumdadır ve en iyi düzendedir." Raşid'in kafasının karışıklığı alnını kırıştırıyordu. Adam hayvanlığa dönmeyi mi öneriyordu? Doğanın insanın yöntemlerinden daha üstün olduğunu mu söylüyordu? Tek bir Tanrı bilinmeden önce dünya Cahiliye devrinin karanlığı içinde yaşıyordu. İnsan kurban isteyen tanrıların ve putların egemen olduğu bir bilgisizlik dönemiydi bu. Yıldızların da birer tapınma nesnesi olması mümkün müydü? Polonyalı bir tüccarın oğlu olan Copernicus, gerçekte dünyaya ait olan günlük dönüş özelliğinin bütün göğün görünen özelliği olduğunu söylemekteydi. Sakin sularda yol alan bir gemiden bakıldığında ardında kalan her şeyin hareket halinde olduğu görülür ki aslında hareket eden sadece gemidir. Bu türden yargılar kafasına bir pençe gibi saplanıp kavrıyor onu.

Mimariyle devam ediyor kadın konuşmaya, Floransa'da Brunelleschi ve Alberti'nin yaptığı yapılardan söz ediyor. Perspektifçilik gözle görülen dünyayı algılıyor. İnsanın gözü Tanrı'nınkinin yerini alıyor. Ufak bir kayma, küçük bir adım, hepsi o kadar. Gördüğümüzdür gerçek olan.

"Sizin perspektifiniz değişiyor" diyor kadın. "Korkulacak bir şey yok bunda."

Gerçekten de, dünya eğilmekte ve Raşid her an ardındaki boşluğun karanlığına uçmaktan büyük bir dehşet duymakta.

Kadın işareti çakıyor, o da izliyor. Kadın ona düşünde bile görmediği şeyler öğretmekte.

Günlerce hiçbir şey yapamadı Raşid. Çaresiz ve donup kalmış hissediyordu kendini, sanki o güne dek öğrendiği bildiği ne varsa bir avuç toza dönüşmüştü. Ve bunun bile doğru olmadığını şaşkınlıkla fark etti.

Gösterdiği çizimlere bakarken Copernicus'un Nâsırüddin et-Tusi'nin düşüncelerini bildiğine emin oldu.

"Kim?" dedi kadın.

Nâsırüddin et-Tusi, Meraga okulunun kurucu önderiydi. Raşid derin bir soluk aldı. Hulagu ile başladı, Cengiz Han'ın torunu, savaşta zafer kazanmayı güvenli bir hale getirmek için astrologlarına ve yıldıznamecilerine rahatça çalışmaları için bir yer vermişti. Ülkesindeki en akıllı kişileri toplamış ve Azerbaycan'ın Meraga şehrinde bir gözlemevi yaptırmıştı. Başında et-Tusi vardı, öylesine büyük yetenekleri olan biriydi ki Moğol hanedanının kurucusunun bile onun duygularına ilişmekten ürktüğü fısıldanıyordu. Sadece sabit bir hızın bulunduğu dairesel hareketli modeller kurdular. Ptolemaios ilmik döngüsünü önermişti. Meragalı filozoflar bunu korudular. Böylece, evrende her bir gezegen için bir nokta, açısal hızın sabit olarak görüldüğü bir yer vardı.

Doğudan ve batıdan astronomlar gelmişti, Çin'in Sezuan'ından, Goa'dan, Kastilya'dan. Hepsi büyük bilginin çevresinde hayranlıkla toplanmıştı. Gene de, şaşırtıcı açınımlar yoktu. Çalışma, dikkatle ve sakınılarak yürütülüyordu. Hiç kimse Ptolemaios'tan kalma küreler kuramını sorgulamıyordu. Bütün haşmetiyle Muhiddin el-Magrebi'nin Zic'i, sonra da Şamlı

Mü'eyyed el-Urdi, ki evrenin şekliyle ilgili tezi dolaylı olarak İbn Şâtır tarafından anılmıştı, bunların hiçbirinde dünyanın evrenin merkezi olduğu temel görüşü yadsınmamıştı.

Neden yadsınacaktı ki?

Kimi zaman, kuyruğunu kovalayan bir köpek gibi, hızlı, daha hızlı bir çember içinde dönüp durduğu duygusuna kapılıyordu Raşid. İçinden yeniden cahil bir avare gezgin olarak, sefahat limanlarına dönmek geçiyordu.

Sırtüstü yatıp, karanlığa dikiyordu gözlerini. Uzun yürüyüşler yapmaya başlamıştı bir aşağı bir yukarı tarlalarda, ayakları birer kütük gibi olana dek donarak. Kestane donlu atlar burunlarını toprağa eğmiş otluyorlardı. Hayran kalmıştı küçük, derli toplu biçimlerine. Bazıları katırdan da küçüktü ama bir adamı günler boyu dursuz duraksız taşıyabilirdi. Gözlerinin önünde cümleler ve sözcükler bulanmaya başlamıştı. Sanki eriyor gibi sayfanın üstünde yer değiştirip pıhtılaşıyorlardı. Tek bir cümle bile okuyamaz olmuştu. Her zaman matematiğin kanıtlarına güven duyardı. Buna da her şeye duyduğu gibi inancı vardı. Eğer bu denklemlerin sonucu onu Tanrı'nın sözünü yalanlamaya yöneltecekse, gerçekten işi bitik demekti. Doğrular coğrafyaya bağlı olarak değişiyorlar mıydı acaba? Buralarda, bu iklimlerde doğru kabul edilenler, başka yerlerde geçerlik kazanmıyor muydu? Aklı kendisine oyunlar oynamaya başlamıştı.

Yirmi Dokuzuncu Bölüm

Akrep gece göğünün mavi köşeli sateninde, görünmeden, kayıyor. Raşid onu beyninin içinde görüyor, pek çok geceler yıldız örtüsünü bir battaniye gibi üstüne çektiği, uyuyup kaldığı Okul'un üstündeki gökten hayranlıkla ve sevgiyle hatırlıyor. Şimdilerde çalıştığı yerde uyuyordu. Alevler alçalmıştı mumlarda ve duvara yaslı küçük demir sobada ateş sönmüştü. Soğuktan titreyerek ve garip bir şekilde uyuyakaldığı için kaskatı uyandı. Düşlerin ve şeytanların baskınında geçirdiği geceden hâlâ bitkin, yere indi, battaniyelerine sarındı ve tekrar gözlerini yumarak yorgun bir uykuya daldı.

Uyurken bile, aklı dinlenmek bilmez yörüngelerde dönüyor, sıcak hava dalgalarında daireler çiziyor, hangi yönün doğrusu olduğunu gösterecek bir mihenk noktası arıyordu.

İçlerindeki bilgiyi hevesle özümserken kitaplar aklında kargaşa yaratıyordu. Bütün bunlar bu kadar tanışken neden bu kadar tedirgin ediciydi? Uzun zamandan beri kullanmadığı diller bileğinde sinirli bir damar gibi atıyordu. Dinlenemiyordu. Uyurken bile, kendilerini belleğine nakşetmiş olan sayfalardaki cümleleri izlerken dudakları kıpırdıyordu.

İçinde birikmekte olduğunu hissettiği tedirginliğin bir tür sıla özleminden, iklim değişikliğinden, kemiklerine bir çürük gibi işleyen soğuk nemden kaynaklandığını söylüyor kendi kendine. Ama bunun doğru olmadığını biliyor; bu yere bir yeis havası veren ve tanımı neredeyse olanaksız şeyin, ısıran soğuk, sırtındaki ağrı ya da çevresindeki kavruk ağaçlar, hatta güneşin

yokluğu olmadığını biliyor. Sisler arasından ve bulut bataklığından göz ucuyla, sakınarak görünüp başının üstünde yükselen takımyıldızların tanıdık olmayışından da kaynaklanmıyor bu. Onu en çok, derinlemesine tedirgin eden, sözcüklerin onu bir kez daha sonsuz akaçlarda körü körüne yöneltiyor oluşu.

Ve her gün dehşetle doluyor.

Her şeyin Yaradan'ının Yedi Göğe işlediği gizemin ardında yatan karmaşa düşüncesinin dehşeti. O basit ışıktan parmaklıkların uzak tuttuğu bir tür kötülüğün dehşeti, insanın aptalca gururu ve mutlak güç tutkusuyla salıverilecek bir dehşet. Yaşamının bütün yıllarında kendisini ayakta tutmuş olan bir tek şeyi yitirme korkusunun dehşeti – dinsel inançlarını yitirmesinin. Artık dua edemiyor. Pek çok hareketi bir anda tanımlayan o girift tasarının salt matematiksel güzelliğini derinlemesine incelerken hissettiği huşu duygusuna doğrudan bağlı olan bir korku bu. İştahı artarken inancı azalıyor. Tuttuğu yolun onu kayıp kurtulamayacağı kadar güçlü şaşkınlık veren güçlerin egemen olduğu bir limana götüreceğinden korkuyor ve becerilerinin böylesine karmaşık bir durumla baş edip edemeyeceği düşüncesi onu umutsuzluğa itiyor. Dalganın yükseldiğini gösteren ilk işarette zorlukla edindiği bütün bilgilerin kendisini terk etmesinden korkuyor. Kuşkuların karanlık labirentinde emeklemeye başlamış durumda.

Yağmur temelli kesilmiş, yerini bir avuç tuz serpilmiş gibi küçük pütürükler halinde bir kar alıp incecik kaplamış her tarafı. Dörtgen şeklindeki avluyu çevreleyen yapıların çatıları artık ıssız ve sessiz. Ahırlar, büyük ev, hepsi bu garip ışıklı mevsimle süslenmiş. Raşid saatlerdir kımıldamadan oturuyor. Daha önce de kar görmüştü, okulun karşısındaki güneş içindeki dağın zirvesinde. Kitapların mürekkepli çemberiyle sarılmış geçirdiği onca saatten sonra duyguları dumura uğramış gibi dünyanın harika güzellikleri geliyor aklına. Artık dünyanın kendini nasıl da kolayca ve tümüyle değiştirebildiğini gördü. Bir öğle sonrasında ana yapıdan kapının üstündeki odasına giderken hafif, uçuşan karların arasında buldu kendini, şaşkın şaşkın kalakaldı, ahırların orada durmuş gülümseyen Klinke'ye eğlence olduğunu bilemeden. Kar taneleri burnuna düşü-

yor, eriyip suya dönüşüyorlardı. Orada bir çocuk gibi durmuştu, sütsü kanatlı kelebek sürüsü gibi etrafında dönüp dururken bulut.

Aklının işleyişi yolundan sapmıştı, belki de sürekli olarak. Elbette, bilmeliydi bunun böyle olacağını. Her şeyin bir bedeli olduğunu, bilinmeyen yollarda ilerlemenin her zaman riski olduğunu bilmeliydi. İnsanın kendini hazırladığı tehlikelerin her zaman en büyük tehdidi oluşturan olmayabildiğini. Pek çok şey ancak zamanla aydınlanır ve sonradan geri dönmek bazen özlemden daha fazlasını gerektirir. O kendini öğrenmeye verdi, daha önce de karşılaştığı ve sahte olduğunu bilmesi gereken amaç saflığına sığındı. Yola çıkmak kurbanlar ister. Kendisi gibi olan biri bile, bütün ömrü bir dizi varışlar ve ayrılışlar olsa da, her seferinde biraz daha fazla cesaret gerektiğini bilmeliydi. Belki de bu, sonuçta, kaderiydi.

Hiç farkında olmadan benzersiz bir şeye tosladığı giderek açıklık kazanıyordu. Devrimci olduğu kadar tehlikeli de olan bir düşünce. Akılla inancın birbirinden ayrılması doğuda bilinen bir şey değildi. Copernicus'un düşüncelerine gülerlerdi emsalleri ve hocaları. Kadiri Mutlak'ın yedi kat göğünün sımsıkı düzenini kırmak ha? Geriye kalan bir boşluktu. Ama giderek yaşamının amacının bu olduğuna ikna oluyordu: anlatmak, yaymak. Kuşkusuz bu bilgiyle eve dönmesi herhangi bir araçla, ne kadar stratejik olursa olsun, daha büyük bir başarıydı. Böylece yaşamının gidişi aşamalı bir ilerleme olmaktan çıkıp bir değişim aracı olabilecekti. Bu bilgiyi taşıyıp götürebilir, Sultan'ın divanında en bilgili âlimler önünde kanıtlarını ortaya koyabilirse, insanın düşünü bile göremeyeceği şekilde armağanlara boğulur ama daha da önemlisi, insanın cehaletinin karanlık mağarasına bir nebze ışık düşürmüş biri olarak, tarih kitaplarına adı işlenirdi. Kuşkusuz bu bütün ödüllerden daha büyük bir başarı değil miydi? Öte yandan onu mürtet sayıp kellesini de kesebilirlerdi.

Yeniden dönmüştü kaçış planlarına, gerekli belgeleri ve haritaları toplamaya başlamıştı. Her şeyi yanına almalıydı. Tekrar geri dönmüş, notlarını gözden geçirmeye başlamış, aceleyle hiçbir şeyi dışarda bırakmadığından emin olmak istemişti. Şim-

di yeni bir amaç duygusuyla dopdoluydu ve buralardan ayrılması acil bir zorunluluk olmuştu. Kanıtlarını toplar toplamaz gidecekti. Çok yakında.

Ama yıldızlar burç değiştirmişti ve uyanık ya da düş görürken, kadın ona geliyor. İçinde büyüyen bu garip bağı anlayamıyor. Ona yakın olma arzusu. Raşid'in derinliğini bilemediği, doğrular mı delilik mi farkını söyleyemediği bir şeyle yönlendiriliyor kadın. Her ne olursa olsun artık çekim alanına girdi kadının büyüleyiciliğinin ve yeşil gözlerinin. Bu duyguyu anımsayacak, çünkü geri dönecek bu duygu, yakalayacak kendisini, karnını saracak, uykusunda kıvrandıracak. Toprak dokunmuş ona, dedikleri gibi. Aklı başında değil artık.

Kocaman boş evde birbirlerinin çevresinde dolanmaktaydılar – geri kalan her şey arka plana çekilmişti. Aynı hapsedilmiş, işaretsiz ama hissedilen alan içinde dönüp dururken görülüyorlardı. Bu alanın garipliğinin ikisi de farkındaydı ve hiçbiri ne sahip çıkıyor ne yadsıyordu varlığını.

Ateşin ısıtan ışıltısında ve ikindinin yorucu ağırlığında başı önündeki masaya düşüyor ve uykuya dalıyor. Parmakları arasından kayıyor tüy kalem ve yere düşüyor hafifçe. Kapının açıldığını duymuyor. Kadının onun uyuyan düşüncelerinin usulca salman dalları arasında hareket ettiğini duymuyor, yaklaşan ayak seslerini de duymuyor. Kadın eğilip bakıyor masanın üstünde, adamın önünde açık duran çalışmaya. Dönüp gidecekken duraklıyor ve sonra hızla eğilip yerden alıyor tüyü ve adamın kıpırtısız elinin arkasına koyuyor. Sonra çıkıp gidiyor.

Ondan bir işaret gelmesini bekliyor Raşid. Onun da bu ateşle kavrulduğunu belli edecek herhangi bir şey. Yaşını da merak ediyor – kendisinden üç dört yaş daha genç olmalı, daha fazla değil, ama aklının keskin yoğunluğuna çarpıldı. Ne çok şey biliyor! Bütün yaşamını, bencilce, tümüyle öğrenmeye vermiş; başka hiçbir şey çekmemiş dikkatini. İkisini bağlayan bu işte.

Aklı saptı yolundan ve bir zamanlar çocukluğunda meyve bahçelerinde dolaştığı gibi tembel tembel dolaşıyor sanki sayfalar üzerinde. Yaşamındaki sesler, anılar, kokular, her şey gövdesine gömülmüş, derisinin altına. Demirhindi ve yasemin koku-

su, kayısı kokusu. Bütün bunlar çoktan soldu. Zamanla tümüyle yitireceğinden korkuyor, kim ve ne olduğunu kendinin, tanıyamayacağından. Bu kırılgan ışıkta anılarındaki renkler çeşitli yoğunlukta griye dönüştü. Artık içinde barındırmıyor gün ışığının keskin çizgisini ama tutulan ayın yarıgölgelerinde bulunabileceğinden korkuyor – yarıkaranlıkta. Konuşulmayan, ayırıyor onları ve tekrar birbirlerine çekiyor – bu ve buluşmalarının imkânsızlığına karşı sözü edilmeyen ortak kumpas.

Dillerini biraz olsun konuşmaya kalkışıyor. Dilini oynatıyor, sesleri ağzında taş parçaları gibi yuvarlıyor. Çabası kaba saba ve beceriksizce ve kadının, yoğunluğunun çatık kaşlığından sıyrılıp, şen şakrak hafif bir kahkahayla yanıt vermesi keyiflendiriyor onu – ilgisi kadını eğlendiriyor ve onun çabasından tedirgin olmuyor kadın. Ona boyun eğdiren, kadının kendisine yönelik bu alçakgönüllülük, kadının yüce gönüllülüğünün genişliği.

Bütün bu karmaşık çaprazında dillerin, nerede buluşabileceklerdi acaba?

O harika şey olduğu gün tek başına oturuyordu çalışma mekânında. Et-Tusi'nin ikili mekanizmasının Copernicus'un düşüncesini etkileyişine dalmış gitmişti. Et-Tusi gibi saygın bir âlimle Copernicus gibi lanetli bir kâfirin düşünceleri arasında bir bağlantı kurulabilseydi, ilk başta kavrandığı kadar uzak bir düşünce gibi gelmeyebilirdi. Doğu ve Batı gibi görünüşte çok farklı iki küreyi birleştiren düşünce bağını kurabilseydi elbette. Copernicus denilen adamın et-Tusi'nin çalışmalarının farkında olduğunu bulabilseydi, o zaman... O zaman ne? Sıradan biri olduğunu söylüyor kendi kendine. Bu yeni düşünceleri ancak eskiden bildikleriyle ilintileyebilirse anlayabiliyor. Copernicus Hermetik metinleri tanıyor olmalı. Eski çağların ünlü bir Mısırlı bilgesinin yazıları diye biliyor olsa gerek. Bildiklerimizle –kesin olarak kanıtlayabileceklerimizle– inandıklarımız arasında çok açık olmayan bir ilinti var, yalnızca sezginin boşluğundan çekilip çıkarıldığında açık olan bir ilgi. Evrensel yaşam düşünceleri, canlılığın itici gücü; bunlar işte inançlar, sezgiler. Coper-

nicus sezgisine güvendi ve sonra ilerleyip onu destekleyen bir gerekçe yarattı.

Bütün zayıflığına karşın, güneş aylardır bağlanıp kaldığı güneydeki ağaçların altındaki nemli topraktan kendini kurtarıyor gibiydi. Raşid sessizce oturmuş, dünyanın bu kadar farklı olabilişine sessiz bir şaşkınlıkla bakıyordu. Sanki bu iklimlerde yaşlanıyor ve ölüyordu dünya. Klinke bir kucak kuru odunla geldi ve beceriksiz dürtüşlerle şömineye odun sokuşturmaya başladı. Duman sanki Raşid'in derisine işlemişti, bir süre ışığa kapattı gözlerini ve, bitkin halde, huzurlu ve derin bir uykuya daldı. Ilık bir ırmaktan aşağıya süzülüyordu. Cezayir'de limanın yanında duruyor. Bir masalcı o ve okyanusa dalmış masal anlatıyor. Öyküsü bir ecinni, onu gitmeye bırakmayacak bir humma. Konuşmayı sürdürmesi gerek; bir öykü bir başkasına açılıyor. Duramıyor, çünkü durursa, ne yapar o zaman okyanus?

Kadın karşısında durmaktaydı, çok küçük bir ayrıntı gibi düşünün köşelerinden sızıp gelmişti sanki. Büyük masada tam karşısında oturmuştu. Öksürdü ve boğazını temizledi, uyuklarken yakalandığı için kendini bir salak gibi hissediyordu. Kadın onu dikkate almış gibi görünmüyordu ama merak ediyordu Raşid ve bir saniye kadının yüzünde belirli belirsiz bir gülümsemenin dolaşmış olduğunu hayal etti. Başını kaldırıp bakmadı kadın ve pencereden süzülen alçalmış güneşin ışıkları saçını dalgalı altın ve gümüş ışıltılarıyla doldurdu. Başını önüne eğmiş, deliler gibi yazıyordu. Şaşkınlıkla pencerenin çevresinin kadının boynuna düşürdüğü gölgeye baktı. Işıktan eğilip hafifce uzaklaşmıştı. Sol elinin parmakları şık bir kemer oluşturuyordu kâğıdın üzerinde.

Sonra başını kaldırıp baktı.

Tam o sırada bir güneş ışığı geçti gözlerinden ve odayı canlı, ılık, ürkmüş huzmeler doldurdu. Kayıp gitmeye başlamıştı Raşid, sıvı, eriyik halinde bir yaşam denizinde yüzmekteydi. Ne değişmişti? Daha önce de gördüğü gözlerdi bunlar ve haftalardır, aylardır onlardan kaçmıştı ve bu da aynı güneşti işte kendini her sunuşunda yüzünü bir kertenkele gibi ona doğru çevirdiği; yaşamının bütün o işe yaramaz yıllarında, tam şu ana kadar yaşadığı bütün o değersiz yıllarda bakıp durduğu. Ama

bu kez kadının ışığı tam onun üstüne odaklanmıştı. Kendisine bakıyordu ve sanki tam o baktığı anda dünyaya gelmişti. Dünya için ölü olan bir yanı birden belirlendi; doğru, şaşmaz bir şekilde haritalandı.

Kadın konuşuyordu ama Raşid onun sözlerini duymuyordu. Dudaklarının kıpırdadığını görüyor ama bir tek hecesini bile anlayamıyordu.

Basit, tekil, yapayalnız bir andı bu.

O andan başlayarak yeniden dikkat etmeye başladı odadaki şeylere, garip şeylere: odayı dolduran uçucu kokulara. Daha önce dikkat etmediği kokulara. Kulakları öylesine hassaslaşmıştı ki merdivenlerdeki en ufak bir çıtırtı, denize bir dağ devriliyormuş gibi ses veriyordu. Parmak uçlarının derisi bir bebeğinki kadar yumuşamış, hassaslaşmıştı. Üzerine yazı yazdığı kâğıdın kaba yüzeyine zor dayanıyordu. Avuçları sürekli nemliydi ve bir fıçı Girit şarabı içmişçesine başı dönüyordu. Uyku tutmuyordu ama sabahları yataktan kalkacak gücü de bulamıyordu kendinde. Okuduklarından tek kelime anlamıyordu. Kendini ne kadar zorlarsa zorlasın, bakışları bir tek sözcüğe bile takılmadan kayıp gidiyordu kâğıdın üzerinde.

Başka şeyler de dikkatini çekmeye başladı, kadının ağzının kıvrımı gibi, dişlerinin düzgün dizilişi, dudaklarının yumuşak yayı, ışığın yanağında perdelenişi.

Acı çekmeye başladı, iç organlarını kavrayan gerçekten fiziksel bir sancı bu. Ayrılığın acısı, ve belirsizliğin, ve daha önce böyle bir şey yaşamamıştı hiç. Hummalar içinde kavrularak üç gün yattı yatakta. Acı azalmak bilmiyor, aksine tek başına olduğu her an artıyor. Holden gelen ayak seslerini bekliyor. Gecenin gıcırtıları içinde kahkahasının hafif sesini duyuyor onun.

Onun güneşine karşılık, kendisi ayın karanlık gizli yüzüydü. Kollarından ve sırtından yayılan gölgelerin, katı, katran kanatlar gibi, ağırlıklarıyla aşağı çektiğini, kendini taşıyamayacak kadar ağırlaştırdıklarını ve zorlukla hareket edebildiğini hissediyordu. O ise ışığın ve dinginliğin ışıltılı bir cıva gölü gibiydi ve onun ılık kucağına kaymayı arzuluyordu Raşid. Öylesine karmaşık ve aşkın bir geometriyi temsil ediyordu ki kadın, gökleri aydınlatan yıldızların danteli bile soluyor, değersiz uzak süslere

dönüşüyordu. O kıpır kıpırdı, ötekiler ise değersiz, cilalı incik boncuktu.

Bir çeviri, bir değişim, bir biçim değişikliği arıyordu. Ona erişmesini sağlayacak bir biçim değiştirme. O uzaktı, uçucuydu ve yeryüzünün üstünde boşlukta uçar gibiydi, kendisi kıpırtısızdı, devrilmiş bir kütük kadar kaba sabaydı. Ayakları şişmişti ve omuzları tutulmuştu. Duvarlara çarpıyordu, ayak parmakları her yere takılıyordu. Masanın üstüne mürekkep deviriyordu. Parmakları uzamış, taş kesmişti, tırnakları pençelere dönüşmüştü.

Kadının saçından alnına dökülen gümüş rengi bukle mistik bir işaretti, ona astrolojik gizemi ve ruhun parmaklarını kördüğüm eden büyüleri düşündürüyordu. Kendini hazırlıksız hissettiği ama, bundan da önemlisi, layık olmadığını düşündüğü bir bilgiye giden yolu gösteriyordu ona.

Parmaklarını kavuşturup çözmesi, kâğıdın yüzeyinde kaymaları, Raşid'i acıyla bağıracak raddeye getiriyordu, çünkü onun her hareketiyle her davranışıyla öylesine özdeşleşmişti ki sanki o kaba kâğıt kendisinin teniydi.

Kadını çevreleyen aydınlık şişip ışıdıkça kendini o kadar tiksindirici buluyor, gündüze yakalanmış bir baykuş gibi, gözlerini kırpıştırarak, karanlığın köşelerine atıyor kendini. Düğüne sadece eski kemikler ve güve yenikleriyle delik deşik pireli bir post getiren yoksul akraba o. Kadın onun ulaşacağının çok ötesinde ama gene de, bir çocuk ya da budala gibi, elini ateşe uzatmakta inat ediyor.

Havada asılı durumda, ne uçabiliyor ne yere düşebiliyor. Onu küstürüp her şeyi bitirmek ve kurtulmak istiyor her şeyden. Bu çizgide sonsuzca ilerleyemez.

Narkissos ırmaktan kendisine bakmakta olanın kendi güzelliği olmadığını bilir. Onun çılgınlığı onu kendisine katmaktır. Ama Raşid gene de bu ışıldayan hayale dokunmak için elini uzattığında, elleri arasında parçalanacağını biliyor onun. Elleri ile gözleri arasındaki sınırı aştığı andan itibaren, tutkusunun gerçek nesnesini de yok edecek.

Ama gene de humma sürüyor. Havada onun kokusunu alabileceğini keşfediyor; görmeden ya da gelişini duymadan

çok önce, yakınlarda oluşunu algılayabiliyor. Ahırda yürürken birden duruyor ve kadının oradan saatler, hatta belki günler önce geçmiş olduğunu algılıyor. Gözlerini kırpıştırıp çevresine bakınıyor. Üzerinde yürüdüğü toprak bile birdenbire kendisini korkuyla titretiyor. Günleri sayılı artık.

Pencereden doğuya baktı. Uzakta, ufukta garip bir turunculuk belirmişti. Büyük bir ateşböceği gibi şişip şişip iniyordu. Kalın, simsiyah bir duman yükseliyordu göğe. Bir yerlerde büyük bir şey yanmaktaydı ve Raşid gözlerinin kendisini yanıltıp yanıltmadığını merak etti, ya da bunun da bir işaret olup olmadığını.

Otuzuncu Bölüm

Kazı bölgesindeki son günüydü ve Okking, acele bir oldubittiyle, Hasan'ı o akşam evine yemeğe davet etmişti. Hasan, birlikte çalışmalarının sonunu belirlemek için bu davetin usulen yapılmış olduğunu fark etti. Bunun Okking için çok da kolay bir davranış olmadığını biliyordu. Buralarda insanlar, yabancıları evlerine, bir kural olarak, yemeğe davet etmezlerdi. Üç haftadır bir tür meslektaş olarak çalışıyor olmalarına karşın, birbirleri hakkında hiçbir şey bilmiyorlardı. Bu belki de bir uyarıydı, buradaki zamanının dolduğunu ve artık evine dönmeyi düşünmesi gerektiğini ima eden. Garipti ama geri dönmekte artık acele etmiyordu. Böyle bir akşamda gerekli olan kibar konuşmalara dalmayı da içi çekmiyordu pek. Önündeki ekranda yanıp sönen işarete dalıp gitmişti. Her şey parmakları arasından kayıyordu. İşi bittiğinde bunca malzemeyi ve yapacağını merak etmeye başlamıştı. Buna akademik bir çalışma da denemezdi, çünkü eldeki verilerle düş gücünün arasındaki çizgiyi çoktan aşmıştı. On yedinci yüzyıl başlarında Ortadoğu'dan geldiği besbelli biri hakkında bir kurmaca mı öyleyse? Bu da pek alışılmış bir şey değildi bulunduğu noktada. Topladığı gerçekler çok azdı ve aralarında büyük boşluklar vardı. Adamın yaşamış olduğuna emindi, belki onu buraya yolculuk yapmaya iten neden ona yüklediği neden değildi.

Raşid el-Kenzi'yi bir tür katalizör olarak düşünüyordu. Kendi Raşid'ini elbette. Bir dış unsur, öyle ki, katıldığında bir şekilde aydınlığı güçlendiriyor.

Okking'ler kasabanın dışında, az bilinen bir yan yolda bulunan büyük modern bir villada oturuyorlardı. Evi bulmak bir saatten fazla vaktini aldı. Yolunu yitirdi ve iki kez durup yol sormak zorunda kaldı. Hasan'ın Okking'le bağdaştırmayacağı bir evdi. Temiz, düzenli ve her şeyin yerli yerinde oluşuyla bir bebek evini andırıyordu. Hol hafifçe cilalanmış parke döşeliydi ve sonunda büyük bir ayna duruyordu. Okking'in karısı ince, derli toplu, ellili yaşların ortalarında, siyah saçları hafifçe kırlaşmış ve bir iş kadınını hatırlatacak tarzda omuz hizasında kesilmiş bir kadındı. Boynuna ince bir dizi inci kolye takmış, siyah bir örgü ceket ve pantolon giymişti. Okking terliklerini ayağına geçirmişti, gözlükleri burnunun ucuna düşmüştü, elinde bir şişe açacağı vardı. Hasan da ayakkabılarını çıkartmayı düşündü ama hava kuruydu, uzun uzun sildi paspasa sadece.

Evle ilgili iltifatkâr birkaç söz etti, fazla abartmamaya da dikkat ederek. Bayan Okking, Ellen, inisiyatifi ele alarak, ona evi dolaştırdı, öne düşerek, sıradan, pek çok defa yaptığı bir şeyi yapar gibi. Okking bir yorumda bulunmadı. Kibar davranmayı sürdürdü, hatta biraz tuhaflaşmıştı, sanki ev sadece karısının alanıymış gibi. Kadın mutfakta iş yaparken, ikisi oturma odasında oturdular. Uzun bir odaydı, bir duvarında çok düzenli yerleştirilmiş kitaplarıyla bir kitaplık duruyordu, öteki uçtaysa gölün karanlık havuzuna bakan geniş bir pencere vardı. Arkadaki kasabanın sokak ışıklarının bir dizisi seçiliyordu.

"Umarım burada bulunuşunuz verimli olmuştur."

Hasan güldü ve şarabından bir yudum aldı. "Benim size ne kadar yardımım dokunduğunu bilemiyorum."

Kırmızı yüzlü iri adam başını bir yana eğdi, bunun tarafsız bir yüce gönüllülük jesti olduğuna karar verdi Hasan. "Bütün müze ilgilileri yardımınızdan çok mutlu. Yardımınız olmasaydı bulunan parçalar tanımlanıp sınıflandırılamazdı. Tabii," alnını kaşıdı, "sizin için çok sıkıcı olmamıştır umarım. Beklediğinizden de uzun bir süre evinizden uzak kaldınız."

Hasan kadehini masaya bıraktı. "Eh, kabahatin biraz da bende olduğunu kabul etmeliyim. Bütün bunları bir hayli şaşırtıcı buldum."

"Elbette. Bir hayli alışılmadıktı."

"Evet" diye başını salladı Hasan.

"Korkarım tüm gerçeği hiçbir zaman öğrenemeyeceğiz. Kayıtlardaki boşluklar o dönem hakkında her şeyi bilmemizi engelliyor." Okking başını bir yana eğdi. "Değil mi?"

Hasan başını salladı. Bir şey söylemek üzereydi. Durdu ve yeniden başladı. "Ne yazık ki kayıtlar Heinesen'in işinde yer alan Arapla ilgili hiçbir şey barındırmıyor diye düşünüyordum şimdi."

Okking omuzlarını silkti. "Bu tür bulgular son derece ender. Kimi zaman tarihin dokusunun aslında deliklerden ibaret olduğunu düşünüyorum, hepsi de kayda geçmemiş bilgiler ve suskun kalan sesler." Neşeli bir havadaydı ve bir çocuğu eğlendiren iyi huylu bir amca rolü oynuyordu. "Elbette, haklısın. Müthiş bir şey olurdu."

"Pirinç kutunun neden geride bırakıldığını düşünüyorum hep. Yani, değeri bir yana, o alet yolculukları sırasında, namaz kılabilmesi için Mekke'yi bulmasına yardımcı olan şey." Hasan sustu, Okking'in dikkatini yitirdiğini fark etmişti.

"Biraz daha şarap?"

"Bunun bir anlamı olmalı, onu böyle geride bırakmasının."

Okking kadehlerini doldurdu. "Eminim haklısın, ama yanıtlamak imkânsız."

Konu sessizce geçiştirildi. Hasan şarabını yudumladı, Okking mutfağa karısına yardıma gittiğinde. İkisinin alçak sesle konuştuğu duyuluyordu.

İkisi birlikte çıktılar ortaya. Bayan Okking oturdu. Okking ona da bir kadeh şarap verdi, bir yudum aldı kadın ve ondan sonra da dokunmadı.

"Evli misiniz?", gülümsüyordu kadın.

Sorunun dümdüzlüğünün dengesini bozmasına meydan vermedi. "Evet" dedi kısaca. "Bir de küçük bir oğlum var."

Ardından gelen sessizlik üstüne bastırıyordu. Kadın bacaklarını sımsıkı bitiştirmiş, hafifçe bir yana eğmişti, bir dala tünemiş bir cini anımsatıyordu. Sessizliğin ne olduğunu biliyordu Hasan. Bekliyordu da bunu.

"Dancayı çok iyi konuşuyorsunuz."

"Çok uzun bir süreden beri burada yaşıyorum." Çok çabuk ve çok yüzeysel yanıtlamıştı.

Kızardı kadın. "Yaşamınıza burnumu sokmak değil amacım, şey ama, biliyorsunuz işte. Hepimiz merak ederiz birisinin nereden geldiğini."

Şu "ama" olmasa, kadını bağışlayabilirdi Hasan.

"Mühim değil" diye gülümsedi. "Alışığım."

Okking bir şeylerle meşguldü. Count Basie'nin esintili çığlığı yükseldi stereo setten. Okking kadehlerini doldurmak için biraz daha şarap getirdi.

"Düşünüyorum da," dedi Hasan, "bu olay üstüne biraz daha araştırma yapsam iyi olacak. Kahire Üniversitesi'nde bazı bağlantılarım var. Belki oradan bazı şeyler çıkarılabilir ortaya."

"Eh, bu konunun uzmanı değilim ama ben olsam fazla umut bağlamazdım oraya da." Okking büyük koltuğa yeniden oturmuş, Hasan'ı dikkatle inceliyordu, sanki onu ilk kez görüyormuş gibi.

"Bu deneyim beni galiba biraz fazlaca alıp götürdü. Üstelik," diye sürdürdü Hasan, aldırışsız bir havada, "Jutland'a da bu benim ilk gelişim."

"Sahi mi?" diye girdi söze Ellen.

Okking "İşte tam bir şehir çocuğu" diye homurdandı.

Yeniden sustular.

"Arap tacirlerin bu toprakları ziyaretleri üzerine epey kayıt var, özellikle İbn Fadlan'ın Rûm diyarına yolculuğunu anlatan ünlü yapıtı var. Ama bu olayda çok farklı bir yan var sanki."

"Senin hayal gücünü harekete geçirmiş. Görebiliyorum bunu."

Hasan eğildi öne doğru, aralarındaki mumun alevine dikti gözlerini. "Bu adamın bir tacir olduğunu belirtir hiçbir öğe yok, görevi asla ticaretle ilgili bir şey olamaz. Kanımca o bir şey arıyordu."

Okking'in iş konuşma kararında olmadığı belli oluyordu. Cumaydı o gün ve dinlenmek, rahatlamak istiyordu. Nostalji işiyle ilintilendirebileceği bir şeydi olsa olsa. Neşeyle güldü. "Sana bir şey söyleyeyim mi," dedi, "arkeoloji öğrenmeye başladığımda, tümüyle kaptırmıştım kendimi. Atalarımızın

gizli öykülerini toprak üstüne çıkartma duygusuyla tutuşuyordum."

"Çok çalışıyordu, o günlerde bize ayıracak zaman bulamıyordu" diye onayladı kadın.

"Yaşlandıkça bu meseleler daha az önemli olmaya başlıyor."

Hasan, onlarla birlikte gülümsedi. Daha fazla sürdürmek istemiyordu, imgeleminin gösterdiği yolda, dört yüz yıllık bu gölge üstüne saatler boyu kafa yormasının sonuçlarını onlara anlatmak istemiyordu.

Gecenin geri kalanı, çok şükür, olağan akşam yemeği töreni içinde geçip gitti. Yemekler harika hazırlanmıştı ve oldukça da gelenekseldi. Erkekler, sunulan yemeklerle ilgili müthiş yorumlarda bulundular: İçleri mantarlı milföy börek, patates ve havuç soteli çok az pişmiş dana fırını izlemişti ve az kalorili kremalı bir küçük pastayla tamamlanmıştı. Peynir ve krakere sıra geldiğinde, Okking, fazlaca kaçırılmış şarabın yorucu etkisini belli etmeye başlamıştı. Gözleri ağırlaşmış ve esnemeye başlamıştı. Konuşma artık büyümüş ve evden uzaklaşmaya başlamış olan çocuklarına kaymıştı. Oğulları dünyayı dolaşıyordu, kızları da başkente yerleşmişti.

"Çok telaşlı bir yer. Çok kalabalık ve çok hareketli." Anne ellerini masanın üstünde kavuşturmuştu.

Hasan bunun göçmenlerle ilgili dolaylı bir söz olup olmadığını düşündü. Elbette başkent taşraya göre daha fazla "kozmopolit"ti, kadına göre, ama gençler bugün bizim düşündüğümüzden daha fazla başlarının çaresine bakıyorlardı.

Endişeliydiler. Kent trenle saatlerce uzaktaydı – bir başka dünyaydı ve içinde kendisi gibi insanlar yaşıyordu.

Hasan teşekkür etti ve uykuya dalmış olan kasabanın içinde dikkatle sürdü otomobilini. Ortalıkta hemen hemen kimseler yoktu ve çok az trafik vardı. Çok geçmeden öte yakaya varmıştı, yıldızların ve ağaçların altında uzun yolda tek başınaydı.

Köyde hareket eden tek şey farlarının ışığıydı. Otomobilinden inerken kötü bir şeyler olduğunu sezinledi. Arabasını kilitledi ve evin önüne yürüdü. Küçük evin pencereleri tıraş köpü-

ğü ve sprey boya karışımı bir şeyle sıvanmıştı. Evin ön tarafındaki bütün pencereler bu maddeyle kaplanmıştı. Mutfak kapısına ulaştığında, kilitli olduğunu fark edip derin bir soluk aldı. İçeri girildiğine dair bir işaret görülmüyordu. Kapıya büyük bir çiviyle bir çocuk oyuncağı çakılmıştı. Çekip çıkardı ve bir süre evirip çevirdi elinde: küçük, tüylü bir maymundu bu.

Çok uzun süre uzak kaldığına karar verdi. Geçmişi rahat bırakmanın ve gerçek dünyaya dönmesinin zamanı gelmişti. Eve dönme vaktiydi artık. Maymunu masanın üstüne bırakıp oturdu. Bir süre sonra telefona uzandı ve karısını aradı.

Otuz Birinci Bölüm

Tüyleri parıl parıl atlar geliyor, tahta üstünde demir, kaskatı yerdeki karmakarışık nal sesleriyle. Yankı tepenin yamacından yukarı titreşiyor, büyük evin delik deşik sessizliğine işliyor ve bir olaylar zincirini takırdatıyor. Bir sersemletici sessizlik anı var, ön kapının dövülmesiyle parçalanan. İnsanların konuştuklarını duyuyor, pek çok insan, telaşlarını duyuyor. Sakınarak birkaç adım atıyor. Pencereden bakınca, sekiz adamın dikilmiş durduklarını görüyor. Garip bir şekilde duruyorlar, kaba giysileri ve kocaman çizmeleri, ellerinde sımsıkı tuttukları tüfekler, kılıçlar ve uzun sopalarla. Adamların ortasında duran tanıdık geliyor ve Raşid onun çocuk öldüğünde gelen üç adamdan biri olduğunu anımsıyor.

Bir an bile beklemiyor. Hızla, ayaklarının ucuna basarak geçiyor holü. Sesler yaklaşıyor. O gece dönmüş olan Heinesen önlerini kesiyor adamların ve öteki adam açıklamada bulunurken yüksek sesle karşı çıkıyor.

Raşid taş merdivenleri inip mutfağa giriyor. Yanan odun kokusu ve ince bir duman sızmış şömineden. Kapı aralık. Soğuk havaya çıkıyor ve ahçının eve arkasını dönmüş, odun yığınına eğilmiş odun aldığını görüyor. Raşid, dikkatle, usul usul hareket ediyor. Gözü ahçının üstünde, tepeyi tırmanmaya başlıyor. Ayağının altındaki toprak donmuş ve bir taş gibi kaskatı. Çizmelerinin içine işliyor ve ayağından yukarı keskin acılar gönderiyor. Tökezliyor ve soluğu kesik kesik. Yürüyor, koşuyor. Tepeyi tutabilirse, öte yanından inip ağaçlar arasında kay-

bolabilir, onların da ardında sonsuz kır var. Yolun üçte birini tırmanmıştı ki arkasından bir haykırış duyuyor. Dönüp baktığında ahçının onu işaret ettiğini görüyor. Adamın yanında duran iki de asker var.

Raşid tepenin üstüne doğru yeniden başlıyor koşmaya. Bir an için o sabahtan bu yana, hayatında hiçbir şey olmamış gibi geliyor ona, Yeniçerilerin onun peşine düştüğü o sabah bir ömür boyu arkada kaldı oysa. Tepe yukarı koşmanın iyi bir fikir olmadığını hâlâ öğrenememiş. Sersemliğine küfrediyor, kendini beğenmişliğine küfrediyor ve en çok da tepenin bu taşlı kabuğu üstünde tutunacak sağlam bir yer bulamayan ayaklarına küfrediyor.

Ardında ifrit varmış gibi koşuyor ve Allah bilir başaracaktı da, ama askerler atlıydı ve çok geçmeden yakaladılar onu. Bir darbe tam belinin ortasına inip onu yamyassı yere kapaklandırdı. Tozsu kuru kara yüzüstü düşer düşmez soluğu gövdesini terk etti.

Sımsıkı bağlayıp düğümlediler ve buğday başağı gibi bir atın arkasına attılar. Ötekiler aşağıda, avluda bekliyordu. Heinesen kederle başını salladı atma binerken. Sigrid bir şey söylemedi, ondan yana bakmadı bile. Sessizce arabaya binip oturdu, yere bakarken, yanında dudakları sımsıkı yumulu bir Klinke'yle. Askerler bineklerine yan oturmuştu, harekete geçme buyruğunu bekliyorlardı. Atın sırtındaki yerinden Raşid evin ağır ağır arkalarında kalışını seyretti – onu bir daha görebilmek hiç düşünemeyeceği bir şeydi.

Yolculukları bütün bir sabah sürdü neredeyse. Parlak bir gündü. Güneş sırtını ısıtıyordu. Yolun atın altından ağır ağır geçişini gözlüyordu. Kasaba beklediğinden daha da büyüktü. Kulübelerin bacalarından odun ateşi dumanları yükseliyordu. Savunma duvarları arasındaki geçitten geçtiler; çamur ve samandan yapılmış dik duvarlar batı kapısının iki yanından uzanıyor ve suyun üstündeki ışık oynaşmaları içinde yitiyordu. Çamur içinde bir yığın çocuk duvarın üstünde durmuş haykırıyordu. Biri bir toprak keseği attı, ötekiler de onu izledi. Taşlardan biri Heinesen'in alnına çarptı ve onu eyerinin üstünde ileri geri sallandırdı. Kahkahalarla gülen askerler durdular ve

eğilip yerden aldıklarıyla ateşe karşılık verdiler. Bu baskın karşısında çocuklar koşarak dağıldılar ve duvarın öte yanında kayboldular.

Heinesen'in yüzünden kan sızıyordu. Temizlemek için başını sertçe salladı. Raşid boynunu zorlukla çevirerek Sigrid'e baktı, kadının sırtı dimdik, başı havadaydı. Elinde olmadan onun bu duruşuna hayran kaldı Raşid.

Dizboyu at ve koyun pisliği, sap saman ve kırık dal dolu sokaklardan geçtiler. Ağır arabaların açtığı oluklar, kalın bir bıçağın bıraktığı izler gibiydi. Adamlar kollarını kavuşturup takımın geçişine bakıyorlardı. Kadınlar korkuyla ağızlarını kapatıyor, bazıları eğilip çocuklarını arkalarına çekmeye çalışıyordu. Adamlardan biri Raşid'e çok uzun baktı diye kızını tokatladı. Raşid'in bakışları düzensizce gidip geliyordu aralarında, yüzleri ter ve tozdan görünmüyordu ve elleri yara bere içindeydi ve iş görmekten sertleşmişti. Giysileri basit, kaba sabaydı. Onlara karşı hiçbir şey hissetmiyordu Raşid, ne acıma ne merak. Onlardan korkmuyordu; cehaletlerinden korkuyordu. Bildikleri tek şey, ellerine bulaşan toprak, yazın büyüyen otların kokusu ve kışın dumanlı ateşlerin sıcaklığıydı.

Ulaştıklarında katedral hâlâ tütmeye devam ediyordu. Kentin ortasında durdular. Önlerindeki görüntü Raşid'in yüreğini gerçek bir korkuyla doldurdu. Bir gece önce ufukta parladığını gördüğü yangındı bu; bir işaretti ama beklemekte olduğu değildi. Kararmış taşlar, çökmüş yıkıntının arasında sızmakta olan ince duman sütunları. Yorgun adamların yüzleri kurum ve isle kararmıştı. İnsanlar yere diz çökmüş, ağlıyorlardı. Heinesen atından indi ve kız kardeşinin arabadan inmesine yardım etti. Birtakım eller Raşid'i kavradı ve çekip yere indirdi, elleri hâlâ arkasında bağlı, dizleri üstüne çökmüş bıraktılar yere.

Sigrid'in hareket ettiğini gözledi. Hafif adımlarla, dalgın, pek çok kez evin içinde yürürken gördüğü gibi, kararmış tahta, yanmış kireç ve tuğla dökün tüsü arasında ilerliyordu. Boş yere yangını söndürmeye çabalayan adamlar, sersemleyip durup baktılar. Bir düşte yakalanmış gibiydi, kalabalığın içinde onların varlığından habersiz adım adım ilerliyordu. Rusk, rahip, Heinesen'in önüne dikildi.

"Senin murdar işin bir kötülük yemişi daha verdi, Heinesen."

"Bilmece gibi konuşuyorsun, rahip. Duman aklını karartmış senin."

Rahip, hor görerek gülümsedi, "Sen mi akıldan söz ediyorsun?" Kolunu hızla uzatıp katedralin yıkıntısını işaret etti parmağıyla. "Önce çocuğun ölümü, şimdi de bu. Bunun aklın sonucu mu olduğunu söylüyorsun?" Yanından geçti ve ellerini dramatik bir ifade ile göğe kaldırdı. "İyi insanlar, Tanrı'nın evi bu gece yandı, yerle yeksan oldu ve bu adam," parmağını Heinesen'e uzattı, "bu adam akıldan söz ediyor."

"Hizaya gel, rahip" diye dişleri arasından konuştu Heinesen, ama rahip onu bir yana itti. Rusk kendini kaybetmişti. Seyreden kalabalığa doğru koştu. "Eğer gökler bir mesaj verecekse, işte mesaj. Ve bu mesaj bize neler söylüyor? Size soruyorum, iyi insanlar, ne söylüyor bize?" Başını sallıyor, garip bir şekilde sırıtıyordu. "Aramızda bir kötülük geziniyor, topluluğumuzun bir üyesidir bu cürmü işleyen. Dikkat kesilin diyorum, bu en kesin uyarıdır bize. Bizim Tanrı korkusu bilen insanımız, aramızda bir kötülük olduğu konusunda uyarılıyor."

Heinesen döndü ve telaşla kendini anlatacak birini aradı. Kalabalığın bir kıyısında durmakta olan birine takıldı bakışları, geniş şapkalı bir adamdı bu, bir elinde şık bir baston taşıyordu. "Koppel," diye bağırdı, "bir şeyler yap Tanrı aşkına, be adam!" Ama tacir sadece başını iki yana salladı, sonra başka tarafa çevirdi.

Tam o sırada kalabalıktan bir çığlık yükseldi. Katedralin orasını işaret ediyorlardı. Sigrid kapıdan çıkmıştı, giysilerinde küçük alevler vardı. Güneşli bir çayırda yürür gibi aldırışsız bir salınma halindeydi.

"Ateşin içinden geçti!"

Heinesen, kardeşine yetişmek için koştu ama bir grup adam yakaladı onu, sımsıkı tuttu. Öfkeyle çırpınıyordu ama kurtulamıyordu bir türlü.

"Büyücülük için başka ne kanıt istiyorsunuz?" diye haykırdı Rusk, zafer kazanmış bir edayla. Üç adam Sigrid'i yakalamak için koştu. Kendileri de yanmadan tutmak istiyorlardı,

uzun elbisesinin eteğinden başlayarak ilerleyen alevleri söndürmeyi becerebildiler küfürler, acı çığlıklar atarak. Klinke arabadan atladı ve Heinesen'in etrafını saran adamları savurmaya başladı. Bir el uzandı ve bir tuğlayı kavradı, uçtu havada tuğla. Başının arkasına çarpan tuğlayla Klinke bir çığlık atıp yere düştü.

"Şeytan'ın ta kendisini aramıza getirdiler bu iğrenç, katran karası hayvan şeklinde." Rusk sert bir hareketle Raşid'i çekip ayağa kaldırdı ve koluyla kalabalığa doğru itip tuttu. "Neye hizmet ediyor bu? Size söyleyeyim. Efsunları ve aletleriyle cennetin göklerinin düzenini bozdular. İğrenç sözleri ve küfürleriyle." Kalabalık nasıl davranması gerektiğini bilemiyordu. Raşid yüzlerindeki korkuyu görebiliyordu. Bir kadın bayıldı, gözleri tümüyle beyazları çıkacak şekilde döndü. Korkularının kokusunu alabiliyordu, bir köşeye sıkıştırılmış atların korkusunun kokusu gibiydi. Karmaşık bir halde bir ileri bir geri gidiyorlardı. Raşid'in dizlerinin bağı çözülüyordu. Kendini zorluyordu ayakta durabilmek için, çünkü bu anda ufak bir zayıflık belirtisi gösterirse kendisini didik didik edeceklerini biliyordu.

"Önce Hıristiyan bir çocuğun ölümü, sonra da bu." Rusk, Raşid'i ensesinden tutmuş sallıyordu. "Katranlı ruhunun kesin bir işareti olan, gövdesi karanlığın rengini taşıyan Şeytan'ın yamağının yardımıyla başka ne tür kötülük yüklü büyüler yapacaklar? Lucifer'in karasını dünyaya taşımış. Ne tür doğal olmayan eylemlere bulaşmıştır kim bilir? Kadının Şeytan'ın orospusu olmadığı, onun kötü tohumunu karnında taşımadığı ne malum?"

Kalabalık karşılarında durmakta olan tehlikenin büyüklüğü karşısında haykırdı. Sinirli sinirli, bir işaret için birbirlerine bakmaya başladılar. Raşid fırsatı yakaladı ve kendini Rusk'un elinden sıyırıp arabanın arkasına fırlattı. Elleri hâlâ arkasında bağlı, ayağa kalktı ve kalabalığa döndü yüzünü. Gözlerindeki dehşeti gördü. Bu dehşeti nereye yönlendireceklerini bilemiyorlardı; duygularındaki değişim kıpırdayamaz yapmıştı onları. Kendilerini toparlamaları an meselesiydi, bu bilemezliklerini kaskatı bir nefrete dönüştürüp, kollarını bacaklarını gövdesinden ayırıp kurda kuşa verebilirlerdi.

Alçak perdeden bir fısıltı kalabalıktan yükselmeye başlamıştı bile işte; yakalım onları! Karanlık bastırıyordu ve Raşid el-Kenzi gözlerini yumdu, derin bir soluk aldı ve bir köpek gibi, uzun, tiz ve yaban bir uluma koyverdi.

Kalabalık anında donup kaldı. Soluklarını bile tuttular. Ölümcül bir sessizlik oldu. Raşid yukardan izledi onları. Soluk alır, güler arası bir ses çıktı, yorgun, rahatlamış. Soluğunu düzenlemeye çalışıyordu.

"İyi günler, aziz insanlar" dedi yüksek sesle, onlara kendi dillerinde seslenerek. "Masanın üstünde yemek var mı? Ocakta ateş var mı?"

Bir süre derin bir sessizlik oldu. Raşid başka ne söyleyecektiyse, hem onların dilini o derece sınırlı biliyordu ki başka bir söz söylemesi çok da zor olacaktı, söylemesine fırsat kalmadı, çünkü sessizlik bir kahkahayla bozuldu. Önce tek tük, tereddütlü çıkan kahkaha sonra bir yumak oluşturdu ve kükredi katedralin yamuk yıkıntısı önünde, kasaba meydanını dolandı. Güldüler, güldüler ve Raşid, ne yapacağını bilmeden, bunun iyi mi kötü mü olduğunu bilmeden, onlara bakakaldı.

"Size oynadığı oyunu görmüyor musunuz!" diye öfkeyle bağırdı rahip, deliler gibi aralarında dolanıyor, onları harekete geçirmeye çalışıyordu tekrar, sarsalıyordu sıyırmak için girdikleri havadan. İtiyorlardı ellerini. Rusk tek başına kalmıştı, göğe lanetler yağdırıyordu, kulaklarında yankılanırken gülüşleri kaba kaba ve uzun uzun. Yargı unutulmuştu, Şeytan'ın işleri kahkahanın kasılmaları arasında bir yana atılmıştı. Raşid gözlerine inanamıyordu. Daha önce, kendisi gibi dillerini konuşan bir yaratığa rastlamamışlardı. Olduğu yere çöküverdi, gözlerini ayıramıyordu bu garip insanlardan.

Klinke gene ayağa kalkmıştı. Kan boynunda ve giysilerinde donmuştu, görünüşü ürkütücüydü. Sigrid'in ve Heinesen'in arabaya binmesine yardım etti, sonra kendisi de çıktı ve dizginleri eline aldı. Ağır ağır kasabadan çıktılar. Kimse onları durdurmaya kalkmadı.

Otuz İkinci Bölüm

O gün başlarından geçen olaylardan sonra Heinesen bir türlü kendine gelemedi. İnsanlara ve kendine duyduğu inanç, temelinden sarsılmıştı. Odasına çekilmişti, çok seyrek çıkıyordu. Her şeye ilgisini yitirmişti ve ne olursa olsun bir şey anlatmıyordu. Atak planlarından hiç söz etmiyordu. İş istemek için insanlar kapısını çalıyor ve düşkırıklığıyla dönüp gidiyorlardı. Başkaları geliyordu uzak tanışların, meslektaşların sorularını taşıyarak; insanlar çalışmalarının gelişmelerini merak ediyorlardı ama bütün bu sorunlar yanıtlanmadan bırakılıyordu.

Bir gün hızlı bir araba durdu kapının önünde. İki adam indi ve uzun tahta bir sandık indirdiler yere. Onu merdivenlere bırakıp arabalarına bindiler ve atlarını kamçılayarak deliler gibi inip gittiler tepeden aşağı. Raşid sandığı kaldırıp çalışma salonuna götürdü. Tek başınaydı. Sandığı açtı ve içinden muşambaya sarılmış daha küçük bir paket çıkardı. İçinden de uzun cilalı bir kutu çıktı. Elleri bir an için kutunun düzgün yüzeyinde kıpırtısız kaldı.

Parlak sürgüleri iki yana itiyor ve kapağı kaldırıyor.

Ne olduğunu biliyor onun, karanlık holde duran uzun dikdörtgen kutuyu görmeden çok önce biliyordu. Elleri yumuşak kadifeyi okşadı ve parmakları dümdüz, ışıltılı pirincin yumuşak yuvarlaklığının altına kaydı. Alıp ışığa kaldırdı ve üstüne vidalanmış pirinç levhaya baktı gözlerini kısarak: *Hans Leppershey, Mifddelburg, Zeeland*. Ellerinde tarttı dürbünü ve dünyanın neler de sakladığına hayretle başını salladı.

Heinesen'in durumu kötüleşmişti. Kız kardeşi gece gündüz yanından ayrılmıyordu. Yüzü süzülmüş, külrengi olmuştu kadının. Bir zamanlar ışıklarla dolu olan gözlerine şimdi gölgeler basmıştı. Raşid çalışma salonunda oturuyor ve bekliyordu. Çalışamıyordu artık. Bir şeyler bekliyor gibiydi ama ne olduğunu tam olarak bilmiyordu. Amaçlarını belli eden bir şeylere ihtiyacı vardı. Ve onun için de bekliyordu.

Bir cerrah çağrıldı, genç, tedirgin, telaşlı bir adamdı ve evde olmaktan hiç hoşnut değildi. Hemen evin tahtalarla kaplanmasını, içeri hiç ışık sızmamasını ve dışarı çıkmamasını, yoksa başkalarına da bulaşacağını söyledi. Evdeki herkes evde kalmalı ve dışardaki herkes içeriye asla girmemeliydi. Bunun gerçekten Heinesen'i yatağa düşüren hastalığın gerektirdiği bir tedbir mi yoksa, Raşid'in kuşkulandığı gibi, cerrahın kendi içini rahatlatmak için uydurulmuş bir tedbir mi olduğu, yanıtlanamamış bir soru olarak kaldı. Sonra, herkesin tuzlu suyla gargara yapıp ellerini ve ayaklarını kendi idrarlarıyla yıkamasını söyledi cerrah. Garip bir reçete, diye karar verdi Raşid, böyle pis bir öneriyi uygulamayı reddederek. Bu tür adamlara duyduğu güvensizlik şaşırtıcı değildi. Uzakta durdu, çağrıldığında buna sadakatle uydu ve gerekli işlemi yapıp yapmadığı sorulduğunda başıyla onayladı gönülsüzce.

Sigrid kardeşinin yanından ayrılmıyordu. Raşid, kapı üstündeki odasında duran küçük aracın başına çökmüş, üst kat odalarında ışığın hareketini gözlemliyordu, lambayı taşıyanın o olduğunu bilerek. Arada bir orada, Heinesen'in odasının penceresinde durmuş, dış dünyaya bakarken görüyordu onu. Geçen her an, aralarındaki açığın genişlemekte olduğunu hissediyordu. Gözlerini yumarak kendisini onun yanında hayal ediyordu; yeniden gözlerini açtığında pencerede kimse olmuyordu.

Bir hafta geçti; cerrah gelip gidiyordu her gün, ardından şeytanlar kovalıyor gibi de gürültü çıkarıyordu kapının altında. Kalan birkaç hizmetkâr, ahçı ve karısı, bir haftadan biraz fazla dayandı. Klinke ensesine yediği tuğla yüzünden görmesini yitiriyordu günden güne ve masmavi bir sabah kimseye haber vermeden çekti gitti. Raşid onun tökezleye tökezleye beceriksizce tepeden inişini, eve bir kere bile dönüp bakmayışını izledi.

Çiftlik şimdi tümüyle terk edilmişti ve ahırlarla ilgilenen kimse kalmamıştı. Sürüler, tavuklar, atlar ve inekler ahırda başıboş dolaşıyordu, ilgilenecek kimse yoktu. Arada bir içlerinden biri eve giriyor ve holde dolanırken, yerdeki samanları yerken ya da toynaklarıyla tahtayı eşelerken bulunuyorlardı. Tavuklar merdiven altlarına tünüyordu ve en olmadık yerlerde yumurtalar bulunmaya başlamıştı.

Otuz Üçüncü Bölüm

Karanlık, yıldızlı bir boşlukta sallanarak ilerliyor Raşid. Akrep güney göğünde, alçak ve belirsiz. Raşid, ellerini önüne uzatmış, baş aşağı düşüyor.

Karanlık, çamurlu suyun içine daldırırken ellerini, Raşid'in ensesine birkaç yağmur damlası düşmeye başlıyor. Dizlerine kadar suyun içinde, ama işçilerin ilk düz taşları döşemiş oldukları dibi hissedebiliyor. Yumruğunu kaldırıp sıkıyor, avuçlarından fışkırıyor çamur.

Sıska bir midillinin çektiği bir atla tepeyi tırmanmak için savaş vermişlerdi, giderek azalan ışıkta tekerlekleri elleriyle çeviriyorlardı. Gökyüzü, tam başlarının üstünde pürüzsüz parlayan salyangozumsu bulutlardan yoğun bir sürünün boydan boya geçtiği, örselenmiş bir yeşim taşma benziyordu. Kazı alanı yağmur oyuğu kayaların çözülmez bir bulmaca halinde dağıldığı bir labirente dönmüştü.

Araba midillinin son düzlüğe çekemeyeceği kadar ağırdı, onun için aceleyle yapılmış tahta kutuyu hayvanın koşumlarına kabaca bağladılar ve yerde çektirdiler. Orada burada yamacın yumuşak etine saplanıyordu, yapmak istediklerine direnir gibi, ve kurtarmak için duruyorlardı. En sonunda tepeye ulaştıklarında bir iskele çattı, makarayı ve ipleri kurdu ve kaba saba tabutu batı hendeğine ağır ağır indirdi, arkasından da salıverdi halatı. Tepede bekliyordu kadın, rüzgâr giysilerini çekiştirip dururken. Raşid en uzak duvarı dizleri üstünde kazdı; duvar daha taşlarla kaplanmamıştı. Günün büyük bir bölümünü

aldı bu. Bütün gövdesi soğuktan sarsılıyordu ve parmaklarını neredeyse hissetmiyordu. Yağmur başladı ve sonra durdu, ardından yeniden kara çevirdi ve sağanak aşağıdaki gölü çevreleyen yüksek ağaçlara tünemiş kargaların kaba çığlıklarıyla noktalandı.

Parlak çamurun içine oyduğu odacığın içine sürünerek girmek zorunda kaldı. Ayakları içeri girene, yağmurdan kurtulana dek süründü. Biraz daha ilerleyebilmek için, o daracık yeri elleriyle kazdı. Garip hissediyordu insan orada kendini, altı ve üstü toprakla örtülü. Burası Heinesen'in son dinleneceği yer olacaktı, onun için belki de en uygun olan düşlediği anıtın altına gömülmek olurdu ama, Raşid'in artık tek istediği bu işi bitirip bundan kurtulmaktı.

Odacıktan, üstüne yıkılmalarından korktuğu için duvarlara sürtünmemeye özen göstererek geri geri çıktı. Az sonra dışardaydı. Tüm gücü neredeyse tükenmişti ama açtığı deliğe tabutu ite kaka ağır ağır yerleştirmeye başladı. Neredeyse sığmıştı. Bir tutamaç hâlâ deliğin dışında kalmıştı. Tabutu yeniden dışarı çekip, yeniden kazmaya başlayamayacak kadar yorgundu, o yüzden ileri eğildi, sırtını tabuta dayadı, sağa sola sallayarak içeri tıkmaya çalıştı. Bir değişiklik olmadı. İyice bitmiş tükenmişti. Elleri, parmakları titriyordu, ayağa kalkacak hali bile kalmamıştı. Kar taneleri ayaklarının dibindeki parlak gölcüklere düşüyor, eriyor ve kayboluyorlardı. Kadının durduğu yöne baktı ve geri çekilmesi için bağırdı. Kadın anlamamış gibiydi, yeniden haykırdı ve elini salladı. Bu kez geri çekildi kadın, hendeğin kıyısından birkaç adım çekildi, gözden yitti. Sonra küreği havaya kaldırdı ve bir çığlık atarak indirdi tabutun üzerine. Bir kırılma sesi duyuldu. Yeniden kaldırdı küreği ve bir çatırtı çıktı. Tabutun başı ikiye ayrıldı ve aralıktan Heinesen'in mor yüzü yağmurun altında çıktı ortaya.

Küreği bir yana atarak, Raşid diz çöktü ve başı elleri arasına aldı. Soğuk ve kaskatıydı bir tahta ya da taş gibi, hatta daha sertti. Cesedi zorlanarak ileri doğru itti ve büyük zorluklarla, deliğe biraz daha sokmayı başardı, boynunu iyice geriye bükerek. Tahta parçaları eline gelince, savurdu onları çevreye. Giysisinin içine soktu elini ve pirinç kutuyu çıkardı. Bir süre tuttu el-

leri arasında ve sonra, içeriye uzanarak, ölü adamın yanına koydu onu. Deliği kapatmaya başladı; avuç avuç çamur alarak deliğin ağzını sıvadı. Son avuç çamur Heinesen'in sol kulağını örtene dek de solgun fildişi rengi yüzün bir yanını görebiliyordu. Sonra küçük taşlarla girişi ördü. Ağır bir tabaktaşı çekiştirdi ve üstüne yerleştirdi ördüğü duvarın. Batı hendeği ötekilerden biraz daha kısa olacaktı ama elden gelen bir şey yoktu.

Hendeğin sonunda sarkmakta olan ipe asıla asıla çıktı çukurdan ve kadınla birlikte hızla indiler tepeden eve doğru.

Yolda, yığıldı kaldı kadın. Dizlerinin bağı çözülmüş, yerde ıslak bir kumaş yığını halinde büzülüvermişti. Hiç duraksamadan diz çökmüş, ellerini kadının altına sokmuştu, uyguladığı basınca boyun eğen yumuşaklığı hissederek. Ellerindeki acı kaybolmuştu. Kadın irkilmiş, gözleri derin bir uykunun çukurlarında kırpışmıştı. Çamurlu eliyle kadının yüzündeki yağmuru silmişti. Bu kadar yakından bakıldığında gözleri bir dalganın gelgitlerinde usulca okşanan deniz kabukları gibiydi. Dudakları en güzel deviniminde durakalmış dalgalara benziyordu. İncecik ışıklar yansıdı elmacık kemiklerinde ve çenesinde, saçları kurtulmuştu artık sıkı düzeninden eşarbının. Pek çok kez gözleriyle izlediği saçların köklerine kadar gömülmüştü şimdi parmak uçları. Bu kadar yakınken, bu kadar ulaşılırken, güzelliği korkutuyordu onu.

Kadını göğsüne bastırarak ayağa kalktı ve eve kadar sendeleyerek yürüdü.

Otuz Dördüncü Bölüm

Mutfaktaki büyük ateşin yanında uyuyakalıyor. Kadın yanında, bir top gibi büzüşmüş, ateşe bakıyor. Üç gündür yerinden kıpırdamadı. Kalkıyor ve yeniden dolaşıyor sessiz evde. Tedirgin, gidip geliyor, boş odalarda geziyor, bekleyerek. Dışarda, bulut yığınları yerlerini parlak bir yıldız aydınlığına bıraktı. Biliyor, çok geçmeden gelecekler ve bu kez bağışlamayacaklar, acımayacaklar. Dünyalarının derisi üstündeki bu kötücül çıbanı kesip atmak için gelecekler. Bir an için beklemek geçiyor içinden. Yanında kadınla belki bir yaşam kurabilir burada. Burası ne kendisinin ne de artık kadının yeri. Zaman kayıp gidiyor avcundan.

Pencereden ayrılacakken bir ışıltı, metale vuran bir ay çakıntısı, gözüne çarpıyor; kapının gölgeli fısıltılarında bir şey kıpırdıyor. Bir an duralıyor, dikkatle bakıyor, başka bir şey görmeyince, ayrılıyor. Kararmış, büyük salonda ilerliyor, başının üstünde boşluğun yoğunluğunu hissederek. Odanın tam ortasında dürbün duruyor, kendi toparladığı kitap ve yazma yığınlarıyla.

Beyninin karanlıkları içinden eller uzanıp sert bir şekilde çekiyorlar onu bir köşeye. Bir gürültüyle duvara çarpıyor. Merdivenlerin altında, salonun bir köşesine sıkıştırılıyor. Gölgeler hızlı hızlı, sinirli seslerle konuşuyorlar. Hayvan postu kokuyorlar, don yağı ve korku. Bir karmaşa akıntısında birbirlerine tükürükler saçıyorlar. Kendisinden korkmadıklarını fark ediyor. Asıl, yapabileceklerinden korktuklarını.

Yüzlerden biri tanıdıktı. Ölen çocuğun babası. Rahip Rusk da oradaydı, yüzü gölgeler içindeydi. On kişiydiler, belki daha çoktular. Kasabadan başkalarının da olduğunu, dışarda beklediklerini hissetti. Rahip ileri çıktı, bir an gözlerinin içine baktı onun ve geri döndü. Koridorun sonundan, mutfağa inen merdivenlerin oradan biri seslendi. Ötekiler çabucak toplandılar çevresine. Raşid kendini ileri attı, onları geciktirmeyi, kadına kaçmak için zaman vermeyi düşünerek. O sırada aldı dumanın kokusunu.

İnsanlar telaşlanmışlardı. Artık saklanmaya gerek duymuyor, birbirlerine sesleniyorlardı. İri bir adam mutfağın merdivenlerinden inmeye davrandı ama çok geç kalmıştı. Az sonra, öksürüp tıksırarak, tökezleyerek geri döndü. Ayağa kalkmasına yardım ettiler, artık sıcaklık da hissedilebiliyordu. Işıldayan kıvılcımlar, nazik portakal rengi yıldızlar, aşağıdaki karanlık kuyunun ağzından yükselen bulutun içinde yüzmekteydi, uzun ılık bir soluk vuruyordu yüzlerine. Yere vurdular ayaklarını, ışıkları söndürmek için birbirlerinin paltolarını tokatladılar; birbirlerini ite kaka, telaş içinde ön kapıya doluştular, dışarı çıkmak için. Bir alev dili fışkırdı merdivenin boşluğundan.

Tek başına kalakalmıştı. Ne kadar, anımsamıyordu. Ev harekete geçmişti. Telaşlı ayak sesleri, aceleci seslenişleri geliyordu duvar ve çatı kirişi köşelerinden. Kadının sesini duyduğunu sandı, kafası karışmış, acıyla ve suçla işkence çekiyor gibi, emin değildi, onun olduğundan bile emin değildi, eski kuru kütüklerin ateşe boyun eğişleri de olabilirdi. Adamlar gitmişti. Unutulmuştu. Pencereden büyük bir kalabalığın yıldız aydınlığında toplanmış, eve bakmakta olduklarını gördü. Sonra harekete geçti, salona attı kendini, yürürken, taban tahtaları arasından dumanlar yükseliyordu. Araçlar ve hırslar mezarlığında tökezleyerek ilerledi. Bir ip buldu ve yazmaları, kâğıt rulolarını, kitapları ve haritaları sımsıkı bağladı, omzuna attı, beline bağladı ipin uçlarını. Duman gözlerini yakıyordu. Ağırlığı teraziledi, mümkün olduğunca kendisine hareket özgürlüğü verebilmesi için bütün gövdesine dağıtmaya çalıştı. Çok hızlı hareket ediyordu şimdi. Uzun süreler kendisini meşgul etmiş sayfaları tarıyordu gözleri. Sayılar, sözler, şekiller gözünün önünden dev-

rilip geçiyor, neyi alıp neyi bırakacağını seçmeye çalışıyordu. Öğrenebileceği her şeyi öğrenmişti burada, başka bir şey kalmamıştı. Güneşin dünyadaki yaşamın kaynağı olduğunu ve dünyanın şarkı söyleyen basit bir küre olduğunu öğrenmişti. Bilgi kuyusu içine eğilmiş ve gerçek bir korku hissetmişti.

Kadından başkasını düşünemiyordu artık, sonunda, her zaman olduğu kimliği kazanmaya başlamıştı işte, üzerindeki örtüyü sıyırmış, kendini bir akkor olarak dışa vurmuştu, ışığın ta kendisi olarak. Kapıya doğru ilerlemişti, üzerindeki yükün yarattığı zorlukla. Duralamış, dürbünü kutusundan çıkartmış, kolunun altına sıkıştırmış, ardına bakmadan koridora çıkmıştı. Döşeme alevler içindeydi, tavan çevresine dökülüyordu. Elleriyle yüzünün kavrulup çatladığını hissediyordu. Pencerenin yanındaydı nihayet, ve avluda insanların okyanusun derinlerine gömülü balıklar gibi hareket ettiğini görüyordu. Yüzleri aydınlanıyordu, eğleniyorlar, öfkeleniyorlar, yakarıyorlardı. Bu, işte, kurbanlarıydı, ölü çocuk için, ruhlarının arınması için ve akıllarının sağlığı için. Geri çekildi, döndü, yolunun alevlerle kesildiğini gördü, döndü tekrar, evin arka duvarına ulaşabildi sonunda. Bir sandalye kaldırdı ve olanca gücüyle fırlattı. Kristal kafes pencere parçalandı ve kara taşların tünelinden gecenin içine düştü. Dışardaydı artık. Sağındaki solundaki ateşleri söndürdü vurarak, kavruk kâğıt tomarı gövdesine sarılı.

Yüzündeki kılların yanmakta olduğunu hissedebiliyordu, tütsülenmiş derinin kokusu doluyordu burnuna. Serin hava, sadece serin karanlık hava. Alevler ve duman ince bir kıvılcım sızıntısıyla gece göğünde yükselmeye başlamıştı bile. Kadın gecenin içinde yükseliyordu, serpilen gri küller karanlıkta yükseliyordu kıymetli yıldızlara. Son kez tepeyi tırmanmaya başladı. Öksürüyordu, belki de ağlıyordu, ama durmadan ilerliyordu.

Sondeyiş

Bu tek gözle bakmak dünyaya. Uzanmak, azgın davul çalışında dursuz duraksız dalgaların üzerinden, mum yeşili okyanusun üzerinden, basit, mükemmel fırça vuruşuna her zaman erişilmez kalan ufkun. Dünyanın ta sonlarına doğru ve ötesine. Bu içi boş boru şeklindeki araç ırakları yakın ediyor. Işıldayan bir oluk, uzaklara erişebilen, ilerideki uzaklara ve geleceğe, ve gerideki geçmişe erişebilen.

Söz konusu araç aldatıcı bir basitlikte: pirinç bir boru, iki ucuna sert cam damlacıklar sıkıştırılmış. Işık camdan giriyor, bunu yaparken kırılıyor –havayla camın böyle bir akrabalığı var– ve bu şekilde değişime uğradıktan sonra geçiyor, zamanın uzun pirinç borusu içinden. Işınlar sayısız iplikler gibi bir araya toplanıp dikiliyor, tıpkı bir masal anlatır gibi. Önce uzakta görülen böylece yakın oluyor. Zaman boşluğa fırlatılıyor ve mesafe yıldızları söndürüyor. Geçmiş ilerliyor, uzanıyor ve kısacık hızlı bir an boyunca, şimdi solgun solgun aydınlanıyor.

Uzaktan denizin sesi duyuluyor, donuk, hayvani bir vuruş buz tabakası üstünde. Kurşuni uzaklığın içinde, bir koyda, yüzülmüş ormanlar gibi direkler göze çarpıyor.

Orada, eski çağlardan bir yurtsuz savaşçı gibi rüzgârın altında yatarken, ıslanmış parşömen ve kitapların ağırlığı bastırırken, işe yaramaz, silah sanılabilecek kaba saba araçlar, kâğıt sürtünüyor ve çatırdıyor gövdesinin çevresinde. Yabancı, itici bir bölgede, hiç tanıdık gelmeyen donmuş bir toprak parçası

üstünde yatıyor. Nereye gittiğine dair en ufak bir fikri yok; tek bildiği güneye doğru yol alıyor olsa gerektiği.

Bir dürbün, işte.

Yaşam şişiyor, pirinç kabın içinden geçiyor. Sımsıkı sarılıyor kutsal araca duyarlıksız parmaklarıyla başının üstündeki gökteki bulutlardan sızan mürekkepten korumak için onu. Soluğu kısa, göğsüne bıçak gibi saplanan sancılarla, kesik kesik çıkıyor. Rüzgâr toplaşıyor tedirgin çitlerde ve allak bullak düşleri buhar soluyan atların işgali altında. Dünya hareket etmiyor artık, kendini aşağıya, son bir hareket seyirmesinin içine çekip kalmış. Raşid akkor gibi yanıyor, bir an için, buzlu bir rüzgâr tabakasında, bir kar fırtınası içinde çırpınan bir pervane gibi.

Gözleri açık, gözlerini kırpmadan, onu geri dönen Hermes Trismegistus'un sözleri gibi sarmalamaya başlayan puslar içindeki sete bakıyor: *"Güneş her şeyin ortasında yer alır, çünkü bu büyük ışığı tapınakların bu en güzeli içinde her şeyi aynı anda aydınlatabilsin diye kim daha iyi bir yere yerleştirebilir ki? Bu yüzden bazıları ona Dünyanın Lambası adını verir, bazısı Akıl, başkalarıysa Yönetici. Ve Hermes Trismegistus ona Görünen Tanrı adını verir."*

El yordamıyla aranıyor, aracı gözüne kaldırıyor ve başının üstündeki kalın bulutlara nişanlıyor. Sonra garip bir şey olmaya başlıyor. Kendisini yerden yükseliyor gibi hissediyor, başının üstünde dönüp duran yoğun kitleye doğru. Aynanın içinde yükseliyor, ağır ağır dönüyor pütürlü ışın demeti içinde. Çok aşağılarda, küçük, donmuş, çamurlu paçavralara sarılmış, kendisine benzemek bir yana, insana bile zor benzetilir bir şekil var. Buz sıkıcı, tekdüze bir düzlük ve gün de külrengi bulutlarda solgun, ince bir mavi çizgi sadece. Kendini yukarıya, zaman içinde, her şeyin başlamış olduğu noktaya doğru yüzer buluyor.

Akrep gökten inmiş, çocukken oyun oynadığı meyve bahçesinin ardındaki kuru kayalar arasında hareket ediyor. Bir kayısı ağacına sımsıkı tutunmuş yeşil semenderi görüyor, annesinin kendini çağırışını duyuyor.

Buz gövdesini yiyor, içine işliyor. Kırılgan kemikler gibi dönmüş sazların çatırdadığını hissediyor. Sırtında taşıdığı kâğıt yığını ölümü olacak. Kemerine davranıyor, bıçağı çekiyor ve

kesmeye başlıyor ipi. İpler, kemer, kayışlar, bu yükü gövdesine bağlayan her şey gevşiyor. Oturuyor ve kaldırıyor dürbünü elleriyle ve bakıyor. Bir serabı kovalıyor o, bir hayali – bilim bizi hiçbir yere götürmez, kendimizden başka. Ayağa kalkıyor ve savurup atıyor pirinç aleti bir yana, dünyanın donmuş yüzeyinde boş bir tını çıkardığını duyuyor. Çöken karanlıkta kayboluyor. Donmuş denizin buz tabakasının ötesinde, uzak bir gurup aydınlığında, lambaların yakıldığını belli eden ışıklar kıpırdıyor. Ayağına sardığı sayısız bez sargı iki duygusuz, beceriksiz kütüğü çevreliyor. Önce bir ayağını kaldırıyor, sonra da ötekini. Ağırdan ağırdan başlıyor, bir çocuğun ilk kez yürümeye başlaması gibi, hareket etmeye.

Hareketlenen uzaklarda onu bekleyen adsız bir gemi ve onu güneye iletecek, geride bırakmış olduğu dünyaya, bu karanlık iklimden uzağa götürecek bir geçit var. Her adımında, her şeyin daha kolay olacağını söylüyor kendi kendine.

Dünya eğiliyor ve o aşağıya, sabırlı, zaptedilemez yıldızlara doğru düşüyor o eğimden ve dudaklarındaki dua sessiz adsız ışığın kırılgan titreşimleri arasındaki karanlık boşluklara düşmemek için.

Sudan asıllı İngiliz romancı Jamal Mahjoub (Londra, 1960), çok ses getiren romanı *Raşid'in Dürbünü*'nde, 17. yüzyıl başlarında Cezayir'de başlayıp Danimarka'da sona eren bir arayış yolculuğunu anlatıyor: İşlemediği bir suçtan hapsedilen Raşid el-Kenzi, hayatını ve özgürlüğünü geri almak için, Hollanda'da yapılmış esrarengiz bir optik aracı Cezayir Dayısına getirmek zorundadır.

Raşid için, bilinmeze, kendi coğrafyasının, İslam dünyasının ötesindeki dünyanın karanlığına bir seferdir bu. Yolculuğu gemisinin Jutland kıyılarında batışıyla sona erdiğinde, yıldızlar hakkındaki bütün bilgisine karşın, Raşid orada bir "yabancı"dır. Yüzyıllar sonra orada Raşid'in ve aradığı şeyin izini süren Hasan da aynı korkuları paylaşacaktır: Önyargı kimseyi esirgemez çünkü, neler öğrenmiş olduğumuza hiç bakmaz; yenmemiz gereken ilkel bir güdüdür.

Raşid'in Dürbünü, sadece bir "tarihsel macera romanı" değil: Kültürel kimliklerimizin temelini oluşturan "bilgi"nin belli bir ırk ya da ulusa içkin olduğu önyargısıyla da hesaplaşıyor.

ISBN 975-08-0641-7